รายงานการวิจัย

เรื่อง

แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี

Approaches and Measures in Promoting Elder Saving in Accordance with Philosophy of the Sufficiency Economy: A Case Study of Nonthaburi Province

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนี กังวานพรศิริ

รองศาตราจารย์ ดร.สุมาส อังศุโชติ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2554

มหาวิทยาสุโขทัยธรรมาธิราช

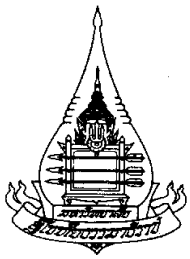

รายงานการวิจัย
เรื่อง

แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี

Approaches and Measures in Promoting Elder Saving in Accordance with Philosophy of the Sufficiency Economy: A Case Study of Nonthaburi Province

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนี กังวานพรศิริ

รองศาสตราจารย์ ดร. สุภมาส อังศุโชติ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน

ประจำปี 2554

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ชื่อเรื่อง: แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี

ชื่อผู้วิจัย: รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนี กังวานพรศิริ รองศาสตราจารย์ ดร.สุภมาส อังศุโชติ

ปีที่แล้วเสร็จ: 2555

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจข้อมูลของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานภาพก่อนและหลังเกษียณ ฐานะการเงิน พฤติกรรมการออม ทัศนคติการออม การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ทางการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และบทบาทของกลุ่มการออมในชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ 3) กำหนดแนวทางและมาตรการสำคัญระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) ทดลองนำมาตรการระยะสั้นไปดำเนินการผ่านโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการความรู้การเงินขั้นพื้นฐานให้กลุ่มเป้าหมาย และประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการ รูปแบบงานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ การเก็บข้อมูลรวบรวมจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุรวม 1,000 คน การสัมภาษณ์เจาะลึก และการระดมความคิดเห็นจากแกนนำผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุในชุมชน ข้าราชการ และผู้ทรงคุณวุฒิรวมจำนวน 30 ราย 58 ราย ตามลำดับ และจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการอบรมทางการเงินจำนวน 79 คน ข้อมูลการสำรวจและผลสัมฤทธิ์ของโครงการอบรมวิเคราะห์จากค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที สัมประสิทธิ์สหพันธ์ และการทดสอบไคสแควร์ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุนั้น คณะผู้วิจัยสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ของโมเดล

1) ผลการสำรวจพบว่า สถานภาพก่อนเกษียณที่สำคัญ 3 อันดับแรก คือ ข้าราชการ เกษตรกร และประกอบธุรกิจส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับสถานภาพหลังเกษียณที่สำคัญ 3 อันดับแรก คือไม่ได้ทำงาน ข้าราชการบำนาญ และเกษตรกร แหล่งรายได้ที่สำคัญคือเบี้ยยังชีพและบำเหน็จบำนาญ กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่างไม่เกิน 9,000 บาท มีการถือครองสินทรัพย์เป็นเงินสดและที่ดิน มูลค่าการออมเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 2,000 บาท โดยนิยมเก็บออมเป็นเงินสด ไม่มีหนี้สิน มีทัศนคติดีมากเกี่ยวกับการออม ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง มีความรู้ทางการเงิน แต่ไม่ค่อยได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงิน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกระบบการออมในชุมชน กลุ่มการออมในชุมชนมีบทบาทมากในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุและการจัดสรรสวัสดิการให้สมาชิก 2) ตัวแปรอิสระสถานภาพทางการเงิน และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ต่างอธิบายการออมของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ นัยสำคัญทางสถิติ และค่า R^2 ที่สูง พบว่ารายได้มีความสัมพันธ์และอธิบายสถานภาพทางการเงินได้ดีที่สุด ในบริบทของการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ ข่าวสารข้อมูลทางการเงินมีความสัมพันธ์และอธิบายการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีที่สุด รองลงมาคือความรู้ทางการเงิน 3) มาตรการระยะสั้นในการส่งเสริมการออมคือการจัดโครงการอบรมผู้สูงอายุให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารเงินส่วนบุคคล และเพิ่มการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน มาตรการระยะยาวคือการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มจากการทำงาน 4) ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการระยะสั้นพบว่า หลังการอบรม ผู้เข้าอบรม (1) ได้นำความรู้จากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในด้านระมัดระวังการใช้จ่าย การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การนำเงินออมไปลงทุน และการเพิ่มการออม (2) ได้นำความรู้ ประสบการณ์ ข่าวสารข้อมูลทางการเงินที่ได้รับจากการอบรมไปเผยแพร่ให้สมาชิกในครอบครัวและชุมชนได้รับรู้ (3) จำนวนผู้สูงอายุที่มีสุขภาพทางการเงินดีได้เพิ่มจำนวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ การออมของผู้สูงอายุ เศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ทางการเงิน ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน

Research Title : Approaches and Measures in Promoting Elder Saving in Accordance with Philosophy of the Sufficiency Economy: A Case Study of Nonthaburi Province
Researchers : Associate Professor Dr. Kanjanee Kangwanpornsiri, Associate Professor Dr. Supamas Angsuchoti
Year : 2012

Abstract

The main objectives of this research are: 1) to survey data on the elderly, in regard to pre- and post-retirement status, financial condition, saving behavior, attitude toward saving, sufficiency economy approach conduct, financial literacy and cognizance of financial information and news, and roles of community saving system 2) to study factors in relation to and influencing the saving habits of the elderly; 3) to determine key short-term and long-term measures in promoting saving by the elderly in accordance with philosophy of the Sufficiency Economy; 4) to test the recommended key short-term measure via arranging a basic financial training program for the target group, and evaluate its effectiveness. This research is an applied research. Data and information are collected from a survey sample of 1,000 elders in Nonthaburi; an in depth-interview and a focus group consist of elder leaders, community elders, government officials, and academicians totaling 30 and 58 samples respectively; and a sample of 79 elders participating in a financial training program. In analyzing field survey data and the effectiveness of the measure, statistical tools including percentage, arithmetic means, standard deviation, t- test, correlation coefficient, and χ^2 are used. In regard to determinants of saving by the elderly, Structural Equation Modeling: SEM is employed; model coefficients are estimated by a computer program.

1) Field survey findings reveal the 3 most dominant pre-retirement status of elder samples: government officials, agricultural workers, and self-employed; which in accordance with the 3 most predominant post-retirement status: unemployed, retired government officials, and agricultural workers. The 2 most important sources of elder income include old-age government subsistence allowance, and gratuity and pension fund. Most elder samples have an average monthly income and expenditure each not in excess of ฿ 9,000. Most elder samples own assets in cash and land, and have monthly savings below ฿2,000 in cash as the most favorite form; and are not in debts. The majority of elders sampled have very good saving attitude; behave in accordance with the philosophy of the Sufficiency Economy at moderate level; command some financial literacy; and are not well informed in financial matters and news. Most elder samples are members of a community saving system. Community saving groups play an important role in promoting elder saving and provide welfare to members 2) Exogenous variables: financial condition; and sufficient economy approach conduct, each explains elder saving habits at 0.05 significance level. Specifically, in terms of large factor loadings passing statistically significance at 0.5 level, and high R^2s, income is the most important observed variable in relation to and explain financial condition, while financial literacy, and financial information and news are two most important observed variables in relation to and explain sufficiency economy approach conduct; in the context of promoting saving by the elderly . 3) A key short-term measure in promoting elder saving habits is arranging a training program to enhance the elderly ‘s financial literacy and increase their cognizance of financial information and news; and a key long-term measure is to encourage the elderly to work to increase their income. 4) In evaluating the effectiveness of the short-term measure after the training, the participant samples reveal: (1) applying financial knowledge and information obtained from the training program to prudent spending, carry out revenue – expenditure accounting constantly, invest and increase their savings. (2) sharing knowledge, experience, and information gained from the training with family and community members. (3) the number of good financial health samples has increased statistically significant at 0.5 level.

Keywords: eldersaving, sufficiency economy, financial literacy, financial information and news

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2554 จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

งานวิจัยครั้งนี้จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงได้ หากมิได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ และแกนนำผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี อาทิ คุณประกอบ สังข์โต ประธานสาขาสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยประจำจังหวัดนนทบุรี พันเอกสำคัญ นพคุณ ประธานศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุอำเภอเมือง คุณประเทือง เจริญพานิช ประธานศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุอำเภอบางใหญ่ คุณเจริญ ทองป้อง ประธานศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุอำเภอบางบัวทอง คุณรังสรรค์ อุ่นเอม ประธานศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุอำเภอไทรน้อย คุณสมศักดิ์ กุลประดิษฐ์ ประธานศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุอำเภอปากเกร็ด คุณพรเทพ ชมชู รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย และแกนนำผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรี รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ซึ่งไม่สามารถระบุนามได้ทั้งหมด ทุกท่านได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีมากในกระบวนการสำรวจข้อมูล การสัมภาษณ์เจาะลึก การเข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็น และการเข้าร่วมโครงการการอบรมความรู้ทางการเงินด้วย รวมทั้งได้กรุณาสละเวลาให้ข้อมูล ความรู้ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณสถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สำนักยุทธศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม เอ็มเอฟซี จำกัด ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านเอกสารที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่เข้ารับการอบรมในโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการของงานวิจัยครั้งนี้ และขอบพระคุณหน่วยงานอื่นๆ ที่แม้มิได้กล่าวนามครบถ้วน แต่ได้มีส่วนช่วยเหลือในทางใดทางหนึ่งให้โครงการวิจัยนี้ประสบผลสำเร็จด้วยดี คณะผู้วิจัยขอบพระคุณทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมา ณ โอกาสนี้

ท้ายสุดนี้ ขอบคุณคุณธเนศ รอดรักษา ผู้ช่วยนักวิจัยที่ทำงานอย่างเข้มแข็งในงานสำรวจข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ และคุณนุจรี กมลสุขอุดม นักวิจัยชำนาญการพิเศษ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการประสานงานกับสถาบันวิจัยและพัฒนา

หากรายงานวิจัยฉบับนี้มีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด คณะผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ทั้งหมด

คณะผู้วิจัย

เมษายน 2555

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ…… ก

Abstract…… ข

กิตติกรรมประกาศ…… ค

สารบัญ…… ง

สารบัญตาราง…… ฌ

สารบัญภาพ…… ฐ

บทที่ 1 บทนำ…… 1-1

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา…… 1-1

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย…… 1-2

1.3 ขอบเขตการวิจัย…… 1-2

1.4 นิยามศัพท์…… 1-4

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย…… 1-6

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ…… 1-7

1.7 ข้อจำกัดในการวิจัย…… 1-7

บทที่ 2 ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง…… 2-1

2.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง…… 2-1

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการออม…… 2-1

2.1.2 แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง…… 2-2

2.1.3 การออมและการบริหารจัดการเงินส่วนบุคคลตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง…… 2-4

2.1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเกษียณอายุ…… 2-4

2.1.5 ระบบการออมเพื่อเกษียณอายุในประเทศไทย…… 2-7

2.2 รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง…… 2-9

2.2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดพฤติกรรมการออม…… 2-9

2.2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มการออมชุมชน…… 2-12

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการออมที่เหมาะสมสำหรับวัยชรา…… 2-13
2.2.4 งานวิจัยความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง…… 2-13
2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้อง…… 2-15
2.4 สรุปกรอบแนวคิดการวิจัยของโครงการ…… 2-16
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย…… 3-1
3.1 รูปแบบการวิจัย…… 3-1
3.2 ประชากรเป้าหมายและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง…… 3-1
3.3 วิธีการสุ่ม…… 3-2
3.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย…… 3-5
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย…… 3-6
3.6 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย…… 3-6
3.7 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล…… 3-9
3.8 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล…… 3-11
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์…… 4-1
4.1 ผลการสำรวจข้อมูลส่วนบุคคล สถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ ภาวะการเงิน พฤติกรรมการออม ทัศนคติต่อการออม ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และบทบาทของระบบการออมในชุมชน…… 4-1
4.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล…… 4-2
4.1.2 สถานภาพก่อนและหลังเกษียณ…… 4-6
4.1.3 ภาวะการเงิน…… 4-10
4.1.4 พฤติกรรมการออม…… 4-25
4.1.5 ทัศนคติต่อการออม…… 4-35

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.1.6 ระดับการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง..... 4-36
4.1.7 ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน..... 4-43
4.1.8 การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน..... 4-48
4.1.9 บทบาทของระบบการออมในชุมชน..... 4-50
4.2 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ..... 4-57
4.2.1 กรณีกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี..... 4-57
4.2.2 กรณีกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมือง จังหวัดนนทบุรี..... 4-61
4.2.3 กรณีกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนชนบท จังหวัดนนทบุรี..... 4-65
4.2.2 กรณีกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดนนทบุรี..... 4-68
4.3 การกำหนดแนวทางและมาตรการในระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง..... 4-73
4.3.1 ผลการสำรวจ..... 4-73
4.3.2 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ..... 4-73
4.3.3 ผลการประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น..... 4-75
4.3.4 แนวทางและมาตรการระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ ที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง..... 4-77
4.4 ผลการทดลองนำมาตรการระยะสั้นในการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุไปดำเนินการผ่านทางการอบรมเชิงปฏิบัติการ และประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการ..... 4-78
4.4.1 ลักษณะของผู้เข้าอบรม..... 4-79
4.4.2 ความรู้ด้านการเงินของผู้เข้าอบรม..... 4-82
4.4.3 ความรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน..... 4-82

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.4.4 ผลการวิเคราะห์แความรู้การเงินรายข้อ..... 4-83
4.4.5 การวัดสุขภาพทางการเงิน..... 4-84
4.4.6 การทดสอบความแตกต่างของกลุ่มสุขภาพทางการเงิน..... 4-85
4.4.7 การติดตามพฤติกรรมทางการเงินหลังการอบรม..... 4-86
4.4.8 การนำความรู้ ประสบการณ์และข่าวสารข้อมูลที่ได้รับจากการเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการไปประยุกต์ใช้..... 4-88

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 5-1
5.1 สรุปผลการวิจัย..... 5-1
5.1.1 สำรวจข้อมูลส่วนบุคคล สถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ ภาวะการเงิน พฤติกรรมการออม ทัศนคติต่อการออม ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน แล ะบทบาทของระบบการออมในชุมชน..... 5-2
5.1.2 การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ.... 5-8
5.1.3 การกำหนดแนวทางและมาตรการในระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง..... 5-10
5.1.4 การทดลองนำมาตรการระยะสั้นในการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุไปดำเนินการผ่านทางการอบรมเชิงปฏิบัติการและประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการ..... 5-11
5.2 อภิปรายผลวิจัย..... 5-12
5.2.1 สำรวจข้อมูลส่วนบุคคล สถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ ภาวะการเงิน พฤติกรรมการออม ทัศนคติต่อการออม ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และบทบาทของระบบการออมในชุมชน..... 5-12

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

5.2.2 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดการออมของผู้สูงอายุ…..... 5-17

5.2.3 การกำหนดแนวทางและมาตรการระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง……..... 5-20

5.2.4 เพื่อทดลองนำมาตรการระยะสั้นในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุไปดำเนินการผ่านทางการอบรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มเป้าหมาย และประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการ.....……..... 5-20

5.3 ข้อเสนอแนะ.....……..... 5-21

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการผลการวิจัยไปใช้……..... 5-21

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป……..... 5-24

บรรณานุกรม.....……..……

ภาคผนวก ก. จังหวัดนนทบุรี.....……..……. ผนวก ก-1

ภาคผนวก ข. แบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบติดตามประเมินผล.....……. ผนวก ข-1

- แบบสอบถามข้อมูลการเงิน การออม ความรู้และการรับรู้ข่าวสารการเงินของผู้สูงอายุ… ผนวก ข-1

- แบบทดสอบความรู้การเงินขั้นพื้นฐานครั้งที่ 1……..……. ผนวก ข-10

- แบบทดสอบ”สุขภาพทางการเงิน”ครั้งที่ 1……..……. ผนวก ข-12

- แบบติดตามผลการฝึกอบรมครั้งที่ 2……..……. ผนวก ข-14

ภาคผนวก ค.ความคิดเห็นของผู้สูงอายุจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เจาะลึก และแบบติดตามผลการอบรม.....……..……. ผนวก ค-1

ภาคผนวก ง. การประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น……..…….. ผนวก ง-1

ภาคผนวก จ.โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาความรู้การเงินขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ.....……..……. ผนวก จ-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	จำนวนและสัดส่วนประชากรในวัยต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรีปี 2552 จำแนกตามเพศและอายุ……..	1-2
3.1	รายชื่อตำบลที่ตั้งของชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบทของอำเภอในจังหวัดนนทบุรี……..	3-3
4.1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศและลักษณะชุมชน…….	4-2
4.2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามช่วงอายุและลักษณะชุมชน…….	4-2
4.3	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามศาสนาที่นับถือและลักษณะชุมชน….	4-3
4.4	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรสและลักษณะชุมชน…	4-4
4.5	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษาและลักษณะชุมชน….	4-4
4.6	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความสามารถอ่านและเขียนและลักษณะชุมชน……..	4-6
4.7	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพการทำงานก่อนเกษียณและลักษณะชุมชน……..	4-6
4.8	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพปัจจุบันของผู้สูงอายุ และลักษณะชุมชน……	4-8
4.9	แหล่งรายได้หลักปัจจุบันของผู้สูงอายุจำแนกตามลักษณะชุมชน…….	4-10
4.10	รายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนของผู้สูงอายุจำแนกตามลักษณะชุมชน……..	4-12
4.11	ค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่สำคัญของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน…….	4-14
4.12	รายจ่ายส่วนตัวต่อเดือนของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน……..	4-15
4.13	การถือครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน…….	4-17
4.14	ประเภททรัพย์สินที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุถือครอง จำแนกตามลักษณะชุมชน…….	4-18
4.15	มูลค่าสินทรัพย์ของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน……	4-20
4.16	การมีหนี้สินของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน……	4-22
4.17	มูลค่าหนี้สินของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน……	4-22
4.18	ประเภทหนี้สินของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน……..	4-24
4.19	การมีการออมของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน…….	4-26
4.20	รูปแบบการออมของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน…….	4-26
4.21	มูลค่าการออมของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน…….	4-29
4.22	วัตถุประสงค์การออมของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน…….	4-31

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.23	ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมตามความเห็นของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-33
4.24	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความรู้และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงินส่งเสริมจิตสำนึกการออมของผู้สูงอายุ จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-35
4.25	ทัศนคติการออมของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-36
4.26	ความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-37
4.27	การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-38
4.28	ระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-39
4.29	ระดับการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุตามเงื่อนไข"คุณธรรม" ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-41
4.30	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออมหลังเกษียณ จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-42
4.31	การทดสอบความรู้ด้านการเงินทั่วไปของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-44
4.32	การทดสอบความรู้ด้านการบริหารเงินส่วนบุคคลของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-45
4.33	ความเห็นผู้สูงอายุตัวอย่างต่อการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารเกี่ยวกับการเงินการออมและ การลงทุนให้แก่ผู้สูงอายุ จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-46
4.34	ความสนใจในการเรียนรู้เรื่องการบริหารการเงินส่วนบุคคลของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-46
4.35	ความสนใจของผู้สูงอายุตัวอย่างในการเข้าอบรมความรู้ด้านการเงินจำแนกตามลักษณะชุมชน	4-48
4.36	การรับรู้ข่าวสารข้อมูลของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-49
4.37	ช่องทางการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการเงินของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-50
4.38	กลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินในชุมชนของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน	4-51

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.39	สมาชิกภาพในกลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินในชุมชนของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน……	4-52
4.40	การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินในชุมชนที่ผู้สูงอายุตัวอย่างเป็นสมาชิก จำแนกตามลักษณะชุมชน……	4-53
4.41	ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี……	4-58
4.42	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ และความเที่ยงขององค์ประกอบกรณีผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี……	4-59
4.43	ขนาดของอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามการออมของผู้สูงอายุ กรณีผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี……	4-60
4.44	ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีผู้สูงอายุในชุมชนเมือง……	4-62
4.45	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ และความเที่ยงขององค์ประกอบกรณีผู้สูงอายุในชุมชนเมือง……	4-63
4.46	ขนาดของอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามการออมของผู้สูงอายุ กรณีผู้สูงอายุในชุมชนเมือง……..	4-64
4.47	ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนชนบท……..	4-66
4.48	ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนชนบท……..	4-67
4.49	ขนาดของอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามการออม กรณีผู้สูงอายุในชุมชนชนบท……..	4-68
4.50	ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท……..	4-69
4.51	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ และความเที่ยงขององค์ประกอบกรณีกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท……	4-70
4.52	ขนาดอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามการออม กรณีผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท……..	4-71

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.53	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกต และขนาดอิทธิพลของตัวแปรอิสระ ในการอธิบายการออมของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ จำแนกตามลักษณะชุมชน……..	4-74
4.54	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรมจำแนกตามเพศ……..	4-79
4.55	กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรมจำแนกตามเพศและอำเภอที่อยู่อาศัย……..	4-79
4.56	กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรมจำแนกตามสถานภาพปัจจุบัน……	4-80
4.57	ผู้เข้าอบรมจำแนกตามระดับการศึกษา……	4-80
4.58	ผู้เข้าอบรมจำแนกตามอายุ……..	4-81
4.59	ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้การเงินของผู้เข้ารับการอบรมก่อนและหลังการอบรม……..	4-82
4.60	ค่าเฉลี่ยคะแนนข่าวสารข้อมูลทางการเงินของผู้เข้ารับการอบรมก่อนและหลังการอบรม……..…….	4-82
4.61	คำถามความรู้การเงินที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ตอบได้ถูกต้อง…….	4-83
4.62	คำถามความรู้การเงินที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ตอบผิด……	4-84
4.63	คะแนนเฉลี่ยสุขภาพทางการเงินของผู้เข้าอบรมก่อนและหลังการอบรม……	4-85
4.64	กลุ่มสุขภาพทางการเงินของผู้เข้าอบรมก่อนและหลังการอบรม……	4-85
4.65	การนำความรู้ไปใช้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินของผู้เข้ารับการอบรมหลังจากการอบรม……..……	4-86
4.66	การนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย……	4-86
4.67	การนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการนำเงินออมไปลงทุน……	4-87
4.68	การเปลี่ยนแปลงการออมของผู้เข้ารับการอบรมหลังการอบรม……	4-87

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2-1	ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง……..	2-3
2-2	รายได้ ราจ่าย และการออมของมนุษย์ตามวงจรชีวิต……..	2-6
2-3	โครงสร้างระบบการออมเพื่อการเกษียณของประเทศไทย……	2-8
2-4	กรอบแนวคิดการวิจัยปัจจัยที่กำหนดการออมของผู้สูงอายุ……	2-18
4-1	โมเดลส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง……	4-57
4-2	โมเดลส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง……	4-61
4-3	โมเดลส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนชนบท ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง……	4-65
4-4	โมเดลส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ……	4-68

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ผลการสำรวจประชากรสูงอายุของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ผ่านมาได้พบว่าประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และผลการสำรวจครั้งล่าสุดปี 2550 พบว่าผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.7 แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยได้กลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ การที่ประชากรของประเทศไทยมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการเงินของประเทศทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งเป็นงานท้าทายผู้กำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจและการเงินในการดำเนินมาตรการที่เหมาะสมในการลดผลกระทบด้านลบต่อสังคม และกำหนดทิศทางที่เหมาะสมในการจัดสรรภาระการดูแลผู้สูงอายุระหว่างคนในรุ่นนี้และคนในรุ่นหน้า โดยคำนึงถึงความยุติธรรมและประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจในขณะเดียวกัน ผู้สูงอายุหรือผู้กำลังจะเป็นผู้สูงอายุต้องมีการปรับตัวหรือเตรียมพร้อมรับมือกับความท้าทายทางเศรษฐกิจและการเงินที่ต้องเผชิญทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อที่จะได้ดำเนินชีวิตในบั้นปลายอย่างมีคุณภาพและมีความสุข แนวความคิดของโครงการวิจัยนี้ ก็คือส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุการทำงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้มีภูมิคุ้มกันพึ่งพาตนเองได้ในบั้นปลายชีวิต และลดภาระของสังคมและประเทศ ตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดสำคัญจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง มีศักยภาพสูงในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปีได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2547 2548 2549 และ 2550 รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปีอยู่ที่ 46,714.67 บาท 48,258.33 บาท 52,072.50 บาท และ 66,165.50 บาท ตามลำดับ ในขณะเดียวกันจังหวัดนนทบุรีก็มีประชากรผู้สูงอายุอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก สำนักนโยบายสาธารณสุขและยุทธศาสตร์รายงานว่า จังหวัดนนทบุรีมีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 126,363 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.86 ของประชากรทั้งจังหวัด (ตารางที่ 1.1) เป็นที่ชัดเจนว่าจังหวัดนนทบุรีได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ นัยนโยบายหมายความว่าจังหวัดนนทบุรีต้องมีการเตรียมการด้านเศรษฐกิจ สังคม การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ รวมทั้งการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุเพื่อรองรับสถานการณ์ดังกล่าว แต่การกำหนดนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลประชากรสูงอายุที่เป็นปัจจุบันและเป็นระบบ

เนื่องจากระบบข้อมูลและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี ยังขาดแคลนอยู่ การศึกษาครั้งนี้ จึงเห็นสมควรที่จะทำการศึกษาฐานะการเงิน ภาวะการทำงาน พฤติกรรมการออม ทัศนคติต่อการออมของผู้สูงอายุ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ รวมทั้งบทบาทของกองทุนและระบบการออมของชุมชนในการส่งเสริมการออมของผู้อายุ เพื่อให้ได้แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ ให้สามารถพึ่งพิงตนเองได้ในบั้นปลายชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และลดภาระของสังคมและจังหวัด

ตารางที่ 1.1 จำนวนและสัดส่วนประชากรในวัยต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรีปี 2552 จำแนกตามเพศและอายุ

กลุ่มประชากร	ชาย	หญิง	รวม
ผู้ที่อยู่ในวัยพึ่งพิง 0-14 ปี	101,748	95,744	197,492
สัดส่วนผู้ที่อยู่ในวัยพึ่งพิง 0-14 ปี (ร้อยละ)	(20.25)	(17.01)	(18.54)
ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป	56,896	69,467	126,363
สัดส่วนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ)	(11.32)	(12.34)	(11.86)
ผู้ที่อยู่ในวัยพึ่งพิงรวม	158,644	165,211	323,855
สัดส่วนผู้ที่อยู่ในวัยพึ่งพิงรวม (ร้อยละ)	(31.57)	(29.35)	(30.40)
ผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน	343,821	397,656	741,477
สัดส่วนผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน (ร้อยละ)	(68.43)	(70.65)	(69.60)
สตรีวัยเจริญพันธุ์ (15-45ปี)		271,011	
สัดส่วนสตรีวัยเจริญพันธุ์ (15-45ปี) (ร้อยละ)		(25.44)	

ที่มา สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สาธารณสุข

การวิจัยนี้เป็นโครงการนำร่อง (Pilot Project) กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีที่พัฒนาจากงานวิจัยนี้ อาจขยายผลนำไปใช้ปฏิบัติในจังหวัดอื่นๆ ทั่วประเทศได้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ดังนี้

1) เพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ ฐานะการเงิน พฤติกรรมการออม ทัศนคติในเรื่องการออม ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และบทบาทของระบบการออมในชุมชน

2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ

3) เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการในระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4) เพื่อทดลองนำมาตรการระยะสั้นในการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุไปดำเนินการผ่านทางโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการความรู้การเงินขั้นพื้นฐานให้กลุ่มเป้าหมาย และประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการ

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ มีเป้าหมายเสนอแนะแนวทางและมาตรการในระยะสั้นและระยะยาวที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอพียง เพื่อส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี โดยเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรการออมของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยจะเผยแพร่สู่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีผ่านการประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น และ

จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำผลการวิจัยมาตรการระยะสั้นไปสู่การปฏิบัติ ผู้เข้ารับการอบรมได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ 79 คน และประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการระยะสั้นจากผู้เข้ารับการอบรม โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ

1.3.1 กรอบประชากรและพื้นที่ที่ศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย

1) กลุ่มประชากรเป้าหมายในการสำรวจ เป็นประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปไม่ว่าจะยังทำงานอยู่หรือเกษียณแล้ว รวมทั้งผู้ที่เกษียณก่อนอายุ 60 ปี ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบท ใน 6 อำเภอของจังหวัดนนทบุรี

2) กลุ่มประชากรเป้าหมายในการสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นประชากรผู้มีความรู้ความเข้าใจและหรือเกี่ยวข้องกับระบบการออมของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยผู้นำในชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุในชุมชน อาสาสมัครหมู่บ้าน (อสม.) สมาชิกสภาตำบล ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดและตำบล เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องและนักวิชาการ

3) กลุ่มประชากรเป้าหมายในการระดมความคิดเห็น ประกอบด้วยกลุ่มผู้นำในชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุจากชุมชน ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการ

4) กลุ่มประชากรเป้าหมายในการการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่สนใจเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของตนในเรื่องการบริหารการเงินส่วนบุคคล และสนใจรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเงิน

1.3.2 กรอบแนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่ใช้ศึกษา

1) การออมของผู้สูงอายุสัมพันธ์กับอายุ อาชีพ การศึกษา เพศ รายรับ รายจ่าย มูลค่าสินทรัพย์ ภาวะหนี้สิน การเป็นสมาชิกระบบการออมของชุมชน การยึดแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีพ ความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และทัศนคติต่อการออม

2) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่หมายถึงทางสายกลางของแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติในทุกระดับของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และของรัฐ โดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกัน โดยมีเงื่อนไขเป็นแนวปฏิบัติคือ 1) ความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง 2) ความมีคุณธรรม และเน้นทัศนคติการพึ่งตนเอง

1.3.3 ประเภทและจำนวนตัวแปรที่ศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ การออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีเป็นตัวแปรตามประเภทเชิงปริมาณ ในขณะที่กลุ่มตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรประเภทแฝงหรือตัวแปรคุณลักษณะ ซึ่งประกอบด้วยสถานภาพส่วนตัว สถานภาพการเงินส่วนบุคคล การเป็นสมาชิกของระบบการออม และระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3.4 ระยะเวลาที่ทำการศึกษา

ระยะเวลาที่ทำการสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุในการศึกษาครั้งนี้ อยู่ในช่วงระหว่างกลางเดือนธันวาคม 2553 – กลางเดือนมีนาคม 2554 การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการดำเนินการทั้งสิ้น 12 เดือน

1.3.5 ประเภทและแหล่งข้อมูล แบ่งเป็น

1) ข้อมูลปฐมภูมิ รวบรวมโดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในทุกตำบลและทุกอำเภอในจังหวัดนนทบุรี การสัมภาษณ์เจาะลึกแกนนำผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้อง และการทดสอบกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการอบรมทางการเงิน

2) ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บข้อมูลและเอกสารจากแหล่งต่างๆ เช่น ที่ทำการองค์กรบริหารส่วนตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สำนักงานสวัสดิการชุมชน หน่วยงานราชการและเอกชน รวมทั้งเอกสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง

1.3.6 ขอบเขตการศึกษา มีดังนี้

1) ศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมทั่วไปของกลุ่มประชากรเป้าหมาย และในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรายรับ รายจ่าย หนี้สิน การออม ความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติในเรื่องการ ออม การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และสถานภาพการทำงาน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม ซึ่งเน้นความครอบคลุมทุกตำบลทั่วจังหวัดนนทบุรี และมีความถูกต้องน่าเชื่อถือได้ตามหลักสถิติในระดับหนึ่ง

2) พัฒนาแบบจำลองการออมของผู้สูงอายุเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการออม เพื่อหาแนวทางและมาตรการในการเพิ่มศักยภาพการออมของผู้สูงอายุในระยะสั้นและระยะยาว ที่สอดคล้องกับแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3) สัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้อง 30 ราย เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกในเรื่องบทบาทของระบบการออมในชุมชน ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ เกณฑ์การเลือกผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก เลือกจากผู้มีความรู้ความเข้าใจและหรือเกี่ยวข้องกับระบบการออมในชุมชน

4) จัดการประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าสัมมนา 58 ราย เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยเบื้องต้นและรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการกำหนดมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5) นำมาตรการระยะสั้นไปสู่การปฏิบัติ โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กลุ่มผู้สูงอายุ 79 คน จากชุมชนต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรี โดยแบ่งการอบรมเชิงปฏิบัติการ ออกเป็น 2 รุ่น รุ่นแรก 37 คน และรุ่นที่สอง 42 คน การอบรมแต่ละรุ่นจะใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง

1.4 นิยามศัพท์

1) **ผู้สูงอายุ** หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ไม่ว่าจะยังทำงานอยู่หรือเกษียณ และผู้ที่เกษียณจากการทำงานประจำก่อนอายุ 60 ปี

2) การออม หมายถึง การมีเงินเหลือใช้เก็บออมเป็นเงินสด ฝากเงินในธนาคาร ออมเงินในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ หรือส่งค่าหุ้นสหกรณ์ออมทรัพย์ ส่งเบี้ยกรมธรรม์ประกันชีวิต หรือซื้อทองคำ โลหะมีค่าอื่นๆ เครื่องประดับ พันธบัตร หุ้น หุ้นกู้ หน่วยลงทุนในกองทุนรวม หรือผ่อนส่งบ้าน ที่ดิน คอนโด มีเนียม ตึกแถว หรือมีการลดรายจ่าย หรือมีการลดภาระหนี้สินลง (แต่การผ่อนส่งสินค้าคงทน เช่น รถประเภทต่างๆ เครื่องใช้ไฟฟ้า เฟอร์นิเจอร์ ฯลฯ ไม่ถือเป็นการออม)

3) รายได้ หมายถึง เงินรายได้จากการทำงาน เงินบำนาญ เงินบำเหน็จ ผลประโยชน์จากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เงินช่วยเหลือจากประกันสังคม ผลประโยชน์ที่ได้จากสินทรัพย์ที่ถือครอง เช่น ดอกเบี้ย เงินปันผล ค่าเช่า หรือจากการขายทรัพย์สินที่มีอยู่ รวมทั้งเงินได้จากลูกหลานหรือญาติในครอบครัว เบี้ยยังชีพจากทางราชการ และรายได้จากการรวมกลุ่มทำงานในชุมชน

4) รายจ่าย หมายถึง รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ค่ารักษาพยาบาล ค่าสันทนาการ การประกอบอาชีพหรือการลงทุน การผ่อนชำระหนี้ และการทำบุญบริจาคเงินเพื่อการกุศล

5) ทรัพย์สิน หมายถึง เงินสดในมือ เงินฝากธนาคาร ตราสารหนี้และตราสารทุน เช่น พันธบัตรรัฐบาล หุ้นสะสมในสหกรณ์ออมทรัพย์ พันธบัตรรัฐบาล เงินสะสมที่ส่งแชร์ เงินสะสมที่ให้ผู้อื่นกู้ยืม สลากออมสิน ทองคำ อัญมณี เครื่องประดับ บ้าน ที่ดิน รถยนต์ที่ไม่อยู่ในระหว่างการผ่อนชำระ สัตว์เลี้ยงใช้งานหรือเลี้ยงไว้ขาย

6) ลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง อายุ สถานภาพหลังเกษียณ ระดับ การศึกษา และเพศ

7) สถานภาพทางการเงินส่วนบุคคล หมายถึง ภาวะการเงินส่วนบุคคล ซึ่งครอบคลุม รายได้ รายจ่าย สินทรัพย์ และหนี้สิน

8) ระดับการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ระดับการปฏิบัติตนในองค์ประกอบความพอเพียง ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การยึดมั่นในเงื่อนไขคุณธรรม มีความรู้ความเข้าใจด้านการเงิน และการได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน

9) การเข้าถึงระบบการออม หมายถึง การเป็นลูกค้าสถาบันการเงิน หรือสมาชิกองค์กรการเงิน หรือกองทุน หรือกลุ่มการออมในชุมชน

10) สุขภาพทางการเงิน หมายถึงสถานะทางการเงินโดยรวมของบุคคล ซึ่งรวมถึงทรัพย์สินที่ครอบครอง และเงินรายได้ที่สามารถนำมาจ่ายชำระค่าใช้จ่ายประจำ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ผู้ที่มีสุขภาพทางการเงินดีจะมีการบริหารจัดการทางการเงิน ชำระค่าใช้จ่ายตรงเวลา ไม่ค้างชำระ ผู้ที่มีสุขภาพทางการเงินไม่ดี มักมีหนี้สินมาก ไม่ชำระค่าใช้จ่ายตรงเวลา มักค้างชำระค่าใช้จ่าย สุขภาพทางการเงินครอบคลุมประเด็นการมีเงินออม การสำรองเงินไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน การจัดสรรรายรับในการใช้จ่ายระหว่างค่าใช้จ่ายประจำและค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

11) ทัศนคติต่อการออม หมายถึงความรู้สึก ความนึกคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของผู้สูงอายุต่อเรื่องการออม

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.5.1 แนวคิดการออมของผู้สูงอายุ

ในระยะยาว การออมของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับสถานภาพส่วนบุคคล สถานภาพทางการเงิน การเป็นสมาชิกระบบการออม การยึดแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีพ ทัศนคติต่อการออม ในระยะสั้น ศักยภาพการออมขึ้นกับการรับรู้ข่าวสารข้อมูล จิตสำนึกและความรู้ด้านการเงินและการออมของผู้สูงอายุ

1.5.2 สมมติฐานการวิจัย

เนื่องจากในปัจจุบัน อายุคาดเฉลี่ยของผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้น การที่ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรงและอายุยืนยาวขึ้นกว่าแต่ก่อน และจะดำรงตนอยู่ได้อย่างมั่นคงในบั้นปลายชีวิตนั้น ผู้สูงอายุควรมีการออมหลังเกษียณอายุการทำงานด้วย เพราะจะเป็นการพึ่งพิงตนเองและสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีวงจรชีวิตของการบริโภค (Life Cycle Theory of Consumption) มีแนวคิดว่า ศักยภาพการออมของผู้สูงอายุลดลงมาก เนื่องจากระดับรายได้ลดต่ำลงอย่างมากหลังเกษียณ ดังนั้น การส่งเสริมศักยภาพการออมของผู้สูงอายุเพื่อให้พึ่งตนเองได้ในระยะยาว คือการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีงานทำเพื่อที่จะได้มีรายได้ อย่างไรก็ตามในระยะสั้น การออมของผู้สูงอายุอาจเพิ่มขึ้นได้ โดยการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีจิตสำนึกในด้านการออม ส่งเสริมผู้สูงอายุในการรับรู้ข่าวสารทางการเงิน ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการวางแผนและจัดการทางการเงินส่วนบุคคลอย่างมีเหตุผล (Financial literacy) รู้จักการใช้จ่ายอย่างพอประมาณ อย่างรอบคอบและอย่างระมัดระวัง เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเป็นหนี้สิน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.5.3 แนวทางการวิจัย ประกอบด้วย

1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาและทบทวนแนวคิด ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาข้อมูลทุติยภูมิของประชากรผู้สูงอายุ

2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประกอบด้วย (1) วิเคราะห์ค่าสถิติของข้อมูลจากการสำรวจสถานภาพการเงิน ภาวะการทำงาน พฤติกรรมการออม และปัจจัยที่กำหนดการออมของผู้สูงอายุ โดยรวบรวมข้อมูลการสำรวจจากตัวอย่างผู้สูงอายุ 1,000 ตัวอย่าง จากชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมือง กึ่งชนบท และชุมชนชนบท ในจังหวัดนนทบุรี เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี (2) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการออมกับปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยค่าสถิติสหสัมพันธ์และวัดอิทธิพลของปัจจัยที่กำหนดการออม ด้วยค่าพารามิเตอร์ของโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ที่เป็นโมเดลที่พัฒนาขึ้นเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้โปรแกรม LISREL ซึ่งเป็นโปรแกรมทางสถิติสำหรับการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (3) วิเคราะห์ผลการประเมินการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของโครงการเชิงปริมาณจากค่าสถิติของข้อมูลที่รวบรวมจากแบบสอบถามผู้เข้าอบรมว่ามีศักยภาพการออม หรือมีการออมเพิ่มขึ้นหรือไม่หลังการอบรม

3) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบด้วย (1) การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้อง 30 ตัวอย่าง ประกอบด้วยผู้นำในชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาครัฐและภาคเอกชน (2) การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการอบรมเชิงปฏิบัติการจากความเห็นและการสัมภาษณ์ผู้เข้าอบรมและผู้เกี่ยวข้อง

4) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย (1) การจัดประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็นจากตัวแทนผู้เกี่ยวข้อง 58 ราย เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางหรือรูปแบบในการช่วยเหลือในระดับชุมชนแก่ผู้สูงอายุตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแก่กลุ่มผู้สูงอายุเป้าหมาย 90 คน เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจผู้สูงอายุในเรื่องการบริหารการเงินส่วนบุคคลตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้บริการคำแนะนำปรึกษาและข้อมูลข่าวสารทางการเงินแก่ผู้สูงอายุ เพื่อกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกด้านการออมของผู้สูงอายุ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ได้ข้อมูลพื้นฐานด้านการเงินของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีจากการสำรวจของโครงการวิจัย

2) ได้แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี

3) แนวทางและมาตรการการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในระดับประเทศได้

4) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการเงินและการออมแก่ผู้สูงอายุที่เสนอแนะจากโครงการวิจัยครั้งนี้ถือเป็นโครงการนำร่อง สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดการอบรม ความรู้ด้านการเงินแก่ผู้สูงอายุทั่วประเทศไทยได้

1.7 ข้อจำกัดในการวิจัย

1) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้สูงอายุ อาจมีปัญหาในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเงิน ทำให้การตอบคำถามในแบบสอบถามคลาดเคลื่อนไปจากความจริง

2) ผู้ถูกสัมภาษณ์อาจไม่ยินดีให้ข้อมูลด้านการเงินของตนเอง เพราะเกรงกลัวในเรื่องการเสียภาษีหรือความเสียหายด้านอื่น จึงอาจไม่บอกความจริงเกี่ยวกับฐานะการเงินของตน ทำให้ข้อมูลที่ได้อาจไม่ตรงกับความจริง

3) มูลค่าสินทรัพย์ที่ผู้สูงอายุถือครองอาจมีปัญหาในการประเมินค่า เช่น มูลค่าบ้านที่อยู่อาศัย ที่ดิน ไร่นา และสวน เป็นต้น ส่งผลให้ข้อมูลมูลค่าสินทรัพย์อาจไม่ตรงกับความเป็นจริง รวมทั้งข้อมูลตัวเลขการออมของผู้สูงอายุ

4) เนื่องจากคณะผู้วิจัยมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร การเก็บข้อมูลการสำรวจผู้สูงอายุจึงต้องใช้หลากหลายวิธี ได้แก่ (1) แจกแบบสอบถามให้กลุ่มผู้สูงอายุกรอกในที่ประชุมชมรมผู้สูงอายุของอำเภอ/ตำบล (2) ทอดแบบสอบถามกับประธานชมรมผู้สูงอายุ/ผู้ช่วยวิจัยในพื้นที่ (3) แจกแบบสอบถามให้

ผู้สูงอายุที่มารับเบี้ยยังชีพที่องค์การบริหารส่วนตำบลช่วยกรอกข้อมูล (4) ส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่เป็นวุฒิอาสาธนาคารสมองของจังหวัดนนทบุรี รวม 243 ฉบับ โดยได้รับกลับคืนมา 100 ฉบับหรือร้อยละ 41 ของแบบสอบถามที่ส่งออกไป และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ 90 ฉบับ (5) สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์เพิ่มเติม (6) สุ่มสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่พบที่ที่ประชุมชมรมผู้สูงอายุ หรือที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบล การที่คณะผู้วิจัยต้องเลือกใช้วิธีการสำรวจหลากหลายวิธี เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านกำลังคน งบประมาณ และเวลา

บทที่ 2
ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คณะวิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดในเรื่องการออม หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีการบริโภคและการออม ปัจจัยที่กำหนดการออม ระบบการออมในสังคม รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งเอกสารงานวิจัยต่างๆ ในตอนท้ายของบทที่ 2 ได้สรุปกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้

2.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการออม

ความหมายของการออม คำศัพท์ ในพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ให้นิยามไว้ว่า การออม คือ การประหยัด การเก็บหอมรอมริบ การถนอม และการสงวน สิ่งที่จะประหยัด หรือเก็บหอมรอมริบ ได้แก่ ทรัพย์สินเงินทอง ดังนั้น การออม หมายถึง การใช้ทรัพย์สินเงินทองทั้งหลายอย่างระมัดระวัง อย่างไม่ประมาท อย่างมีเหตุมีผล ทรัพย์สินเงินทองเป็นปัจจัยในการดำรงชีพ ต้องรู้จักเก็บรู้จักใช้ การออมจะเกิดขึ้นได้ก็เพราะประชาชนได้รับการศึกษาเรียนรู้ มีผู้แนะนำสั่งสอนให้เห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ที่เกิดจากการออม

ความสำคัญของการออม การออมเงินมีความสำคัญ เพราะเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงให้ตัวเองและก่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การออมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ เพราะมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ครอบครัว และชุมชน การบริหารการเงินและการออมนั้นมีความสำคัญในการสร้างความมั่นคงและเสถียรภาพ ทั้งในแง่ของการดำรงชีวิตของประชาชน ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ การออมจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ความสำคัญของการออมต่อผู้สูงอายุ การออมเป็นพฤติกรรมที่สำคัญทั้งในระดับประเทศและในระดับบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้สูงอายุ เพราะการออมทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้หลังจากเกษียณจากการทำงาน ทำให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีในสังคมได้ ทำให้มีเงินใช้ยามฉุกเฉิน และมีสุขภาพจิตที่ดี ไม่เดือดร้อนหลังจากที่รายได้ลดน้อยลงไปหลังเกษียณ ทำให้ไม่ต้องพึ่งพาเงินค่าใช้จ่ายจากผู้อื่น ในระดับประเทศ การออมช่วยแบ่งเบาภาระรัฐบาลในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ โดยเฉพาะประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว

คุณประโยชน์ของการออม คุณประโยชน์ของการออมนอกเหนือจากทางด้านเศรษฐกิจของประเทศและด้านการดำรงชีพของบุคคลโดยเฉพาะผู้สูงอายุแล้ว การออมยังมีคุณประโยชน์ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านการศึกษา

ด้านสังคม การรวมกลุ่มการออมตั้งแต่ระดับชุมชน ตำบล อำเภอถึงระดับจังหวัด เช่นที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลดีต่อสังคมของประเทศ กล่าวคือ การออมเป็นกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชน ทำให้ประชาชนมีความเอื้ออาทรต่อกัน เช่นการออมสัจจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท เพื่อนำไปใช้จ่ายในด้านสวัสดิการของสมาชิก เป็นเครื่องมือส่งเสริมให้สมาชิกมีความเอื้ออาทรต่อกันและช่วยเหลือกัน

ด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมที่มีองค์ความรู้ คนส่วนใหญ่ถือปฏิบัติกันอย่างแพร่หลาย มีแบบแผนการปฏิบัติที่ชัดเจนแน่นอนและดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และส่งผลดีแก่ผู้ปฏิบัติ ดังนั้น พฤติกรรมการออม กิจกรรมการออม และผลการออม จึงจัดเป็นวัฒนธรรมสำคัญของชุมชน เพราะการออมประกอบด้วยองค์ประกอบของความเป็นวัฒนธรรมครบถ้วน คือมีทั้งองค์ความรู้ วิธีปฏิบัติ ผลการปฏิบัติที่ชัดเจนและให้ประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติ

ด้านการศึกษา ประชาชนต้องเรียนรู้หลักการและหลักปฏิบัติ รวมตลอดถึงผลลัพธ์ที่พึงได้ของการออม จึงจะมีแรงจูงใจในการออมได้ กระบวนการการออมจึงเป็นเรื่องของการศึกษาเรียนรู้ และการฝึกตนให้รู้จักเก็บออม ประชาชนผู้เข้าสู่กระบวนการการออมจึงเปรียบเสมือนเดินเข้าสู่กระบวนการทางการศึกษา เพื่อพัฒนาตนเองในการสร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำเนินชีวิต

2.1.2 แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2540 นับเป็นปรัชญาที่สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับบุคคลและครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันที่สามารถรองรับผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาความรู้และข่าวสารข้อมูลมาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของประชาชนทุกภาคส่วนและทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางและรวดเร็วทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม และสังคม

ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัวนั้น เป็นการมุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวพึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น หาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพ รู้จักข้อมูลรายรับ - รายจ่าย รู้จักประหยัด รู้จักออมเงิน มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชนและสังคม

ความพอเพียงในแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป ไม่ใช้จ่ายเกินกำลังความสามารถในการหารายได้ของตน

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ก่อนการใช้จ่าย ได้มีการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบว่าสิ่งใดจำเป็นหรือไม่จำเป็น และมีการใช้จ่ายอย่างประหยัด

ความมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมในการรับความเสี่ยงของผลกระทบจากการเปลี่ยน แปลงด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การรู้จักเก็บออมเงินไว้ใช้เมื่อเกษียณจากการทำงานหรือหลังเกษียณ หรือการรู้จักเก็บออมไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน การรู้จักป้องกันความเสี่ยงในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการรู้จักทำบุญหรือแบ่งปันให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ทั้งนี้ การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆให้พอเพียง ต้องอาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ยึดมั่นในการประกอบอาชีพที่สุจริต ด้วยความขยันหมั่นเพียร ใช้สติปัญญาในการตัดสินใจต่างๆ โดยพิจารณาด้วยความรอบคอบตามหลักวิชาการและข้อมูลข่าวสารที่เชื่อถือได้

แหล่งที่มา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ภาพที่ 2.1 แสดงความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.3 การออมและการบริหารจัดการการเงินส่วนบุคคลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การออม ภายใต้แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้หมายถึงเฉพาะรายได้ส่วนที่ไม่ได้ใช้จ่ายไปในการบริโภคเท่านั้น สำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยหรือมีรายได้ไม่พอเพียงกับรายจ่ายการบริโภค การออมหมายถึง การลดรายจ่าย และหรือการลดภาระหนี้สินลง ในส่วนของการบริหารจัดการการเงินนั้น ซึ่งประกอบด้วยการหารายได้ การใช้จ่าย และการเก็บออมนั้น ผู้ออมสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันได้แก่ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้ และคุณธรรม มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการการเงินและการออมดังกล่าว กล่าวคือ ในการหารายได้นั้น ควรรู้จักว่าจะหารายได้อย่างไรจึงจะเหมาะสมกับอายุ สุขภาพ ความรู้ความสามารถของตนเอง ในการใช้จ่ายนั้น ควรรู้จักประมาณว่ารายได้ที่หามาได้นั้นเพียงพอกับค่าใช้จ่ายหรือไม่ และต้องใช้จ่ายอย่างไร จัดสรรปันส่วนรายได้อย่างไร จึงจะพออยู่พอกิน พออยู่พอใช้ ในส่วนการออมนั้น ผู้ออมควรต้องมีความรู้และได้รับข่าวสารข้อมูลด้านการเงิน เพื่อที่จะสามารถหารายได้ บริหารค่าใช้จ่าย เก็บออมและลงทุนได้

2.1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเกษียณอายุ

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดพฤติกรรมการออมนั้น จะกล่าวถึงทฤษฎีการบริโภคและการออมของเคนส์ และทฤษฎีวงจรชีวิตของการบริโภคและการออมของ Modigliani, Brumberg & Aldo

2.1.4.1 ทฤษฎีการบริโภคและการออมของเคนส์

จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) มีความเห็นว่าการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคนั้น ขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิในปัจจุบัน โดยรายได้สุทธิเป็นรายได้ที่หักภาษีแล้ว สมการการบริโภคของเคนส์อาจเขียนได้ดังแสดงในสมการ (2.1)

$$C = a + bY_d \qquad (2.1)$$

โดยที่ C คือ การบริโภค

a คือ ระดับการบริโภคต่ำสุดที่ไม่ขึ้นกับรายได้สุทธิ

b คือ ระดับการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อรายได้สุทธิเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย

Y_d คือ ระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคล

สมการการบริโภค (2.1) มีความหมายว่า ในระยะสั้น การบริโภคมีความสัมพันธ์กับระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคล เนื่องจากการออมคือรายได้ที่เหลือจากการบริโภค ดังนั้น อาจเขียนสมการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้สุทธิ (Y_d) การบริโภค (C) และการออม (S) ได้ดังนี้

$$S = Y_d - C \qquad (2.2)$$

เมื่อแทนค่าสมการการบริโภค (2.1) ลงในสมการ (2.2)

$$S = Y_d - a - bY_d$$

หรือ $$S = -a + (1 - b)\ Y_d \qquad (2.3)$$

สมการ (2.3) คือสมการการออม แสดงให้เห็นว่าการออมมีความสัมพันธ์กับระดับรายได้สุทธิในทิศทางเดียวกัน เช่นเดียวกับกรณีการบริโภคที่มีความสัมพันธ์กับระดับรายได้สุทธิในทิศทางเดียวกัน นอกจากนั้น เคนส์ได้พิจารณาว่าการบริโภคและการออมนอกจากจะขึ้นกับรายได้แล้ว ยังขึ้นกับปัจจัยอื่นๆ ด้วย เช่น ปัจจัยในเรื่องมูลค่าสินทรัพย์ ผลกระทบของอัตราดอกเบี้ย และแรงจูงใจในการออมมีหลายประการ เช่น ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน ใช้จ่ายเพิ่มเป็นพิเศษ เช่น การศึกษาของบุตรหลาน ผลตอบแทน ใช้จ่ายปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพ เป็นหลักประกันรายได้ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เก็งกำไรหรือลงทุนในโครงการธุรกิจ มรดกให้ลูกหลาน และความประหยัดมัธยัสถ์

2.1.4.2 ทฤษฎีวงจรชีวิตของการบริโภคและการออม (The Life Cycle Hypothesis)

Modigliani, Brumberg & Aldo (1954) ได้พัฒนาทฤษฎีการบริโภคและการออมในวัฏจักรชีวิต โดยมีแนวคิดว่าการบริโภคของมนุษย์ในขณะใดขณะหนึ่ง ไม่ได้ขึ้นกับรายได้ในขณะนั้นเท่านั้น แต่ขึ้นกับรายได้ตลอดชีวิต นั่นคือ มนุษย์จะแบ่งการบริโภคแต่ละช่วงเวลาให้เท่าๆ กัน และออมส่วนหนึ่งเพื่อใช้บริโภคหลังเกษียณจากการทำงาน แสดงให้เห็นถึงช่วงเวลาในชีวิตที่มนุษย์สามารถทำการออมเพื่อเกษียณอายุ

ภาพที่ 2.2 แสดงให้เห็นว่าตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์จะมีรายได้ไม่เท่ากัน กล่าวคือในช่วงหนุ่มสาวรายได้มีไม่เพียงพอในการใช้จ่าย จึงไม่มีการออมหรือต้องก่อหนี้เพื่อบริโภค แต่เมื่ออยู่ในวัยกลางคน บุคคลจะมีรายได้ที่สูงขึ้นและมากกว่ารายจ่าย ทำให้มีเงินออมและสะสมเป็นสินทรัพย์ได้ และรายได้กลับลดลงอีกครั้งในช่วงวัยสูงอายุ ทำให้ต้องใช้เงินออมและสินทรัพย์ที่สะสมไว้มาใช้จ่าย ดังนั้นลักษณะของการกระจายรายได้ตลอดชั่วอายุขัยของคนจึงมีลักษณะเหมือนเส้นโค้งคว่ำ (เส้นรายได้) ส่วนการบริโภคของบุคคลนั้นจะมีระดับการบริโภคที่ค่อนข้างคงที่ตลอดชีวิต การกระจายการบริโภคตลอดชั่วอายุขัยของคนจึงมีลักษณะเป็นเส้นตรงเอียงลาดเล็กน้อยจากซ้ายมือขึ้นไปทางขวามือ (เส้นรายจ่าย)

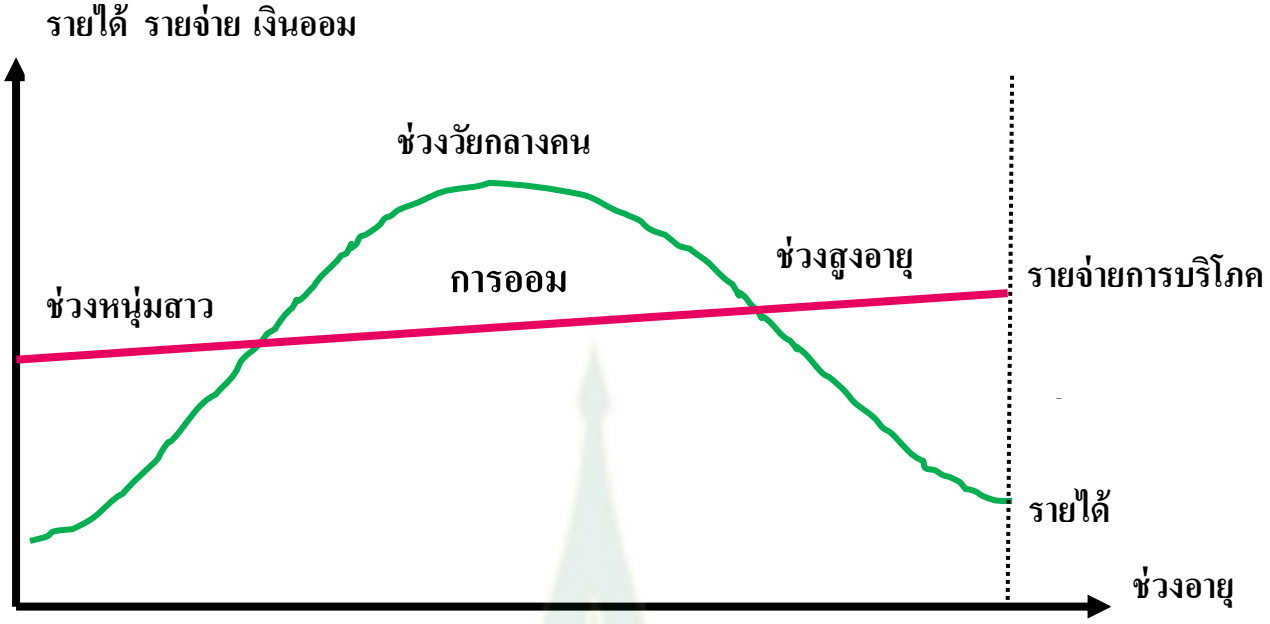

ภาพที่ 2.2 แสดงรายได้ รายจ่าย และการออมของมนุษย์ตามวงจรชีวิต

$$C = aWR + cYL \qquad (2.4)$$

โดยที่ C คือ การบริโภคในแต่ละช่วงเวลา

WR คือ ความมั่งคั่งที่แท้จริง

a คือ ความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายจากความมั่งคั่ง

YL คือ รายได้จากค่าจ้างแรงงาน

c คือ ความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายจากรายได้ค่าจ้างแรงงานที่ทำในปัจจุบัน

สมการการบริโภค (2.4) แสดงว่ารายได้ตลอดช่วงชีวิตและสินทรัพย์ที่ถือครองจะเป็นแหล่งเงินสำหรับใช้จ่ายเพื่อบริโภคตลอดชีวิต

เนื่องจากการออมคือส่วนของรายได้ที่ไม่ได้ใช้ไปเพื่อการบริโภค ดังนั้น สมการการออมตามแนวคิดวงจรชีวิตของการบริโภคและการออม จึงอาจเขียนได้ดังสมการ (2.5)

$$S = YL - C = YL - aWR - cYL$$

$$S = (1 - c)YL - aWR \qquad (2.5)$$

สมการ (2.5) แสดงให้เห็นว่าการออมขึ้นอยู่กับรายได้ และสินทรัพย์ที่ถือครอง การออมมีความสัมพันธ์กับรายได้ในทิศทางเดียวกัน แต่มีความสัมพันธ์กับความมั่งคั่งมีในลักษณะผกผันกัน กล่าวคือ ถ้าความมั่งคั่งหรือการถือครองทรัพย์สินมาก ก็จะออมลดลง

ตามแนวคิดทฤษฎีนี้ โครงสร้างอายุของประชากรเป็นตัวกำหนดที่สำคัญอย่างหนึ่งของพฤติกรรมการออม อย่างไรก็ตาม การที่ประชากรในวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงตามโครงสร้างประชากร และการมีระบบการออมเพื่อเกษียณอายุที่ยังคงใช้วิธีกระจายรายได้แบบข้ามวัย โดยนำเงินสมทบที่ได้จากแรงงานในปัจจุบันมาจ่ายเป็นสวัสดิการแก่แรงงานที่เกษียณอายุ จะทำให้วัยทำงานต้องรับภาระการออมในส่วนที่จะนำมาเป็นสวัสดิการของผู้สูงอายุมากขึ้น ซึ่งการออมในส่วนนี้อาจไม่เพียงพอเมื่อพิจารณาจากอัตราการพึ่งพิงที่คาดว่าจะสูงขึ้นในอนาคต ดังนั้น หากผู้สูงอายุต้องการดำรงสภาพความเป็นอยู่ให้เหมือนหรือใกล้เคียงกับเมื่อครั้งยังทำงาน การออมเพื่อเกษียณอายุและการออมหลังเกษียณจึงมีความสำคัญอย่างมากเพื่อที่จะได้ดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามอัตภาพ

2.1.5 ระบบการออมเพื่อเกษียณอายุในประเทศไทย

การออมเพื่อวัยเกษียณมีความสำคัญอย่างมากต่อประเทศไทยในปัจจุบัน การออมเพื่อการชราภาพหรือการเกษียณอายุของประเทศไทย มี 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) การออมภาคบังคับ หรือการออมที่รัฐบาลกำหนดให้ต้องมี การออมดังกล่าวเป็นรูปแบบพื้นฐานการประกันความเสี่ยงต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ กองทุนประกันสังคม และกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (2) การออมแบบสมัครใจ หรือการออมที่รัฐบาลส่งเสริมให้เกิดขึ้นตามความสามารถและความสมัครใจของประชาชน การออมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการออมขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การออมในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ซึ่งรัฐบาลได้ส่งเสริมโดยผ่านทางมาตรการภาษี โดยเงินสมทบของนายจ้างและเงินสะสมของลูกจ้างสามารถนำมาลดหย่อนภาษีได้

2.1.5.1 การออมเพื่อการเกษียณระบบเสาหลัก 3 ต้น ระบบการออมเพื่อการเกษียณอายุในประเทศไทยยึดตามแนวคิดเสาหลัก 3 ต้น (Multi-pillar pension system) ของธนาคารโลก ที่ดำเนินการมาแล้วในประเทศไทย มีทั้งการออมที่รัฐบาลกำหนดและการออมโดยสมัครใจ การออมแบบบังคับตามกฎหมายมี 2 แบบ คือ กองทุนประกันสังคม จัดเป็นเสาหลักที่ 1 (Pillar 1) และ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) จัดเป็นการออมเสาหลักที่ 2 (Pillar 2) ส่วนการออมแบบสมัครใจซึ่งถือเป็นเสาหลักที่ 3 (Pillar 3) ประกอบด้วยการออมในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) กองทุนหุ้นระยะยาว (LTF) และการออมสะสมทรัพย์ในการประกันชีวิตแบบเงินได้ประจำ สำหรับข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจนั้นจะมีรูปแบบการออมเสาหลักที่ 1 และเสาหลักที่ 2 ดังแสดงในภาพที่ 2.3

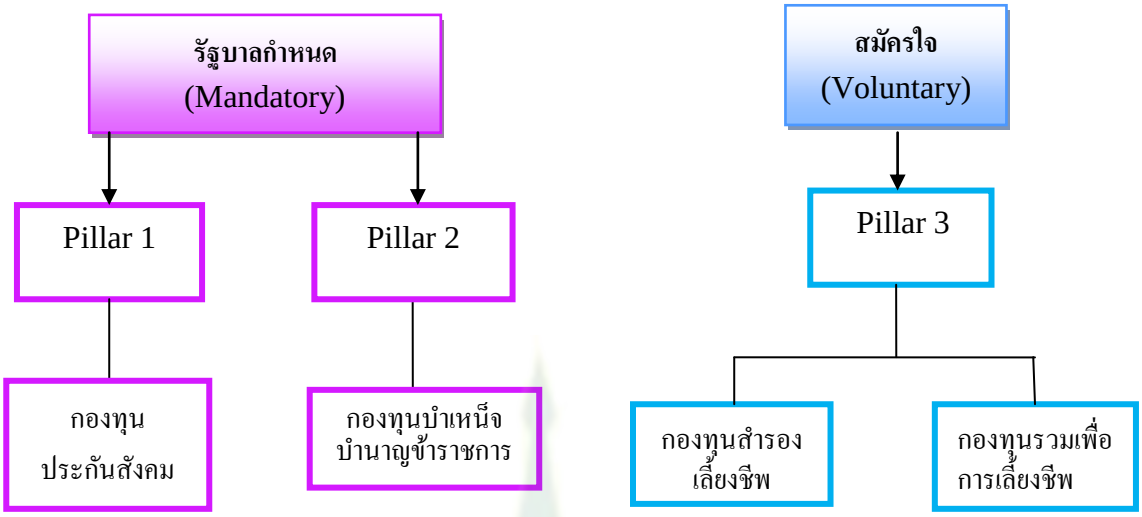

ภาพที่ 2.3 โครงสร้างระบบการออมเพื่อการเกษียณของประเทศไทย

แม้ว่าการดำเนินการของระบบกองทุน 3 เสาหลักข้างต้น มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรองรับผู้ทำงานหลังเกษียณให้มีรายได้สำหรับการดำรงชีพในยามชราภาพ อย่างไรก็ตาม ขอบเขตความครอบคลุมผู้ทำงานยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างประชากร เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะประชากรกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และผู้เกษียณอายุมีความต้องการรายได้หลังเกษียณเพิ่มขึ้น รัฐบาลไทยมีแนวคิดปรับปรุงระบบการออมเพื่อวัยเกษียณให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการออมและระบบประกันรายได้ให้ครอบคลุมอย่างทั่วถึง จึงได้ริเริ่มกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ รวมทั้งการหาแนวทางพัฒนากองทุนการออมชุมชน

2.1.5.2 กองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ นโยบายและเป้าหมายของรัฐบาลที่ดีคือ การสร้างหลักประกันในสังคม ระบบสวัสดิการที่ดีในด้านพื้นฐานทั้งหลายให้ทั่วถึง รวมทั้งการส่งเสริมการออมด้วย โดยกลุ่มที่สำคัญคือกลุ่มนอกระบบประกันสังคมที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ แม้ว่าระบบประกันสังคมจะขยายต่อเนื่อง แต่รัฐบาลมองเห็นว่าควรสร้างระบบการออมใหม่ขึ้นมา จึงเป็นที่มาของกฎหมายการออมแห่งชาติที่จะมีการตั้งกองทุน ให้ครอบคลุมประชาชนที่ขาดหลักประกัน โดยรัฐบาลเตรียมเงินสมทบการออมในปีงบประมาณ 2 ปี ข้างหน้ากว่า 2 หมื่นล้านบาท และเมื่อนำไปรวมกับ กบข. ประกันสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ สหกรณ์ออมทรัพย์ ก็จะทำให้การออมในประเทศไทยมีความเข้มแข็งนำไปใช้ประโยชน์ในการลงทุนและพัฒนาประเทศ กองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ (กบช.) ซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินการ มีลักษณะสำคัญ คือเป็นกองทุนลักษณะภาคบังคับที่มีการกำหนดอัตราเงินสะสมหรือเงินสมทบแน่นอน (Defined contribution) โดยจะขยายการครอบคลุมถึงกลุ่มแรงงานในระบบทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ลูกจ้างประจำหรือลูกจ้างชั่วคราว ในส่วนเอกชน ราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรอิสระ องค์กรส่วนท้องถิ่น รวมทั้งผู้ประกอบอาชีพอิสระ และแรงงานนอกระบบ โดยมีแนวคิดเริ่มดำเนินการใน

สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 100 คนขึ้นไปในปีพ.ศ.2551 และจะขยายการครอบคลุมถึงสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไปในปีพ.ศ. 2561

2.1.5.3 กองทุนการออมชุมชน ควบคู่กับการสร้างกองทุนการออมแห่งชาติ การมีระบบการออมในชุมชน กลุ่มการออมหรือองค์กรการเงินในพื้นที่ต่างๆ ระดับชุมชน จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถใช้ในการสร้างระบบการออมให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงได้เป็นอย่างดี เพราะประชาชนคนไทยทุกคนเป็นสมาชิกของชุมชนในแต่ละพื้นที่ของประเทศ ดังนั้น หากได้มีการสร้างกองทุนการออมเพื่อการชราภาพให้ทั่วถึงทุกตำบลหรือทุกหมู่บ้าน ก็กล่าวได้ว่าประชากรทุกคนเข้าถึงระบบการออมได้ กองทุนการออมชุมชนจะเป็นเครื่องมือส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ และเป็นที่พึ่งทางการเงินของผู้สูงอายุได้อีกช่องทางหนึ่ง

การออมในระบบกองทุนการออมชุมชนได้มีการดำเนินการแล้วอย่างกว้างขวางในประเทศไทยในรูปแบบต่างๆ เช่น กองทุนสวัสดิการและบำนาญประชาชน กรุงเทพมหานคร (กสบ. กทม.) กลุ่มสัจจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท เพื่อทำสวัสดิการภาคประชาชนจังหวัดสงขลา โครงการกองทุนสวัสดิการชุมชน ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา เครือข่ายออมบุญวันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชน สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืนจังหวัดลำปาง และองค์กรออมทรัพย์ชุมชนบ้านป่าตัน ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

2.1.5.4 มาตรการส่งเสริมการออมของผู้มีงานทำ สำหรับมาตรการส่งเสริมการออมของผู้อยู่ในวัยทำงานนั้นรัฐบาลได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้มาตรการภาษีสนับสนุนการออมผ่านกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (Retirement Mutal Fund: RMF) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ:กบข. รวมถึงการประกันชีวิต โดยให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ออมในการหักลดหย่อนภาษีเงินได้ส่วนบุคคล อย่างไรก็ตามวงเงินเบี้ยประกันชีวิตที่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีดังกล่าวยังคงน้อยกว่า RMF และ กบข. รัฐบาลจึงควรปรับสิทธิประโยชน์ของทั้ง 3 ช่องทางการออมให้ทัดเทียมเพื่อเป็นการช่วยกระตุ้นการออมของประชาชนขึ้น

2.2 รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดพฤติกรรมการออม

การออมมีความสำคัญต่อบุคคลและต่อประเทศชาติ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมจะช่วยรัฐบาลในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการออมได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดพฤติกรรมการออมของประเทศไทยในระดับจุลภาคโดยเฉพาะการออมของผู้สูงอายุนั้นมีน้อย รายงานวิจัยที่จะนำเสนอเป็นการศึกษาการออมในประเทศไทยในระดับมหภาค มีดังนี้

พูนศิริ วัจนะภูมิ และคณะ (2550) ได้ศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับเงินออมของครอบครัวข้าราชการครูที่สอนระดับช่วงชั้นที่ 1 - 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษา

กรุงเทพมหานครและปริมณฑล กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับช่วงชั้นที่ 1-2 ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครและปริมณฑล คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม สมุทรปราการ และสมุทรสาคร จำนวน 390 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ผลการวิจัยพบว่า สัดส่วนเงินออมของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปริมาณรายได้ การรับรู้คุณค่าการออม และการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2542) ได้วิเคราะห์พฤติกรรมการออมของครัวเรือน ด้วยวิธี Logistic Regression พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการออมของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับร้อยละ 95 ปัจจัยที่เกี่ยวกับครัวเรือนประกอบด้วย รายได้ประจำต่อเดือนของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดต่อโอกาสในการออมของครัวเรือน ภาวะหนี้สินของครัวเรือน เป็นปัจจัยที่สำคัญรองลงมา การมีอสังหาริมทรัพย์ของครัวเรือน เป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นว่า โอกาสในการออมของครัวเรือนที่มีอสังหาริมทรัพย์มีมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีอสังหาริมทรัพย์ ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโอกาสในการออมสูงกว่าครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และครัวเรือนลูกจ้างผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพวิชาการและบริหารมีโอกาสในการออมสูงกว่าครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตรที่เป็นเจ้าของที่ดิน

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2546) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านการออมกับการออมของครัวเรือน ด้วยวิธี Ordinary Least Squares (OLS) Estimates ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของสมการถดถอยเชิงเส้น โดยตัวแปรตามที่ใช้ศึกษาคือ สัดส่วนการออมภาคครัวเรือนต่อ GDP ตัวแปรที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก 12 เดือนของธนาคารพาณิชย์ อัตราเงินเฟ้อ สภาพคล่องของหน่วยเศรษฐกิจ พฤติกรรมการออมของผู้ออมจากต่างประเทศ การวิเคราะห์ใช้ข้อมูลหลังช่วงเกิดวิกฤตเศรษฐกิจไตรมาสที่ 1 ปี 2540 จนถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2545 แหล่งข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการออมของประชาชนโดยทั่วไปไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอัตราดอกเบี้ยเท่าใดนัก เนื่องจากค่าทางสถิติที่วิเคราะห์ได้ไม่มีนัยสำคัญ ดังนั้นการดำเนินนโยบายในการกระตุ้นหรือส่งเสริมการออมให้มากขึ้นโดยการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยของตลาดอาจไม่ใช่ทางเลือกที่เหมาะสม พฤติกรรมการออมของหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ ในระบบจะตอบสนองต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) รัฐบาลจึงควรมุ่งเน้นเพิ่มความสามารถในการออมของประชาชนด้วยการส่งเสริมให้คนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการออมของหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ ในระบบจะตอบสนองต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ซึ่งสะท้อนถึงระดับรายได้ของประชาชนในทิศทางเดียวกันในระดับความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง และปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการออมในระดับความยืดหยุ่นค่อนข้างสูง คือการถือครองปริมาณเงินสดและเงินฝากเผื่อเรียกในระดับสูง รัฐจึงควรหาแนวนโยบายจูงใจให้ครัวเรือนนำเงินส่วนเกินในสภาพคล่องของตนมาเก็บเป็นเงินออมในระยะยาวมากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546) ได้ทำการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลทางด้านรายได้ รายจ่าย การชำระเงินกู้ และเงินออมต่อปี ในช่วงก่อนและหลังการมีโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของครัวเรือนทั่วประเทศจำนวน 300 ครัวเรือน

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการมีโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าไม่ได้ทำให้ครัวเรือนตัวอย่างในทุกภาคมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น แต่การมีโครงการทำให้ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนโดยเฉลี่ยลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเวลาก่อนมีโครงการ (ลดลงร้อยละ 1.1 ในภาคเหนือ ร้อยละ 0.3 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 0.6 ในภาคกลาง ร้อยละ 0.1 ในภาคตะวันออก และร้อยละ 0.4 ในภาคใต้) ทำให้เงินออมเฉลี่ยมากขึ้นกว่าช่วงก่อนมีโครงการ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.9 ในภาคเหนือ ร้อยละ 1.3 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 1.8 ในภาคกลาง ร้อยละ 0.3 ในภาคตะวันออก และร้อยละ 0.8 ในภาคใต้)

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (2551) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการออมของผู้ที่กำลังทำงานในระดับจุลภาคด้วยข้อมูล Socio-Economic Survey (SES) ปี 2547 ด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอย (Regression) กำหนดตัวแปรตามเป็นสัดส่วนการออมต่อรายได้

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของผู้กำลังทำงานในทางบวกคือ อัตราส่วนผู้ที่มีรายได้ต่อสมาชิกครอบครัว การเป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญ การศึกษา การเป็นสมาชิกประกันสังคม ประเภทอาชีพในภาคเอกชน และ การทำประกันชีวิตกับบริษัทเอกชน ดังนั้นรัฐควรส่งเสริมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การประกันสังคม และการทำประกันชีวิตให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุมีเงินออมใช้ในยามจำเป็น ส่วนปัจจัยที่มีผลในทางลบต่ออัตราการออม คือ อายุ สถานภาพทางสมรส ผู้ที่เป็นโสด จะมีอัตราการออมน้อยกว่าผู้ที่มีครอบครัว การเช่าที่อยู่อาศัย การอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล และการเป็นสมาชิกโครงการสามสิบบาทรักษาทุกโรค ดังนั้นรัฐบาลควรส่งเสริมนโยบายที่ช่วยให้ประชาชนได้ครอบครองที่อยู่อาศัย ส่งเสริมองค์กรเกี่ยวกับครอบครัว หรือส่งเสริมชีวิตที่มีคุณภาพในเขตเทศบาล เพื่อเป็นปัจจัยในการเพิ่มการออมสำหรับประชาชน

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (2551) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการออมเพื่อเกษียณอายุของผู้ที่กำลังทำงานภาครัฐและเอกชน โดยการออมเพื่อเกษียณอายุประกอบด้วยการออม 4 ประเภท คือ การประกันชีวิตแบบเงินได้ประจำ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และกองทุนรวมหุ้นระยะยาว วิธีการศึกษาใช้สมการ Logit โดยตัวแปรตามเป็นการตัดสินใจออมเพื่อเกษียณอายุ ข้อมูลในการวิเคราะห์เก็บรวบรวมจากการสำรวจภาคสนาม

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการออมสำหรับวัยเกษียณอายุของผู้ที่กำลังทำงานภาครัฐและเอกชน พบว่าปัจจัยที่มีผลในทางบวก คือ อายุ สถานภาพสมรส คือ ผู้ที่แต่งงานแล้วมีโอกาสออมมากกว่าผู้ที่โสดหรือหย่าร้าง สถานภาพการทำงาน คือ ผู้ที่ทำงานภาคเอกชนมีโอกาสออมมากกว่าผู้ที่ทำงานภาครัฐ รายได้ คือ รายได้อยู่ในเกณฑ์ต้องเสียภาษีและผู้ที่มีเงินออมแบบทั่วไป จะเห็นได้ว่า การออม

เพื่อเกษียณอายุแบบสมัครใจ ผู้ที่ออมมักเป็นผู้ที่มีรายได้สูง และมีแรงจูงใจทางด้านภาษี ดังนั้น รัฐจึงควรส่งเสริมให้ผู้มีรายได้น้อยได้เข้าถึงการออมในลักษณะนี้ด้วยการจูงใจด้วยมาตรการอื่นเพิ่มเติม หรือสร้างรูปแบบการออมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย

2.2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มการออมชุมชน

สถาบันพัฒนาสยาม (2548) ได้ศึกษากองทุนการออมชุมชนในประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า กองทุนการออมชุมชนเป็นกลไกที่มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้สูงที่จะช่วยให้แรงงานนอกระบบมีโครงข่ายความคุ้มครองทางสังคมเพื่อการเกษียณอายุ โดยสามารถพิจารณาในรูปแบบของ 2 กลไกหลัก คือ กลไกชุมชน และกลไกอาชีพ กล่าวคือ ในด้านของกลไกชุมชน การศึกษา พบว่า ได้มีการจัดตั้งกองทุนออมทรัพย์ขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาหรือบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินของสมาชิกของชุมชนในพื้นที่ภูมิภาคทั่วประเทศไทยรวมทั้งกรุงเทพมหานคร ซึ่งการดำเนินงานของกองทุนออมทรัพย์มุ่งที่การพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ จึงนับได้ว่าเป็นจุดแข็งในการจัดตั้งกองทุนการออมเพื่อการเกษียณอายุสำหรับแรงงานนอกระบบ เนื่องจากแรงงานนอกระบบไม่มีนายจ้างและไม่มีสถานประกอบการชัดเจนหรือถาวร นอกจากนี้กองทุนการออมชุมชนก็สามารถครอบคลุมกลุ่มสมาชิกเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง

ในส่วนของกลไกอาชีพ การศึกษาข้างต้นพบว่า แรงงานนอกระบบในแต่ละกลุ่มอาชีพมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันจึงส่งผลให้มีความต้องการการคุ้มครองทางสังคมที่แตกต่างกัน ดังนั้นการจัดรูปแบบการออมเพื่อเกษียณอายุสำหรับแรงงานนอกระบบจึงควรให้แตกต่างกันไปตามกลุ่มอาชีพ ทั้งนี้ความถี่และอัตราการออมอยู่ที่ความเหมาะสมและความสามารถของสมาชิก และมีทางเลือกในการรับประโยชน์ทดแทน เช่นรับอัตราประโยชน์ทดแทนที่แน่นอน อัตราสมทบที่แน่นอน หรือ รับผลประโยชน์ลักษณะของบำนาญผสมสวัสดิการ ซึ่งรูปแบบองค์กรสามารถทำได้ใน 3 รูปแบบ ได้แก่ กองทุนการออมเพื่อเกษียณอายุ กองทุนการออมเพื่อเกษียณอายุและสวัสดิการ กองทุนการออมเพื่อสวัสดิการ

สุวัฒนา ศรีภิรมย์ (2548) ศึกษาระบบการออมโดยใช้ชุมชนเป็นกลไก ผลการศึกษา ระบุว่า ข้อเสนอระบบการออมโดยใช้ชุมชนเป็นกลไกดำเนินการมิใช่ข้อเสนอใหม่ แต่เป็นสิ่งที่มีการดำเนินงานมานานแล้วในสังคมไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มิใช่สังคมเมือง และรู้จักกันดีในนามของกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กองทุนสวัสดิการต่างๆ หรือเครือข่ายต่างๆ ซึ่งเป็นการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ภูมิลำเนาเดียวกัน มีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน มีการเกื้อกูลกัน ช่วยเหลือสามัคคีกัน เป็นสังคมที่เข้มแข็งและมีศักยภาพ ทั้งนี้ การศึกษาดังกล่าวสนับสนุนแนวคิดเรื่องกองทุนการออมชุมชน และได้สรุปเพิ่มเติมว่าการออมดังกล่าวเป็นการออมเพื่อการชราภาพสำหรับแรงงานนอกระบบ และสามารถดำเนินการร่วมไปกับสวัสดิการชุมชนโดยการดึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และรัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมสมทบในลักษณะของสวัสดิการประชาชน อย่างไรก็ตาม ชุมชนควรดำเนินการด้วยตนเอง สร้างสมาชิกในพื้นที่ และมีเครือข่ายเชื่อมโยงถึงระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด

2.2.3 งานวิจัยรูปแบบและแนวทางการออมที่เหมาะสมสำหรับวัยชรา

Holzman & Hinz (2548) ให้ความเห็นว่าระบบประกันสังคมที่ดีควรจะมีเสาหลัก 5 ต้น โดยมี เสาหลักพื้นฐาน (Pillar Zero) หรือหลักประกันที่ไม่ต้องจ่ายสมทบ (Non-contributory pillar) และหลักที่ 4 (Pillar IV) หรือหลักประกันทางสังคมที่ไม่ใช่ตัวเงิน ในกรณีประเทศไทยปรากฏว่ามีหลักประกันสังคมครบถ้วนตามแนวคิดเสาหลัก 5 ต้น โดยมีเบี้ยยังชีพที่จ่ายให้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจนเป็นเสาหลักประกันพื้นฐาน และระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าเป็นเสาหลักที่ 4 เสาหลักที่หนึ่งคือกองทุนประกันสังคม เสาหลักที่สองคือกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ และเสาหลักที่สามคือกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (2551) ระบุว่า รูปแบบและแนวทางการออมที่เหมาะสมควรมีลักษณะของระบบบำนาญรากแก้ว (Pro poor multi pillar) ที่ควรทำพร้อมกันไปทุกๆ ด้าน ซึ่งอาจสรุปเป็นแนวปฏิบัติคือ ประการแรก ต้องคงระบบประกันสังคมในปัจจุบันไว้โดยปรับรายละเอียดเล็กน้อย (Parametric reform) ประการที่สอง ดำเนินการขับเคลื่อน กองทุนบำนาญแห่งชาติ (กบช.) ให้เริ่มดำเนินการได้ แต่ควรหาทางปรับความครอบคลุมให้ถึงแรงงานในสถานประกอบการขนาดเล็กและผู้ประกอบอาชีพส่วนตัวโดยเร็ว ประการที่สาม ส่งเสริมการสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่แรงงานนอกระบบและแรงงานเกษตร เช่น การหาทางส่งเสริมกองทุนการออมชุมชน การประกันสังคมแรงงานนอกระบบ หรือ การออมถ้วนหน้าแบบจ่ายเงินสมทบ ประการที่สี่ ควรมีการสร้างทางเลือกระบบบำนาญหรือระบบการออมอื่นสำหรับแรงงานนอกระบบและแรงงานที่ยากจน โดยการจัดการของรัฐ (โดยสำนักงานประกันสังคม) และ/หรือ เอกชน เช่น ระบบบำนาญแบบไม่ต้องจ่ายเงินสมทบ (Non-contributory social security: Pillar Zero)

2.2.4งานวิจัยความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สมนึก ชัชวาลย์ (2551) ได้ทำการวิจัยเชิงสำรวจเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง 1,175 ครัวเรือน ในพื้นที่ตัวแทนภาคเหนือตอนบน ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน และแม่ฮ่องสอน เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 50 มีความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมในระดับสูง ร้อยละ 49.3 เข้าใจในระดับปานกลาง และอีกร้อยละ 0.7 มีความเข้าใจในระดับต่ำ และยังมีความเข้าใจไม่กระจ่างชัดเกี่ยวกับองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกัน นอกจากนั้น ผลการวิเคราะห์จากค่า Chi-square ไม่พบความแตกต่างระหว่างตัวแปรถิ่นที่อยู่อาศัย (เมือง/ชนบท) เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา การติดตามข่าวสาร กับระดับความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สุมาลี จันทร์ชลอ (2551) ได้ทำการศึกษาความเข้าใจการดำเนินชีวิต และความเห็นเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการแบ่งชั้น กลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน ประชาชนผู้ประกอบอาชีพพื้นฐาน อายุ 15-30 ปี จำนวน 350 คน และกลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนเอกชนและรัฐบาล คนงานหรือพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม กลุ่มผู้ค้ารายย่อย และกลุ่มผู้ประกอบอาชีพให้บริการรวม 750 คน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ในภาพรวม ประชาชนมีความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับดีพอใช้ ผลการเปรียบเทียบระหว่างประชาชนเพศชายกับเพศหญิง และระหว่างผู้ประกอบอาชีพ ปรากฏว่าความแตกต่างของความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 2) ประชาชนมีพฤติกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับบ่อยครั้งทั้งในด้านการใช้จ่ายพอประมาณ ความรอบคอบ และความมีเหตุผล 3) ประชาชนส่วนมากมีความเห็นสอดคล้องกันว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยพัฒนาสังคมได้ และทุกครอบครัวต้องทำงบประมาณค่าใช้จ่าย

พูนศิริ วัจนะภูมิ และคณะ (2551) ได้ศึกษาการจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับช่วงชั้นที่ 1-2 ในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑลซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 32 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ครอบครัวข้าราชการครูมีการจัดการรายได้ประจำที่เป็นเงินเดือนให้เพียง พอกับรายจ่ายครอบครัวได้หลายวิธี โดยข้าราชการครูส่วนใหญ่จะใช้ความรู้ที่มีอยู่หารายได้เสริม อาทิ รับสอนพิเศษ ประดิษฐ์ของชำร่วย ส่วนครอบครัวที่มีรายได้เหลือหลังจากใช้จ่ายในครอบครัวแล้วจะนำมาลงทุนทั้งไปฝากธนาคาร สหกรณ์ออมทรัพย์ ซื้อสลากออมสิน ซื้อกองทุน ซื้อที่ดินทำสวน และปลูกห้องแถวให้เช่า 2) การจัดการรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูนั้นจะให้ความสำคัญในเรื่องการวางแผนค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน การกำหนดสัดส่วนการออมว่าในแต่ละเดือนจะเก็บออมไว้เท่าไร และมีการจดบันทึกรายจ่าย แล้วนำมาเปรียบเทียบกับรายได้ โดยนำมาสรุปตอนสิ้นเดือนว่ามีค่าใช้จ่ายเกินรายได้หรือไม่ 3) สำหรับแนวทางการจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ครอบครัวข้าราชการครูต้องมีความประหยัด อดออม ไม่ฟุ่มเฟือย จ่ายอย่างรู้คุณค่า พออยู่พอกิน คำนึงถึงความมีเหตุผลในการใช้จ่ายและการลงทุน มีการดำเนินชีวิตโดยมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวทั้งการมีภูมิปัญญาและการมีภูมิธรรม โดยเฉพาะการระมัดระวังในการใช้จ่าย ซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปัน รวมทั้งมีการเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญผลกระทบต่อครอบครัวโดยการออมเงิน การทำประกันชีวิต การเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2549) รายงานข้อมูลสถิติกำลังแรงงานว่า ประเทศไทยมีประชาชนในวัยแรงงาน 36.4 ล้านคนจากประชากรของประเทศ 65.22 ล้านคน ประชาชนในวัยแรงงานที่อยู่ในอาชีพที่มีนายจ้างและอยู่ในระบบบำเหน็จบำนาญมีจำนวนประมาณ 13.68 ล้านคน จากข้อมูลดังกล่าว แสดงว่ายังมีแรงงานอีก 21.82 ล้านคนที่ยังไม่มีระบบบำเหน็จบำนาญรองรับ ซึ่งมีเหตุผลจากการที่กลุ่มแรงงานดังกล่าวอยู่ในระบบการทำงานที่ไม่มีนายจ้าง หรือเรียกว่า เป็นกลุ่มแรงงานอิสระประกอบด้วย เกษตรกร ชาวประมง ผู้รับงานไปทำที่บ้าน ผู้ขับขี่รถสาธารณะรับจ้าง ผู้ค้าขายทั่วไป ฯลฯ รวมเรียกว่า “กลุ่มแรงงานนอกระบบ”

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2549) รายงานผลสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ. 2548-2549 พบว่าอายุคาดเฉลี่ยของผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุชายที่มีอายุ 60 ปี คาดว่าจะมีชีวิตอยู่โดยเฉลี่ยต่อไปอีก 19.3 ปี และผู้สูงอายุหญิงที่มีอายุ 60 ปี จะมีชีวิตอยู่โดยเฉลี่ยต่อไปอีก 21.6 ปี การที่ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวมากขึ้นกว่าก่อนเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุข และการกระจายบริการด้านสาธารณสุข

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2550) รายงานผลการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยปี 2550 ในประเด็นต่อไปนี้

1) **ผู้สูงอายุมีบทบาทในการทำงานมากขึ้น** เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้สูงอายุมีบทบาทต่อสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการทำงาน พบว่ามีผู้สูงอายุไทยทำงานร้อยละ 63.6 โดยผู้สูงอายุที่ทำงานนี้ คิดเป็นอัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานร้อยละ 39.4

2) **รายได้จากการทำงานเป็นแหล่งสำคัญของผู้สูงอายุที่ทำงาน** สำหรับผู้สูงอายุที่ยังทำงานนั้น ผู้สูงอายุมากกว่าครึ่งหนึ่ง ต้องทำงานเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวร้อยละ 51.0 รองลงมาเห็นว่าตนเองยังมีสุขภาพแข็งแรงยังมีแรงทำงานอยู่ร้อยละ 12.5 โดยทั่วไปผู้สูงอายุที่มีรายได้จากการทำงานนั้น แหล่งรายได้ที่สำคัญมาจากการทำงานประมาณร้อยละ 76.3 ของรายได้ทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุมีศักยภาพพึ่งพิงตนเองได้ ในกรณีผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้จากการทำงาน แหล่งรายได้ที่สำคัญจะมาจากบุตรร้อยละ 73.3 ของรายได้ทั้งสิ้น และผู้สูงอายุที่ทำงานร้อยละ 50.2 มีรายได้เพียงพอ ร้อยละ 23.1 มีรายได้เพียงพอบางครั้ง และร้อยละ 26.7 มีรายได้ไม่เพียงพอ

3) **สัดส่วนผู้สูงอายุที่เริ่มมีการออมหลังเกษียณยังอยู่ในระดับต่ำ** สำหรับการออมของผู้สูงอายุนั้น พบว่าผู้สูงอายุเกือบร้อยละ 69 มีการออมหรือสะสมทรัพย์สินมีค่าต่างๆ โดยร้อยละ 31.7 เริ่มมีการออมในช่วงอายุ 40 - 49 ปี ผู้สูงอายุกว่าร้อยละ 26 เริ่มมีการออมในช่วงอายุ 50 - 59 ปี ผู้สูงอายุร้อยละ 7.4 เริ่มมีการออมในช่วงอายุ 60 – 69 ปี และผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 0.6 เริ่มมีการออมในช่วงอายุ 70 ปีขึ้นไป จะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุหลังเกษียณมีการออมยังน้อยมาก จึงมีศักยภาพที่จะส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุให้มากขึ้น

4) **ผู้สูงอายุยังมีการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองน้อยมาก** ผลการสำรวจพบว่า ผู้สูงอายุยังมีการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองน้อยมาก มีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 22 ที่รู้จักหรือรู้ว่ามีบริการ

กองทุนผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 4 รับรู้ว่ามีหน่วยงานให้บริการคำแนะนำปรึกษา ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ จะสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เพชรี ศิริกิจจาขจร (2550) เขียนบทความเรื่อง “คนรุ่นใหม่ลงทุนอย่างฉลาด: เลือกลงทุนในตราสารทางการเงินให้เหมาะสมกับวัย” มีสาระสำคัญเกี่ยวกับความรู้ในเรื่องของการใช้เงินให้มีแบบแผนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ทุกคนมีการวางแผนการลงทุนของตัวเองให้มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตกัน โดยการคำนึงถึงช่วงอายุของคนเรากับการลงทุนอย่างเหมาะสม ซึ่งแผนการลงทุนนี้จะมีการปรับเปลี่ยนไปตามเหตุผลและเป้าหมายทางการเงินในแต่ละช่วงชีวิต ตั้งแต่เริ่มมีรายได้ไปจนเกษียณอายุการทำงาน ประเด็นสำคัญคือจะมีการวางแผนการเงินอย่างไรให้ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และรายจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตามมาในอนาคตนั้น อยู่ในลักษณะที่ไม่ทำให้ขัดสนจนเกินไป และยังมีเงินเหลือพอสำหรับการออมและการลงทุนและสามารถมีเงินใช้ไปตลอดได้ อาจกล่าวได้ว่า ความรู้ความเข้าใจการบริหารการเงินส่วนบุคคลนั้น เป็นปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมการออม

Nardi, Mariacristina, French & Jones (2009) ได้ศึกษาพฤติกรรมของผู้สูงอายุในประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความเสี่ยงที่ผู้สูงอายุจะมีอายุยืนยาวออกไปในอนาคต ทำให้การดำรงชีพต่อไปมีความไม่แน่นอน และการต้องเผชิญกับค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาลและค่าดูแลสุขภาพ ซึ่งแพงขึ้นตามอายุได้เป็นแรงจูงใจอย่างมากให้ผู้สูงอายุทำการออม เป็นที่ประจักษ์ว่า ผู้สูงอายุในสหรัฐอเมริกามีพฤติกรรมการออมดังกล่าวอย่างชัดเจน

Laily, Mohd & Sabri (2010) ได้ทำการสำรวจการออมเพื่อชราภาพ ของพนักงานในประเทศมาเลเซีย โดยส่งแบบสอบถามไปยังพนักงาน 2,246 คนที่ทำงานใน 23 หน่วยงาน โดยแยกเป็นราชการ 12 แห่ง และเอกชน 11 แห่ง ได้รับแบบสอบถามคืนประมาณร้อยละ 90.6 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการ Binary Logistic โดยมีการออมเพื่อยามชราเป็นตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา เชื้อชาติ สถานภาพการสมรส รายได้รวมของครัวเรือน การรับมือกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ความรู้ด้านการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน ผลิตภาพในการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ลูกจ้างทั้งภาครัฐและภาคเอกชนส่วนใหญ่มีการออมเพื่อชราภาพ รายได้ไม่ใช่ตัวแปรสำคัญในการออม พฤติกรรมทางการเงินมีผลต่อโอกาสในการออม การเข้าถึงบริการทางการเงินและความรู้เกี่ยวกับบริการทางการเงิน เป็นปัจจัยสำคัญในการออม ข้อเสนอแนะจากคณะผู้วิจัยก็คือ ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ด้านการเงินแก่พนักงาน

2.4 สรุปกรอบแนวคิดการวิจัยของโครงการ

การออมเกิดจากการที่บุคคลไม่บริโภคในปัจจุบัน แต่เก็บออมรายได้ส่วนที่ไม่ได้ใช้ในการบริโภคไว้เพื่อใช้ในการบริโภคในอนาคต ผลงานวิจัยและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องที่ทบทวนข้างต้นและที่มีอยู่ในปัจจุบัน ล้วนเป็นผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีงานทำในผู้สูงอายุ และการส่งเสริมการออม

ของผู้ทำงานก่อนเกษียณอายุการทำงาน เพื่อเป็นหลักประกันรายได้หลังเกษียณการทำงานที่อายุ 60 ปี แต่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบในประเด็นส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุหลังเกษียณ ดังนั้นจึงเป็นโอกาสของโครงการวิจัยนี้ ที่จะศึกษาหาแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุหลังเกษียณ เพราะมีความเชื่อว่า ผู้สูงอายุหลังเกษียณยังมีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้สูงอายุหลังเกษียณยังมีสุขภาพดีและอายุยืนยาวขึ้นมากกว่าแต่ก่อน มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการทำงานหารายได้ ในระยะสั้น การส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีความรู้ด้านการเงิน การออม และรับรู้ข่าวสารข้อมูลมากขึ้น จะกระตุ้นจิตสำนึกการออมและและเพิ่มศักยภาพในการออมมากขึ้น นอกจากนั้นผู้สูงอายุมีความจำเป็นจะต้องออมเพื่อการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อประมวลจาการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยแนวความคิดเรื่องการออม ทฤษฎีการออม งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิดการวิจัยของโครงการวิจัยนี้ อาจอธิบายด้วย โมเดลสมการโครงสร้างของการออมผู้สูงอายุอาจอธิบายได้ดังแสดงในภาพที่ 2.4 โดยปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของผู้สูงอายุ มีดังนี้

1) ลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งวัดด้วย อายุ สถานภาพหลังเกษียณ การศึกษา เพศหญิง

2) สถานภาพทางการเงินส่วนบุคคล ซึ่งวัดด้วย รายรับ รายจ่าย มูลค่าทรัพย์สิน และภาระหนี้สิน

3) การเข้าถึงระบบการออม ซึ่งวัดด้วยการเป็นสมาชิกของกลไกการออมในชุมชน เช่น ธนาคารสหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มการออมต่างๆ ในชุมชน

4) การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งวัดจากระดับการปฏิบัติในประเด็นความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน ความรู้ทางการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และคุณธรรมในการดำรงชีพ

โมเดลวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของผู้สูงอายุ

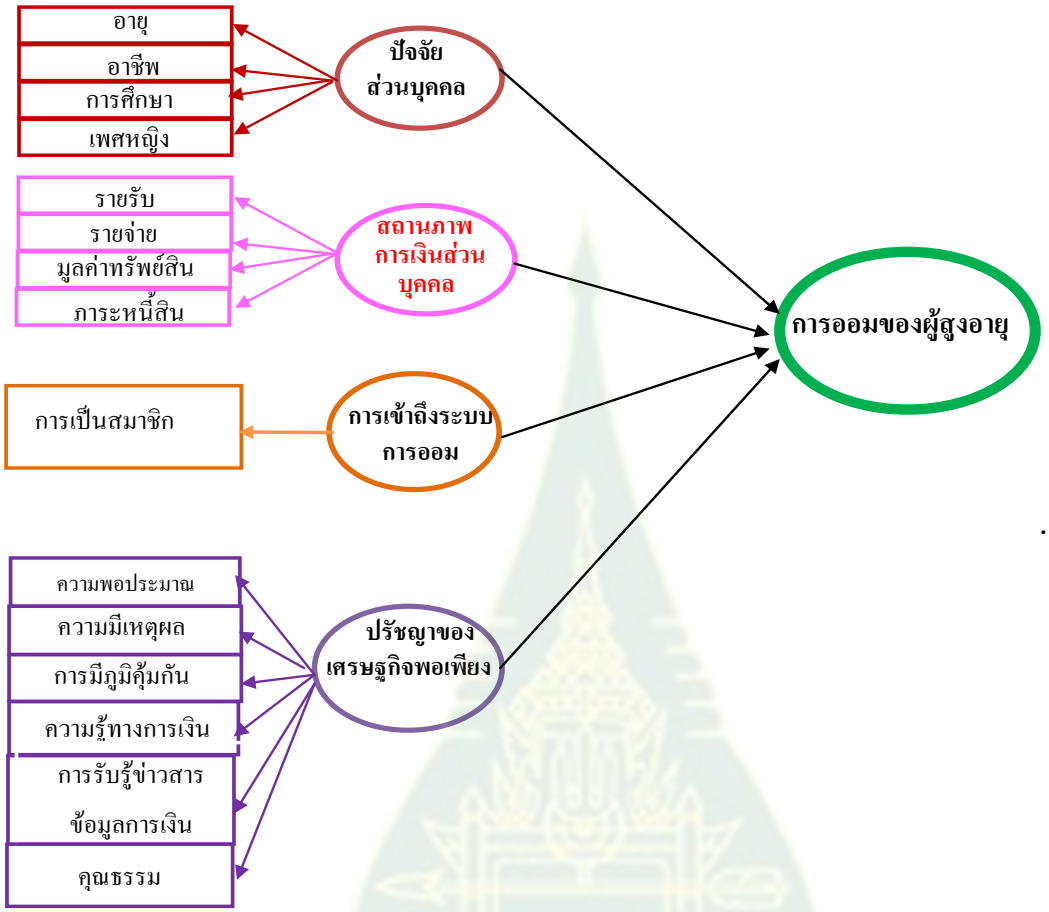

ภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดการวิจัยปัจจัยที่กำหนดการออมของผู้สูงอายุ

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทที่ 3 จะกล่าวถึงวิธีดำเนินการวิจัยของโครงการ ฯ โดยครอบคลุมรูปแบบการวิจัย การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 รูปแบบการวิจัย

เมื่อพิจารณาจากประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย โครงการวิจัยแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี ถือว่ามีรูปแบบการวิจัยประยุกต์ เพราะมีวัตถุประสงค์นำความรู้ที่ได้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาตามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพราะเป็นการวิจัยที่เก็บข้อมูลจากตัวอย่าง (Samples) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประชากรแล้วนำมาศึกษาเพื่อสรุปผล อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากลักษณะข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์รูปแบบการวิจัยของโครงการนี้เป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เนื่องจากข้อมูลที่วิเคราะห์บางส่วนมีลักษณะเชิงคุณภาพ เช่นพัฒนาการของกลุ่มการออมในชุมชนของผู้สูงอายุ ผลการวิเคราะห์จะนำเสนอในรูปการบรรยายหรืออธิบายเหตุการณ์โดยอาศัยความคิดวิเคราะห์เพื่อสรุปผล ในขณะเดียวกันการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้สูงอายุด้านสถานภาพส่วนตัว สถานภาพทางการเงิน การเข้าถึงระบบการออมของสังคม ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ด้านการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน การวิเคราะห์จะนำเสนอผ่านค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์ของการออมกับปัจจัยอื่นๆ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของผู้สูงอายุนั้น คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ซึ่งข้อมูลเป็นเชิงปริมาณ รูปแบบการวิจัยมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของผู้สูงอายุ โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการวิจัยของโครงการเป็นการวิจัยประยุกต์ วิธีการเก็บข้อมูลเชิงสำรวจ และเป็นการวิจัยเชิงปริมาณบูรณาการกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.2 ประชากรเป้าหมายและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

1) กลุ่มประชากรเป้าหมายในการสำรวจ เป็นประชากรในจังหวัดนนทบุรีที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปรวมทั้งผู้ที่เกษียณก่อนอายุ 60 ปี โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ 1,000 คน สุ่มจาก 52 ตำบล ใน 6 อำเภอ

ของจังหวัดนนทบุรี โดยแยกเป็นผู้สูงอายุในชุมชนเมือง จำนวน 312 คน ผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวน 310 คน และผู้สูงอายุในชุมชนชนบท จำนวน 378 คน

2) กลุ่มประชากรเป้าหมายในการสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นประชากรผู้มีความรู้ความเข้าใจและหรือเกี่ยวข้องกับระบบการออมของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยผู้นำในชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุอาสาสมัครหมู่บ้าน (อสม.) สมาชิกสภาตำบล ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดและตำบล เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการ โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 30 ราย

3) กลุ่มประชากรเป้าหมายในการระดมความคิดเห็น ประกอบด้วยกลุ่มผู้นำในชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุจากชุมชน ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการ กำหนดขนาดตัวอย่างในการระดมความคิดเห็น จำนวน 50 ราย ในวันประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 58 คน

4) กลุ่มประชากรเป้าหมายในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่สนใจเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของตนในเรื่องการบริหารการเงินส่วนบุคคล และสนใจรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเงิน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมโครงการ 90 ราย ในวันจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ มีผู้เข้าร่วมรับการอบรม จำนวน 79 คน

3.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

3.3.1 กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจ ประชากรเป้าหมายคือผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไปรวมทั้งผู้เกษียณก่อนอายุ 60 ปี ในจังหวัดนนทบุรี โดยกำหนดจำนวนผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวม 1,000 ราย ซึ่งกำหนดตามแนวคิดของ Yamane ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 99 % ความคลาดเคลื่อน 5% ทั้งนี้ ข้อมูลจากสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สาธารณสุขแจ้งว่า ในปี 2552 จังหวัดนนทบุรีมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปอยู่จำนวน 126,363 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้แผนการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยสุ่มตัวแทนชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบท จากตำบลที่เป็นที่ตั้งของชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชมชนบท รวม 52 ตำบล ในหกอำเภอในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ และอำเภอไทรน้อย และสุ่มตัวอย่างประชากรผู้สูงอายุจากตัวแทนชุมชนเมือง จำนวน 312 คน ตัวแทนชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวน 310 คน และตัวแทนชุมชนชนบท จำนวน 378 คน ดังแสดงในตารางที่ 3.1

อนึ่ง คณะผู้วิจัยได้กำหนดว่าชุมชนเมืองคือชุมชนที่ตั้งอยู่ในตำบลในเขตเทศบาลนครและเทศบาลเมือง ในขณะที่ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทนั้น คือชุมชนที่อยู่ในตำบลในขตเทศบาลตำบล หรือชุมชนที่อยู่ในตำบลที่บางส่วนของตำบลอยู่ในเขตเทศบาลและบางส่วนของตำบลอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนชุมชนชนบทคือชุมชนที่อยู่ในตำบลภายใต้การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตารางที่ 3.1 รายชื่อตำบลที่ตั้งของชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบทของอำเภอในจังหวัดนนทบุรี [1]

ลักษณะชุมชนในตำบล	อำเภอบางบัวทอง	อำเภอบางกรวย	อำเภอบางใหญ่	อำเภอไทรน้อย	อำเภอปากเกร็ด	อำเภอเมือง
	ตำบล					
1. เมือง (14 ตำบล)	โสนลอย (20)	วัดชลอ (18) บางกรวย(11) บางคูเวียง (11) ปลายบาง(15)			ปากเกร็ด(24) บางตลาด(36) บ้านใหม่(9) บางพูด(25) คลองเกลือ(5)	สวนใหญ่ (16) ตลาดขวัญ(21) บางเขน(20) บางกระสอ(22) ท่าทราย(27) บางศรีเมือง(18) ไทรม้า(13)
2. กึ่งเมืองกึ่งชนบท (16 ตำบล)	บางบัวทอง(24) บางรักใหญ่(21) พิมลราช(20) บางรักพัฒนา(26)	มหาสวัสดิ์(20) ศาลากลาง(27)	บางม่วง (24) บางแม่นาง (20) บางเลน(20) เสาธงหิน(41) บางใหญ่ (18) บ้านใหม่(27)			บางกร่าง (22)
3 .ชนบท (22 ตำบล)	บางคูรัด(21) ละหาร(21) ลำโพ(11)	บางสีทอง(15) บางขนุน(14) บางขุนกอง(21)		ไทรน้อย(20) ราษฎร์นิยม(10) หนองเพรางาย (18) ไทรใหญ่(20) ขุนศรี(65) คลองขวาง(21) ทวีวัฒนา(18)	บางตะไนย์(9) คลองพระอุดม(8) ท่าอิฐ(14) เกาะเกร็ด(14) อ้อมเกร็ด(13) คลองข่อย(17) บางพลับ(12)	บางไผ่ (14) บางรักน้อย(12)

หมายเหตุ [1] คณะผู้วิจัยกำหนดหลักเกณฑ์**ชุมชนเมือง** หมายถึงชุมชนที่ตั้งอยู่ในตำบลในขตเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล ยกเว้นเทศบาลตำบลศาลากลาง **ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท** หมายถึงชุมชนที่ตั้งอยู่ในตำบลที่บางส่วนอยู่ในเขตเทศบาลและบางส่วนอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล **ชุมชนชนบท** หมายถึงชุมชนที่ตั้งอยู่ในตำบลที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งตำบล

[2] ตัวเลขในวงเล็บของแต่ละตำบลหมายถึงจำนวนแบบสอบถามที่ใช้ในการประมวลผลรวมทั้งหมด 1,000 ชุด

[3] ตัวเลขในวงเล็บของแต่ละลักษณะชุมชนหมายถึงจำนวนผู้สูงอายุตัวอย่างที่สุ่มได้

3.3.2 กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวนตัวอย่าง 30 คน แผนการเลือกตัวอย่างเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การเลือกผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและหรือเกี่ยวข้องกับระบบการออมของผู้สูงอายุในชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่เลือกประกอบด้วยผู้นำผู้สูงอายุในชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุจากชุมชน ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิ

3.**3.3 กลุ่มตัวอย่างในการระดมความคิดเห็น** จำนวนตัวอย่าง 58 คน เป็นการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง กำหนดเกณฑ์เลือกตัวอย่างแกนนำผู้สูงอายุในชุมชน ผู้สูงอายุตัวอย่าง เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มตัวอย่างที่เลือกประกอบด้วยประธานชมรมผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุจากชุมชน ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

3.3.4 กลุ่มตัวอย่างในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวนตัวอย่างผู้สูงอายุเข้ารับการอบรม 79 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง เกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้เลือกจากกลุ่มตัวอย่างการสำรวจ 1,000 คน ที่ตอบว่าสนใจเข้ารับการอบรม และมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป

3.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

3.4.1 สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ **ภาวะการเงิน** พฤติกรรมการออม ทัศนคติในเรื่องการออม ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และบทบาทของระบบการออมในชุมชน เป็นการสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,000 คน และทำการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วยผู้นำผู้สูงอายุในชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุจากชุมชน ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน

3.4.2 ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี โดยการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์และตรวจสอบว่าตรงตามโมเดลการออมของผู้สูงอายุที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีหรือไม่

3.4.3 เสนอผลการสำรวจและผลการวิเคราะห์การตรวจสอบความตรงของโมเดลการออมของผู้สูงอายุในที่ประชุมระดมความคิดเห็น ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุจากชุมชน ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องจำนวนรวม 58 คน เพื่อร่วมหาแนวทางและมาตรการในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.4.4 คณะผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการสำรวจและผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการออมของผู้สูง อายุ ผนวกกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก และข้อมูลจากการระดมสมองมากำหนดแนวทางและมาตรการในระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.4.5 คณะผู้วิจัยทดลองนำมาตรการระยะสั้นไปสู่การปฏิบัติ โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ 79 คนจากชุมชนต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรี โดยแบ่งการอบรมเชิงปฏิบัติการออกเป็นสองรุ่น รุ่นแรก 37 คน และรุ่นที่สอง 42 คน การอบรมแต่ละรุ่นใช้เวลา 1 วัน หลังสิ้นสุดการอบรม คณะผู้วิจัยได้มีการทดสอบความรู้ด้านการเงิน และวัดสุขภาพทางการเงินของผู้เข้าอบรมทุกคน

3.4.6 ประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการระยะสั้นในการเพิ่มการออมของผู้สูงอายุที่เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนอบรมและคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรม 2 เดือน โดยใช้แบบทดสอบความรู้และแบบวัดสุขภาพทางการเงินชุดเดียวกันกับวันเข้ารับการอบรม พร้อมทั้งทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ด้านการเงิน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาพทางการเงินหลังสิ้นสุดการอบรมและหลังการอบรมผ่านไปแล้ว 2 เดือน

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือเที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลของโครงการวิจัยนี้ ประกอบด้วย

1) แบบสอบถามสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ
2) แบบสัมภาษณ์เจาะลึกผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้อง
3) แบบทดสอบความรู้ด้านการเงิน
4) แบบวัดสุขภาพทางการเงิน
5) แบบติดตามผลโครงการอบรม เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

3.6 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

3.6.1 แบบสอบถามสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ มีแนวทางในการออกแบบแบบสอบถามมีดังนี้

3.6.1.1 วางแผนการออกแบบสอบถาม โดยศึกษากรอบแนวคิด ตัวแปร และวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อสร้างแบบสอบถาม โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้

3.6.1.2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

(1) คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นตามแผนงาน และได้จัดประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้เหมาะสมได้โครงสร้างของแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามปลายปิด และปลายเปิดโดยแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ความสามารถในการอ่านและเขียนหนังสือ สถานภาพในปัจจุบัน และสถานภาพการทำงานก่อนเกษียณ แหล่งรายได้หลักปัจจุบัน รายได้รวมจากทุกแหล่งต่อเดือน ค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่สำคัญในแต่ละเดือน ค่าใช้จ่ายส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน การถือครองทรัพย์สินในปัจจุบัน ประเภทของทรัพย์สินที่ถือครอง มูลค่าของสินทรัพย์ที่ถือครอง และภาระหนี้สิน

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยคำถามมีหรือไม่มีการออมในแต่ละเดือน รูปแบบการออม มูลค่าการออมในแต่ละเดือน ความเห็นในเรื่องวัตถุประสงค์หลักของการออม ความเห็นในเรื่องปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการออม

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยคำถามความรู้ความเข้าใจและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระดับการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุตามองค์ประกอบและเงื่อนไขปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คำถามในส่วนนี้เป็นคำถามแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) 5 ลำดับได้แก่ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1) แบบทดสอบความรู้ด้านการเงินของผู้สูงอายุ แยกเป็นการทดสอบความรู้เรื่องการเงินทั่วไปและความรู้เกี่ยวกับการบริหารการเงินส่วนบุคคล และคำถามความเห็นของผู้สูงอายุในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออม

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเงินของผู้สูงอายุ ความสนใจเรียนรู้ด้านการบริหารเงินส่วนบุคคล และระบบการออมในชุมชน และการเป็นหรือเคยเป็นสมาชิกของกองทุน/ กลุ่มการออมในชุมชน คำถามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเงิน เป็นคำถามแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) 5 ลำดับได้แก่ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1)

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติของผู้สูงอายุต่อการออม คำถามส่วนที่ 5 เป็นคำถามแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) 5 ลำดับได้แก่ มากที่สุด (5) มาก (4 ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด(1)

ส่วนที่ 6 คำถามความเห็นในเรื่องการพัฒนาความรู้และทักษะด้านการเงินของผู้สูงอายุ และคำถามปลายเปิดความเห็นแนวทางและวิธีการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ

(2) คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเงิน การออม และด้านเศรษฐกิจพอเพียง 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา แล้วแก้ไขตามคำแนะนำ

(3) คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วมาทดลองเก็บข้อมูล โดยใช้ตัวอย่างผู้สูงอายุ 30 ราย ในจังหวัดนนทบุรี และได้คำนวนหาค่าความเที่ยงรวมของแบบสอบถาม ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.846 หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามมาแก้ไขปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.6.2 แบบสัมภาษณ์เจาะลึกผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยประด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของระบบการออมในชุมชน รวมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ เพื่อเสริมข้อมูลจากการสำรวจ

3.6.3 แบบทดสอบความรู้ด้านการเงิน เป็นข้อสอบแบบตอบ “ใช่” “ไม่ใช่” หรือ“ไม่แน่ใจ” แบบทดสอบมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ทางการเงินทั่วไปและการบริหารเงินส่วนบุคคล 11 ข้อ ความรู้ทางบัญชี 3 ข้อ และความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารทางการเงิน 6 ข้อ รวมทั้งหมด 20 ข้อ

3.6.4 แบบวัดสุขภาพทางการเงิน เป็นแบบวัดที่ดัดแปลงมาจากแบบทดสอบสุขภาพการเงินของศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แบบวัดสุขภาพทางการเงินของการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นคำถามจำนวน 10 ข้อ แต่ละข้อมีคำตอบให้เลือก 4 ตัวเลือก ก. – ง. กำหนดให้ผู้เข้าอบรมเลือกตามความเป็นจริง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คำตอบ	คะแนน
ก	3
ข	2
ค	1
ง	0

นำคำตอบของผู้ตอบมาตรวจให้คะแนน แล้วนำคะแนนทั้ง 10 ข้อมารวมกัน โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายคะแนน ดังนี้

คะแนน	ความหมาย
0 - 10	สุขภาพทางการเงินดีมาก สามารถต้านทานความเสี่ยง หรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีพ
11 - 20	สุขภาพทางการเงินดีระดับปานกลาง ควรใช้ความระมัดระวังเพิ่มในการใช้จ่าย ลดปัจจัยที่ไม่จำเป็นในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน เพื่อให้มีสุขภาพทางการเงินแข็งแรงขึ้น มีความมั่นคงมากขึ้นในการดำรงชีวิต
21 - 30	สุขภาพทางการเงินไม่ค่อยจะดี ควรต้องรู้จักปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น ลดภาระหนี้สิน ลดรายจ่ายฟุ่มเฟือย เพิ่มรายได้ให้มากขึ้น หรือลงทุนเพื่อให้เงินออมมากขึ้น

3.6.5 แบบติดตามผลการอบรมสำหรับประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ประกอบด้วยประด็นที่เกี่ยวข้องกับการนำความรู้ความเข้าใจทางการเงินและข่าวสารข้อมูลทางการเงินที่ได้รับจากการเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ด้านการใช้จ่าย การทำบัญชี การนำเงินออมไปลงทุน การเพิ่มการออม และเผยแพร่ให้แก่สมาชิกในครอบครัวและชุมชน

3.7 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.7.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากการสำรวจ ในประเด็นสถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ พฤติกรรมการออม ทัศนคติต่อการออม ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจ การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และบทบาทของระบบการออมในชุมชน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ช่วงระยะเวลาการเก็บข้อมูลอยู่ในระหว่างกลางเดือนธันวาคม 2553 – กลางเดือนมีนาคม 2554 ใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดประมาณ 3 เดือน โดยคณะผู้วิจัยได้ใช้หลากหลายวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ไปยังกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นวุฒิอาสาธนาคารสมองของจังหวัดนนทบุรีรวม 243 ราย ได้รับแบบสอบถามคืนมา 100 ชุดคิดเป็นร้อยละ 41.2 และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล 90 ฉบับ

2) เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุอำเภอไทรน้อย อำภอบางใหญ่ อำเภอบางบัวทอง อำเภอปากเกร็ด อำเภอเมือง และขอความร่วมมือประธานชมรมผู้สูงอายุของตำบลที่เข้าประชุมในการกรอกแบบสอบถาม โดยใช้เวลาในการกรอกข้อมูลประมาณ 30-40 นาที โดยคณะผู้วิจัยให้คำแนะนำ/อธิบายในการกรอบแบบสอบถาม หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยได้ทอดแบบสอบถามกับประธานชมรมผู้สูงอายุที่ได้กรอบแบบสอบถาม ขอให้ช่วยสัมภาษณ์/หรือเก็บข้อมูลผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลละ 5-30 ชุด

3) ทอดแบบสอบถามกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและประธานศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุของอำเภอ ให้ช่วยประสานงานให้เจ้าหน้าที่อาสาสมัครหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาตำบล ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล

4) คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่มารับเบี้ยยังชีพที่ทำการเทศบาลตำบล หรือที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งขอความร่วมมือผู้สูงอายุกรอกสอบถามในการประชุมของชมรมผู้สูงอายุในตำบลวัดชลอ บางกรวย และการประชุมของชมรมละหาร ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง

5) สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ในการกรอกแบบสอบถามหรือสัมภาษณ์ ได้ขอให้ผู้สูงอายุผู้ให้ข้อมูลให้เบอร์โทรศัพท์เพื่อการติดต่อสอบถามในกรณีข้อมูลที่กรอกในแบบสอบถามไม่ชัดเจน ไม่ครบถ้วน หรือมีความขัดแย้ง คณะผู้วิจัยจะโทรศัพท์ติดตาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและตามจริง ในบางตำบลคณะผู้วิจัยไม่อาจลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลโดยตรง จึงใช้วิธีขอเบอร์โทรศัพท์จากหน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุและทำการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุทางโทรศัพท์ใช้เวลาประมาณ 30-60 นาทีต่อราย

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี ทั้งผู้สูงอายุตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม และผู้สูงอายุที่เป็นผู้ช่วยวิจัยในการเก็บข้อมูล โดยเฉพาะผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้นำชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ประธานศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุของแต่ละอำเภอในจังหวัดนนทบุรี อาสาสมัคร

หมู่บ้าน กรรมการชมรมผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้อย่างละเอียด ได้ทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติมทางโทรศัพท์ สำหรับแบบสอบถามที่ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ไม่ชัดเจน หรือไม่สมเหตุสมผล และไม่ให้เบอร์โทรศัพท์ก็จะไม่นำไปใช้ในการประมวลผล ทั้งนี้เพื่อควบคุมคุณภาพของข้อมูลที่ได้ และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง ครบถ้วนและตรงตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย

3.7.2 การสัมภาษณ์เจาะลึก คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างที่เลือกอย่างเจาะจง 30 ราย ประกอบด้วยแกนนำผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนต่างๆในจังหวัดนนทบุรี เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ทั้งนี้ เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกในเรื่องการออมของผู้สูงอายุ บทบาทของกลุ่มการออมในชุมชน รวมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ การสัมภาษณ์เจาะลึกได้ดำเนินการในช่วงธันวาคม 2553– เมษายน 2554

3.7.3 การจัดประชุมระดมความคิดเห็น คณะผู้วิจัยได้จัดการประชุมระดมความคิดเห็นในวันพฤหัสบดีที่ 28 เมษายน 2554 เวลา 08.30 น. – 12.00 น. ณ ห้องประชุม 5209 อาคารสัมมนา 1 ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางและวิธีการในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม ประเด็นระดมความคิดเห็นประกอบด้วย 1) ศักยภาพความสามารถในการออมของผู้สูงอายุในชุมชน 2) บทบาทของกลุ่มการออมในชุมชนในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ 3) แนวทางและวิธีการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) แนวทางการพัฒนาสื่อถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลและความรู้ด้านการเงินแก่ผู้สูงอายุ 5) บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชน ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 60 คน ประกอบด้วยคณะผู้วิจัย 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน แกนนำผู้สูงอายุในชุมชนเมือง 11 คน แกนนำผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท 12 คน แกนนำผู้สูงอายุในชุมชนชนบท 16 คน ผู้บริหารและข้าราชการจากหน่วยงานภาครัฐ 8 ราย และผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรภาคเอกชน 5 ราย การสัมมนาระดมความคิดเห็นแบ่งเป็น 4 กลุ่มย่อยประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 ผู้สูงอายุในภาพรวม กลุ่มที่ 2 ผู้สูงอายุในชุมชนเมือง กลุ่มที่ 3 ผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และกลุ่มที่ 4 ผู้สูงอายุในชุมชนชนบท ความเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุมรวบรวมสรุปได้ดังปรากฏในภาคผนวกง.

3.7.4 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ คณะผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาความรู้การเงินขั้นพื้นฐานและเพิ่มการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน เพื่อส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในวันที่ 27 มิถุนายน 2554 และวันที่ 28 มิถุนายน 2554 ที่ห้อง 148 อาคารสัมมนา 2 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เวลา 8.30 น. – 15.00 น. มีผู้เข้าอบรมในวันที่ 27 มิถุนายนรวม 37 คน ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ในวันที่ 28 มิถุนายน มีผู้เข้าอบรมรวม 42 คน ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ผู้เข้าอบรมรวมทั้ง 2 วัน 79 คน เนื้อหาการอบรมทั้ง 2 วันคล้ายคลึงกันโดยในช่วงเช้าเป็นการบรรยายของผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องการวางแผนทางการเงิน ช่วงบ่ายเป็นการฝึกการทำบัญชี

รายรับ-รายจ่าย และกรณีศึกษาในวันที่ 27 มิถุนายนเรื่องบทบาทของกลุ่มการออมในชุมชน ในวันที่ 28 มิถุนายนเป็นกรณีศึกษาเรื่องการบริหารเงินหลังเกษียณ เพื่ออยู่อย่างสมศักดิ์ศรี

3.7.5 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการระยะสั้น การจัดโครงการอบรมความรู้การเงินแก่ผู้สูงอายุนับเป็นมาตรการระยะสั้นในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุหลังเกษียณ เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการระยะสั้นดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้กำหนดให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบในช่วงเช้าของวันเข้ารับการอบรม โดยให้ผู้สูงอายุที่เข้าอบรมทำแบบทดสอบความรู้ทางการเงินครั้งที่ 1 และทำแบบทดสอบสุขภาพทางการเงินครั้งที่ 1 หลังจากการอบรมผ่านไปประมาณ 2 เดือน ในช่วงปลายเดือนสิงหาคม 2554 ผู้เข้าอบรมได้รับแบบติดตามผลการฝึกอบรมครั้งที่ 2 เพื่อทดสอบความรู้ทางการเงินและสุขภาพทางการเงินหลังการอบรม

ในการทดสอบความรู้ด้านการเงินก่อนอบรมและหลังอบรมนั้น คณะผู้วิจัยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกัน 20 ข้อ แต่ละข้อให้ผู้เข้าอบรมเลือกตอบถูกหรือผิด โดยแบ่งเป็นความรู้ทางการบริหารเงินและการเงินทั่วไป 11 ข้อ ความรู้ทางบัญชี 3 ข้อ และความรู้ด้านข่าวสารข้อมูลทางการเงิน 6 ข้อ แล้วนำคะแนนเฉลี่ยก่อนอบรมและคะแนนเฉลี่ยหลังอบรมของผู้เข้าอบรมมาเปรียบเทียบกัน

สำหรับการทดสอบสุขภาพทางการเงินของผู้เข้าอบรมก่อนอบรมและหลังการอบรมนั้น คณะผู้วิจัยใช้แบบทดสอบสุขภาพทางการเงินชุดเดียวกัน ซึ่งประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับสุขภาพทางการเงิน 10 คำถาม แต่ละคำถามมี 4 คำตอบคือ ก. ข. ค. และ ง. กำหนดให้ผู้เข้าอบรมเลือกตอบตามความเป็นจริง แล้วนำคะแนนเฉลี่ยก่อนอบรมและคะแนนเฉลี่ยหลังอบรมมาเปรียบเทียบกัน

3.8 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามสำรวจ เป็นข้อมูลปฐมภูมิ เมื่อคณะผู้วิจัยได้รับข้อมูลมาแล้วได้ทำการตรวจสอบข้อมูล ต่อจากนั้นได้ดำเนินการลงรหัสข้อมูลของแบบสอบถาม และได้บันทึกข้อมูลลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้บันทึกไว้โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1) การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุทางเศรษฐกิจและสังคม ภาวะทางการเงิน ภาวะการทำงาน ความรู้ด้านการเงิน การรับรู้ข่าวสารทางการเงิน ทัศนคติต่อการออม ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติอื่นๆ ตามความเหมาะสม โดยนำเสนอในรูปแบบตารางและกราฟ

2) สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น ได้แปลงระดับความคิดเห็นด้านต่างๆ ซึ่งได้จากมาตรประมาณค่า 5 ระดับ เป็นคะแนน 1 – 5 แล้วคำนวณค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 1.50	หมายถึง	น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ย 4.50 ขึ้นไป	หมายถึง	มากที่สุด

3) ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรการออมของผู้สูงอายุ จะใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Syructural Equation Modeling: SEM) ซึ่งเป็นรูปแบบการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณที่มีตัวแปรแฝง ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ กรอบแนวคิดของโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุประกอบด้วยตัวแปรตามคือ ปริมาณเงินออมของผู้สูงอายุ และตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางการเงิน การเข้าถึงระบบการออม และระดับการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ลักษณะส่วนบุคคล พิจารณาจากตัวแปรสังเกตได้คือ อายุ สถานภาพหลังเกษียณ ระดับการ ศึกษา และการเป็นเพศหญิง

(2) สถานภาพทางการเงิน พิจารณาจากตัวแปรสังเกตได้คือ รายได้ รายจ่าย มูลค่าสินทรัพย์และหนี้สิน

(3) ระดับการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาจากระดับการปฏิบัติในองค์ประกอบความพอเพียง ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การยึดมั่นในเงื่อนไขคุณธรรม ความรู้ความเข้าใจด้านการเงิน และการได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน

(4) การเข้าถึงระบบการออม วัดจากการเป็นลูกค้าสถาบันการเงิน / สมาชิกองค์กรการเงิน / กองทุน / กลุ่มการออมในชุมชน

4) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบความรู้ทางการเงิน แบบทดสอบสุขภาพทางการเงิน และแบบติดตามผลสัมฤทธิ์ของโครงการอบรม จะใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ t ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าไค-สแควร์ โดยเสนอในรูปแบบตาราง

5) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบด้วย (1) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกในเรื่องการออมของผู้สูงอายุ บทบาทของระบบการออมในชุมชนในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ (2) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมการประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น (3) การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการอบรมเชิงปฏิบัติการและมาตรการระยะสั้นจากความเห็นและการสัมภาษณ์ผู้เข้าอบรมและผู้เกี่ยวข้อง

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทที่ 4 คณะผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

4.1 ผลการสำรวจข้อมูลส่วนบุคคล สถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ ภาวะการเงิน พฤติกรรมการออม ทัศนคติต่อการออม ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และบทบาทของระบบการออมในชุมชน

4.2 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ

4. 3 การกำหนดแนวทางและมาตรการในระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.4 ผลการทดลองนำมาตรการระยะสั้นในการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุไปดำเนินการผ่านทางการอบรมเชิงปฏิบัติการ และประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการ

รายละเอียดผลการวิเคราะห์แต่ละตอนมีดังนี้

4.1 ผลการสำรวจข้อมูลส่วนบุคคล สถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ ภาวะการเงิน พฤติกรรมการออม ทัศนคติต่อการออม ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และบทบาทของระบบการออมในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ซึ่งรวบรวมได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี ที่ตอบแบบสอบถามครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 1,000 คน คณะผู้วิจัยนำมาแจงนับจำนวนและหาร้อยละจำแนกตามชุมชน คณะผู้วิจัยได้แบ่งชุมชนในจังหวัดนนทบุรีออกเป็น 3 ลักษณะตามเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นได้แก่ ชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบท รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3.1 โดยเก็บข้อมูลผู้สูงอายุตัวอย่าง 312 คนจากชุมชนเมือง ผู้สูงอายุตัวอย่าง 310 คนจากชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และผู้สูงอายุ 378 คนจากชุมชนชนบท ผลการประมวลข้อมูลการสำรวจ พบว่าผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีและจำแนกตามชุมชน 3 ลักษณะดังกล่าวข้างต้นมีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันในหลายประเด็นโดยเสนอเป็นหัวข้อย่อย ดังนี้

4.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างครอบคลุม เพศ อายุ การนับถือศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ความสามารถอ่านและเขียน ดังแสดงในตารางที่ 4.1 – 4.6

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศและลักษณะชุมชน

เพศ	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
หญิง	183	159	224	566
ร้อยละ	(58.7)	(51.3)	(59.3)	(56.6)
ชาย	129	151	154	434
ร้อยละ	(41.3)	(48.7)	(40.7)	(43.4)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.1 แสดงว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นเพศหญิงร้อยละ 56.6 เพศชายร้อยละ 43.4 เมื่อจำแนกตามลักษณะชุมชน พบว่าในทุกชุมชน สัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงสูงกว่าเพศชายเช่นเดียวกับในภาพรวม กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายทั้งในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชน

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามช่วงอายุและลักษณะชุมชน

ช่วงอายุ	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
อายุระหว่าง 55 - 59 ปี	8	5	0	13
ร้อยละ	(2.6)	(1.6)	(0.0)	(1.3)
อายุระหว่าง 60 - 64 ปี	83	110	116	309
ร้อยละ	(26.6)	(35.5)	(30.7)	(30.9)
อายุระหว่าง 65 - 69 ปี	107	89	114	310
ร้อยละ	(34.3)	(28.7)	(30.2)	(31.0)
อายุระหว่าง 70 - 74 ปี	65	57	69	191
ร้อยละ	(20.8)	(18.4)	(18.3)	(19.1)
อายุระหว่าง 75 - 79 ปี	32	30	49	111
ร้อยละ	(10.3)	(9.7)	(13.0)	(11.1)
อายุระหว่าง 80 - 84 ปี	13	12	24	49
ร้อยละ	(4.2)	(3.9)	(6.3)	(4.9)
อายุระหว่าง 85 - 89 ปี	2	6	5	13
ร้อยละ	(0.6)	(1.9)	(1.3)	(1.3)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ช่วงอายุ	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
อายุ 90 ปี ขึ้นไป	2	1	1	4
ร้อยละ	(0.6)	(0.3)	(0.3)	(0.4)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.2 ระบุว่า ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61.9 อยู่ในช่วงอายุ 60-69 ปี ร้อยละ 30.2 อยู่ในช่วงอายุ 70-79 ปี และร้อยละ 4.9 อยู่ในช่วงอายุ 80-84 ปี เมื่อพิจารณาในระดับชุมชนพบว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างไม่ว่าจะอยู่ในชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบทต่างกระจุกตัวระหว่าง 60 ปี – 69 ปี รองลงมาจะอยู่ในช่วงอายุ 70-74 ปี และการกระจายของกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุต่างๆ มีสัดส่วนใกล้เคียงกันทั้งสามลักษณะชุมชน กล่าวโดยสรุป ในภาพรวมและเมื่อจำแนกตามลักษณะชุมชน อายุของกลุ่มตัวอย่างกระจุกตัวอยู่ในช่วงอายุ 60-69 ปี รองลงมาช่วงอายุ 70-79 ปี

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามศาสนาที่นับถือและลักษณะชุมชน

ศาสนาที่นับถือ	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
พุทธ	292	301	356	949
ร้อยละ	(93.6)	(97.1)	(94.2)	(94.9)
อิสลาม	15	6	16	37
ร้อยละ	(4.8)	(1.9)	(4.2)	(3.7)
คริสต์	5	3	6	14
ร้อยละ	(1.6)	(1.0)	(1.6)	(1.4)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.3 แสดงว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 94.9 นับถือศาสนาพุทธ เมื่อพิจารณาในระดับชุมชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างจากทั้ง 3 ลักษณะชุมชนร้อยละ 93.6 ขึ้นไป นับถือศาสนาพุทธ

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรสและลักษณะชุมชน

สถานภาพสมรส	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
สมรสอยู่ด้วยกัน	194	180	209	583
ร้อยละ	(62.2)	(58.1)	(55.3)	(58.3)
หม้าย (คู่สมรสเสียชีวิต)	55	79	109	243
ร้อยละ	(17.6)	(25.5)	(28.8)	(24.3)
โสด	29	20	27	76
ร้อยละ	(9.3)	(6.5)	(7.1)	(7.6)
หย่า	17	11	8	36
ร้อยละ	(5.4)	(3.5)	(2.1)	(3.6)
สมรสไม่ได้อยู่ด้วยกัน	9	12	7	28
ร้อยละ	(2.9)	(3.9)	(1.9)	(2.8)
แยกกันอยู่	7	4	13	24
ร้อยละ	(2.2)	(1.3)	(3.4)	(2.4)
ไม่ระบุ	1	4	5	10
ร้อยละ	(0.3)	(1.3)	(1.3)	(1.0)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.4 ระบุว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือร้อยละ 58.3 สมรสและอยู่ด้วยกัน รองลงมาร้อยละ 24.3 เป็นหม้าย (คู่สมรสเสียชีวิต) และโสดร้อย 7.6 เมื่อพิจารณาในระดับชุมชน พบว่าการกระจายของกลุ่มตัวอย่างตามสถานภาพสมรสในทั้งสามลักษณะชุมชนก็เช่นเดียวกันกับในภาพรวม คือมากกว่าครึ่งมีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน รองลงมาเป็นหม้าย (คู่สมรสเสียชีวิต) และโสด

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษาและลักษณะชุมชน

ระดับการศึกษา	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
ไม่ได้รับการศึกษา	7	17	25	49
ร้อยละ	(2.2)	(5.5)	(6.6)	(4.9)
ประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-ป.4)	60	147	238	445
ร้อยละ	(19.2)	(47.4)	(63.0)	(44.5)
ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-ป.7 หรือ ม.1-ม.3เดิม)	27	22	26	75
ร้อยละ	(8.7)	(7.1)	(6.9)	(7.5)
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.1-ม.ศ.3 หรือ ม.4-ม.6 เดิม)	40	46	46	132
ร้อยละ	(12.8)	(14.8)	(12.2)	(13.2)
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. (ม.ศ.4-ม.ศ.5 หรือ ม. 7- ม.8 เดิม)	32	25	8	65
ร้อยละ	(10.3)	(8.1)	(2.1)	(6.5)

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ระดับการศึกษา	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
ปวส. / อนุปริญญา	17	15	6	38
ร้อยละ	(5.4)	(4.8)	(1.6)	(3.8)
ปริญญาตรี	67	32	27	126
ร้อยละ	(21.5)	(10.3)	(7.1)	(12.6)
ปริญญาโท	52	5	2	59
ร้อยละ	(16.7)	(1.6)	(0.5)	(5.9)
ปริญญาเอก	10	1	0	11
ร้อยละ	(3.2)	(0.3)	(0.0)	(1.1)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.5 แสดงว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 44.5 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-ป.4) ร้อยละ 13.2 มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 12.6 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และร้อยละ 5.9 จบการศึกษาระดับปริญญาโท เมื่อพิจารณาในระดับชุมชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างจากชุมชนเมืองร้อยละ 21.5 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาร้อยละ19.2 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 16.7 มีการศึกษาระดับปริญญาโท ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 47.4 และในชุมชนชนบทร้อยละ 63.0 ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น รองลงมาเป็นมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 14.8 และร้อยละ 12.2 และปริญญาตรีร้อยละ10.3 และร้อยละ 7.1 ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา แต่กลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากชุมชมเมืองมีระดับการศึกษาสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและจากชุมชนชนบท

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความสามารถอ่านและเขียนและลักษณะชุมชน

ความสามารถอ่านและเขียน	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
อ่านออก/เขียนได้	298	284	331	913
ร้อยละ	(95.5)	(91.6)	(87.6)	(91.3)
อ่อนออก/เขียนไม่ได้	10	10	17	37
ร้อยละ	(3.2)	(3.2)	(4.5)	(3.7)
อ่าน/เขียนไม่ได้	1	6	20	27
ร้อยละ	(0.3)	(1.9)	(5.3)	(2.7)
เขียนได้แต่ชื่อ	3	9	10	22
ร้อยละ	(1.0)	(2.9)	(2.6)	(2.2)
อื่น (ไร้สมรรถภาพ)	0	1	0	1
ร้อยละ	(0.0๗)	(0.3)	(0.0)	(0.1)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

เมื่อพิจารณาตารางที่ 4.6 พบว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 91.3 อ่านออกเขียนได้ ในระดับชุมชน กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 ลักษณะชุมชนส่วนใหญ่คือร้อยละ 87.6 ขึ้นไปอ่านออกเขียนได้ แต่ในชุมชนชนบทมีกลุ่มตัวอย่างที่อ่านออก/เขียนไม่ได้ อ่าน/เขียนไม่ได้ และเขียนได้แต่ชื่อสูงกว่าชุมชนอื่นๆ

4.1.2 สถานภาพก่อนและหลังเกษียณ

สถานภาพก่อนและหลังเกษียณของกลุ่มตัวอย่าง หมายถึง สถานภาพการทำงานก่อนเกษียณและสถานภาพปัจจุบันหลังเกษียณ แสดงในตารางที่ 4.7 - 4.8

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพการทำงานก่อนเกษียณและลักษณะชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

สถานภาพการทำงานก่อนเกษียณ	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่ง	ชนบท	
รับราชการ	139	66	47	252
ร้อยละ	(39.3)	(18.2)	(10.0)	(21.3)
ลูกจ้าง/พนักงานภาครัฐ	21	20	12	53
ร้อยละ	(5.9)	(5.5)	(2.6)	(4.5)
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	34	10	14	58
ร้อยละ	(9.6)	(2.8)	(3.0)	(4.9)

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

สถานภาพการทำงานก่อนเกษียณ	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่ง	ชนบท	
ลูกจ้างเอกชน	37	38	32	107
ร้อยละ	(10.5)	(10.5)	(6.8)	(9.0)
เกษตรกร	15	77	148	240
ร้อยละ	(4.2)	(21.2)	(31.6)	(20.2)
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	33	52	49	134
ร้อยละ	(9.3)	(14.3)	(10.5)	(11.3)
ประกอบอาชีพอิสระ นักวิชาการ ที่ปรึกษา	10	6	4	20
ร้อยละ	(2.8)	(1.7)	(0.9)	(1.7)
ทำงานช่วยครอบครัว	25	29	75	129
ร้อยละ	(7.1)	(8.0)	(16.0)	(10.9)
รวมกลุ่มทำงาน	5	3	9	17
ร้อยละ	(1.4)	(0.8)	(1.9)	(1.4)
ไม่ได้ทำงาน	19	33	40	92
ร้อยละ	(5.4)	(9.1)	(8.5)	(7.8)
แม่บ้าน	4	10	3	17
ร้อยละ	(1.1)	(2.8)	(0.6)	(1.4)
ทำการค้าขาย	2	7	14	23
ร้อยละ	(0.6)	(1.3)	(3.0)	(1.9)
เป็น อสม.	1	1	0	2
ร้อยละ	(0.3)	(0.3)	(0.0)	(0.2)
รับจ้าง	7	11	17	35
ร้อยละ	(2.0)	(3.0)	(3.6)	(3.0)
ทำงานก่อสร้าง	1	0	1	2
ร้อยละ	(0.3)	(0.0)	(0.2)	(0.2
เป็นสมาชิก อบต.	1	0	1	2
ร้อยละ	(0.3)	(0.0)	(0.2)	(0.2
ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	0	0	3	3
ร้อยละ	(0.0)	(0.0)	(0.6)	(0.3)
รวม	354	363	469	1,186
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

เมื่อพิจารณาตารางที่ 4.7 พบว่า ในภาพรวม สถานภาพการทำงานก่อนเกษียณที่สำคัญตามลำดับคือ รับราชการ(ร้อยละ 21.2) เกษตรกร (ร้อยละ 20.2) ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 11.3) ทำงานช่วยครอบครัว

(ร้อยละ10.9) ลูกจ้างเอกชน (ร้อยละ 9.0) ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 7.8) ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 4.9) และลูกจ้าง/พนักงานภาครัฐ (ร้อยละ 4.5) ในชุมชนเมือง สถานภาพการทำงานก่อนเกษียณที่สำคัญตามลำดับคือ รับราชการ (ร้อยละ39.3) ลูกจ้างเอกชน (ร้อยละ 10.5) ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 9.6) ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ9.3) ทำงานช่วยครอบครัว (ร้อยละ 7.1) ลูกจ้าง/พนักงานภาครัฐ (ร้อยละ 5.9) ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ5.4) เกษตรกร (ร้อยละ 4.2) ในขณะที่ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท สถานภาพการทำงานก่อนเกษียณที่สำคัญตามลำดับ เกษตรกร (ร้อยละ21.2) รับราชการ (ร้อยละ18.2) ประกอบธุรกิจส่วนตัว (14.3) ลูกจ้างเอกชน(ร้อยละ10.5) ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ9.1) ทำงานช่วยครอบครัว (ร้อยละ8.0) และลูกจ้าง/พนักงานภาครัฐ (ร้อยละ5.5) สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนชนบทนั้น สถานภาพการทำงานก่อนเกษียณที่สำคัญตามลำดับคือ เกษตรกร (ร้อยละ31.6) ทำงานช่วยครอบครัว (ร้อยละ16.0) ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ10.5) รับราชการ (ร้อยละ 10.0) ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ8.5) ลูกจ้างเอกชน (ร้อยละ6.8) และรับจ้าง (ร้อยละ3.6)

กล่าวโดยสรุป สถานภาพก่อนเกษียณที่สำคัญตามลำดับของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี คือรับราชการ เกษตรกร ประกอบธุรกิจส่วนตัว ทำงานช่วยครอบครัว และลูกจ้างเอกชน ในระดับชุมชน อาชีพที่สำคัญที่สุดของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองคือรับราชการ รองลงมาเป็นลูกจ้างเอกชน และลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท สถานภาพก่อนเกษียณสำคัญที่สุดคือเกษตรกร รองลงมารับราชการ และประกอบธุรกิจส่วนตัว ในขณะที่ในชุมชนชนบท สถานภาพก่อนเกษียณสำคัญตามลำดับของกลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกร ทำงานช่วยครอบครัว และประกอบธุรกิจส่วนตัว

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพปัจจุบันของผู้สูงอายุ และลักษณะชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

สถานภาพปัจจุบันของผู้สูงอายุ	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
รับราชการ	5	1	3	9
ร้อยละ	(1.3)	(0.3)	(0.6)	(0.7)
ข้าราชการบำนาญ	130	65	40	235
ร้อยละ	(33.2)	(17.7)	(8.3)	(18.9)
พนักงานเกษียณ	50	22	22	94
ร้อยละ	(12.8)	(6.0)	(4.6)	(7.6)
รับจ้างทั่วไป	19	32	44	95
ร้อยละ	(4.9)	(8.7)	(9.1)	(7.6)
เกษตรกร	14	51	115	180
ร้อยละ	(3.6)	(13.9)	(23.8)	(14.5)

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

สถานภาพปัจจุบันของผู้สูงอายุ	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	27	35	28	90
ร้อยละ	(6.9)	(9.5)	(5.8)	(7.2)
ประกอบอาชีพอิสระ นักวิชาการ ที่ปรึกษา	25	9	6	40
ร้อยละ	(6.4)	(2.5)	(1.2)	(3.2)
ทำงานช่วยครอบครัว	26	33	79	138
ร้อยละ	(6.6)	(9.0)	(16.4)	(11.1)
รวมกลุ่มทำงาน	17	5	13	35
ร้อยละ	(4.3)	(1.4)	(2.7)	(2.8)
ไม่ได้ทำงาน	59	94	116	269
ร้อยละ	(15.1)	(25.5)	(24.0)	(21.6)
อื่นๆ	20	21	17	58
ร้อยละ	(5.1)	(5.7)	(3.5)	(1.9)
รวม	392	368	483	1243
	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

เมื่อพิจารณาตารางที่ 4.8 พบว่าสถานภาพปัจจุบันหลังเกษียณของกลุ่มผู้สูงอายุตัวอย่างที่สำคัญตามลำดับ คือ ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 21.6) ข้าราชการบำนาญ (ร้อยละ 18.9) เกษตรกร (ร้อยละ 14.5) ทำงานช่วยครอบครัว (ร้อยละ 11.1) รับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 7.6) พนักงานเกษียณ (ร้อยละ 7.6) และประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 7.2)

เมื่อพิจารณาเป็นรายชุมชนพบว่า ในชุมชนเมือง สถานภาพหลังเกษียณของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่สำคัญตามลำดับคือ ข้าราชการบำนาญ (ร้อยละ 33.2) ไม่ได้ ทำงาน (ร้อยละ 15.0) และพนักงานเกษียณ (ร้อยละ 12.8) ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท สถานภาพหลังเกษียณที่สำคัญตามลำดับคือ ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 25.4) รองลงมาข้าราชการบำนาญ (ร้อยละ17.7) และเกษตรกร (ร้อยละ 13.9) ส่วนในชุมชนชนบท สถานภาพหลังเกษียณสำคัญตามลำดับคือ ไม่ได้ทำงาน(ร้อยละ 24.0) รองลงมาเป็นเกษตรกร (ร้อยละ 23.8) และทำงานช่วยครอบครัว (ร้อยละ 16.4)

กล่าวโดยสรุป สถานภาพปัจจุบันที่สำคัญตามลำดับของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมคือ ไม่ได้ทำงาน ข้าราชการบำนาญ เกษตรกร ทำงานช่วยครอบครัว และประกอบธุรกิจส่วนตัว โดยกลุ่มตัวอย่างจากชุมชนเมืองส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นข้าราชการบำนาญ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างจากชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและ

ชุมชนชนบทส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน เป็นที่สังเกตว่า สถานภาพหลังเกษียณสอดคล้องกับสถานภาพการทำงานก่อนเกษียณของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ กล่าวคือในชุมชนเมือง สถานภาพการทำงานก่อนเกษียณที่สำคัญคือ รับราชการ(ร้อยละ 39.3) ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท สถานภาพการทำงานก่อนเกษียณที่สำคัญคือ เกษตรกร (ร้อยละ 21.2)

4.1.3 ภาวะการเงิน

การวิเคราะห์ภาวะการเงินของผู้สูงอายุในการวิจัยครั้งนี้ ครอบคลุมแหล่งรายได้หลักหลังเกษียณ รายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือน ค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่สำคัญต่อเดือน รายจ่ายส่วนตัวต่อเดือน การถือครองทรัพย์สิน ประเภททรัพย์สินที่นิยมถือครอง มูลค่าทรัพย์สิน ภาระหนี้สิน มูลค่าหนี้สิน และประเภทหนี้สิน ตารางที่ 4.9 – ตารางที่ 4.18 แสดงภาวะการเงินของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.9 แหล่งรายได้หลักปัจจุบันของผู้สูงอายุจำแนกตามลักษณะชุมชน

แหล่งรายได้หลักปัจจุบัน	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
การทำงาน	77	84	130	291
ร้อยละ	(14.8)	(16.5)	(19.8)	(17.3)
เงินบำเหน็จบำนาญ	141	62	48	251
ร้อยละ	(27.1)	(12.2)	(7.3)	(14.9)
เงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	13	17	18	48
ร้อยละ	(2.5)	(3.3)	(2.7)	(2.9)
เงินผลประโยชน์จากประกันสังคม	5	2	0	7
ร้อยละ	(1.0)	(0.4)	(0.0)	(0.4)
เบี้ยยังชีพจากทางราชการ	87	164	239	490
ร้อยละ	(16.7)	(32.2)	(36.4)	(29.1)
ครอบครัว	82	134	143	359
ร้อยละ	(15.77)	(26.33)	(21.77	(21.29)
ดอกเบี้ย เงินปันผล ค่าเช่า	75	20	37	132
ร้อยละ	(14.4)	(3.9)	(5.6)	(7.8)
รวมกลุ่มทำงานในชุมชน	4	7	11	22
ร้อยละ	(0.8)	(1.4)	(1.7)	(1.3)
เงินออม ขายทรัพย์สินที่มีอยู่	27	10	22	59
ร้อยละ	(5.2)	(2.0)	(3.4)	(3.5)
ค้าขาย	2	6	3	11
ร้อยละ	(0.4)	(1.2)	(0.5)	(0.7)

ตารางที่4.9 (ต่อ)

แหล่งรายได้หลักปัจจุบัน	ชุมชน			
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	รวม
ค่าตอบแทนจากการเป็น อสม.	6	2	5	13
ร้อยละ	(1.2)	(0.4)	(0.8)	(0.8)
ค่าตอบแทนจากการเป็นสมาชิก อบต.	1	1	1	3
ร้อยละ	(0.2)	(0.2)	(0.2)	(0.2)
รวม	520	509	657	1686
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.9 ระบุว่า แหล่งรายได้หลักปัจจุบันที่สำคัญของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีเรียงตามลำดับคือ เบี้ยยังชีพ (ร้อยละ 29.1) ครอบครัว (ร้อยละ 21.3) การทำงาน (ร้อยละ 17.3) เงินบำเหน็จบำนาญ (ร้อยละ 14.9) ดอกเบี้ย เงินปันผล ค่าเช่า (ร้อยละ 7.8) และเงินออม/ขายสินทรัพย์ที่มีอยู่ (ร้อยละ 3.5) สำหรับผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมือง แหล่งรายได้หลักหลังเกษียณที่สำคัญตามลำดับคือเงินบำเหน็จบำนาญ (ร้อยละ 27.1) เบี้ยยังชีพจากทางราชการ (ร้อยละ 16.7) ครอบครัว (ร้อยละ 15.8) และดอกเบี้ย เงินปันผล ค่าเช่า (ร้อยละ 14.4) สำหรับผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและในชุมชนชนบท แหล่งรายได้หลักที่สำคัญตามลำดับคือเบี้ยยังชีพ (ร้อยละ 32.2 และร้อยละ 36.4) ครอบครัว (ร้อยละ 26.3 และร้อยละ 21.8) การทำงาน (ร้อยละ 16.5 และร้อยละ19.8) และเงินบำเหน็จบำนาญ (ร้อยละ 12.2 และร้อยละ7.3)

กล่าวโดยสรุป เบี้ยยังชีพและเงินบำเหน็จบำนาญเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี ในชุมชมเมือง เงินบำเหน็จบำนาญเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญที่สุดของผู้สูงอายุตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งนี้สอดคล้องกับสถานภาพการทำงานก่อนเกษียณที่สำคัญที่สุดคือรับราชการ และเป็นข้าราชการบำนาญหลังเกษียณ ในกรณีกลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท เนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพก่อนเกษียณเป็นเกษตรกร และหลังเกษียณส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน ดังนั้น เบี้ยยังชีพจึงเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญที่สุด

ตารางที่ 4.10 รายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนของผู้สูงอายุจำแนกตามลักษณะชุมชน

รายได้รวมจากทุกแหล่งของผู้สูงอายุเฉลี่ยต่อเดือน	เมือง จำนวนคน	กึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวนคน	ชนบท จำนวนคน	รวม จำนวนคน
ต่ำกว่า 3,000 บาท	47	126	156	329
ร้อยละ	(15.1)	(40.6)	(41.3)	(32.9)
3,000 - 6,000 บาท	51	68	125	244
ร้อยละ	(16.3)	(21.9)	(33.1)	(24.4)
6,001 - 9,000 บาท	28	30	35	93
	(9.0)	(9.7)	(9.3)	(9.3)
9,001 - 12,000 บาท	18	18	16	52
ร้อยละ	(5.8)	(5.8)	(4.2)	(5.2)
12,000 - 15,000 บาท	24	19	11	54
ร้อยละ	(7.7)	(6.1)	(2.91)	(5.4)
15,001 - 18,000 บาท	19	14	6	39
ร้อยละ	(6.1)	(4.5)	(1.6)	(3.9)
18,001 - 21,000 บาท	22	5	8	35
ร้อยละ	(7.1)	(1.6)	(2.1)	(3.5)
21,001 - 24,000 บาท	9	7	9	25
ร้อยละ	(2.9)	(2.3)	(2.4)	(2.5)
24,001 - 27,000 บาท	11	7	3	21
ร้อยละ	(3.5)	(2.3)	(0.79)	(2.1)
27,001 - 30,000 บาท	12	9	3	24
ร้อยละ	(3.8)	(2.9)	(0.8)	(2.4)
30,001 - 33,000 บาท	12	0	1	13
ร้อยละ	(3.8)	(0.00)	(0.26)	(1.3)
33,001 - 36,000 บาท	9	0	2	11
ร้อยละ	(2.9)	(0.0)	(0.5)	(1.1)
36,001 - 39,000 บาท	5	1	0	6
ร้อยละ	(1.6)	(0.3)	(0.0)	(0.6)
39,001 - 42,000 บาท	10	1	1	12
ร้อยละ	(3.2)	(0.3)	(0.26)	(1.2)
42,001 - 45,000 บาท	4	0	1	5
ร้อยละ	(1.3)	(0.0)	(0.3)	(0.5)
45,001 - 48,000 บาท	2	1	0	3
ร้อยละ	(0.6)	(0.3)	(0.0)	(0.3)
48,001 - 51,000 บาท	4	1	0	5
ร้อยละ	(1.3)	(0.3)	(0.0)	(0.5)
51,001 - 54,000 บาท	2	1	0	3
ร้อยละ	(0.6)	(0.3)	(0.0)	(0.3))

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

รายได้รวมจากทุกแหล่งของผู้สูงอายุเฉลี่ยต่อเดือน	เมือง จำนวนคน	กึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวนคน	ชนบท จำนวนคน	รวม จำนวนคน
54,001 - 57,000 บาท	4	0	0	4
ร้อยละ	(1.3)	(0.0)	(0.0)	(0.4)
57,001 - 60,000 บาท	3	1	0	4
ร้อยละ	(1.0)	(0.3)	(0.0)	(0.4)
60,001 – 69,000 บาท	11	0	1	12
ร้อยละ	(3.5)	(0.0)	(0.3)	(1.2)
69,001 - 72,000 บาท	3	0	0	3
ร้อยละ	(1.0)	(0.0)	(0.0)	(0.3)
72,001 - 75,000 บาท	0	1	0	1
ร้อยละ	(0.0)	(0.3)	(0.0)	(0.1)
75,001 - 78,000 บาท	2	0	0	2
ร้อยละ	(0.6)	(0.0)	(0.0)	(0.2)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

เมื่อพิจารณาตารางที่ 4.10 พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีร้อยละ 66.6 มีรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 9,000 บาท โดยร้อยละ 32.9 มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 24.4 มีรายได้ในช่วง 3,000 – 6000 บาท และร้อยละ9.3 มีรายได้ในช่วง 6001- 9,000 บาท เมื่อวิเคราะห์ในระดับชุมชนพบว่า ในชุมชนเมือง กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุร้อยละ 40.4 มีรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 9,000 บาท โดยร้อยละ 15.1 มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 16.3 มีรายได้ 3,000 – 6000 บาท และร้อยละ 9.0 มีรายได้ 6001- 9,000 บาท ขณะที่ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุร้อยละ 72.2 มีรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 9,000 บาท โดยร้อยละ 40.6 ร้อยละ 21.9 และร้อยละ 9.7 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท รายได้ต่อเดือนในช่วง 3,000 – 6000 บาท และในช่วง 6001- 9,000 บาท ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนชนบทร้อยละ 83.6 มีรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 9,000 บาท โดยร้อยละ 41.3 ร้อยละ 33.1 และร้อยละ9.3 มีรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท รายได้ในช่วง 3,000 – 6000 บาท และในช่วง 6001- 9,000 บาท ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการกระจายของกลุ่มตัวอย่างตามรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนในระดับยิ่งสูงขึ้นไป จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองมีการกระจายรายได้ที่ดีกว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ซึ่งต่างกระจุกตัวที่รายได้ต่ำกว่า 3,000 บาทและช่วง 3,000 – 6,000 บาท

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีร้อยละ 66.6 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 9,000 บาท โดยจำแนกเป็นกลุ่มตัวอย่างจากชุมชนเมืองร้อยละ 12.6 ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 22.4 และชุมชนชนบทร้อยละ 31.6 ตามลำดับ การวิเคราะห์ในระดับชุมชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองร้อยละ40.4 กลุ่ม

ตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 72.2 และกลุ่มตัวอย่างในชุมชนชนบทร้อยละ 83.6 ต่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 9,000 บาท กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีการกระจายรายได้ที่ดีกว่าผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ซึ่งต่างกระจุกตัวที่ระดับรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาทและช่วง 3,000 – 6,000 บาท นับว่าผู้สูงอายุตัวอย่างส่วนใหญ่ในจังหวัดนนทบุรี โดยเฉพาะในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนในระดับต่ำ ซึ่งอาจไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายประจำในภาวะที่ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นตามภาวะเงินเฟ้อ

ตารางที่ 4.11 ค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่สำคัญของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

ค่าใช้จ่ายส่วนตัว	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
การบริโภค	262	270	309	841
ร้อยละ	(26.3)	(32.2)	(30.6)	(29.6)
การอุปโภค	183	143	196	522
ร้อยละ	(18.4)	(17.0)	(19.4)	(18.4)
การรักษาพยาบาล	142	115	153	410
ร้อยละ	(14.2)	(13.7)	(15.2)	(14.4)
การสันทนาการ	115	41	41	197
ร้อยละ	(11.5)	(4.9)	(4.1)	(6.9)
การประกอบอาชีพ/การลงทุน	32	28	68	128
ร้อยละ	(3.2)	(3.3)	(6.7)	(4.5)
การผ่อนชำระหนี้	41	30	30	101
ร้อยละ	(4.1)	(3.6)	(3.0)	(3.6)
การทำบุญ บริจาคเงินเพื่อการกุศล	220	210	211	641
ร้อยละ	(22.1)	(25.0)	(20.9)	(22.5)
ดูแลบิดามารดา หรือ ญาติที่พิการ	2	2	2	6
ร้อยละ	(0.2)	(0.2)	(0.2)	(0.2)
รวม	997	839	1010	2846
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.11 ระบุว่า ค่าใช้จ่ายส่วนตัวเฉลี่ยในแต่ละเดือนของผู้สูงอายุที่สำคัญตามลำดับได้แก่ การบริโภค (ร้อยละ29.6) การทำบุญ บริจาคเงินเพื่อการกุศล (ร้อยละ22.5) การอุปโภค (ร้อยละ 18.4) ค่ารักษาพยาบาล (ร้อยละ14.4) และค่าสันทนาการ (ร้อยละ 6.9) เมื่อวิเคราะห์ในระดับชุมชน พบว่า แบบแผนการใช้จ่ายของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่สำคัญประกอบด้วยการอุปโภคบริโภค การทำบุญ บริจาคเงินเพื่อการกุศล การรักษาพยาบาล การสันทนาการ และการประกอบอาชีพ/การลงทุน

กล่าวโดยสรุป ค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่สำคัญในแต่ละเดือนของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวม และกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนมีความคล้ายคลึงกัน การอุปโภคบริโภค การทำบุญ บริจาค ค่ารักษาพยาบาล และค่าสันทนาการ เป็นที่สังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุให้ความสำคัญมากกับการทำบุญ บริจาคเงินส่วนตัวเพื่อการกุศล

ตารางที่ 4.12 รายจ่ายส่วนตัวต่อเดือนของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

ค่าใช้จ่ายส่วนตัวทั้งหมดของผู้สูงอายุ	ชุมชน			รวม
เฉลี่ยต่อเดือน	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
ต่ำกว่า 3,000 บาท	51	113	165	329
ร้อยละ	(16.3)	(36.5)	(43.7)	(32.9)
3,000 - 6,000 บาท	87	106	145	338
ร้อยละ	(27.9)	(34.2)	(38.4)	(33.8)
6,001 - 9,000 บาท	40	31	31	102
ร้อยละ	(12.8)	(10.0)	(8.2)	(10.2)
9,001 - 12,000 บาท	26	18	12	56
ร้อยละ	(8.3)	(5.8)	(3.2)	(5.6)
12,001 - 15,000 บาท	21	15	9	45
ร้อยละ	(6.7)	(4.8)	(2.4)	(4.5)
15,001 - 18,000 บาท	7	8	4	19
ร้อยละ	(2.2)	(2.6)	(1.1)	(1.9)
18,001 - 21,000 บาท	28	11	7	46
ร้อยละ	(9.0)	(3.5)	(1.9)	(4.6)
21,001 - 24,000 บาท	14	2	3	19
ร้อยละ	(4.5)	(0.6)	(0.8)	(1.9)
24,001 - 27,000 บาท	7	3	0	10
ร้อยละ	(2.2)	(1.0)	(0.0)	(1.0)
27,001 - 30,000 บาท	7	1	0	8
ร้อยละ	(2.2)	(0.3)	(0.0)	(0.8)

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ค่าใช้จ่ายส่วนตัวทั้งหมดของผู้สูงอายุ เฉลี่ยต่อเดือน	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
30,001 - 33,000 บาท	3	0	1	4
ร้อยละ	(1.0)	(0.0)	(0.3)	(0.4)
33,001 - 36,000 บาท	3	0	0	3
ร้อยละ	(1.0)	(0.0)	(0.0)	(0.3)
36,001 - 39,000 บาท	5	1	1	7
ร้อยละ	(1.6)	(0.3)	(0.3)	(0.7)
39,001 - 42,000 บาท	1	0	0	1
ร้อยละ	(0.3)	(0.0)	(0.0)	(0.1)
42,001 - 45,000 บาท	4	0	0	4
ร้อยละ	(1.3)	(0.0)	(0.0)	(0.4)
45,001 - 48,000 บาท	1	0	0	1
ร้อยละ	(0.3)	(0.0)	(0.0)	(0.1)
48,001 - 51,000 บาท	1	0	0	1
ร้อยละ	(0.3)	(0.0)	(0.0)	(0.1)
51,001 - 54,000 บาท	1	0	0	1
ร้อยละ	(0.3)	(0.0)	(0.0)	(0.1)
54,001 - 57,000 บาท	0	1	0	1
ร้อยละ	(0.0)	(0.3)	(0.0)	(0.1)
57,001 - 60,000 บาท	1	0	0	1
ร้อยละ	(0.3)	(0.0)	(0.0)	(0.1)
60,001 - 63,000 บาท	4	0	0	4
ร้อยละ	(1.3)	(0.0)	(0.0)	(0.4)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.12 พบว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุร้อยละ 76.9 มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 9,000 บาท กล่าวคือผู้สูงอายุตัวอย่างร้อยละ 32.9 มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 33.8 มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยระหว่าง 3,000-6,000 บาทต่อเดือน และร้อยละ 10.2 มีรายจ่ายเฉลี่ยระหว่าง 6,001-9,000 บาทต่อเดือน การวิเคราะห์ในระดับชุมชนพบว่า ตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองร้อยละ 16.3 มีค่าใช้จ่ายส่วนตัวต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 27.9 มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 3,000-6,000 บาท และร้อยละ 12.8 ใช้จ่ายระหว่าง 6,001-9,000 บาทต่อเดือน ในขณะที่ผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทร้อยละ 36.5

และร้อยละ 43.6 ตามลำดับ มีค่าใช้จ่ายส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 34.2 และร้อยละ 38.4 ตามลำดับมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยระหว่าง 3,000-6,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 10.0 และร้อยละ 8.2 2 มีรายจ่ายเฉลี่ยระหว่าง 6,001-9,000 บาทต่อเดือน

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมร้อยละ 76.9 มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 9,000 บาท โดยจำแนกเป็นกลุ่มตัวอย่างจากชุมชนเมืองร้อยละ 17.8 ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 25 และชุมชนชนบทร้อยละ 34.1 การวิเคราะห์ในระดับชุมชนพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในเมืองร้อยละ 57 กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 80.7 และกลุ่มตัวอย่างในชุมชนชนบทร้อยละ 90.2 ต่างมีค่าใช้จ่ายส่วนตัวต่อเดือนไม่เกิน 9,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในแต่ละชุมชน

ตารางที่ 4.13 การถือครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

การถือครองทรัพย์สิน	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
มี	268	231	295	794
ร้อยละ	(85.9)	(74.5)	(78.0)	(79.4)
ไม่มี	44	79	83	206
ร้อยละ	(14.1)	(25.5)	(22.0)	(20.6)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.13 แสดงว่า ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุร้อยละ 79.4 มีการถือครองสินทรัพย์ เมื่อวิเคราะห์ในระดับชุมชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองร้อยละ 85.9 ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ74.5 และในชุมชนชนบทร้อยละ 78.0 ต่างตอบว่าตนมีการถือครองทรัพย์สิน

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในจังหวัดนนทบุรีและในทุกลักษณะชุมชน ต่างมีการถือครองทรัพย์สิน แม้ว่ารายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนจะอยู่ในระดับต่ำอย่างกรณีกลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและในชุมชนชนบท ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะทรัพย์สินที่ถือครองเป็นเงินสด แม้มีสภาพคล่อง แต่ไม่ได้ผลตอบแทน และ/หรือถือครองที่ดิน ที่นา สวน บ้าน อาคาร หรือ รถยนต์ จักรยานยนต์ ปิคอัพ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งมีสภาพคล่องต่ำและไม่ให้ผลตอบแทน ตราบใดที่ยังไม่ขายออกไป หรือให้ผลตอบแทนต่ำในกรณีปล่อยเช่า หรือการถือสินทรัพย์เป็นเงินฝากในธนาคาร/ สหกรณ์ออมทรัพย์/กลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งให้ผลตอบแทนน้อย ดังแสดงในตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 ประเภททรัพย์สินที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุถือครอง จำแนกตามลักษณะชุมชน

ประเภททรัพย์สิน	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
เงินสด	144	96	132	372
ร้อยละ	(15.7)	(18.9)	(19.5)	(17.7)
หุ้นสะสมในสหกรณ์ออมทรัพย์/กลุ่มออมทรัพย์	73	20	31	124
ร้อยละ	(8.0)	(3.9)	(4.6)	(5.9)
เงินฝากในธนาคาร/สหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์	132	71	101	304
ร้อยละ	(14.4)	(14.0)	(14.9)	(14.5)
พันธบัตรรัฐบาล	32	9	12	53
ร้อยละ	(3.5)	(1.8)	(1.8)	(2.5)
หุ้นสามัญ (หุ้นในตลาดหลักทรัพย์)	23	4	4	31
ร้อยละ	(2.5)	(0.8)	(0.6)	(1.5)
หุ้นกู้บริษัทเอกชน (ตราสารหนี้)	9	1	1	11
ร้อยละ	(1.0)	(0.2)	(0.2)	(0.5)
เงินลงทุนสะสมในกองทุนรวม	20	10	6	36
ร้อยละ	(2.2)	(2.0)	(0.9)	(1.7)
เงินสะสมที่ส่งแชร์ (แชร์ที่ยังไม่เปีย)	13	5	12	30
ร้อยละ	(1.4)	(1.0)	(1.8)	(1.4)
เงินสะสมที่ให้ผู้อื่นกู้ยืม	9	2	3	14
ร้อยละ	(1.0)	(0.4)	(0.4)	(0.7)
สลากออมสิน	55	40	25	120
ร้อยละ	(6.0)	(7.9)	(3.7)	(5.7)
ทองคำ อัญมณีและเครื่องประดับ	55	22	26	103
ร้อยละ	(6.0)	(4.3)	(3.8)	(4.9)
บ้าน ตึกแถว อาคาร คอนโดมีเนียม	130	85	110	325
ร้อยละ	(14.2)	(16.7)	(16.3)	(15.5)
ที่ดิน ที่นา ที่สวน	119	90	148	357
ร้อยละ	(13.0)	(17.7)	(21.9)	(17.0)
สัตว์ใช้งาน/เลี้ยงไว้ขายเช่น โคกระบือสุกร ไก่	4	4	7	15
ร้อยละ	(0.4)	(0.8)	(1.0)	(0.7)
รถยนต์ จักรยานยนต์ รถปิคอัพ ฯลฯ	87	36	56	179
ร้อยละ	(9.5)	(7.1)	(8.3)	(8.5)
สมาชิกณาปณกิจ	1	6	1	8
ร้อยละ	(0.1)	(1.2)	(0.2)	(0.4)

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ประเภททรัพย์สิน	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
เงินสะสมจากการเป็นสมาชิกพชค.ช่วยเพื่อนครู	1	1	0	2
ร้อยละ	(0.1)	(0.2)	(0.0)	(0.1)
สลาก ธกส.	1	0	1	2
ร้อยละ	(0.1)	(0.0)	(0.2)	(0.1)
เงินสะสมออมวันละบาท	3	3	1	7
ร้อยละ	(0.3)	(0.6)	(0.2)	(0.3)
ห้องเช่า	2	0	0	2
ร้อยละ	(0.2)	(0.0)	(0.0)	(0.1)
กรมธรรม์ประกันชีวิต	3	3	0	6
ร้อยละ	(0.3)	(0.6)	(0.0)	(0.3)
รวม	916	508	677	2101
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.14 แสดงประเภทสินทรัพย์ที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีนิยมถือครองตามลำดับ ได้แก่ เงินสด (ร้อยละ 17.7) ที่ดิน ที่นา สวน (ร้อยละ17) บ้าน ตึกแถว อาคาร คอนโดมีเนียม (ร้อยละ15.5) เงินฝากในธนาคาร/สหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์ (ร้อยละ14.5) รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถปิคอัพ ฯลฯ (ร้อยละ 8.5) หุ้นสะสมในสหกรณ์ออมทรัพย์/กลุ่มออมทรัพย์ (ร้อยละ 5.9) สลากออมสิน (ร้อยละ 5.7) และทองคำ อัญมณี และเครื่องประดับ (ร้อยละ 4.9)

ในระดับชุมชน ทรัพย์สินที่ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมืองนิยมถือครองอันดับหนึ่งคือเงินสด (ร้อยละ 15.7) รองลงมาตามลำดับคือเงินฝากในธนาคาร/ สหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์ (ร้อยละ 14.4) บ้าน ตึกแถว อาคาร คอนโด (ร้อยละ 14.2) ที่ดิน/ที่นา/ที่สวน(ร้อยละ 13.0) และรถยนต์ จักรยานยนต์ รถปิคอัพ ฯลฯ (ร้อยละ 9.5) กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทก็เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองที่นิยมถือครองอันดับหนึ่งคือเงินสด (ร้อยละ 18.9) รองลงมาตามลำดับคือ ที่ดิน ที่นา ที่สวน (ร้อยละ 17.7) บ้าน ตึกแถว อาคาร คอนโด (ร้อยละ 16.7) เงินฝาก (ร้อยละ 1 4.0) และสลากออมสิน (ร้อยละ 7.9) ในขณะที่ผู้สูงอายุในชุมชนชนบทนิยมถือครองอันดับหนึ่งเป็นที่ดิน/ที่นา/ที่สวน (ร้อยละ 21.9) รองลงมาตามลำดับได้แก่ เงินสด (ร้อยละ 19.5) บ้าน ตึกแถว อาคาร คอนโด (ร้อยละ 16.2) เงินฝาก (ร้อยละ 14.9) และรถยนต์ จักรยานยนต์ ปิคอัพ ฯลฯ (ร้อยละ8.3)

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างในภาพรวมและในชุมชนเมืองและชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทนิยมถือครองเงินสดเป็นทรัพย์สินสำคัญอันดับหนึ่ง แม้มีสภาพคล่องแต่ก็ไม่มีผลตอบแทน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างในชุมชน

ชนบทนิยมถือครองที่ดิน/ที่นา/ที่สวนเป็นทรัพย์สินสำคัญอันดับหนึ่ง ซึ่งไม่มีสภาพคล่อง แต่มักมีมูลค่าสูง ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในชุมชนชนบทมีพื้นฐานเป็นเกษตรกรมากกว่ากลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองและชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ผลการวิเคราะห์ข้างต้น สะท้อนว่าสินทรัพย์ที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุนิยมถือครองเป็นสินทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนต่ำ เช่น เงินสด เงินฝากในสถาบันการเงิน หรือสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องน้อย เช่น ที่ดิน บ้าน อาคาร และพาหนะ ซึ่งอาจไม่ให้ผลตอบแทนตราบใดที่ยังไม่ได้ขายออกไปนอกจากให้เช่าหารายได้ ทั้งนี้การถือครองสินทรัพย์ที่ไม่ให้ผลตอบแทนหรือให้ผลตอบแทนต่ำ อาจจะเป็นเพราะผู้สูงอายุไม่มีความรู้ความเข้าใจและหรือขาดข่าวสารข้อมูลในการลงทุนในหลักทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนสูงและมีสภาพคล่อง

ตารางที่ 4.15 มูลค่าสินทรัพย์ของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

ประเภททรัพย์สิน	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
ต่ำกว่า 50,000 บาท	26	57	75	158
ร้อยละ	(9.7)	(24.7)	(25.4)	(19.9)
50,000 -100,000 บาท	31	28	32	91
ร้อยละ	(11.6)	(12.1)	(10.8)	(11.5)
100,001 - 150,000 บาท	13	15	17	45
ร้อยละ	(4.9)	(6.5)	(5.8)	(5.7)
150,001 - 200,000 บาท	3	7	6	16
ร้อยละ	(1.1)	(3.0)	(2.0)	(2.0)
200,001 - 250,000 บาท	7	10	7	24
ร้อยละ	(2.6)	(4.3)	(2.4)	(3.0)
250,001- 300,000 บาท	2	2	3	7
ร้อยละ	(0.7)	(0.9)	(1.0)	(0.9)
300,001 - 350,000 บาท	3	1	1	5
ร้อยละ	(1.1)	(0.4)	(0.3)	(0.6)
350,001 - 400,000บาท	5	3	0	8
ร้อยละ	(1.9)	(1.3)	(0.0)	(1.0)
400,001 - 450,000 บาท	2	3	0	5
ร้อยละ	(0.7)	(1.3)	(0.0)	(0.6)
450,001 - 500,000 บาท	3	7	8	18
ร้อยละ	(1.1)	(3.0)	(2.7)	(2.3)
500,001 - 550,000 บาท	7	3	12	22
ร้อยละ	(2.6)	(1.3)	(4.1)	(2.8)
550,001 - 600,000 บาท	2	3	2	7
ร้อยละ	(0.7)	(1.3)	(0.7)	(0.9)

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ประเภททรัพย์สิน	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
600,001 - 650,000 บาท	2	3	2	7
ร้อยละ	(0.7)	(1.3)	(0.7)	(0.9)
650,001 - 700,000 บาท	4	4	2	10
ร้อยละ	(1.5)	(1.7)	(0.7)	(1.3)
700,001 - 750,000 บาท	2	6	4	12
ร้อยละ	(0.7)	(2.6)	(1.4)	(1.5)
750,001 - 800,000 บาท	2	4	7	13
ร้อยละ	(0.7)	(1.7)	(2.4)	(1.6)
800,001 - 850,000 บาท	2	1	0	3
ร้อยละ	(0.7)	(0.4)	(0.0)	(0.4)
850,001 - 900,000 บาท	5	3	6	14
ร้อยละ	(1.9)	(1.3)	(2.0)	(1.8)
900,001 - 950,000 บาท	2	2	3	7
ร้อยละ	(0.7)	(0.9)	(1.0)	(0.9)
950,001 - 1,000,000 บาท	23	22	34	79
ร้อยละ	(8.6)	(9.5)	(11.5)	(9.9)
มากกว่า 1,000,000 บาท	122	47	74	243
ร้อยละ	(45.5)	(20.5)	(25.1)	(30.7)
รวม	268	231	295	794
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

เมื่อพิจารณาตารางที่ 4.15 พบว่า ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุร้อยละ 30.7 ถือครองสินทรัพย์มูลค่ามากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป รองลงมา ร้อยละ 19.9 ถือครองสินทรัพย์มูลค่าต่ำกว่า 50,000 บาท เมื่อพิจารณาในระดับชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบท ร้อยละ 45.5 ร้อยละ 20.5 และร้อยละ 25.1 ตามลำดับ ต่างถือครองสินทรัพย์มูลค่ารวมมากกว่า 1,000,000 ล้านบาทขึ้นไป รองลงมากลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองร้อยละ 9.7 ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 24.7 และชุมชนชนบทร้อยละ 25.4 ถือครองสินทรัพย์มูลค่าต่ำกว่า 50,000 บาท

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีถือครองสินทรัพย์กระจุกตัวที่มูลค่ามากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป และกระจุกตัวรองลงมาที่มูลค่าต่ำกว่า 50,000 บาท ในระดับชุมชน กลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองที่ถือครองสินทรัพย์มูลค่ามากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไปมีสัดส่วนสูงกว่ากรณีชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ซึ่งสอดคล้องกับรายได้ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชุมชน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุใน

ชุมชนเมืองมีฐานะทางการเงินดีกว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและในชุมชนชนบท เพราะมีรายได้สูงกว่าและถือครองสินทรัพย์มูลค่ามากกว่า

ตารางที่ 4.16 การมีหนี้สินของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

ประเภททรัพย์สิน	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
มีหนี้	70	69	92	231
ร้อยละ	(22.4)	(22.3)	(24.3)	(23.1)
ไม่มีหนี้	242	241	286	769
ร้อยละ	(77.6)	(77.7)	(75.7)	(76.9)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.16 ระบุว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีร้อยละ 23.1 มีหนี้สิน และร้อยละ 76.9 ไม่มีหนี้สิน เมื่อพิจารณาในระดับชุมชน พบว่า ผู้สูงอายุตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งในชุมชนเมือง(ร้อยละ 77.6) ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท(ร้อยละ 77.7) และชุมชนชนบท (ร้อยละ 75.7) ต่างระบุว่าตนเองไม่มีหนี้สิน

ตารางที่ 4.17 มูลค่าหนี้สินของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

มูลค่าหนี้สิน	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
ต่ำกว่า 50,000 บาท	8	13	41	62
ร้อยละ	(16.3)	(23.6)	(59.4)	(35.8)
50,001 -100,000 บาท	9	9	13	31
ร้อยละ	(18.4)	(16.4)	(18.8)	(17.9)
100,001 - 150,000 บาท	5	2	3	10
ร้อยละ	(10.2)	(3.6)	(4.3)	(5.8)
150,001 - 200,000 บาท	5	8	2	15
ร้อยละ	(10.2)	(14.5)	(2.9)	(8.7)
200,001 - 250,000 บาท	1	0	0	1
ร้อยละ	(2.0)	(0.0)	(0.0)	(0.6)
250,001- 300,000 บาท	4	4	1	9
ร้อยละ	(8.2)	(7.3)	(1.4)	(5.2)

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

มูลค่าหนี้สิน	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
300,001 - 350,000 บาท	2	0	0	2
ร้อยละ	(4.1)	(0.0)	(0.0)	(1.2)
350,001 - 400,000บาท	3	1	0	4
ร้อยละ	(6.1)	(1.8)	(0.0))	(2.3)
400,001 - 450,000 บาท	0	0	0	0
ร้อยละ	(0.0)	(0.0)	(0.0)	(0.0)
450,001 - 500,000 บาท	4	6	1	11
ร้อยละ	(8.2)	(10.1)	(1.4)	(6.4)
500,001 - 550,000 บาท	1	0	0	1
ร้อยละ	(2.0)	(0.0)	(0.0)	(0.6)
550,001 - 600,000 บาท	1	1	1	3
ร้อยละ	(2.0)	(1.8)	(1.4)	(1.7))
600,001 - 650,000 บาท	0	0	0	0
ร้อยละ	(0.0)	(0.0)	(0.0)	(0.0)
650,001 - 700,000 บาท	0	2	2	4
ร้อยละ	(0.0)	(3.6)	(2.9)	(2.3)
700,001 - 750,000 บาท	1	0	0	1
ร้อยละ	(2.0)	(0.0)	(0.0)	(0.6)
750,001 - 800,000 บาท	1	1	1	3
ร้อยละ	(2.0)	(1.8)	(1.4)	(1.7)
800,001 - 850,000 บาท	1	0	0	1
ร้อยละ	(2.0)	(0.0)	(0.0)	(0.6)
850,001 - 900,000 บาท	0	1	0	1
ร้อยละ	(0.0)	(1.8)	(0.0)	(0.6)
900,001 - 950,000 บาท	0	0	0	0
ร้อยละ	(0.0)	(0.0)	(0.0)	(0.0)
950,001 - 1,000,000 บาท	0	1	2	3
ร้อยละ	(0.0)	(1.8)	(2.9)	(1.7)
มากกว่า 1,000,000 บาท	3	6	2	11
ร้อยละ	(6.1)	(10.9)	(2.9)	(6.4)
รวม	49	55	69	173
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.17 ระบุว่า ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีหนี้สินร้อยละ 35.8 มีมูลค่าหนี้ต่ำกว่า 50,000 บาท และร้อยละ 17.9 มีมูลค่าหนี้ระหว่าง 50,000-100,000 บาท ในชุมชนเมือง ผู้สูงอายุตัวอย่างที่มีหนี้สินร้อยละ 16.3 มีหนี้ต่ำกว่า 50,000 บาท ร้อยละ 18.4 มีมูลค่าหนี้ระหว่าง 50,000-100,000 บาท ในชุมชุมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ผู้สูงอายุตัวอย่างที่มีหนี้สินร้อยละ23.6 มีมูลค่าหนี้ต่ำกว่า 50,000 บาท และร้อยละ 16.4 มีมูลค่าหนี้ระหว่าง 50,001-100,000 บาท ในชุมชนชนบทนั้น ผู้สูงอายุตัวอย่างที่มีหนี้สินร้อยละ 59.4 มีมูลค่าหนี้ต่ำกว่า 50,000 บาท และร้อยละ 18.8 มีมูลค่าหนี้ระหว่าง 50,001-100,000 บาท

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชนต่างระบุว่าไม่มีหนี้สิน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีหนี้ส่วนใหญ่ทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชนกลุ่มตัวอย่างมีมูลค่าหนี้ไม่เกิน 100,000 บาท โดยกระจุกตัวที่มูลค่าหนี้ต่ำกว่า 50,000 บาท และรองลงมาที่มูลค่าหนี้ระหว่าง 50,001-100,000 บาท หนี้สินของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนชนบทส่วนใหญ่กระจุกตัวที่มูลค่าต่ำกว่า 50,000 บาท

ตารางที่ 4.18 ประเภทหนี้สินของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

ประเภทหนี้สิน	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
หนี้ผ่อนส่งสินค้าคงทน	9	3	7	19
ร้อยละ	(9.4)	(4.1)	(7.8)	(7.3)
ผ่อนส่งบ้าน ที่ดิน	19	26	13	58
ร้อยละ	(19.8)	(35.1)	(14.3)	(22.2)
หนี้บัตรเครดิต	21	7	5	33
ร้อยละ	(21.9)	(9.5)	(5.5)	(12.6)
หนี้ผ่อนส่งรถประเภทต่าง ๆ	9	6	7	22
ร้อยละ	(9.4)	(8.1)	(7.7)	(8.4)
หนี้เพื่อการค้า การผลิต การลงทุน	16	19	32	67
ร้อยละ	(16.7)	(25.7)	(35.2)	(25.7)
หนี้กู้ยืม / หนี้ค้ำประกันผู้อื่น	13	5	21	39
ร้อยละ	(13.5)	(6.8)	(23.1)	(15.0)
หนี้สหกรณ์	6	5	1	12
ร้อยละ	(6.3)	(6.8)	(1.1)	(4.6)
หนี้ซื้อของเชื่อร้านค้า	1	0	1	2
ร้อยละ	(1.0)	(0.0)	(1.1)	(0.8)

ตารางที่4.18 (ต่อ)

ประเภทหนี้สิน	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
หนี้กองทุนหมู่บ้าน	1	1	4	6
ร้อยละ	(1.0)	(1.4)	(4.4)	(2.3)
รวม	96	74	91	261
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.18 ระบุว่า ประเภทหนี้สินที่สำคัญตามลำดับของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมได้แก่ หนี้เพื่อการค้า การผลิต การลงทุน (ร้อยละ 25.7) หนี้ผ่อนส่งบ้าน ที่ดิน (ร้อยละ 22.2) หนี้กู้ยืม/หนี้ค้ำประกันผู้อื่น (ร้อยละ15.0) หนี้บัตรเครดิต (ร้อยละ 12.6) และหนี้ผ่อนส่งรถประเภทต่างๆ (ร้อยละ 8.4) หนี้ผ่อนส่งสินค้าคงทน (ร้อยละ 7.3) ในระดับชุมชน ประเภทหนี้สินที่สำคัญตามลำดับของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีหนี้บัตรเครดิต(ร้อยละ 21.9) หนี้ผ่อนส่งบ้าน/ที่ดิน(ร้อยละ19.8) และหนี้เพื่อการค้า การผลิต การลงทุน(ร้อยละ 16.7) สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ประเภทหนี้ที่สำคัญอันดับแรกคือผ่อนส่งบ้าน/ที่ดิน(ร้อยละ 35.1) รองลงมาหนี้เพื่อการค้า การผลิต การลงทุน(ร้อยละ25.7) และหนี้บัตรเครดิต(ร้อยละ 9.5) ในชุมชนชนบท ประเภทหนี้ที่สำคัญที่สุดของผู้สูงอายุตัวอย่างคือหนี้เพื่อการค้า การผลิต การลงทุน(ร้อยละ 35.2) รองลงมาหนี้กู้ยืม/หนี้ค้ำประกันผู้อื่น(ร้อยละ 23.1) และหนี้ผ่อนส่งบ้าน/ ที่ดิน(ร้อยละ 14.3)

กล่าวโดยสรุป ประเภทหนี้สินที่สำคัญตามลำดับของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หนี้เพื่อการค้า/ การผลิต/ การลงทุน หนี้ผ่อนส่งบ้าน/ ที่ดิน หนี้ค้ำประกันผู้อื่น หนี้บัตรเครดิต และหนี้ผ่อนส่งรถ สำหรับกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมือง หนี้บัตรเครดิตมีความสำคัญอันดับแรก ในขณะที่หนี้ผ่อนส่งบ้าน/ที่ดิน มีความสำคัญอันดับแรกสำหรับกลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ซึ่งสอดคล้องกับมูลค่าหนี้ที่มากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป และหนี้เพื่อการค้า /การผลิต/ การลงทุน เป็นหนี้สำคัญอันดับแรกของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนชนบท

4.1.4 พฤติกรรมการออม

การศึกษาพฤติกรรมการออมของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ครอบคลุมการมีการออม รูปแบบการออม มูลค่าการออม วัตถุประสงค์หลักของการออม ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออม ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.19 – 4.25 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.19 การมีการออมของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

การออม	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
มี	253	220	280	753
ร้อยละ	(81.1)	(71.0)	(74.1)	(75.3)
ไม่มี	59	90	98	247
ร้อยละ	(18.9)	(29.0)	(25.9)	(24.7)
รวม	312	310	378	(1,000)
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.19 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีร้อยละ75.3 มีการออม เมื่อพิจารณาในระดับชุมชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองร้อยละ 81.1 มีการออม ในขณะที่ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและในชุมชนชนบทนั้น กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุร้อยละ 71.0 และร้อยละ 74.1 ตามลำดับ มีการออม กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทั้งในภาพรวมและในทุกชุมชนต่างระบุว่ามีการออม

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชน ส่วนใหญ่ต่างระบุว่าตนเองมีการออม เป็นที่สังเกตว่า สัดส่วนของผู้สูงอายุตัวอย่างที่มีการออมในชุมชนเมืองสูงกว่ากรณีชุมชนกึ่งเมืองและกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ทั้งนี้ สอดคล้องกับฐานะการเงินของผู้สูงอายุตัวอย่างในแต่ละลักษณะชุมชน กล่าวคือ ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมืองมีรายได้ต่อเดือนและถือครองมูลค่าสินทรัพย์สูงกว่าผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองและกึ่งชนบทและชุมชนชนบท

ตารางที่ 4.20 รูปแบบการออมของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

รูปแบบการออมของผู้สูงอายุ	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
เงินสด	104	82	144	330
ร้อยละ	(17.8)	(21.0)	(29.5)	(22.5)
ฝากเงินในธนาคารพาณิชย์/ธ.ออมสิน/ธ.ก.ส.	126	78	91	295
ร้อยละ	(21.5)	(20.0)	(18.6)	(20.2)
ซื้อหุ้นสามัญ พันธบัตร หุ้นกู้ สลากออมสิน	47	11	17	75
ร้อยละ	(8.0)	(2.8)	(3.5)	(5.1)
ซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวม	15	4	3	22
ร้อยละ	(2.6)	(1.0)	(0.6)	(1.5)

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

รูปแบบการออมของผู้สูงอายุ	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
ออมเงินในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์	24	30	42	96
ร้อยละ	(4.1)	(7.7)	(8.6)	(6.6)
ฝากเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ /กลุ่มออมทรัพย์	58	16	22	96
ร้อยละ	(9.9)	(4.1)	(4.5)	(6.5)
ส่งค่าหุ้นสหกรณ์ออมทรัพย์ /กลุ่มออมทรัพย์	47	23	19	89
ร้อยละ	(8.0)	(5.9)	(3.9)	(6.1)
ฝากเงินสหกรณ์การเกษตร/เครดิตยูเนียน	3	1	4	8
ร้อยละ	(0.5)	(0.3)	(0.8)	(0.6)
ส่งค่าหุ้นสหกรณ์การเกษตร/เครดิตยูเนียน	1	3	4	8
ร้อยละ	(0.2)	(0.8)	(0.8)	(0.6)
เงินส่งแชร์/ เงินให้คนอื่นกู้ยืม	13	11	14	38
ร้อยละ	(2.2)	(2.8)	(2.9)	(2.6)
ส่งเบี้ยกรมธรรม์ประกันชีวิต	63	25	39	127
ร้อยละ	(10.8)	(6.4)	(8.0)	(8.7)
ซื้อทอง อัญมณี เครื่องประดับ	16	5	3	24
ร้อยละ	(2.7)	(1.3)	(0.6)	(1.6)
ซื้อ/ผ่อนส่งบ้าน ที่ดิน คอนโด ตึกแถว	14	11	6	31
ร้อยละ	(2.4)	(2.8)	(1.2)	(2.1)
ลดรายจ่ายลง	41	44	45	130
ร้อยละ	(7.0)	(11.3)	(9.2)	(8.9)
ลดภาระหนี้สินลง	10	13	15	38
ร้อยละ	(1.7)	(3.3)	(3.1)	(2.6)
สวัสดิการชุมชม ฝากออมวันละบาท	2	12	1	15
ร้อยละ	(0.3)	(3.1)	(0.2)	(1.0)
เข้ากลุ่มฌาปนกิจ	1	16	9	26
ร้อยละ	(0.2)	(4.1)	(1.8)	(1.8)
สมาชิกช่วยเพื่อนครู (ชพค.)	0	3	0	3
ร้อยละ	(0.0)	(0.8)	(0.0)	(0.2)
กองทุนผู้สูงอายุ	0	2	11	13
ร้อยละ	(0.0)	(0.5)	(2.3)	(0.9)
รวม	585	390	489	1464
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ข้อมูลในตารางที่ 4.20 ระบุว่า ในภาพรวม รูปแบบการออมที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุนิยมตามลำดับคือ เงินสด (ร้อยละ 22.5) ฝากเงินในธนาคารพาณิชย์/ธนาคารออมสิน/ธ.ก.ส.(ร้อยละ 20.1) ลดรายจ่าย (ร้อยละ 8.9) ส่งเบี้ยกรรมธรรม์ประกันชีวิต (ร้อยละ8.7) ออมเงินในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ (ร้อยละ 6.6) ฝากเงินสหกรณ์ออมทรัพย์/กลุ่มออมทรัพย์ (ร้อยละ 6.5) ส่งค่าหุ้นสหกรณ์ออมทรัพย์/กลุ่มออมทรัพย์ (ร้อยละ 6.1) ซื้อหุ้นสามัญ พันธบัตร หุ้นกู้ สลากออมสิน (ร้อยละ 5.1) และลดภาระหนี้สินลง (ร้อยละ 2.6) ในชุมชนเมือง รูปแบบการออมที่ผู้สูงอายุตัวอย่างนิยม 5 อันดับแรกได้แก่ ฝากเงินในธนาคารพาณิชย์/ออมสิน/ธกส. (ร้อยละ 21.5) ถือเงินสด (ร้อยละ 17.8) ส่งเบี้ยกรมธรรม์ประกันชีวิต (ร้อยละ 10.8) ฝากเงินในสหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์ (ร้อยละ 9.9) และซื้อหุ้นสามัญ/ พันธบัตร/ หุ้นกู้/ สลากออมสิน(ร้อยละ 8.0) ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท รูปแบบการออมที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุนิยม 5 อันดับแรกได้แก่ ถือเงินสด (ร้อยละ 21.0) ฝากเงินในธนาคารพาณิชย์/ออมสิน/ธกส. (ร้อยละ 20.0) การลดรายจ่ายลง (ร้อยละ 11.3) ออมเงินในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ (ร้อยละ 7.7) และส่งเบี้ยกรมธรรม์ประกันชีวิต (ร้อยละ 6.4) ในชุมชนชนบท รูปแบบการออมที่ได้รับความนิยม 5 อันดับแรกได้แก่ เงินสด (ร้อยละ 29.4) ฝากเงินในธนาคารพาณิชย์/ออม สิน/ธกส. (ร้อยละ 18.6) ลดรายจ่ายลง (ร้อยละ 9.2) ออมเงินในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ (ร้อยละ 8.6) และส่งเบี้ยกรมธรรม์ประกันชีวิต(ร้อยละ 8.0)

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมและในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทนิยมเก็บออมเป็นเงินสดมากกว่ารูปแบบการออมอื่น ทั้งนี้ อาจจะเป็นเงินสดมีสภาพคล่องมากที่สุด แม้จะไม่มีผลตอบแทน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองนิยมที่จะเก็บออมอันดับแรกเป็นเงินฝากสถาบันการเงิน อาจเป็นเพราะเข้าถึงบริการหรือมีความสะดวกสบายในการใช้บริการฝากเงินของสถาบันการเงิน รูปแบบการออมที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุนิยมในแต่ละลักษณะชุมชนมีความคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออมของผู้สูงอายุในในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทมีรูปแบบการออมที่เหมือนกัน

ตารางที่ 4.21 มูลค่าการออมของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

มูลค่าการออมต่อเดือนของผู้สูงอายุ	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
ต่ำกว่า 2,000 บาท	78	128	178	384
ร้อยละ	(30.8)	(58.2)	(63.6)	(51.1)
2,000-4,000 บาท	65	48	68	181
ร้อยละ	(25.7)	(21.8)	(24.3)	(24.0)
4,001-6,000 บาท	26	13	14	53
	(10.3)	(5.9)	(5.0)	(7.0)
6,001-8,000 บาท	12	14	7	33
ร้อยละ	(4.7)	(6.4)	(2.5)	(4.4)
8,001-10,000 บาท	13	4	5	22
ร้อยละ	(5.1)	(1.8)	(1.8)	(2.9)
10,001-12,000 บาท	12	1	3	16
ร้อยละ	(4.7)	(0.5)	(1.1)	(2.1)
12,001-14,000 บาท	9	2	2	13
ร้อยละ	(3.6)	(0.9)	(0.7)	(1.7)
14,001-16,000 บาท	7	3	0	10
ร้อยละ	(2.8)	(1.4)	(0.0)	(1.3)
16.001-18,000 บาท	2	1	0	3
ร้อยละ	(0.8)	(0.5)	(0.0)	(0.4)
18,001-20,000 บาท	9	1	1	11
ร้อยละ	(3.6)	(0.5)	(0.4)	(1.5)
20,001-22,000 บาท	3	1	0	4
ร้อยละ	(1.2)	(0.5)	(0.0)	(0.5)
22,001-24,000 บาท	3	0	0	3
ร้อยละ	(1.2)	(0.0)	(0.0)	(0.4)
24,001-26,000 บาท	1	0	0	1
ร้อยละ	(0.4)	(0.0)	(0.0)	(0.1)
26,001-28,000 บาท	1	0	0	1
ร้อยละ	(0.4)	(0.0)	(0.0)	(0.1)
28,001-30,000 บาท	5	0	0	5
ร้อยละ	(2.0)	(0.0)	(0.0)	(0.7)
30,001-32,000 บาท	1	1	0	2
ร้อยละ	(0.4)	(0.5)	(0.0)	(0.3)
34,001-36,000 บาท	1	0	1	2
ร้อยละ	(0.4)	(0.0)	(0.4)	(0.3)

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

มูลค่าการออมต่อเดือนของผู้สูงอายุ	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
36,001-38,000 บาท	0	1	0	1
ร้อยละ	(0.0)	(0.5)	(0.0)	(0.1)
38,001-40,000 บาท	0	1	0	1
ร้อยละ	(0.0)	(0.5)	(0.0)	(0.1)
40,001-42,000 บาท	4	1	1	6
ร้อยละ	(1.6)	(0.5)	(0.4)	(0.8)
มากกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป	1	0	0	1
ร้อยละ	(0.4)	(0.0)	(0.0)	(0.1)
รวม	253	220	280	753
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

เมื่อพิจารณาตารางที่ 4.21 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีการออมร้อยละ 51.1 ระบุว่ามีมูลค่าการออมในแต่ละเดือนเฉลี่ยต่ำกว่า 2,000 บาท และร้อยละ 24.0 ระบุว่ามีมูลค่าการออมเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 2,000-4,000 บาท กล่าวโดยรวม กลุ่มตัวอย่างในภาพรวมร้อยละ 75.1 มีการออมต่อเดือนไม่เกิน 4,000 บาท ในระดับชุมชน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบทร้อยละ 30.8 ร้อยละ 58.2 และร้อยละ 63.6 ตามลำดับมีการออมเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 2,000 บาท และกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองร้อยละ 25.7 ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 21.8 และในชุมชนชนบทร้อยละ 24.3 ต่างระบุว่ามีการออมเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 2,000 – 4,000 บาท กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองร้อยละ 56.5 ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ80 และชุมชนชนบทร้อยละ87.9 ต่างระบุว่ามีการออมต่อเดือนไม่เกิน 4,000 บาท

กล่าวโดยสรุป กลุ่มผู้สูงอายุตัวอย่างในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่มีการออม และนิยมเก็บออมเป็นเงินสดมากกว่ารูปแบบอื่น รูปแบบการออมที่ผู้สูงอายุนิยมในแต่ละลักษณะชุมชนมีความคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออมของผู้สูงอายุในในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทนิยมรูปแบบเดียวกัน มูลค่าการออมกระจุกตัวที่ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน รองลงมา 2,000 - 4,000 บาทต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งในภาพรวมและทุกกลุ่มชุมชนมีการออมไม่เกิน 4,000 บาท กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีมูลค่าการออมต่อเดือนโดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองชนบทและชุมชนชนบท ทั้งนี้สอดคล้องกับฐานะการเงินของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชุมชน

ตารางที่ 4.22 วัตถุประสงค์การออมของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 รายการ)

วัตถุประสงค์ในการออมของผู้สูงอายุ	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
เพื่อไว้ใช้จ่ายในการดำรงชีวิตในอนาคต	186	183	238	607
ร้อยละ	(15.7)	(16.7)	(17.1)	(16.5)
เพื่อเป็นหลักประกันสำหรับอนาคต	96	84	72	252
ร้อยละ	(8.1)	(7.7)	(5.2)	(6.9)
เพื่อเก็บออมไว้ลงทุนเพิ่มรายได้	31	18	57	106
ร้อยละ	(2.6)	(1.6)	(4.1)	(2.9)
เพื่อสนองความพอใจของครอบครัว	34	17	16	67
ร้อยละ	(2.9)	(1.6)	(1.2)	(1.8)
เพื่อใช้จ่ายในยามชรา	177	189	256	622
ร้อยละ	(14.9)	(17.3)	(18.4)	(16.9)
เพื่อความสะดวกสบายในการดำรงชีพ	81	51	47	179
ร้อยละ	(6.8)	(4.7)	(3.4)	(4.9)
เพื่อสำรองไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน	143	139	189	471
ร้อยละ	(12.1)	(12.7)	(13.6)	(12.8)
เพื่อส่งเสริมค่านิยมในเรื่องการออม	29	25	17	71
ร้อยละ	(2.4)	(2.3)	(1.2)	(1.9)
เพื่อใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ	23	29	63	115
ร้อยละ	(1.9)	(2.7)	(4.5)	(3.1)
เพื่อเก็บออมเป็นมรดกของบุตรหลาน	90	69	98	257
ร้อยละ	(7.6)	(6.3)	(7.0)	(7.0)
เพื่อไว้ใช้จ่ายยามเจ็บป่วย	147	160	221	528
ร้อยละ	(12.4)	(14.6)	(15.8)	(14.4)
เพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมด้านสังคม เช่น ทำบุญ	126	116	108	350
ร้อยละ	(10.6)	(10.6)	(7.7)	(9.5)
เพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน บ้าน	13	6	8	27
ร้อยละ	(1.1)	(0.6)	(0.6)	(0.7)
เพื่อซื้อสังหาริมทรัพย์ เช่น ทองเครื่องประดับ	5	6	5	16
ร้อยละ	(0.4)	(0.6)	(0.4)	(0.4)
เพื่อเป็นตัวอย่างให้ลูกหลาน	1	1	0	2
ร้อยละ	(0.1)	(0.1)	(0.0)	(0.1)

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ในการออมของผู้สูงอายุ	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
เพื่อสร้างเครดิตให้แก่ตนเอง	0	1	0	1
ร้อยละ	(0.0)	(0.1)	(0.0)	(0.1)
เพื่อเป็นเงินค่าทำศพเวลาตาย	5	1	0	6
ร้อยละ	(0.4)	(0.1)	(0.0)	(0.2)
รวม	1187	1095	1395	3677
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ข้อมูลจากตารางที่ 4.22 ระบุว่า ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุมีวัตถุประสงค์หลักของการออมที่สำคัญตามลำดับได้แก่ เพื่อใช้จ่ายในยามชรา (ร้อยละ16.9) เพื่อไว้ใช้จ่ายในการดำรงชีวิตในอนาคต (ร้อยละ 16.5) เพื่อไว้ใช้จ่ายยามเจ็บป่วย (ร้อยละ 14.4) เพื่อสำรองไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน (ร้อยละ 12.8) เพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมด้านสังคม เช่นทำบุญ (ร้อยละ 9.5) เพื่อเก็บออมเป็นมรดกของลูกหลาน (ร้อยละ 7.0) และเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับอนาคต (ร้อยละ 6.9)

ในระดับชุมชน วัตถุประสงค์หลักของการออมที่ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมืองระบุคือ เพื่อใช้จ่ายในการดำรงชีวิตในอนาคต(ร้อยละ15.7) เพื่อใช้จ่ายในยามชรา (ร้อยละ 14.9) เพื่อใช้จ่ายยามเจ็บป่วย(ร้อยละ12.4) เพื่อสำรองไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน(ร้อยละ12.1) และเพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมด้านสังคม เช่นทำบุญ(ร้อยละ10.6) สำหรับผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทนั้น วัตถุประสงค์หลักในการออมคือเพื่อใช้จ่ายในยามชรา (ร้อยละ17.3) เพื่อใช้จ่ายในการดำรงชีวิตในอนาคต (ร้อยละ16.7) เพื่อใช้จ่ายในยามเจ็บป่วย (ร้อยละ14.6) เพื่อสำรองไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน(ร้อยละ12.7) เพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมด้านสังคม เช่นทำบุญ (ร้อยละ10.6) ผู้สูงอายุตัวอย่งในชุมชนชนบทก็มีวัตถุประสงค์ในการออมเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท โดยระบุว่าวัตถุประสงค์หลักในการออมคือเพื่อไว้ใช้จ่ายในยามชรา (ร้อยละ18.4) เพื่อไว้ใช้จ่ายในการดำรงชีวิตในอนาคต (ร้อยละ17.1) เพื่อไว้ใช้จ่ายยามเจ็บป่วย(ร้อยละ15.8) เพื่อสำรองไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน (ร้อยละ13.6) และเพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมด้านสังคม เช่น ทำบุญ (ร้อยละ7.7)

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีไม่ว่าจะในภาพรวมหรืออาศัยอยู่ในชุมชนลักษณะใด ต่างมีวัตถุประสงค์หลักในการออมคล้ายคลึงกัน กล่าวคือเก็บออมเพื่อใช้จ่ายในยามชรา เพื่อใช้จ่ายในการดำรงชีพในอนาคต เพื่อใช้จ่ายในยามเจ็บป่วย เพื่อสำรองไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน และเพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมด้านสังคม เช่นทำบุญ

ตารางที่ 4.23 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมตามความเห็นของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออม	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
อายุ	98	168	192	458
ร้อยละ	(11.10)	(22.22)	(20.21)	(17.69)
ระดับการศึกษา	25	26	26	77
ร้อยละ	(2.83)	(3.44)	(2.74)	(2.87)
การทำงาน	54	65	104	223
ร้อยละ	(6.12)	(8.60)	(10.95)	(8.61)
รายได้	153	196	238	587
ร้อยละ	(17.33)	(25.93)	(25.05)	(22.67)
รายจ่าย	118	119	185	422
ร้อยละ	(13.36)	(15.74)	(19.47)	(16.30)
อัตราดอกเบี้ย	57	12	21	90
ร้อยละ	(6.46)	(1.59)	(2.21)	(3.48)
ภาระหนี้สิน	55	37	47	139
ร้อยละ	(6.23)	(4.89)	(4.95)	(5.37)
การมีทรัพย์สินถือครองอยู่	36	11	10	57
ร้อยละ	(4.08)	(1.46)	(1.05)	(2.20)
การมีความรู้เรื่องบริหารการเงินส่วนบุคคล	35	6	9	50
ร้อยละ	(3.96)	(0.79)	(0.95)	(1.93)
การได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลในเรื่องการเงิน	33	14	9	56
ร้อยละ	(3.74)	(1.85)	(0.95)	(2.16)
การเป็นสมาชิกสหกรณ์ออม	33	12	12	57
ร้อยละ	(3.74)	(1.59)	(1.26)	(2.20)
การเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ ในชุมชน	26	18	14	58
ร้อยละ	(2.94)	(2.38)	(1.47)	(2.24)
การยึดแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	70	43	52	165
ร้อยละ	(7.93)	(5.69)	(5.47)	(6.37)

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออม	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
การมีความรู้ความเข้าใจด้านการเงินการลงทุน	36	11	18	65
ร้อยละ	(4.08)	(1.46)	(1.89)	(2.51)
ค่านิยมหรือจิตสำนึกเกี่ยวกับการออม	52	16	12	80
ร้อยละ	(5.89)	(2.12)	(1.26)	(3.09)
ภาวะเศรษฐกิจของประเทศ	0	1	1	2
ร้อยละ	(0.0)	(0.13)	(0.11)	(0.08)
เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย	2	1	0	3
ร้อยละ	(0.23)	(0.13)	(0.00)	(0.12)
รวม	883	756	950	2589
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ข้อมูลจากตารางที่ 4.23 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวม มีความเห็นว่าปัจจัยสำคัญตามลำดับที่มีผลกระทบต่อการออมได้แก่ รายได้ (ร้อยละ 22.7) อายุ (ร้อยละ 17.7) รายจ่าย (ร้อยละ 16.3) การทำงาน (ร้อยละ 8.6) การยึดแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ร้อยละ 6.4) และภาระหนี้สิน (ร้อยละ 5.4) ในระดับชุมชนผู้สูงอายุในทุกลักษณะชุมชนมีความเห็นเหมือนกันว่า ปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่มีผลกระทบต่อการออมคือ รายได้ อย่างไรก็ตามในชุมชนเมือง ปัจจัยรองลงมาตามลำดับได้แก่ รายจ่าย อายุ การยึดแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และอัตราดอกเบี้ย ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ปัจจัยรองลงมาตามลำดับได้แก่ อายุ รายจ่าย การทำงาน และการยึดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชนมีความคิดเห็นเหมือนกันในเรื่องปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการออมคือ รายได้ อายุ รายจ่าย การทำงาน และการยึดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชนมีความเห็นตรงกันว่ารายได้ เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่มีผลกระทบต่อการออม

4.1.5 ทัศนคติต่อการออม

ทัศนคติต่อการออม หมายถึง ความรู้สึก ความนึกคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของผู้สูงอายุในเรื่องการออม การศึกษาทัศนคติต่อการออมของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี ครอบคลุมความเห็น ความรู้ด้านการเงินและการรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงินช่วยส่งเสริมจิตสำนึกการออมของผู้สูงอายุ (ตารางที่ 4.24) และทัศนคติต่อการออมของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ (ตารางที่ 4.25)

ตารางที่ 4.24 ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความรู้และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงินส่งเสริมจิตสำนึกการออมของผู้สูงอายุ จำแนกตามลักษณะชุมชน

ความเห็น	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
เห็นด้วย	275	250	298	823
ร้อยละ	(88.1)	(80.6)	(78.8)	(82.3)
ไม่เห็นด้วย	9	2	7	18
ร้อยละ	(2.9)	(0.6)	(1.9)	(1.8)
ไม่แน่ใจ	28	58	73	159
ร้อยละ	(9.0)	(18.7)	(19.3)	(15.9)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.24 ระบุว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมร้อยละ 82.3 เห็นด้วยว่าความรู้และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงินจะช่วยส่งเสริมจิตสำนึกการออม และร้อยละ 15.9 ไม่แน่ใจว่าความรู้และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงินจะช่วยส่งเสริมจิตสำนึกการออมหรือไม่ และมีเพียงร้อยละ 1.8 ไม่เห็นด้วยว่าความรู้และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงินจะช่วยส่งเสริมจิตสำนึกการออม เมื่อพิจารณาในระดับชุมชน ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมืองร้อยละ 88.1 ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 80.6 และในชุมชนชนบทร้อยละ 78.8 มีความเห็นด้วยเช่นกันว่าความรู้และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงินจะส่งเสริมจิตสำนึกการออมของผู้สูงอายุ

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชนต่างเห็นด้วยว่าความรู้และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงินส่งเสริมจิตสำนึกการออม

ตารางที่ 4.25 ทัศนคติการออมของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

ความเห็นเกี่ยวกับการออม	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	(เฉลี่ย)
1. การออมเป็นความรอบคอบ และความไม่ประมาท ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น	4.50	4.21	4.19	**4.29**
2. การออมทำให้มีเงินสำรองไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน	4.39	4.25	4.19	**4.27**
3. การออมเป็นการลงทุนเพื่อหาผลประโยชน์ในอนาคต	3.80	3.65	3.53	**3.65**
4. การออมเป็นการเก็บออมไว้เป็นมรดกของลูกหลาน	3.80	3.69	3.65	**3.71**
ผลรวมเฉลี่ย	**4.12**	**3.95**	**3.89**	**3.98**

ข้อมูลในตารางที่ 4.25 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมเห็นด้วยอย่างมากว่า 1) การออมเป็นความรอบคอบและความไม่ประมาททำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ($\overline{X}$= 4.29) 2) การออมทำให้มีเงินสำรองไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน ($\overline{X}$= 4.27) 3) การออมเป็นการลงทุนเพื่อหาผลประโยชน์ในอนาคต ($\overline{X}$= 3.65) และ 4) การออมเป็นการเก็บออมไว้เป็นมรดกของลูกหลาน ($\overline{X}$= 3.71)

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีมีทัศนคติที่ดีมากเกี่ยวกับการออม ($\overline{X}$= 3.98) ในระดับชุมชน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุของทั้ง 3 ลักษณะชุมชน ก็มีความเห็นด้วยอย่างมากเกี่ยวกับประเด็นความสำคัญและประโยชน์ของการออมดังกล่าวข้างต้น

4.1.6 ระดับการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คณะผู้วิจัยได้สอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้มาตรประมาณค่า 5 ระดับ โดยครอบคลุมความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระดับการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระดับการปฏิบัติตนตามเงื่อนไขคุณธรรม และความเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออมหลังเกษียณ ดังแสดงในตารางที่ 4.26 – 4.30

ตารางที่ 4.26 ความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

ความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
น้อยที่สุด	5	11	15	31
ร้อยละ	(1.6)	(3.5)	(4.0)	(3.1)
น้อย	17	32	48	97
ร้อยละ	(5.4)	(10.3)	(12.7)	(9.7)
ปานกลาง	109	147	176	432
ร้อยละ	(34.9)	(47.4)	(46.6)	(43.2)
มาก	133	83	109	325
ร้อยละ	(42.6)	(26.8)	(28.8)	(32.5)
มากที่สุด	48	37	30	115
ร้อยละ	(15.4)	(11.9)	(7.9)	(11.5)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

เมื่อพิจารณาตารางที่ 4.26 พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมร้อยละ 43.2 ตอบว่ามีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง ร้อยละ 32.5 ตอบว่ามีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก และร้อยละ11.5 ตอบว่ามีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด ในระดับชุมชน ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมืองร้อยละ 34.9 ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 47.4 และในชุมชนชนบทร้อยละ 46.6 ได้ตอบว่าตนมีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง ในขณะเดียวกัน ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมืองร้อยละ42.6 ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 26.8 และในชุมชนชนบทร้อยละ 28.8 ได้ตอบว่าตนมีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง ในชุมชนเมือง ผู้สูงอายุตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่าตนมีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุตัวอย่างส่วนใหญ่ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทเห็นว่าตนมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจจะสืบเนื่องจากที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีระดับการศึกษาสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท

ตารางที่ 4.27 การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
น้อยที่สุด	5	8	16	29
ร้อยละ	(1.6)	(2.6)	(4.2)	(2.9)
น้อย	16	32	28	76
ร้อยละ	(5.1)	(10.3)	(7.4)	(7.6)
ปานกลาง	131	150	201	482
ร้อยละ	(42.0)	(48.4)	(53.2)	(48.2)
มาก	127	87	97	311
ร้อยละ	(40.7)	(28.1)	(25.7)	(31.1)
มากที่สุด	33	33	36	102
ร้อยละ	(10.6)	(10.6)	(9.5)	(10.2)
รวม	312	310	378	1,000
	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.27 ระบุว่า ในการดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีร้อยละ 48.2 ตอบว่ามีการปฏิบัติตามแนวทางในระดับปานกลาง ร้อยละ 31.1 ตอบว่ามีการปฏิบัติตามในระดับมาก และร้อยละ 10.2 ตอบว่ามีการปฏิบัติตามในระดับมากที่สุด ในระดับชุมชนผู้สูงอายุตัวอย่างส่วนใหญ่ในชุมชนเมือง (ร้อยละ 42.0) ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท (ร้อยละ 48.4) และในชุมชนชนบท (ร้อยละ 53.2) ต่างตอบว่ามีการปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจของในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในจังหวัดนนทบุรีตอบว่าตนมีการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่อยู่ในระดับปานกลาง แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองจะระบุว่ามีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก แต่ส่วนใหญ่ก็มีการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.28 ระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

องค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	3.51
ความพอประมาณ				
1.ในแต่ละเดือนมีการแบ่งรายได้เพื่อใช้จ่ายให้เพียงพอ	3.61	3.32	3.60	**3.51**
2. ไม่ใช้จ่ายหรือลงทุนเกินตัวจนต้องก่อหนี้	3.68	3.68	3.64	**3.67**
3. มีการทำบัญชีรายได้-รายจ่ายเพื่อควบคุมการใช้จ่าย	2.83	2.65	2.46	**2.63**
4. พยายามควบคุมการใช้จ่ายให้น้อยลง ไม่ให้เกินรายได้ที่มีอยู่	3.83	3.73	3.70	**3.75**
ผลรวมเฉลี่ย	**3.49**	**3.49**	**3.35**	**3.39**
ความมีเหตุผล				
5. ใช้จ่ายเงินโดยใช้เหตุผลของความจำเป็นมากกว่าความพอใจ	3.99	3.91	3.89	**3.93**
6. ในการใช้จ่ายทุกครั้งจะมีการคิดอย่างรอบคอบถึงประโยชน์ที่จะได้รับ	3.90	3.86	3.97	**3.92**
7. หมั่นติดตามข่าวสารข้อมูลทางการเงินก่อนตัดสินใจใช้จ่ายลงทุนก่อหนี้	3.43	3.14	2.98	**3.17**
8. มีการประมาณการรายรับ-รายจ่ายในแต่ละเดือนเพื่อวางแผนการใช้จ่าย	3.62	3.27	3.35	**3.41**
ผลรวมเฉลี่ย	**3.74**	**3.74**	**3.55**	**3.61**
การมีภูมิคุ้มกัน				
9. มีการเก็บออมในรูปแบบต่างๆ และหรือทำงานหารายได้เสริม	3.10	2.78	3.03	**2.98**
10. มีการทำประกันชีวิต/ประกันภัย/ประกันสุขภาพเพื่อรับมือกับความที่ไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต	2.91	2.63	2.58	**2.70**
11. ก่อนใช้จ่าย จะแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินออมก่อนแล้วจึงนำเงินส่วนที่เหลือไปใช้จ่าย	3.24	3.04	3.04	**3.10**
12. เมื่อรายจ่ายมากกว่ารายได้ จะพยายามเพิ่มรายได้ หรือลดรายจ่ายลง	3.50	3.39	3.51	**3.47**
ผลรวมเฉลี่ย	**3.19**	**2.96**	**3.04**	**3.06**

ตารางที่4.28 แสดงระดับการปฏิบัติตนตามองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีด้านความพอประมาณ ความพอเพียง และความมีภูมิคุ้มกัน ดังนี้

ความพอประมาณ กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบความพอประมาณในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.39) และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าในเรื่องการทำบัญชีรายได้-รายจ่ายเพื่อ

ควบคุมการใช้จ่ายมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.63) แต่มีการปฏิบัติในระดับมากในเรื่องการแบ่งรายได้ในแต่ละเดือนเพื่อใช้จ่ายให้พอเพียง ($\bar{X}$ = 3.51) ในเรื่องการไม่ใช้จ่ายหรือลงทุนเกินตัวจนต้องก่อหนี้ ($\bar{X}$ = 3.67) และในเรื่องการพยายามควบคุมการใช้จ่ายให้น้อยลง ไม่ให้เกินรายได้ที่มีอยู่ ($\bar{X}$ = 3.75)

กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้งในชุมชนเมือง ($\bar{X}$ = 3.49) ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ($\bar{X}$ = 3.49) และชุมชนชนบท ($\bar{X}$ = 3.35) ต่างมีการปฏิบัติตนตามองค์ประกอบความพอประมาณในระดับปานกลาง โดยมีการทำบัญชีรายได้ - รายจ่ายเพื่อควบคุมการใช้จ่ายในระดับปานกลาง แต่ในเรื่องการไม่ใช้จ่ายหรือลงทุนเกินตัวจนต้องก่อหนี้ และเรื่องการพยายามควบคุมการใช้จ่ายให้น้อยลง ไม่ให้เกินรายได้ที่มีอยู่นั้น ผู้สูงอายุตัวอย่างในทุกชุมชนมีการปฏิบัติในระดับมาก ส่วนในเรื่องการแบ่งรายได้แต่ละเดือนเพื่อใช้จ่ายให้เพียงพอ ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง แต่ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทต่างมีการปฏิบัติในระดับมาก

ความมีเหตุผล กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมมีการปฏิบัติตนตามองค์ประกอบความมีเหตุผลในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.61) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าในเรื่องการใช้จ่ายเงินโดยใช้เหตุผลของความจำเป็นมากกว่าความพอใจ ($\bar{X}$ = 3.93) และในเรื่องการใช้จ่ายทุกครั้งจะมีการคิดอย่างรอบคอบถึงประโยชน์ที่จะได้รับ ($\bar{X}$ = 3.92) นั้น กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุมีการปฏิบัติทั้งสองเรื่องในระดับมาก แต่มีการปฏิบัติในระดับปานกลางในเรื่องการหมั่นติดตามข่าวสารข้อมูลทางการเงินก่อนที่จะตัดสินใจใช้จ่าย/ลงทุน/ก่อหนี้ ($\bar{X}$ = 3.17) และในเรื่องการประมาณการรายรับ - รายจ่ายในแต่ละเดือนเพื่อวางแผนการใช้จ่าย ($\bar{X}$ = 3.41)

กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ($\bar{X}$= 3.74) ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท($\bar{X}$= 3.74) และชุมชนชนบท ($\bar{X}$= 3.55) ต่างมีการปฏิบัติตนตามองค์ประกอบความมีเหตุผลในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าผู้สูงอายุตัวอย่างในทุกชุมชนต่างมีการปฏิบัติในระดับมากในเรื่องการใช้จ่ายเงินโดยใช้เหตุผลความจำเป็นมากกว่าความพอใจ และในเรื่องการใช้จ่ายทุกครั้งจะมีการคิดอย่างรอบคอบถึงประโยชน์ที่จะได้รับ อย่างไรก็ตาม ในเรื่องการหมั่นติดตามข่าวสารข้อมูลทางการเงินก่อนการตัดสินใจใช้จ่ายลงทุน/ก่อหนี้นั้น ผู้สูงอายุตัวอย่างในทุกชุมชนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ส่วนในเรื่องการประมาณการรายรับ - รายจ่ายในแต่ละเดือนเพื่อวางแผนการใช้จ่ายนั้น ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมืองมีการปฏิบัติในระดับมาก แต่ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

การมีภูมิคุ้มกัน กลุ่มผู้สูงอายุในภาพรวม มีการปฏิบัติตนตามองค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกันในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.06) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุมีการปฏิบัติในระดับปานกลางในเรื่องต่อไปนี้คือ การเก็บออมในรูปแบบต่างๆ/ทำงานหารายได้เสริม ($\bar{X}$ = 2.98) การแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินออมก่อนแล้วจึงนำเงินส่วนที่หลือไปใช้จ่าย ($\bar{X}$ = 3.1) การพยายามเพิ่มรายได้หรือลดรายจ่ายลงเมื่อ

รายจ่ายมากกว่ารายได้ ($\bar{X}$ = 3.47) และการทำประกันชีวิต/ประกันภัย/ประกันสุขภาพ เพื่อรับมือกับความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ($\bar{X}$ = 2.7)

กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ($\bar{X}$= 3.19) ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ($\bar{X}$= 2.96) และชุมชนชนบท ($\bar{X}$= 3.04) ต่างมีการปฏิบัติตามองค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกันในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในทุกชุมชนมีการปฏิบัติในระดับปานกลางในเรื่องการเก็บออมในรูปแบบต่างๆ และ/หรือทำงานหารายได้เสริม เรื่องการทำประกันชีวิต/ประกันภัย/ประกันสุขภาพเพื่อรับมือกับความที่ไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และเรื่องก่อนใช้จ่ายจะแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินออมก่อน แล้วจึงนำเงินส่วนที่เหลือไปใช้จ่าย อย่างไรก็ตาม ในเรื่องเมื่อรายจ่ายมากกว่ารายได้ จะพยายามเพิ่มรายได้หรือลดรายจ่ายลงนั้น ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมือง ($\bar{X}$= 3.50) และชุมชนชนบท ($\bar{X}$= 3.51) ต่างมีการปฏิบัติในระดับมาก แต่ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทปฏิบัติตนในเรื่องนี้ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.39)

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวม มีการปฏิบัติตนตามองค์ประกอบความพอประมาณในระดับปานกลาง ปฏิบัติความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันในระดับมากและระดับปานกลางตามลำดับ ข้อสรุปดังกล่าวข้างต้นเป็นจริงสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุของทุกลักษณะชุมชน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากทุกชุมชนยึดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีพในระดับเดียวกัน ผู้สูงอายุตัวอย่างในทุกชุมชนมีการปฏิบัติตามองค์ประกอบความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ในระดับปานกลาง ระดับมาก และระดับปานกลางตามลำดับ

ตารางที่ 4.29 ระดับการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุตามเงื่อนไข"คุณธรรม" ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามลักษณะชุมชน

แนวทางการปฏิบัติ	เมือง (เฉลี่ย)	กึ่งเมืองกึ่งชนบท (เฉลี่ย)	ชนบท (เฉลี่ย)	รวม (เฉลี่ย)
1. รู้จักอดกลั้นการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย เพื่อเก็บออมไว้ใช้จ่ายในอนาคต	4.20	4.13	4.06	**4.12**
2. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันรายได้หรือทรัพย์สินให้แก่ผู้อื่น เช่น ทำบุญให้เงินช่วยเหลือญาติมิตร บริจาคเงินหรือสิ่งของให้ผู้ด้อยโอกาส	3.66	3.50	3.19	**3.43**
3. ไม่มุ่งแสวงหารายได้หรือผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง จนเกิดการขัดแย้งกับผู้อื่นหรือค่านิยมของสังคม	3.69	3.65	3.55	**3.62**
4. มีความขยันอดทน หมั่นเพียรในการทำงาน เพื่อเพิ่มรายได้	3.92	4.06	3.90	**3.96**
ผลรวมเฉลี่ย	**3.87**	**3.83**	**3.67**	**3.78**

ตารางที่4.29 แสดงการวัดระดับการปฏิบัติตนตามเงื่อนไขคุณธรรมของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมมีการปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรมในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.78) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุมีการปฏิบัติในระดับมากในเรื่องรู้จักอดกลั้นการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย เพื่อเก็บออมไว้ใช้จ่ายในอนาคต ($\overline{X}$ = 4.1 2) ในเรื่องไม่มุ่งแสวงหารายได้หรือผลประโยชน์ให้แก่ตนเองจนเกิดการขัดแย้งกับผู้อื่นหรือค่านิยมของสังคม ($\overline{X}$ = 3.62) และในเรื่องมีความขยันอดทน หมั่นเพียรในการทำงาน เพื่อเพิ่มรายได้ ($\overline{X}$ = 3.96) แต่ในเรื่องการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันรายได้หรือทรัพย์สินให้แก่ผู้อื่น เช่น การทำบุญให้เงินช่วยเหลือญาติมิตร บริจาคเงินหรือสิ่งของให้ผู้ด้อยโอกาสที่กลุ่มผู้สูงอายุตัวอย่างตอบว่ามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.43)

ผู้สูงอายุตัวอย่างในทุกลักษณะชุมชนมีการปฏิบัติตามเงื่อนไขคุณธรรมในระดับมาก ยกเว้นในเรื่องการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันรายได้หรือทรัพย์สินให้แก่ผู้อื่น เช่น ทำบุญ ให้เงินช่วยเหลือญาติมิตร บริจาคเงินหรือสิ่งของให้ผู้ด้อยโอกาสนั้น ผู้สูงอายุในชุมชนชนบทมีการปฏิบัติตนในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.19)

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในทุกลักษณะชุมชน ต่างมีการปฏิบัติตามเงื่อนไขคุณธรรมในระดับมาก

ตารางที่ 4.30 ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออมหลังเกษียณ จำแนกตามลักษณะชุมชน

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออม	ชุมชน			รวม
	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	
ไม่แน่ใจ	8	21	23	52
ร้อยละ	(2.6)	(6.8)	(6.1)	(5.2)
น้อยที่สุด	5	5	10	20
ร้อยละ	(1.6)	(1.6)	(2.6)	(2.0)
น้อย	13	15	13	41
ร้อยละ	(4.2)	(4.8)	(3.4)	(4.1)
ปานกลาง	33	86	72	191
ร้อยละ	(10.6)	(27.7)	(19.0)	(19.1)
มาก	111	115	160	386
ร้อยละ	(35.6)	(37.1)	(42.3)	(38.6)
มากที่สุด	142	68	100	310
ร้อยละ	(45.5)	(21.9)	(26.5)	(31.0)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.30 ระบุว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมร้อยละ 38.6 มีความเห็นว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออมหลังเกษียณมาก และร้อยละ 31.0 ตอบว่ามากที่สุด

ในระดับชุมชน ผู้สูงอายุในชุมชนเมืองร้อยละ 35.6 มีความเห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออมมาก และร้อยละ 45.5 มีความเห็นว่าส่งเสริมมากที่สุด ในขณะที่ผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 37.1 และร้อยละ 21.9 มีความเห็นว่าส่งเสริมมาก และมากที่สุดตามลำดับ ส่วนผู้สูงอายุในชุมชนชนบทร้อยละ 42.3 และร้อยละ26.5 มีความเห็นว่าส่งเสริมมาก และมากที่สุดตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีและในทุกลักษณะชุมชน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออมมากและมากที่สุด

4.1.7 ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้ 2 เงื่อนไข คือ คุณธรรม และความรู้ คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ระดับการปฏิบัติตนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้ง 3 องค์ประกอบ (ตารางที่ 4.28) และเงื่อนไขคุณธรรม (ตารางที่ 4.29) รายละเอียดการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น ในส่วนของเงื่อนไขความรู้นั้น ในบริบทของการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยได้นำเงื่อนไขความรู้มาประยุกต์เป็น 2 ประเด็น คือ 1) ประเด็นความรอบรู้ทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดทำแบบทดสอบความรู้การเงินทั่วไปและแบบทดสอบความรู้การบริหารการเงินส่วนบุคคล เพื่อวัดความรอบรู้ทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง 2) ประเด็นการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน เนื่องจากการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินเพิ่มขึ้นจะเพิ่มความรอบรู้ทางการเงินของผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจระดับการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน ในหัวข้อนี้ ครอบคลุมความรู้ความเข้าใจทางการเงินทั่วไปและความรู้ด้านการบริหารเงินส่วนบุคคล ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 1,000 คนได้ทำแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจทางการเงินทั่วไป และแบบทดสอบความรู้ด้านการบริหารเงินส่วนบุคคล แต่ละแบบทดสอบประกอบด้วย 5 ข้อ โดยกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างตอบว่า “ใช่” “ไม่ใช่” หรือ “ไม่ทราบ” ดังแสดงในตารางที่ 4.31 – 4.32

ตารางที่ 4.31 การทดสอบความรู้ด้านการเงินทั่วไปของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

ความรู้เรื่องการเงินทั่วไป	เมือง ผู้ตอบถูก (คน)	กึ่งเมืองกึ่งชนบท ผู้ตอบถูก (คน)	ชนบท ผู้ตอบถูก(คน)	รวม ผู้ตอบถูก(คน)
1. ปัจจุบัน อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์โดยทั่วไปอยู่ที่ร้อยละ 3	143 (46.0)	76 (25.0)	98 (26.0)	317 (32.0)
2. ถ้าเงินเฟ้อสูงขึ้น เราควรออมเป็นเงินสดมากขึ้น เพราะค่าของเงินลดลง	91 (29.0)	54 (17.0)	51 (13.0)	196 (20.0)
3. การซื้อหน่วยลงทุนของกองทุนรวมเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง	174 (56.0)	117 (38.0)	118 (31.0)	409 (41.0)
4. การลงบัญชีแสดงรายรับ-รายจ่ายเป็นประจำทุกเดือน จะช่วยให้เราวางแผนการใช้เงินได้อย่างเหมาะสม	268 (86.0)	241 (78.0)	298 (79.0)	807 (81.0)
5. การมีบัตรเครดิตมากกว่า 2 ใบสำหรับใช้หมุนเวียน ถือเป็นการ บริหารเงินอย่างหนึ่ง เพราะทำให้เรามีเงินเพิ่มขึ้นสำหรับการใช้จ่าย	203 (65.0)	160 (52.0)	156 (41.0)	519 (52.0)

ตารางที่ 4.31 แสดงผลการทดสอบความรู้ด้านการเงินของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 1,000 คน แบบทดสอบประกอบด้วย 5 ข้อ โดยกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างตอบใช่ หรือ ไม่ใช่ ข้อที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (ร้อยละ 81) ตอบได้ถูกต้องคือข้อ 4 ที่ว่า “การลงบัญชีแสดงรายรับ - รายจ่ายเป็นประจำทุกเดือน จะช่วยให้วางแผนการใช้เงินได้อย่างเหมาะสม” ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ80) ตอบผิดคือข้อ 2 ที่ว่า “ถ้าเงินเฟ้อสูงขึ้น เราควรออมเป็นเงินสดมากขึ้น เพราะค่าของเงินลดลง” เมื่อพิจารณาผลการทดสอบกลุ่มตัวอย่างเป็นรายชุมชน ก็ปรากฏว่า เป็นไปในทำนองเดียวกันกับผลการทดสอบของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมดังกล่าวข้างต้น แม้ว่าผลการทดสอบของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองจะดีกว่าผลของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและในชุมชนชนบท

กล่าวโดยสรุป ผลการทดสอบความรู้ด้านการเงินทั่ไปของกลุ่มตัวอย่างทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชนปรากฏว่าส่วนใหญ่ตอบถูกในเรื่องการลงบัญชีช่วยวางแผนการใช้เงิน และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบผิดในเรื่องเงินเฟ้อและค่าของเงิน ในทุกข้อ สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจากชุมชนเมืองที่ตอบได้ถูกต้องสูงกว่าสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ทั้งนี้สอดคล้องกับระดับการศึกษาของผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมืองที่สูงกว่าผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท

ตารางที่ 4.32 การทดสอบความรู้ด้านการบริหารเงินส่วนบุคคลของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

ความรู้ด้านการบริหารการเงินส่วนบุคคล	เมือง ผู้ตอบถูก (คน)	กึ่งเมืองกึ่งชนบท ผู้ตอบถูก (คน)	ชนบท ผู้ตอบถูก(คน)	รวม ผู้ตอบถูก(คน)
1. การออมทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ ถือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชีวิต	289 (93.0)	263 (85.0)	317 (84.0)	869 (87.0)
2. เราควรมีการวางแผนการใช้เงินให้พอใช้จ่ายตลอดเดือน	296 (95.0)	291 (94.0)	350 (93.0)	937 (94.0)
3. ปัจจุบัน ค่าครองชีพสูงขึ้นทุกที การก่อหนี้เพื่อหาเงินมาใช้จ่ายให้พอเพียงจึงเป็นความจำเป็นและมีเหตุผล	184 (59.0)	169 (55.0)	182 (48.0)	535 (54.0)
4. การทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายจะทำให้ลดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยลง เกิดการประหยัดมัธยัสถ์ได้	285 (91.0)	277 (89.0)	328 (87.0)	890 (89.0)
5. การรู้จักใช้จ่าย หมายถึงการจับจ่ายใช้สอยตามรายได้ที่หามาได้เป็นหลัก ไม่ใช้จ่ายเกินตัวจนต้องก่อหนี้	291 (93.0)	287 (93.0)	346 (92.0)	924 (92.0)

ตารางที่ 4.32 แสดงผลการทดสอบความรู้ด้านการบริหารการเงินส่วนบุคคลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีข้อทดสอบอยู่ 5 ข้อ ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ85) ตอบได้ถูกต้องทุกข้อ ยกเว้นข้อทดสอบที่ว่า"ปัจจุบันค่าครองชีพสูงขึ้นทุกที การก่อหนี้เพื่อหาเงินมาใช้จ่ายให้พอเพียงจึงเป็นความจำเป็นและมีเหตุผล" นั้น กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุร้อยละ 54 ตอบได้ถูกต้อง

กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84 – 95) ในทุกลักษณะชุมชนตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านการบริหารการเงินส่วนบุคคล ได้ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ข้อทดสอบที่ว่าปัจจุบันค่าครองชีพสูงขึ้นทุกที การก่อหนี้เพื่อหาเงินมาใช้จ่ายให้พอเพียงจึงเป็นความจำเป็นและมีเหตุผลนั้น ผู้สูงอายุในชุมชนเมืองร้อยละ 59 ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ร้อยละ 55 และชุมชนชนบทร้อยละ 48 ที่ตอบได้ถูกต้อง ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการทดสอบความรู้เรื่องเงินเฟ้อที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ตอบผิด สะท้อนถึงการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเงินเฟ้อ

กล่าวโดยสรุป ในการทดสอบความรู้ด้านบริหารการเงินส่วนบุคคลนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชน ต่างตอบได้ถูกต้องทุกข้อ ยกเว้นข้อทดสอบที่ว่า "ค่าครองชีพสูงขึ้น การก่อหนี้มาใช้จ่ายให้พอเพียงจึงเป็นความจำเป็นและมีเหตุผล" สัดส่วนผู้ตอบถูกและตอบผิดใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 4.33 ความเห็นผู้สูงอายุตัวอย่างต่อการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารเกี่ยวกับการเงินการออม และการลงทุนให้แก่ผู้สูงอายุ จำแนกตามลักษณะชุมชน

ความเห็น	เมือง จำนวนคน	กึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวนคน	ชนบท จำนวนคน	รวม จำนวนคน
เห็นด้วยว่าควรเผยแพร่	288	282	320	890
ร้อยละ	(92.3)	(91.0)	(84.7)	(89.0)
ไม่เห็นว่าควรเผยแพร่	2	0	4	6
ร้อยละ	(0.6)	(0.0)	(1.1)	(0.6)
ไม่แน่ใจ	22	28	54	104
ร้อยละ	(7.1)	(9.0)	(14.3)	(10.4)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.33 พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมส่วนใหญ่ร้อยละ 89 เห็นด้วยว่าควรเผยแพร่ความรู้และข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเงิน การออม และการลงทุนให้แก่ผู้สูงอายุ ในระดับชุมชนก็เช่นเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในชุมชนเมือง (ร้อยละ92.3) ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท (ร้อยละ91.0) และในชุมชนชนบท (ร้อยละ84.7) ต่างเห็นด้วยว่าควรเผยแพร่

กล่าวโดยสรุป ผู้สูงอายุตัวอย่างส่วนใหญ่ในจังหวัดนนทบุรีและในทุกลักษณะชุมชน ต่างเห็นว่าควรเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเงิน การออม และการลงทุนแก่ผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.34 ความสนใจในการเรียนรู้เรื่องการบริหารการเงินส่วนบุคคลของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

ความสนใจในการเรียนรู้	เมือง จำนวนคำตอบ	กึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวนคำตอบ	ชนบท จำนวนคำตอบ	รวม จำนวนคำตอบ
การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย	128	109	147	384
ร้อยละ	(16.1)	(17.8)	(19.4)	(17.8)
การลดภาระหนี้สิน	80	102	116	298
ร้อยละ	(10.1)	(16.6)	(15.3)	(13.8)
การวางแผนการเงินในวัยเกษียณ	123	70	75	268
ร้อยละ	(15.5)	(11.4)	(9.9)	(12.4)

ตารางที่ 4.34 (ต่อ)

ความสนใจในการเรียนรู้	เมือง จำนวนคำตอบ	กึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวนคำตอบ	ชนบท จำนวนคำตอบ	รวม จำนวนคำตอบ
การวางแผนการใช้จ่ายเงิน	156	156	172	484
ร้อยละ	(19.7)	(25.5)	(22.8)	(22.4)
ทางเลือกในการออม	88	55	82	225
ร้อยละ	(11.1)	(9.0)	(10.9)	(10.4)
หลักการลงทุนในวัยเกษียณ	53	24	35	112
ร้อยละ	(6.7)	(3.9)	(4.3)	(5.2)
วิธีการเพิ่มการออม	56	32	56	144
ร้อยละ	(7.1)	(5.22)	(7.4)	(6.7)
ลู่ทางการลงทุนในวัยเกษียณ	38	17	21	76
ร้อยละ	(4.8)	(2.77)	(2.8)	(3.5)
การจัดทำงบประมาณและแผนการ	36	15	13	64
ร้อยละ	(4.5)	(2.5)	(1.7)	(3.0)
ไม่สนใจเรียนรู้ (อายุมาก ร่างกายไม่แข็งแรง สุขภาพไม่ดี	36	33	39	108
ร้อยละ	(4.5)	(5.4)	(5.2)	(5.0)
รวม	794	613	756	2163
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.34 ระบุว่าความสนใจของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงวัยในการเรียนรู้การบริหารการเงินส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างผู้สุงอายุในภาพรวมให้ความสนใจกับเรื่องการวางแผนการใช้จ่ายเงิน (ร้อยละ22.4) การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย (ร้อยละ17.8) การลดภาระหนี้สิน (ร้อยละ13.8) การวางแผนการเงินในวัยเกษียณ (ร้อยละ 12.4) ทางเลือกในการออม (ร้อยละ10.4) วิธีการเพิ่มการออม (ร้อยละ 6.7) และหลักการลงทุนในวัยเกษียณ (ร้อยละ 5.2) ในระดับชุมชน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในทุกชุมชนระบุว่าสนใจเรียนรู้ลำดับแรกเรื่องการวางแผนการใช้จ่ายเงิน รองลงมาการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย นอกจากนั้น กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองสนใจเรียนรู้ตามลำดับ การวางแผนการเงินในวัยเกษียณ ทางเลือกในการออม และการลดภาระหนี้สินตามลำดับ สำหรับผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท สนใจเรียนรู้เรื่องการลดภาระหนี้สิน การวางแผนการเงินในวัยเกษียณ และทางเลือกในการออมตามลำดับ ในขณะที่ผู้สูงอายุในชุมชนชนบทให้ความสนใจเรียนรู้เรื่อง การลดภาระหนี้สิน ทางเลือกในการออม และการวางแผนการเงินในวัยเกษียณตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป หัวข้อที่ผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนสนใจที่จะเรียนรู้ได้แก่ การวางแผนการใช้จ่ายเงิน การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การลดภาระหนี้สิน การวางแผนการเงินในวัยเกษียณ และทางเลือกในการออม

ตารางที่ 4.35 ความสนใจของผู้สูงอายุตัวอย่างในการเข้าอบรมความรู้ด้านการเงินจำแนกตามลักษณะชุมชน

ความเห็น	เมือง จำนวนคน	กึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวนคน	ชนบท จำนวนคน	รวม จำนวนคน
สนใจ	209	209	283	701
ร้อยละ	(67.0)	(67.4)	(74.9)	(70.1)
ไม่สนใจ	73	64	69	206
ร้อยละ	(23.4)	(20.6)	(18.3)	(20.6)
อื่นๆ(เฉยๆ, ไม่แน่ใจ,สุขภาพไม่แข็งแรง, ไม่มีเวลา)	30	37	26	93
ร้อยละ	(9.6)	(11.9)	(6.9)	(9.3)
รวม	312	310	378	1,000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

เมื่อพิจารณาตารางที่ 4.35 พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมร้อยละ 70.1 มีความสนใจในการเข้ารับการอบรมความรู้ด้านการเงินซึ่งจัดโดยโครงการวิจัยนี้ ผู้สูงอายุตัวอย่างส่วนใหญ่ในทุกลักษณะชุมชนสนใจเข้าอบรมความรู้ด้านการเงิน กล่าวคือกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองร้อยละ 67 ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 67.4 และในชุมชนชนบทร้อยละ 74.9 ได้ระบุว่ามีความสนใจเข้ารับการอบรมความรู้ด้านการเงิน กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชน ส่วนใหญ่แสดงความสนใจเข้ารับการอบรมความรู้ด้านการเงินซึ่งจัดโดยโครงการวิจัยนี้

4.1.8 การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน

ตารางที่ 4.36 - 4.37 แสดงผลการสำรวจการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินและช่องทางการรับรู้ข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 4.36 การรับรู้ข่าวสารข้อมูลของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

การรับรู้ข่าวสารข้อมูล	เมือง (เฉลี่ย)	กึ่งเมืองกึ่งชนบท (เฉลี่ย)	ชนบท (เฉลี่ย)	รวม (เฉลี่ย)
1. อัตราดอกเบี้ย	3.04	2.61	2.30	**2.63**
2. ราคาหุ้น ราคาทอง ราคาน้ำมัน ราคาสินค้าเกษตร	3.06	2.72	2.61	**2.79**
3. ค่าเงินบาท ค่าเงินดอลลาร์ ค่าเงินตราต่างประเทศอื่นๆ	2.83	2.32	2.12	**2.40**
4. ภาวะเศรษฐกิจ ภาวะตลาดหุ้น ภาวะเงินเฟ้อ	2.81	2.25	2.10	**2.37**
5. คำแนะนำการลงทุน (ซื้อหุ้น พันธบัตร กองทุนรวม)	2.48	2.04	1.94	**2.14**
6. การบริหารการเงิน/การวางแผนการเงินส่วนบุคคล	2.71	2.30	2.21	**2.40**
ผลรวมเฉลี่ย	**2.82**	**2.37**	**2.21**	**2.45**

ตารางที่ 4.36 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมระบุว่าได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับน้อย ($\overline{X}$= 2.45) กลุ่มตัวอย่างตอบว่าได้รับข่าวสารข้อมูลในระดับปานกลางในเรื่องอัตราดอกเบี้ย ($\overline{X}$ = 2.63) ราคาหุ้น ราคาทอง ราคาน้ำมัน ราคาสินค้าเกษตร ($\overline{X}$= 2.79) และกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุตอบว่าได้รับข่าวสารข้อมูลน้อยในเรื่องต่อไปนี้ คือ เรื่องค่าเงินบาท ค่าเงินดอลลาร์ ค่าเงินตราต่างประเทศอื่นๆ ($\overline{X}$ = 2.40) เรื่องภาวะเศรษฐกิจ ภาวะตลาดหุ้น ภาวะเงินเฟ้อ ($\overline{X}$= 2.37) เรื่องคำแนะนำการลงทุน ($\overline{X}$= 2.14) และเรื่องการบริหารเงิน การวางแผนการเงินส่วนบุคคล ($\overline{X}$= 2.40)

ในระดับชุมชน พบว่า ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมืองระบุว่าได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับปานกลาง ($\overline{X}$= 2.82) ในขณะที่ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ($\overline{X}$ = 2.37) และชุมชนชนบท ($\overline{X}$ = 2.21) ต่างบอกว่าได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับน้อย ผู้สูงอายุตัวอย่างในทุกชุมชนได้รับข่าวสารข้อมูลน้อยในเรื่องคำแนะนำ การลงทุน (ซื้อหุ้น พันธบัตร กองทุนรวม) และสำหรับผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ($\overline{X}$ = 2.30) และชุมชนชนบท ($\overline{X}$ = 2.21) ต่างระบุว่าได้รับข่าวสารข้อมูลน้อยในเรื่องการบริหารการเงิน/การวางแผนการเงินส่วนบุคคล

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีในภาพรวมระบุว่าไม่ค่อยได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากชุมชนเมืองบอกว่ามีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างจากชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ต่างบอกว่าได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับน้อย

ตารางที่ 4.37 ช่องทางการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการเงินของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

ช่องทางในการรับรู้	เมือง จำนวนคำตอบ	กึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวนคำตอบ	ชนบท จำนวนคำตอบ	รวม จำนวนคำตอบ
โทรทัศน์	288	293	343	924
ร้อยละ	(35.9)	(40.6)	(38.0)	(38.1)
อินเทอร์เน็ต	33	16	10	59
ร้อยละ	(4.1)	(2.2)	(1.1)	(2.4)
วิทยุ/วิทยุชุมชน	100	81	128	309
ร้อยละ	(12.5)	(11.2)	(14.2)	(12.7)
วิทยุ/วิทยุชุมชน	182	133	156	471
ร้อยละ	(22.7)	(18.5)	(17.3)	(19.4)
แผ่นพับ/ใบปลิว	43	14	22	79
ร้อยละ	(5.4)	(1.9)	(2.4)	(3.3)
การประชุมสัมมนา//ฝึกอบรม	48	45	55	148
ร้อยละ	(6.0)	(6.2)	(6.1)	(6.1)
การพูดคุยกับผู้นำชุมชน ญาติ เพื่อน ฯลฯ	89	118	150	357
ร้อยละ	(11.1)	(16.4)	(16.6)	(14.7)
สื่อชุมชน (หอกระจายข่าว เสียงตามสาย)	16	21	37	74
ร้อยละ	(2.0)	(2.9)	(4.1)	(3.1)
โทรศัพท์มือถือ SMS	3	0	1	4
ร้อยละ	(0.4)	(0.0)	(0.1)	(0.2)
รวม	802	721	802	2425
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่4.37 ระบุว่า สื่อที่สำคัญที่สุดในการรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงินสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีคือ โทรทัศน์ (ร้อยละ 38.1) สื่อสำคัญรองลงมาตามลำดับ คือ หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร (ร้อยละ19.4) การพูดคุยกับผู้นำชุมชน ญาติ เพื่อน ฯลฯ (ร้อยละ 14.7) วิทยุ/วิทยุชุมชน (ร้อยละ12.7) และการประชุมสัมมนา/ฝึกอบรม ในระดับชุมชน ผู้สูงอายุตัวอย่างในทุกชุมชนระบุว่าโทรทัศน์เป็นช่องทางสำคัญอันดับหนึ่งในการรับรู้ข่าวสารด้านการเงิน ช่องทางรองลงมาได้แก่ หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร การพูดคุยกับผู้นำชุมชน ญาติ เพื่อน วิทยุ/วิทยุชุมชน และการประชุมสัมมนา/ฝึกอบรม

กล่าวโดยสรุป โทรทัศน์เป็นสื่อที่สำคัญที่สุดในการรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงินของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอาในจังหวัดนนทบุรีทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชน

4.1.9 บทบาทของระบบการออมในชุมชน

การนำเสนอบทบาทของระบบการออมในชุมชน จะแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกลุ่มการออม/กองทุนในชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มการออมต่างๆ ในชุมชน

ของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่สองจะเป็นข้อมูลเพิ่มเติมสรุปจากความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้องการประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น และความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรมความรู้พื้นฐานด้านการเงิน

<u>ส่วนแรก</u> ข้อมูลจากการสำรวจในเรื่องกลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินที่สำคัญในชุมชน (ตารางที่ 4.38) สมาชิกภาพของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงิน (ตารางที่ 4.39) และกลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินในชุมชนที่ผู้สูงอายุตัวอย่างเป็นสมาชิก(ตารางที่ 4.40)

ตารางที่ 4.38 กลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินในชุมชนของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

กลุ่มการออม	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	รวม
	จำนวนคำตอบ	จำนวนคำตอบ	จำนวนคำตอบ	จำนวนคำตอบ
สหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนียน	53	44	75	172
ร้อยละ	(11.6)	(8.0)	(9.8)	(7.7)
กลุ่มออมทรัพย์สัจจะ	55	119	138	312
ร้อยละ	(12.1)	(21.6)	(18.0)	(17.6)
กลุ่มออมทรัพย์อื่น ๆ ของชุมชน	30	31	68	129
ร้อยละ	(6.6)	(5.6)	(8.9)	(7.3)
กองทุนผู้สูงอายุ/กองทุนชราภาพ	31	50	92	173
ร้อยละ	(6.8)	(9.1)	(12.0)	(9.8)
กองทุนหมู่บ้าน	101	178	215	494
ร้อยละ	(22.2)	(32.4)	(28.1)	(27.9)
ธนาคารหมู่บ้าน	8	5	8	21
ร้อยละ	(1.8)	(0.9)	(1.1)	(1.2)
ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน ธกส.ฯลฯ	121	91	137	349
ร้อยละ	(26.5)	(16.6)	(17.9)	(19.7)
กองทุนสวัสดิการออมวันละบาท	8	10	6	24
ร้อยละ	(1.8)	(1.8)	(0.8)	(1.4)
ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน	3	1	1	5
ร้อยละ	(0.7)	(0.2)	(0.1)	(0.3)
สมาชิกฌาปนกิจศพ	4	8	0	12
ร้อยละ	(0.9)	(1.5)	(0.0)	(0.7)
ไม่มีกองทุนหรือไม่ทราบ	42	13	25	80
ร้อยละ	(9.2)	(2.4)	(3.3)	(4.5)
รวม	456	550	765	1771
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

เมื่อพิจาณาข้อมูลจากตารางที่ 4.38 พบว่าในภาพรวม กลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินในชุมชนที่สำคัญตามลำดับสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ คือ กองทุนหมู่บ้าน (ร้อยละ 27.9) ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน ธ.ก.ส. ฯลฯ (ร้อยละ19.7) กลุ่มออมทรัพย์สัจจะ (ร้อยละ17.6) กองทุนชราภาพ/กองทุนผู้สูงอายุ (ร้อยละ 9.8) สหกรณ์ออมทรัพย์/ สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนียน (ร้อยละ 7.7) และกลุ่มออมทรัพย์อื่นๆ ของชุมชน (ร้อยละ 7.3)

เมื่อพิจารณาตามลักษณะชุมชน พบว่ากลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินที่สำคัญตามลำดับตามที่ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมืองระบุ คือ ธนาคารพาณิชย์/ ธนาคารออมสิน/ ธ.ก.ส. (ร้อยละ 26.5) กองทุนหมู่บ้าน (ร้อยละ 22.1) กลุ่มออมทรัพย์สัจจะ (ร้อยละ 12.1) สหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนียน (ร้อยละ 11.6) และกองทุนผู้สูงอายุ/กองทุนชราภาพ (ร้อยละ 6.8) สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ต่างระบุว่ามีกองทุนหมู่บ้าน(ร้อยละ 32.4 และ ร้อยละ 28.1) กลุ่มออมทรัพย์สัจจะ(ร้อยละ 21.6 และร้อยละ 18.0) ธนาคารพาณิชย์/ธนาคารออมสิน/ ธ.ก.ส. (ร้อยละ 16.5 และร้อยละ 17.9) กองทุนผู้สูงอายุ/กองทุนชราภาพ (ร้อยละ 9.1 และร้อยละ 12.0) สหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนียน (ร้อยละ8.0 และร้อยละ 9.8) การที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองระบุว่ามีธนาคารพาณิเชย์/ธนาคารออมสิน/ ธกส. และกลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทระบุว่ามีกองทุนหมู่บ้านเป็นกลุ่มการออมที่สำคัญในชุมชน ก็สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมของแต่ละชุมชน

กล่าวโดยสรุป ในภาพรวม องค์กรการเงินชุมชนที่สำคัญที่สุดสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุคือกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาตามลำดับคือ ธนาคารพาณิชย์/ ธนาคารออมสิน/ ธ.ก.ส. และกลุ่มออมทรัพย์สัจจะ ในระดับชุมชน ธนาคารพาณิชย์/ ธนาคารออมสิน/ ธ.ก.ส. เป็นกลไกการออมที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีความคุ้นเคยมากที่สุด ใน ขณะที่ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบท กลุ่มผู้สูงอายุตัวอย่างจะคุ้นเคยกับกองทุนหมู่บ้านมากที่สุด ทั้งนี้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละลักษณะชุมชน

ตารางที่ 4.39 สมาชิกภาพในกลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินในชุมชนของผู้สูงอายุตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะชุมชน

การเป็นสมาชิก	เมือง	กึ่งเมืองกึ่งชนบท	ชนบท	รวม
	จำนวนคน	จำนวนคน	จำนวนคน	จำนวนคน
เป็นสมาชิก	227	223	288	738
ร้อยละ	(72.8)	(71.9)	(76.2)	(73.8)
ไม่เป็นสมาชิก	85	87	90	262
ร้อยละ	(27.2)	(28.1)	(23.8)	(26.2)
รวม	312	310	378	10000
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.39 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมร้อยละ 73.8 ระบุว่าเป็น/เคยเป็นสมาชิกกลุ่มการออม/กองทุนในชุมชนของตน และผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมืองร้อยละ 72.8 ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 71.9 และในชุมชนชนบทร้อยละ 76.2 ต่างระบุว่าเป็น/เคยเป็นสมาชิกกองทุน/กลุ่มการออม/สถาบันการเงินในชุมชนของตน

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชน ส่วนใหญ่แจ้งว่าตนเป็น/เคยเป็นสมาชิกของระบบการออมในชุมชน

ตารางที่ 4.40 การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินในชุมชนที่ผู้สูงอายุตัวอย่างเป็นสมาชิก จำแนกตามลักษณะชุมชน

การเป็นสมาชิกกลุ่มการออมในชุมชน	เมือง จำนวนคำตอบ	กึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวนคำตอบ	ชนบท จำนวนคำตอบ	รวม จำนวนคำตอบ
กองทุนประกันสังคม	19	8	8	35
ร้อยละ	(5.9)	(2.7)	(2.0)	(3.5)
กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	24	12	11	47
ร้อยละ	(7.5)	(4.0)	(2.8)	(4.6)
กองทุน กบข.	45	16	18	79
ร้อยละ	(14.1)	(5.3)	(4.6)	(7.8)
กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ	9	2	2	13
ร้อยละ	(2.8)	(0.7)	(0.5)	(1.3)
สหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนี่ยน	98	48	77	223
ร้อยละ	(30.6)	(16.0)	(19.5)	(22.0)
กองทุนผู้สูงอายุ	29	51	94	174
ร้อยละ	(9.1)	(17.0)	(23.8)	(17.1)
กองทุนชราภาพ	8	8	9	25
ร้อยละ	(2.5)	(2.7)	(2.3)	(2.5)
กลุ่มสัจจะออมทรัพย์	36	66	91	193
ร้อยละ	(11.3)	(22.0)	(23.0)	(19.0)
กลุ่มออมทรัพย์อื่น ๆ ของชุมชน	35	40	43	118
ร้อยละ	(10.9)	(13.3)	(10.9)	(11.6)
กองทุนสวัสดิการชุมชนออมวันละบาท	9	17	6	32
ร้อยละ	(2.8)	(5.7)	(1.5)	(3.2)
ฌาปนกิจสงเคราะห์	5	24	9	38
ร้อยละ	(1.6)	(8.0)	(2.3)	(3.7)
กองทุนช่วยเพื่อนครู (ชพค.)	1	4	0	5
ร้อยละ	(0.31)	(1.3)	(0.0)	(0.5)

ตารางที่ 4.40 (ต่อ)

การเป็นสมาชิกกลุ่มการออมในชุมชน	เมือง จำนวนคำตอบ	กึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวนคำตอบ	ชนบท จำนวนคำตอบ	รวม จำนวนคำตอบ
กองทุนหมู่บ้าน	1	3	17	21
ร้อยละ	(0.3)	(1.0)	(4.3)	(2.1)
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์/ธนาคารออมสิน	1	1	10	12
ร้อยละ	(0.3)	(0.3)	(2.5)	(1.2)
รวม	320	300	395	1015
ร้อยละ	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตารางที่ 4.40 แสดงว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุนิยมเข้าเป็น/เคยเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนียน (ร้อยละ 22) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ (ร้อยละ19.0) กองทุนผู้สูงอายุ (ร้อยละ17.1) กลุ่มออมทรัพย์อื่นๆของชุมชน (ร้อยละ11.6) กองทุน กบข. (ร้อยละ7.8) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ร้อยละ 4.6) กองทุนฌาปนกิจศพ (ร้อยละ 3.7) กองทุนประกันสังคม (ร้อยละ3.4) กองทุนสวัสดิการชุมชนออมวันละบาท (ร้อยละ 3.1)

ในชุมชนเมือง สหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนียน ได้รับความนิยมจากกลุ่มตัวอย่างมากเป็นอันดับหนึ่ง (ร้อยละ 30.6) ในการเข้าเป็นสมาชิก รองลงมาตามลำดับ คือ กองทุนกบข. (ร้อยละ 14.1) และกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ (ร้อยละ 11.2) ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้รับความนิยมมากเป็นอันดับหนึ่ง (ร้อยละ 22.0) รองลงมา คือ กองทุนผู้สูงอายุ (ร้อยละ 17.0) และสหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนียน (ร้อยละ 16.0) ในชุมชนชนบท กองทุนผู้สูงอายุได้รับความนิยมจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเข้าเป็นสมาชิกมากอันดับหนึ่ง (ร้อยละ23.8) รองลงมา คือ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ (ร้อยละ23.0) และสหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนียน(ร้อยละ 19.5)

กล่าวโดยสรุป กลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินในชุมชนที่ผู้สูงอายุตัวอย่างในภาพรวมนิยมเป็นสมาชิก คือ สหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนียน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กองทุนผู้สูงอายุ กลุ่มออมทรัพย์อื่นๆ ของชุมชน กองทุน กบข. ในระดับชุมชน ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมือง นิยมเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนียน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท นิยมเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนชนบท นิยมเข้าเป็นสมาชิกกองทุนผู้สูงอายุ

<u>ส่วนที่สอง</u> คณะผู้วิจัยได้รวบรวมความคิดเห็นจาก 1) การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้อง 2) การประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และ3) กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรมความรู้พื้นฐานด้านการเงิน

ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมเสริมข้อมูลจากการสำรวจข้างต้น และข้อมูลเชิงลึกในเรื่องบทบาทของระบบการออมในชุมชน ความคิดเห็นของหลายฝ่ายดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

- กลุ่มการออมชุมชน ทำให้ผู้สูงอายุตื่นตัวในการออมเพื่อตัวเอง ซึ่งได้ละเลยไม่ได้คิดถึงการออมตอนวัยหนุ่มสาวที่สนุกสนานไปตามวัยมานานแล้ว ได้หันกลับมาคิดถึงตัวเองมากขึ้น

- กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เป็นการสะสมเงินออมของผู้สูงอายุทุกเดือน สามารถเบิกถอนได้เมื่อมีความจำเป็น

- การออมสัจจะ กลุ่มออมวันละบาท กลุ่มสวัสดิการชุมชน มีบทบาทสำคัญในชุมชน ในการช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของคนที่ลำบาก ทำให้ชุมชนช่วยเหลือกันในยามเดือดร้อน

- การออมทรัพย์ของกลุ่มวันละบาท เป็นสวัสดิการเพื่อนช่วยเพื่อน

- การตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อเป็นสวัสดิการให้สมาชิกในชมรมผู้สูงอายุ เช่น การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนในเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล

- มีการส่งเสริมในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสวัสดิการชุมชน ฯลฯ เพื่อให้มีการออม เพื่อให้ทุกครอบครัวมีสวัสดิการ

- กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ สมาชิกส่ง 100 บาทต่อเดือน ผู้สูงอายุเป็นสมาชิกส่งร้อยละ 50

- ออมวันละบาท เพื่อเป็นที่พึ่งของลูกหลาน เมื่อยามผู้สูงอายุเสียชีวิต เมื่อเวลาป่วยไข้ก็มีเงินช่วยเหลือ มีเพื่อนมากมาย มีความอบอุ่นใจ

- ช่วยให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการออม สามารถช่วยเหลือจุนเจือเมื่อยามขัดสน กู้เงินเสียดอกเบี้ยต่ำ ผ่อนชำระได้ ไม่เดือดร้อนมากนัก

- ชักชวนให้เกิดการออมขึ้น มากน้อยแล้วแต่ฐานะของแต่ละบุคคลที่พอจะออมได้แค่ไหน และทำให้เกิดแรงจูงใจในการออม

- บทบาทของกลุ่มการออมในชุมชน เพื่อจะได้นำเงินไว้ใช้ยามเมื่อมีความจำเป็น และอาจจะขอกู้เงินมาลงทุนได้

- กองทุนการออมชุมชนเกิดขึ้นได้ เพราะคนในชุมชน บริหารจัดการโดยคนในชุมชน เพื่อทุกคนในชุมชนได้ช่วยเหลือกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน เฉลี่ยความสุขให้ซึ่งกันและกันด้วยเงินออมวันละบาท

- กลุ่มการออมในชุมชนมีบทบาทสำคัญมาก คือสมาชิกจะได้มีเงินไว้ใช้ในยามจำเป็น เช่น เกี่ยวกับสุขภาพ และส่งเสริมให้มีอาชีพและรายได้ ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยไม่ต้องไปกู้เงินมาลงทุน

- กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นการออมวันละบาท ช่วยให้ชุมชนมีสวัสดิการรักษาพยาบาล คลอดบุตร และเมื่อเสียชีวิต เป็นหลักประกันให้กับสมาชิกได้สบายใจว่า แม้มีเงินน้อยก็ยังมีเงินทำศพเมื่อเสียชีวิต มีเงินเป็นค่าใช้จ่ายบ้าง โดยไม่ทำให้ครอบครัวลำบากมากยิ่งขึ้น

- กลุ่มการออมชุมชนมีบทบาทมากเพราะ 1) ทำให้ผู้ที่ไม่เคยออมได้เริ่มการออม 2)เพิ่มช่องทางการออมให้มากขึ้นสำหรับผู้ที่ออมอยู่แล้ว 3) ทำให้เห็นประโยชน์ร่วมกันในการออม

- กระตุ้นให้ผู้สูงอายุเห็นความสำคัญของการออม

- กลุ่มการออมในชุมชน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมวันละบาท ฯลฯ เป็นสิ่งที่ดีมาก เป็นการออมที่ทำได้ไม่ยาก แต่ต้องมีจิตใจแน่วแน่ สร้างความสามัคคีในชุมชน และมีบทบาทสำคัญมากในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ กลุ่มการออมชุมชนหลายแห่งประสบความสำเร็จ

- การออมในผู้สูงอายุมีความสำคัญต่อตัวผู้ออมมาก เพราะจะได้มีเงินเก็บไว้ใช้ยามจำเป็น ในชุมชนจะมีการออมเงินสัจจะเดือนละ 100 บาทและออมวันละ 1 บาท

- การออมในชุมชนมีความสำคัญมาก เพราะจะได้มีเงินให้สมาชิกกู้ยืม และเกิดดอกผลเพิ่มรายได้

- กลุ่มออมเงินวันละบาท มีบทบาทให้ผู้สูงอายุมีความมั่นใจในชีวิตในแต่ละวันมากขึ้น

- ชมรมผู้สูงอายุปากเกร็ด จัดตั้งกลุ่มร่วมด้วยช่วยเพื่อน ค่าสมาชิกปีละ 100 บาท ใครเสียชีวิต ลูกหลานได้ 4,000 บาท ช่วยการออมของผู้สูงอายุ การเป็นสมาชิกแล้วแต่ความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ ทุกคนที่เป็นสมาชิกเต็มใจเข้ากลุ่ม มีสมาชิกรวมประมาณ 1,600 คน สมาชิกทุกคนต้องเสียค่าสมาชิก 100 บาทต่อปี สมาชิกต้องมีอายุ 55 ปีขึ้นไป สมาชิกมีทุกระดับ เช่น แม่ค้าตลาดปากเกร็ด แม่ค้าขายผัก กรรมกร เป็นต้น

- ในตำบลบางศรีเมือง มีกองทุนออมวันละบาท ชื่อ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองบางศรีเมือง มีบทบาทต่อผู้สูงอายุและผู้ไม่สูงอายุ แต่กองทุนนี้เน้นทางสงเคราะห์เมื่อเจ็บป่วยและเสียชีวิต มีสมาชิก 400 กว่าคน

- กลุ่มสตรีบางบัวทองมีการออมในหมู่สมาชิกแล้วแต่สมัครใจ ขั้นต่ำออม 100 บาทต่อเดือน เมื่อมีเงินสะสมมาก สมาชิกสามารถกู้ยืมจากเงินจำนวนนี้ได้ โดยจำกัดจำนวนเงินที่กู้ เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่ประสงค์ต้องการใช้เงิน

- มีกองทุนการออมวันละบาทในชุมชน แต่ออมแบบเวลาตายมีเงินค่าทำศพให้ 10,000 บาท แต่ต้องนำคนมาค้ำประกันการส่งรวม 3 คน

กล่าวโดยสรุป กลุ่มการออมในชุมชนมีบทบาทส่งเสริมการออมของคนในชุมชนรวมทั้งผู้สูงอายุในชุมชนที่เป็นสมาชิก กลุ่มการออมในชุมชนมีบทบาทหน้าที่ในด้านจัดสรรสวัสดิการให้สมาชิกผู้สูงอายุ เช่น ช่วยเหลือสมาชิกในเรื่องค่ารักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย ให้กู้ยืมเงินยามสมาชิกขัดสนทางการเงินในเงื่อนไขที่ผ่อนปรน เป็นหลักประกันมีเงินค่าฌาปนกิจศพยามเมื่อเสียชีวิต และส่งเสริมการรวมกลุ่มให้มีอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ เป็นต้น

4. 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัยนี้ อาจอธิบายได้ว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุประกอบด้วยลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางการงิน การเข้าถึงระบบการออม และระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษกิจพอเพียง โดยพัฒนาโมเดลส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดให้ตัวแปรตามได้แก่ปริมาณเงินออมของผู้สูงอายุ และตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรที่กำหนดการออมของผู้สูงอายุประกอบด้วย ลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางการเงิน การเข้าถึงระบบการออม และระดับการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภาพที่ 2.4 แสดงรายละเอียดโครงสร้างโมเดลส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี การพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลการส่งเสริมการออมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.2.1 กรณีกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์โมเดลการส่งเสริมการออมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี พบว่าได้โมเดลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 4.1 และตารางที่ 4.41 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ และความเที่ยงขององค์ประกอบ แสดงในตาราง 4.42 และขนาดของอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามการออม แสดงในตาราง 4.43

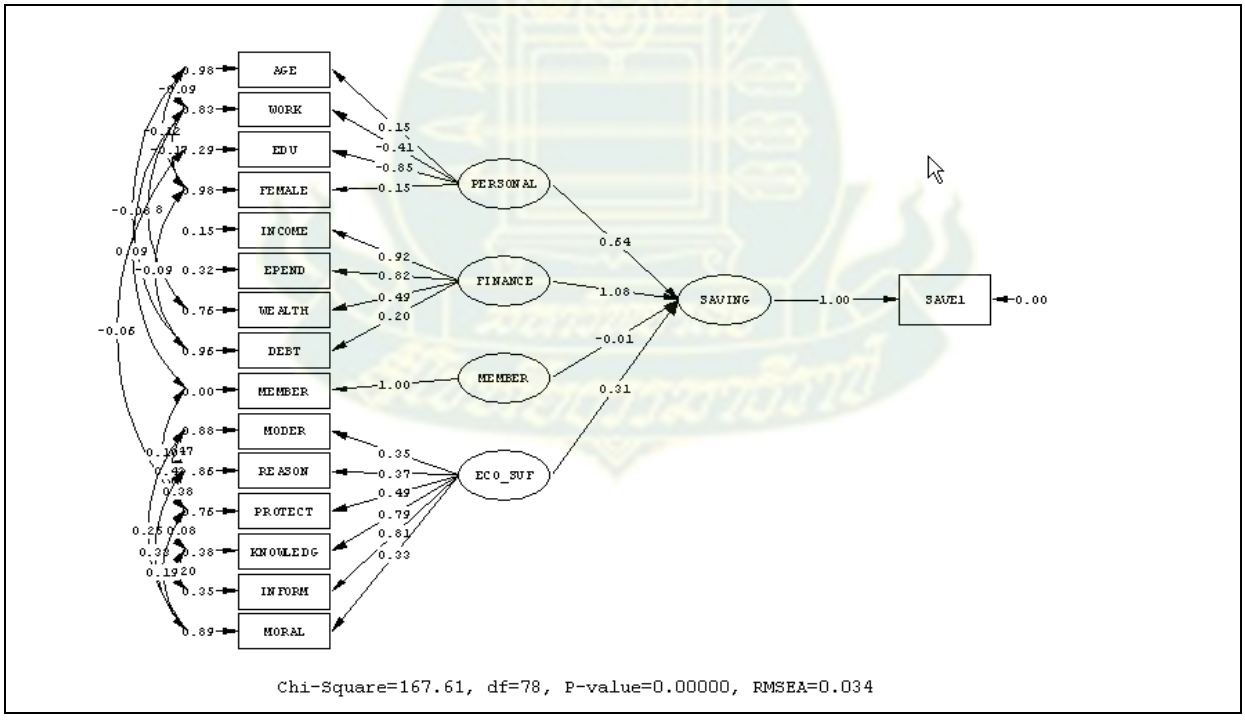

ภาพที่ 4.1 โมเดลส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 4.41 ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี

ดัชนีความกลมกลืน	**เกณฑ์**	**ผล**
χ^2-test = 167.613 df = 78 p = 0.000	ไม่มีนัยสำคัญ ($p > 0.05$)	ไม่ผ่าน
χ^2/df = 167/78 = 2.149	< 2.00	ไม่ผ่าน
CFI (Comparative Fit Index) = 0.989	$\geq$ 0.95	ผ่าน
GFI (Goodness of Fit Index) = 0.979	$\geq$ 0.95	ผ่าน
AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index) = 0.964	$\geq$ 0.95	ผ่าน
RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) = 0.034	< 0.05	ผ่าน
SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) = 0.033	< 0.05	ผ่าน
Largest Standardized Residual = 5.230 Smallest Standardized Residual = -3.698	|2.00|	ไม่ผ่าน
Q-Plot ชันพอกับเส้นในแนวทแยง	Slope > 1.00	ไม่ผ่าน

ข้อมูลจากตารางที่ 4.41 ระบุว่า ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.42 พบว่า

(1) ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวที่วัดลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL) มีความสัมพันธ์กับลักษณะส่วนบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัว โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวก คือ อายุ กับ การเป็นเพศหญิง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบคือ สถานภาพหลังเกษียณ และระดับการศึกษา ตัวแปรสังเกตได้ที่อธิบายลักษณะส่วนบุคคลได้ดีที่สุดคือ ระดับการศึกษา ($R^2 = 0.714$)

(2) ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวที่วัดสถานภาพทางการเงิน (FINANCE) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสถานภาพทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัว ตัวแปรสังเกตได้ที่อธิบายสถานภาพทางการเงินได้ดีที่สุดคือ รายได้ ($R^2 = 0.854$) รองลงมาคือ รายจ่าย ($R^2 = 0.680$)

(3) ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวที่วัดการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF) มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัว โดยเป็น

ความสัมพันธ์ทางบวก ตัวแปรสังเกตได้ที่อธิบายการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีที่สุดคือ การได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน ($R^2 = 0.650$) รองลงมาคือ ความรู้ทางการเงิน ($R^2 = 0.617$)

ตารางที่ 4.42 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ และความเที่ยงขององค์ประกอบ กรณีผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี

องค์ประกอบ/ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ					ρ_C	ρ_V
	b	B	SE	t	R^2		
ลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL)						0.225	0.231
อายุ (AGE)	.960	0.150	0.218	4.402*	0.022		
สถานภาพหลังเกษียณ (WORK)	-.187	-0.406	0.015	-12.445*	0.165		
ระดับการศึกษา (EDU)	-4.546	-0.845	0.190	-23.939*	0.714		
การเป็นเพศหญิง (FEMALE)	.077	0.155	0.017	4.558*	0.024		
สถานภาพทางการเงิน (FINANCE)						0.731	0.453
รายได้ (INCOME)	4.118	0.924	0.112	36.677*	0.854		
รายจ่าย (EPEND)	2.383	0.825	0.077	30.885*	0.680		
สินทรัพย์ (WEALTH)	4.417	0.488	0.280	15.780*	0.238		
หนี้สิน (DEBT)	.651	0.201	0.106	6.156*	0.040		
การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม **(MEMBER)**						-	-
การเป็นสมาชิก (MEMBER)	0.440	1.000	.010	44.720*	1.00		
ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF)						0.704	0.313
ความพอเพียง (MODER)	0.290	0.351	.028	10.316*	0.123		
ความมีเหตุผล (REASON)	0.293	0.372	.027	10.892*	0.138		
การมีภูมิคุ้มกัน (PROTECT)	0.430	0.490	.032	13.387*	0.241		
ความรู้ (KNOWLEDG)	1.671	0.785	.096	17.467*	0.617		
การได้รับข่าวสารข้อมูล (INFORM)	0.769	0.806	.040	19.229*	0.650		
การมีคุณธรรม (MORAL)	0.225	0.328	.023	9.645*	0.107		

* $p < .05$

เมื่อพิจารณาตารางที่ 4.43 พบว่าตัวแปรอิสระลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL) สถานภาพทางการเงิน (FINANCE) การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม (MEMBER) และการปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF) ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการออมผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี (SAVING) ได้ร้อยละ 56.10 ตัวแปรอิสระที่อธิบายความแปรปรวนของการออม (SAVING) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL) สถานภาพทางการเงิน (FINANCE) และการปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF)

ตารางที่ 4.43 ขนาดของอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามการออมของผู้สูงอายุ กรณีผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี

			ตัวแปรอิสระ			
ตัวแปรตาม	R^2		ลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL)	สถานภาพทางการเงิน (FINANCE)	การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม (MEMBER)	การปฏิบัติตนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF)
การออมของผู้สูงอายุ (SAVING)	0.561	อิทธิพล	0.637	1.082	-0.008	0.309
		t	2.859*	6.536*	-0.273	3.13*
		SE	0.689	0.512	0.09	0.305

4.2.2 กรณีกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมือง จังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์โมเดลการส่งเสริมการออมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉพาะกลุ่มชุมชนเมืองได้โมเดลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 4.2 และตารางที่ 4.44 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ และความเที่ยงขององค์ประกอบ แสดงในตาราง 4.45 และขนาดของอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามการออม แสดงในตาราง 4.46

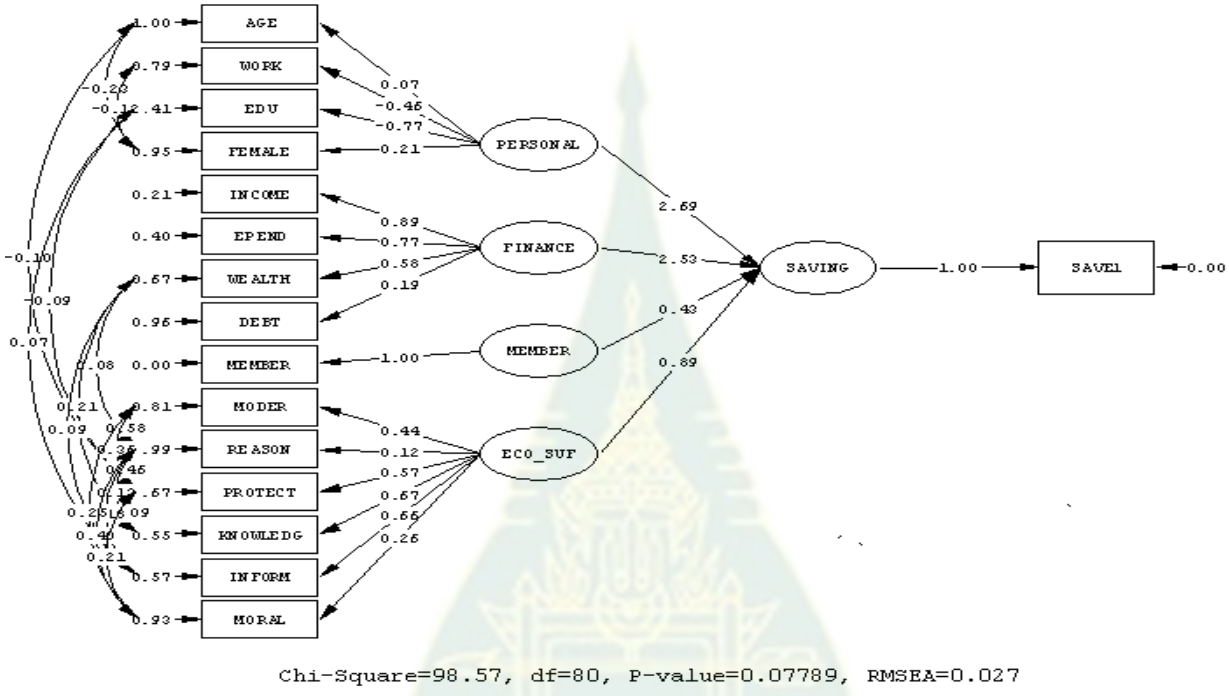

ภาพที่ 4.2 โมเดลส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 4.44 ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีผู้สูงอายุในชุมชนเมือง

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ผล
χ^2-test = 98.57 df = 80 p = 0.078	ไม่มีนัยสำคัญ ($p > 0.05$)	ผ่าน
χ^2/df = 98.568/80 = 1.232	< 2.00	ผ่าน
CFI (Comparative Fit Index) = 0.993	$\geq$ 0.95	ผ่าน
GFI (Goodness of Fit Index) = 0.962	$\geq$ 0.95	ผ่าน
AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index) = 0.935	$\geq$ 0.95	ไม่ผ่าน
RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) = 0.027	< 0.05	ผ่าน
SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) = 0.043	< 0.05	ผ่าน
Largest Standardized Residual = 2.692 Smallest Standardized Residual = -3.025	|2.00|	ไม่ผ่าน
Q-Plot ชันพอกับเส้นในแนวทแยง	Slope > 1.00	ไม่ผ่าน

เมื่อพิจารณาตารางที่ 4.44 พบว่า ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลการส่งเสริมการออมสำหรับผู้สูงอายุตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเมือง อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 4.45 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ และความเที่ยงขององค์ประกอบ กรณีผู้สูงอายุในชุมชนเมือง

องค์ประกอบ/ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ					ρ_C	ρ_V
	b	B	SE	t	R^2		
ปัจจัยส่วนบุคคล (PERSONAL)						0.22	0.21
อายุ (AGE)	0.419	0.068	0.370	1.131	0.005		
สถานภาพหลังเกษียณ (WORK)	-0.178	-0.457	0.022	-8.045*	0.209		
ระดับการศึกษา (EDU)	-4.343	-0.770	0.289	-15.043*	0.592		
การเป็นเพศหญิง (FEMALE)	0.105	0.212	0.029	3.568*	0.045		
สถานภาพทางการเงิน (FINANCE)						0.72	0.44
รายได้ (INCOME)	5.234	0.888	0.274	19.076*	0.788		
รายจ่าย (EPEND)	3.099	0.775	0.198	15.650*	0.600		
สินทรัพย์ (WEALTH)	5.276	0.576	0.493	10.710*	0.331		
หนี้สิน (DEBT)	0.609	0.193	0.187	3.264*	0.037		
การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม **(MEMBER)**							-
การเป็นสมาชิก (MEMBER)	0.446	1.000	0.018	24.940*	1.000		
ปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF)						0.62	0.25
ความพอเพียง (MODER)	0.370	0.440	0.053	7.024*	0.194		
ความมีเหตุผล (REASON)	0.092	0.119	0.057	1.608	0.014		
การมีภูมิคุ้มกัน (PROTECT)	0.522	0.571	0.059	8.869*	0.326		
ความรู้ (KNOWLEDG)	1.384	0.673	0.125	11.089*	0.453		
การได้รับข่าวสารข้อมูล (INFORM)	0.611	0.655	0.055	11.018*	0.429		
การมีคุณธรรม (MORAL)	0.177	0.264	0.043	4.064*	0.070		

* $p < .05$

เมื่อพิจารณาข้อมูลในตารางที่ 4.45 พบว่า

(1) ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL) มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 ตัวแปร คือ สถานภาพหลังเกษียณ ระดับการศึกษา และการเป็นเพศหญิง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกคือการเป็นเพศหญิง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบ 2 ตัวแปรคือ สถานภาพหลังเกษียณ และระดับการศึกษา ตัวแปรสังเกตได้ที่อธิบายลักษณะส่วนบุคคลได้ดีที่สุดคือ ระดับการศึกษา ($R^2 = 0.592$)

(2) ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวที่วัดสถานภาพทางการเงิน (FINANCE) มีความสัมพันธ์กับสถานภาพทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัว โดยเป็นความสัมพันธ์ทางบวก ตัวแปรสังเกตได้ที่อธิบายสถานภาพทางการเงินได้ดีที่สุดคือ รายได้ ($R^2 = 0.788$) รองลงมาคือ รายจ่าย ($R^2 = 0.600$)

(3) ตัวแปรสังเกตได้จำนวน 5 ตัวแปรคือ ความพอเพียง การมีภูมิคุ้มกัน ความรู้ทางการเงิน การได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และการมีคุณธรรม ซึ่งวัดการปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตัวแปรสังเกตได้ที่อธิบายการปฏิบัติตนแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีที่สุดคือ ความรู้ทางการเงิน($R^2 = 0.453$) รองลงมาคือ การได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน ($R^2 = 0.429$)

ตารางที่ 4.46 ขนาดของอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามการออมของผู้สูงอายุ กรณีผู้สูงอายุในชุมชนเมือง

			ตัวแปรอิสระ			
ตัวแปรตาม	R^2		ลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL)	สถานภาพทางการเงิน (FINANCE)	การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม (MEMBER)	การปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF)
การออมของผู้สูงอายุ (SAVING)	1.00	อิทธิพล	2.694	2.529	.425	.893
		t	4.756*	5.814*	2.234*	2.642*
		SE	2.379	1.827	0.803	1.420

ข้อมูลจากตารางที่ 4.46 แสดงว่าตัวแปรอิสระคือ ลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL) สถานภาพทางการเงิน (FINANCE) การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม (MEMBER) และการปฏิบัติตนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF) ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมือง (SAVING) ได้ร้อยละ 100 ตัวแปรอิสระทุกตัวอธิบายความแปรปรวนของการออม (SAVING) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2.3 กรณีกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนชนบท จังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์โมเดลการส่งเสริมการออมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉพาะกลุ่มชุมชนชนบทได้โมเดลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 4.3 และตารางที่ 4.47 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ และความเที่ยงขององค์ประกอบ แสดงในตาราง 4.48 และขนาดของอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามการออม แสดงในตาราง 4.49

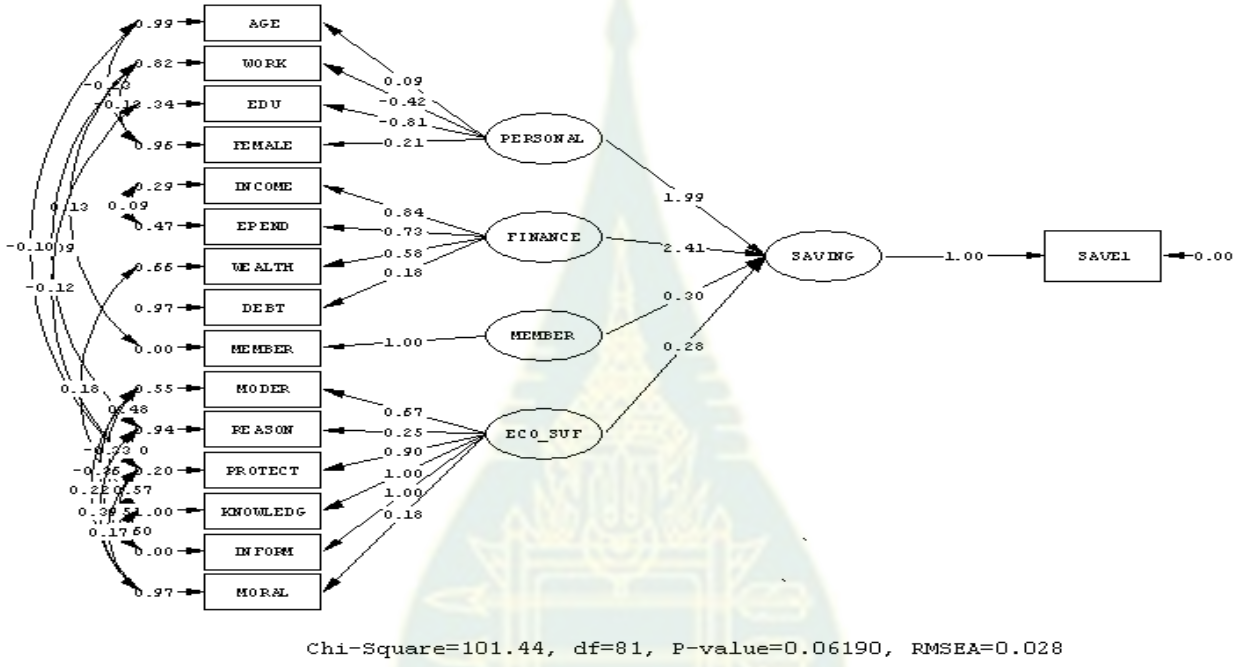

ภาพที่ 4.3 โมเดลส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนชนบท ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อพิจารณาตารางที่ 4.47 พบว่า ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลการส่งเสริมการออมสำหรับผู้สูงอายุตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มชุมชนชนบท อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 4.47 ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนชนบท

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ผล
χ^2-test = 101.438 df = 81 p = 0.0619	ไม่มีนัยสำคัญ (p > 0.05)	ผ่าน
χ^2/df = 101.438 /81 = 1.252	< 2.00	ผ่าน
CFI (Comparative Fit Index) = 0.992	$\geq$ 0.95	ผ่าน
GFI (Goodness of Fit Index) = 0.961	$\geq$ 0.95	ผ่าน
AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index) = 0.934	$\geq$ 0.95	ไม่ผ่าน
RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) = 0.029	< 0.05	ผ่าน
SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) = 0.0452	< 0.05	ผ่าน
Largest Standardized Residual = 2.742 Smallest Standardized Residual = -3.013	|2.00|	ไม่ผ่าน
Q-Plot ชันพอกับเส้นในแนวทแยง	Slope > 1.00	ผ่าน

เมื่อพิจารณาข้อมูลในตารางที่ 4.48 พบว่า

(1) ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL) มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 ตัวแปร คือ สถานภาพหลังเกษียณ ระดับการศึกษา และการเป็นเพศหญิง โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกคือ การเป็นเพศหญิง และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบ 2 ตัวแปร คือ สถานภาพหลังเกษียณ และ ระดับการศึกษา ตัวแปรสังเกตได้ที่อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลได้ดีที่สุดคือ ระดับการศึกษา ($R^2 = 0.661$)

(2) ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวที่วัดสถานภาพทางการเงิน (FINANCE) มีความสัมพันธ์กับสถานภาพทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัว โดยเป็นความสัมพันธ์ทางบวก ตัวแปรสังเกตได้ที่อธิบายสถานภาพทางการเงินได้ดีที่สุดคือ รายได้หลังเกษียณ ($R^2 = 0.708$) รองลงมาคือ รายจ่าย ($R^2 = 0.527$)

(3) ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวที่วัดการปฏิบัติตนแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัว ตัวแปรสังเกตได้ที่อธิบายการปฏิบัติตนแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีที่สุดคือ ความรู้ ($R^2 = 1.000$) การได้รับข่าวสารข้อมูล ($R^2 = 1.000$) รองลงมาคือ การมีภูมิคุ้มกัน ($R^2 = 0.804$)

ตารางที่ 4.48 ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนชนบท

องค์ประกอบ/ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				R^2	ρ_C	ρ_V
	b	B	SE	t			
ปัจจัยส่วนบุคคล (PERSONAL)						0.22	0.22
อายุ (AGE)	0.522	0.085	0.375	1.392	0.007		
สถานภาพหลังเกษียณ (WORK)	-0.163	-0.420	0.023	-7.242*	0.176		
ระดับการศึกษา (EDU)	-4.565	-0.813	0.307	-14.883*	0.661		
การเป็นเพศหญิง (FEMALE)	0.104	0.211	0.030	3.510*	0.044		
สถานภาพทางการเงิน (FINANCE)							
รายได้ (INCOME)	4.962	0.842	0.294	16.861*	0.708		
รายจ่าย (EPEND)	2.902	0.726	0.212	13.661*	0.527		
สินทรัพย์ (WEALTH)	5.340	0.584	0.488	10.943*	0.341		
หนี้สิน (DEBT)	0.574	0.182	0.187	3.062*	0.033		
การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม **(MEMBER)**						0.69	0.40
การเป็นสมาชิก (MEMBER)	0.446	1.000	0.018	24.970*	1.000		
ปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF)						0.86	0.56
ความพอเพียง (MODER)	0.566	0.672	0.053	10.769*	0.452		
ความมีเหตุผล (REASON)	0.196	0.251	0.035	5.524*	0.063		
การมีภูมิคุ้มกัน (PROTECT)	0.819	0.897	0.067	12.230*	0.804		
ความรู้ (KNOWLEDG)	2.056	1.000	0.081	25.456*	1.000		
การได้รับข่าวสารข้อมูล (INFORM)	0.931	1.000	0.037	25.343*	1.000		
มีคุณธรรม (MORAL)	0.118	0.177	0.031	3.868*	0.031		

* $p < .05$

เมื่อพิจารณาตารางที่ 4.48 พบว่า ตัวแปรอิสระ ลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL) สถานภาพทางการเงิน (FINANCE) การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม (MEMBER) และการปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF) ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการออม (SAVING) ได้ร้อยละ 100 ตัวแปรอิสระทุกตัวอธิบายความแปรปรวนของการออมของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนชนบท (SAVING) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.49 ขนาดของอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามการออม กรณีผู้สูงอายุในชุมชนชนบท

			ตัวแปรอิสระ			
ตัวแปรตาม	R^2		ลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL)	สถานภาพทางการเงิน (FINANCE)	การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม (MEMBER)	การปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF)
การออมของผู้สูงอายุ (SAVING)	1.00	อิทธิพล	1.994	2.407	0.296	0.279
		t	4.674*	6.627*	2.109*	2.176*
		SE	1.793	1.526	0.590	0.538

4.2.4 กรณีกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์โมเดลการส่งเสริมการออมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเฉพาะกลุ่มชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทได้โมเดลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 4.4 และตารางที่ 4.50 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ และความเที่ยงขององค์ประกอบแสดงในตาราง 4.51 และขนาดของอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามการออม แสดงในตาราง 4.52

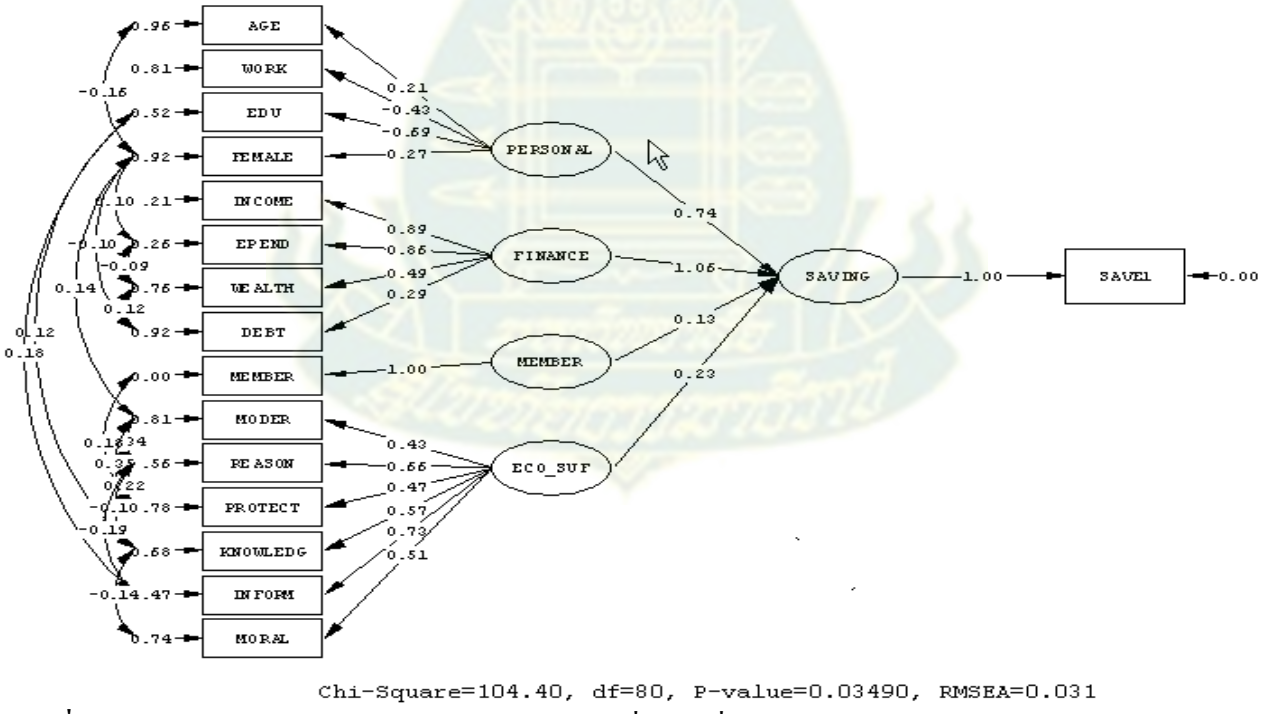

ภาพที่ 4.4 โมเดลส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 4.50 ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ผล
χ^2-test = 104.40 df = 80 p = 0.03490	ไม่มีนัยสำคัญ ($p > 0.05$)	ไม่ผ่าน
χ^2/df = 104.40/80 = 1.305	< 2.00	ผ่าน
CFI (Comparative Fit Index) = 0.988	$\geq$ 0.95	ผ่าน
GFI (Goodness of Fit Index) = 0.959	$\geq$ 0.95	ผ่าน
AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index) = 0.931	$\geq$ 0.95	ไม่ผ่าน
RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) = 0.031	< 0.05	ผ่าน
SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) = 0.0475	< 0.05	ผ่าน
Largest Standardized Residual = 2.722 Smallest Standardized Residual = -3.994	|2.00|	ไม่ผ่าน
Q-Plot ชันพอกับเส้นในแนวทแยง	Slope > 1.00	ผ่าน

เมื่อพิจารณาตารางที่ 4.50 พบว่า ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลการส่งเสริมการออมสำหรับผู้สูงอายุตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 4.51 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ และความเที่ยงขององค์ประกอบ กรณีกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท

องค์ประกอบ/ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				R^2	ρ_C	ρ_V
	b	B	SE	t			
ลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL)						0.11	0.20
อายุ (AGE)	1.364	0.209	0.411	3.320*	0.044		
สถานภาพหลังเกษียณ (WORK)	-0.207	-0.434	0.029	-7.083*	0.189		
ระดับการศึกษา (EDU)	**-3.280**	**-0.690**	**0.292**	**-11.227***	**0.476**		
การเป็นเพศหญิง (FEMALE)	0.137	0.274	0.031	4.366*	0.075		
สถานภาพทางการเงิน (FINANCE)	2.912					0.75	0.46
รายได้ (INCOME)	2.912	0.888	0.159	18.337*	0.789		
รายจ่าย (EPEND)	1.814	0.862	0.105	17.316*	0.743		
สินทรัพย์ (WEALTH)	4.132	0.492	0.487	8.480*	0.242		
หนี้สิน (DEBT)	1.135	0.291	0.228	4.970*	0.085		
การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม **(MEMBER)**						-	-
การเป็นสมาชิก (MEMBER)	0.449	1.000	0.018	24.886*	1.000		
ปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF)						0.74	0.33
ความพอเพียง (MODER)	0.357	0.434	0.052	6.845*	0.188		
ความมีเหตุผล (REASON)	0.536	0.665	0.059	9.017*	0.442		
การมีภูมิคุ้มกัน (PROTECT)	0.416	0.472	0.055	7.511*	0.223		
ความรู้ (KNOWLEDG)	1.161	0.567	0.134	8.654*	0.321		
การได้รับข่าวสารข้อมูล (INFORM)	0.671	0.727	0.057	11.808*	0.529		
มีคุณธรรม (MORAL)	0.352	0.512	0.043	8.163*	0.262		

* $p < .05$

เมื่อพิจารณาข้อมูลในตารางที่ 4.51 พบว่า

(1) ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวที่วัดลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL) มีความสัมพันธ์กับลักษณะส่วนบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวก 2 ตัวแปร คือ อายุ กับ การเป็นเพศ

หญิง และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบ 2 ตัวแปร คือ สถานภาพหลังเกษียณ และ ระดับการศึกษา ตัวแปรสังเกตได้ที่อธิบายลักษณะส่วนบุคคลได้ดีที่สุดคือ ระดับการศึกษา ($R^2 = 0.476$)

(2) ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวที่วัดสถานภาพทางการเงิน (FINANCE) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสถานภาพทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัว ตัวแปรสังเกตได้ที่อธิบายสถานภาพทางการเงินได้ดีที่สุดคือ รายได้ ($R^2 = 0.789$) รองลงมาคือ รายจ่าย ($R^2 = 0.743$)

(3) ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวที่วัดการปฏิบัติตนแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัว ตัวแปรสังเกตได้ที่อธิบายการปฏิบัติตนแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีที่สุด คือการได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน($R^2 = 0.529$) รองลงมาคือ ความมีเหตุผล ($R^2 = 0.442$) และความรู้ ($R^2 = 0.321$)

ตารางที่ 4.52 ขนาดอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามการออม กรณีผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท

			ตัวแปรอิสระ			
ตัวแปรตาม	R^2		ลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL)	สถานภาพทางการเงิน (FINANCE)	การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม (MEMBER)	การปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF)
การออมของผู้สูงอายุ (SAVING)	0.393	อิทธิพล	0.736	1.062	0.133	0.227
		t	1.383	2.409*	1.657**	1.421
		SE	1.380	1.142	0.209	0.414

* $p < 0.05$ ** $p < 0.10$

เมื่อพิจารณาตารางที่ 4.52 พบว่า ตัวแปรอิสระลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL) สถานภาพทางการเงิน (FINANCE) การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม (MEMBER) และการปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF) ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการออม (SAVING) ได้ร้อยละ 39.30 ปัจจัยอิสระที่อธิบายความแปรปรวนของการออมของผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท (SAVING) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และระดับ 0.10 คือ สถานภาพทางการเงิน (FINANCE) (2.409*) และการเป็นสมาชิกกลุ่มการออม (MEMBER) (1.657*) ตามลำดับ

ผลจากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลเชิงทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งโมเดลภาพรวมและแยกกลุ่มชุมชนวิเคราะห์ ได้โมเดลการออมของผู้สูงอายุ ดังนี้

โมเดลการออมผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการออมของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามลำดับคือ สถานภาพทางการเงิน (ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดได้อย่างมีนัยสำคัญคือ รายได้) ลักษณะส่วนบุคคล (ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดได้อย่างมีนัยสำคัญคือ ระดับการศึกษา) และการปฏิบัติตนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดได้อย่างมีนัยสำคัญคือ ความรู้ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร)

โมเดลการออมผู้สูงอายุในชุมชนเมือง จังหวัดนนทบุรี ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการออมของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามลำดับคือ ลักษณะส่วนบุคคล (ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดได้อย่างมีนัยสำคัญคือ ระดับการศึกษา) สถานภาพทางการเงิน (ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดได้อย่างมีนัยสำคัญคือ รายได้) การปฏิบัติตนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดได้อย่างมีนัยสำคัญคือ ความรู้ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร) และการเป็นสมาชิกกลุ่มการออม

โมเดลการออมผู้สูงอายุในชุมชนชนบท จังหวัดนนทบุรี ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการออมของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามลำดับคือ สถานภาพทางการเงิน (ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดได้อย่างมีนัยสำคัญคือ รายได้) ลักษณะส่วนบุคคล (ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดได้อย่างมีนัยสำคัญคือ ระดับการศึกษา) การเป็นสมาชิกกลุ่มการออม และการปฏิบัติตนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดได้อย่างมีนัยสำคัญคือ ความรู้ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร)

โมเดลการออมผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดนนทบุรี ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการออมของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามลำดับคือ สถานภาพทางการเงิน (ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดได้อย่างมีนัยสำคัญคือ รายได้) และการเป็นสมาชิกกลุ่มการออม

ดังนั้น มาตรการสำคัญในระยะสั้นในการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุ คือส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับการเงิน และการได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเงินและการลงทุน ส่วนมาตรการสำคัญในระยะยาวในการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุ คือส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่ม

4.3 การกำหนดแนวทางและมาตรการในระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.3.1 ผลการสำรวจ ผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี รวมทั้งการสำรวจความเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมในตอนที่ 1 โดยจำแนกเป็นชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนเมืองดังกล่าวในตอนที่ 1 ของบทที่ 4 ได้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบกับกำหนดแนวทางและมาตรการในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ ผลการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวม พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุมีความเห็นว่าปัจจัยสำคัญตามลำดับที่มีผลกระทบต่อการออมได้แก่รายได้ อายุ รายจ่าย การทำงาน การยึดแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และภาระหนี้สิน ในระดับชุมชน ผู้สูงอายุในทุกลักษณะชุมชนมีความเห็นเหมือนกันว่า ปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่มีผลกระทบต่อการออมคือ รายได้ อย่างไรก็ตามในชุมชนเมืองปัจจัยรองลงมาตามลำดับได้แก่ รายจ่าย อายุ การยึดแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และอัตราดอกเบี้ย ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ปัจจัยรองลงมาตามลำดับได้แก่ อายุ รายจ่าย การทำงาน และการยึดแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุของทุกชุมชนมีความคิดเห็นเหมือนกันในเรื่องปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการออมคือ รายได้ อายุ รายจ่าย การทำงาน และการยึดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่ารายได้ เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่มีผลกระทบต่อการออม (ตารางที่ 4.23)

4.3.2 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยได้ประมาณการโมเดลการส่งเสริมการออมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี โดยใช้โปรแกรม LISREL ประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ของโมเดล ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรอิสระ: ลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL) สถานภาพทางการเงิน (FINANCE) การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF) และการเป็นสมาชิกระบบการออม (MEMBER) ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการออมของผู้สูงอายุ (SAVING) ได้ร้อยละ 56.10 โดยตัวแปรอิสระทุกตัวยกเว้นการเป็นสมาชิกระบบการออม ต่างอธิบายการออมของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ในระดับชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ตัวแปรอิสระทุกตัวดังกล่าวข้างต้น อธิบายการออมของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทนั้น สถานภาพการเงิน และการเข้าถึงระบบการออม ร่วมกันอธิบายการออมของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 และระดับ 0.10 ตามลำดับ

ในทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์การออมของผู้สูงอายุในระดับจังหวัดหรือในระดับชุมชน ตัวแปรสังเกตได้ที่สำคัญโดยพิจารณาจากค่า R^2 และการผ่านนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือรายได้ ความรู้ความเข้าใจทางการบริหารเงิน การได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และการเข้าถึงระบบการออม (ตารางที่ 4.53)

ตารางที่ 4.53 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกต และขนาดอิทธิพลของตัวแปรอิสระ ในการอธิบายการออมของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ จำแนกตามลักษณะชุมชน

ตัวแปรตาม/ตัวแปรอิสระ/ตัวแปรสังเกต	จังหวัดนนทบุรี			ชุมชนเมือง			ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท			ชุมชนชนบท		
	B	t	R^2	B	t	R^2	B	t	R^2	B	t	R^2
ตัวแปรตาม:การออมของผู้สูงอายุ (SAVING)			**0.561**			**1.00**			**0.393**			**1.00**
ตัวแปรอิสระ:ลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL)	**0.637**	2.859*		**2.694**	4.756*		**0.736**	1.383		**1.994**	4.674*	
ตัวแปรสังเกต:อายุ (AGE)	0.150	4.402*	0.022	0.068	1.131	0.005	0.209	3.320*	0.044	0.085	1.392	0.007
ตัวแปรสังเกต:สถานภาพหลังเกษียณ (WORK)	-0.406	-12.445*	0.165	-0.457	-8.045*	0.209	-0.434	-7.083*	0.189	-0.420	-7.242*	0.176
ตัวแปรสังเกต:ระดับการศึกษา (EDU)	-0.845	-23.939*	0.714	-0.770	-15.043*	0.592	-0.690	-11.227*	0.476	-0.813	-14.883*	0.661
ตัวแปรสังเกต:การเป็นเพศหญิง (FEMALE)	0.155	4.558*	0.024	0.212	3.568*	0.045	0.274	4.366*	0.075	0.211	3.510*	0.044
ตัวแปรอิสระ:สถานภาพทางการเงิน (FINANCE)	**1.082**	6.536*		**2.529**	5.814*		**1.062**	2.409*		**2.407**	6.627*	
ตัวแปรสังเกต:รายได้ (INCOME)	0.924	36.677*	0.854	0.888	19.076*	0.788	0.888	18.337*	0.789	0.842	16.861*	0.708
ตัวแปรสังเกต:รายจ่าย (EPEND)	0.825	30.885*	0.680	0.775	15.650*	0.600	0.862	17.316*	0.743	0.726	13.661*	0.527
ตัวแปรสังเกต:สินทรัพย์ (WEALTH)	0.488	15.780*	0.238	0.576	10.710*	0.331	.492	8.480*	0.242	0.584	10.943*	0.341
ตัวแปรสังเกต:หนี้สิน (DEBT)	0.201	6.156*	0.040	0.193	3.264*	0.037	0.291	4.970*	0.085	0.182	3.062*	0.033
ตัวแปรอิสระ:สมาชิกกลุ่มการออม (MEMBER)	**-0.008**	-0.273		**0.425**	2.234*		**0.133**	1.657*		**0.296**	2.109*	
ตัวแปรสังเกต:การเป็นสมาชิก (MEMBER)	1.000	44.720*	1.00	1.000	24.940*	1.000	1.000	24.886*	1.000	1.000	24.970*	1.000
ตัวแปรอิสระ:เศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF)	**0.309**	3.13*		**0.893**	2.642*		**0.227**	1.421		**0.279**	2.176*	
ตัวแปรสังเกต:ความพอเพียง (MODER)	0.351	10.316*	0.123	0.440	7.024*	0.194	0.434	6.845*	0.188	0.672	10.769*	0.452
ตัวแปรสังเกต:ความมีเหตุผล (REASON)	0.372	10.892*	0.138	0.119	1.608	0.014	0.665	9.017*	0.442	0.251	5.524*	0.063
ตัวแปรสังเกต:การมีภูมิคุ้มกัน (PROTECT)	0.490	13.387*	0.241	0.571	8.869*	0.326	0.472	7.511*	0.223	0.897	12.230*	0.804
ตัวแปรสังเกต:ความรู้ (KNOWLEDG)	0.785	17.467*	0.617	0.673	11.089*	0.453	0.567	8.654*	0.321	1.000	25.456*	1.000
ตัวแปรสังเกต:การได้รับข่าวสารข้อมูล (INFORM)	0.806	19.229*	0.650	0.655	11.018*	0.429	0.727	11.808*	0.529	1.000	25.343*	1.000
ตัวแปรสังเกต:การมีคุณธรรม (MORAL)	0.328	9.645*	0.107	0.264	4.064*	0.070	0.512	8.163*	0.262	0.177	3.868*	0.031

* $p < .05$ ** $p < .10$

4.3.3 ผลการประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น

คณะผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากการสำรวจ (บทที่ 4 ข้อ 4.1) และผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ (บทที่ 4 ตอนที่ 2) ต่อที่ประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น ผู้เข้าร่วมประชุมระดมคิดเห็นประกอบด้วยแกนนำในชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุจากชุมชน ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวม 58 คน ประเด็นระดมความคิดเห็นประกอบด้วย 1) ศักยภาพความสามารถในการออมของผู้สูงอายุในชุมชน 2) บทบาทของกลุ่มการออมในชุมชนในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ 3) แนวทางและวิธีการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) แนวทางการพัฒนาสื่อถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลและความรู้ด้านการเงินแก่ผู้สูงอายุ 5) บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชน ผลการระดมความคิดเห็นเป็นดังนี้

4.3.3.1 ศักยภาพความสามารถในการออมของผู้สูงอายุในชุมชน

ผลการระดมสมองได้ข้อสรุป ดังนี้

1) ภาวะแวดล้อมชุมชนของจังหวัดนนทบุรีมีลักษณะการพึ่งพิงกัน จังหวัดนนทบุรีได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและผู้สูงอายุมีระดับรายได้ปานกลางถึงสูง ผู้สูงอายุส่วนน้อยมีภาระหนี้สิน และมักเป็นหนี้สินด้านการลงทุน ผู้สูงอายุบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจและเป้าหมายในการออม และหรือไม่มีรายได้ จึงไม่มีเงินเหลือเก็บออม ศักยภาพการออมของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆอย่างประกอบกัน เช่นรายได้ของบุคคล

2) การส่งเสริมศักยภาพการออมของผู้สูงอายุในชุมชน อาจเริ่มจากทางวัดเป็นผู้ปลูกจิตสำนึกแนะนำและกระตุ้นให้ผู้สูงอายุลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นและหารายได้เสริมโดยการทำงาน และเรียนรู้การบริหารจัดการการเงินส่วนบุคคล ภาครัฐควรเข้ามาช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุ

4.3.3.2 บทบาทของกลุ่มการออมในชุมชนในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ

ผลการระดมสมองได้ข้อสรุป ดังนี้

1) ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการออมโดยมีการเสนอแนะแนวทางและวิธีการออมโดยเน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2) ส่งเสริมการให้ความรู้กับทุกช่วงวัย เช่น พัฒนาหลักสูตรการศึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน วิธีการประหยัดอดออม เป็นต้น

3) หน่วยงานในชุมชน เช่น อบต. ควรมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ โดยเริ่มจากการรวมกลุ่มการออมของผู้สูงอายุ เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน ทางด้านวิชาการควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ของการออมต่อผู้สูงอายุ สร้างทัศนคติที่ดีให้เห็นความสำคัญของการออม รวมทั้งสร้างระเบียบการออมให้กับบุคลากรในชุมชน

4) จัดตั้งคณะทำงานในชุมชนเพื่อส่งเสริมการออมให้ผู้สูงอายุ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกหลาน และสอนลูกหลานให้รู้จักการออมตั้งแต่เด็ก เพื่อเก็บเป็นเงินออมในอนาคต

5) ควรสร้างอาชีพให้ผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้ และมีเงินเหลือเก็บออม

6) ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการออมเพื่อผู้สูงอายุด้วย โดยนำดอกผลที่เพิ่มขึ้นจากกองทุนเงินออมไปช่วยผู้สูงอายุหรือเพิ่มสวัสดิการให้ผู้สูงอายุ

4.3.3.3 แนวทางและวิธีการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการระดมสมองได้ข้อสรุป ดังนี้

1) ส่งเสริมให้ครอบครัวมีบทบาทในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมการเพิ่มรายได้ในครอบครัวและการเพิ่มรายได้ของผู้สูงอายุ และลดรายจ่ายของผู้สูงอายุในสิ่งที่ไม่จำเป็น เช่น ส่งเสริมการปลูกพืชสวนครัวริมรั้วกินได้แบบหมุนเวียน เช่น ปลูกข้าวในนาและปลูกมะเขือคันนา

2) ส่งเสริมผู้สูงอายุทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย

3) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์กลุ่มการออม กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนวันละบาท กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ และกลุ่มส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในชุมชน

4) จัดตั้งแกนนำทุกกลุ่มเป้าหมายขึ้นในชุมชน เพิ่มบทบาทของผู้นำชุมชนเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเงินและการออมเพิ่มขึ้นให้ผู้สูงอายุ เช่น จัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ให้การแนะนำในการออมและการบริหารการเงินส่วนบุคคล

4.3.3.4 แนวทางการพัฒนาสื่อถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลและความรู้ด้านการเงินแก่ผู้สูงอายุ

ผลการระดมสมองได้ข้อสรุป ดังนี้

1) ให้ความรู้ด้านการเงินและการออม และข่าวสารข้อมูลทางการเงินแก่ผู้สูงอายุผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต เสียงตามสาย หอกระจายข่าวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง หรือผ่านโรงเรียนให้ความรู้แก่นักเรียน จัดอบรมจัดทำแผ่นพับ ป้ายประกาศ เผยแพร่ไปตามชมรมชุมชนต่างๆ ส่งข้อมูลข่าวสารเผยแพร่ไปทางอินเทอร์เน็ต การบอกต่อแบบปากต่อปาก และผ่านทางหนังสือพิมพ์ และการจัดการอบรมความรู้ทางการเงินแก่ผู้สูงอายุ

2) ผู้นำชุมชนควรออกเยี่ยมกลุ่ม/สมาคม/ชมรมผู้สูงอายุ เพื่อจะได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ของผู้สูงอายุ ทำการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุลด ละ เลิก อบายมุข เพื่อนำเงินส่วนนี้มาเป็นเงินออม

4.3.3.5 บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชน

ผลการระดมสมองได้ข้อสรุป ดังนี้

1) ภาครัฐทั้งในระดับท้องถิ่นและราชการ ควรมีบทบาทในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เช่นสนับสนุนการจัดตั้งเงินกองทุนให้กับผู้สูงอายุในชุมชน ส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชน โดยนำข้อมูล จ.ป.ฐ.มาเป็นฐานข้อมูลในการวางแผนส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ ส่งเสริมด้านสวัสดิการ เช่น การรักษาพยาบาล ค่าโดยสาร ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรวมกลุ่ม/ชมรม/สมาคมทำงานเพิ่มรายได้ในระยะยาว ส่งเสริม

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออมให้กับกลุ่มชมรม/สมาคมผู้สูงอายุ โดยสนับสนุนข้อมูลข่าวสารผ่านทางโทรทัศน์

2) จัดให้มีการสัมมนากลุ่มแกนนำในชุมชนกระตุ้นให้รัฐส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุและหาตลาดส่งเสริมการขายผลิตผลของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ

ผลการระดมความคิดเห็น ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอแนวทางและวิธีการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่นส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเพิ่มรายได้โดยการทำงาน ลดรายจ่ายของผู้สูงอายุในสิ่งที่ไม่จำเป็น ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน ส่งเสริมให้มีการตั้งกลุ่มการออมในชุมชน และจัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ให้การแนะนำในเรื่องการออม การวางแผนทางการเงิน การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และการส่งเสริมอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ผู้สูงอายุ

4.3.4 แนวทางและมาตรการระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิจัยในตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ของบทที่ 4 รวมทั้งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้น ได้นำไปสู่การกำหนดแนวทางและมาตรการในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี โดยได้ข้อสรุปว่า ปัจจัยสำคัญหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุได้แก่ รายได้ แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออม ก็คือการเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริม/สร้างอาชีพเสริมที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุในระยะยาว นอกจากปัจจัยเรื่องรายได้แล้ว การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารเงินและเพิ่มการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินแก่ผู้สูงอายุ ก็เป็นแนวทางและมาตรการสำคัญ ในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในระยะสั้น เพื่อนำมาตรการนี้สู่การปฏิบัติ โครงการวิจัยนี้ได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องความรู้การเงินขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี

4.4 ผลการทดลองนำมาตรการระยะสั้นในการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุไปดำเนินการผ่านทางการอบรมเชิงปฏิบัติการ และประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการ

ในตอนที่ 4. 3 คณะผู้วิจัยได้เสนอแนวทางและมาตรการในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บนพื้นฐานของข้อมูลจากการสำรวจ ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ ความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น มาตรการระยะยาว คือการเพิ่มรายได้ให้ผู้สูงอายุจากการทำงาน มาตรการระยะสั้น คือการส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเงินการออมและเพิ่มการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินให้ผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยได้ทดลองนำมาตรการระยะสั้นไปสู่การปฏิบัติ โดยดำเนินการผ่านการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มเป้าหมายในวันที่ 27 มิถุนายน 2554 และวันที่ 28 มิถุนายน 2554 ที่ห้อง 148 อาคารสัมมนา 2 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เวลา 8.30 น. – 15.00 น. มีผู้เข้าอบรมในวันที่ 27 มิถุนายนรวม 37 คน ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ในวันที่ 28 มิถุนายน มีผู้เข้าอบรมรวม 42 คน ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ผู้เข้าอบรมรวมทั้ง 2 วัน จำนวน 79 คน เนื้อหาการอบรมทั้ง 2 วันคล้ายคลึงกันโดยในช่วงเช้าเป็นการบรรยายของผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องการวางแผนทางการเงิน ช่วงบ่ายเป็นการฝึกการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายและกรณีศึกษา ในวันที่ 27 มิถุนายนเป็นกรณีศึกษาเรื่องบทบาทของกลุ่มการออมในชุมชน ในวันที่ 28 มิถุนายนเป็นกรณีศึกษาเรื่องการบริหารเงินหลังเกษียณ เพื่ออยู่อย่างสมศักดิ์ศรี

ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการ คณะผู้วิจัยได้มีการทดสอบความรู้ด้านการเงินและทดสอบสุขภาพทางการเงินของผู้เข้าอบรมครั้งที่ 1 ในวันอบรม ละหลังจากการอบรมผ่านไปประมาณ 2 เดือน คณะผู้วิจัยได้ส่งแบบติดตามผลการฝึกอบรมประเมินความรู้ด้านการเงินและทดสอบสุขภาพทางการเงินของผู้เข้าอบรมครั้งที่ 2 ประมาณปลายเดือนสิงหาคม 2554 โดยให้ผู้เข้าอบรมกรอกข้อมูลแล้วส่งกลับคืนมายังคณะผู้วิจัย ซึ่งได้รับแบบติดตามผลกลับคืนมาทั้งหมดปลายเดือนกันยายน 2554 นอกจากนั้น คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เข้าอบรมเพิ่มเติมเพื่อเสริมข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบติดตามผลให้ชัดเจนและครบถ้วน

ผลการนำมาตรการระยะสั้นในการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุไปดำเนินการผ่านทางโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มเป้าหมาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.4.1 ลักษณะของผู้เข้าอบรม

ลักษณะของผู้เข้าอบรมจำแนกตามเพศ อำเภอ สถานภาพปัจจุบันระดับการศึกษา และอายุของผู้เข้าอบรม อำแสดงในตารางที่ 4.54 – 4.58

ตารางที่ 4.54 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรมจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวนคน	ร้อยละ
ชาย	38	48.1
หญิง	41	51.9
รวม	79	100.0

ตารางที่ 4.54 ระบุว่ากลุ่มเป้าหมายผู้เข้าอบรมทั้งหมด 79 คน แบ่งเป็นหญิง 41 คน และชาย 38คน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.9 และร้อยละ 48.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.55 กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรมจำแนกตามเพศและอำเภอที่อยู่อาศัย

อำเภอ	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
เมือง	8	8	16 (20.3)
ปากเกร็ด	8	11	19 (24.0)
บางบัวทอง	9	12	21 (26.6)
บางกรวย	3	5	8 (10.1)
บางใหญ่	8	3	11 (13.9)
ไทรน้อย	2	2	4 (5.1)
รวม	38(48.1)	41 (51.9)	79 (100.0)

ตารางที่ 4.55 แสดงว่าผู้เข้าอบรมอาศัยอยู่ในชุมชนต่างๆของทั้ง 6 อำเภอของจังหวัดนนทบุรี โดยมีผู้เข้าอบรมจากอำเภอเมืองนนทบุรี 16 คน (ร้อยละ 20.3) อำเภอปากเกร็ด 19 คน (ร้อยละ 24.0) อำเภอบางบัวทอง 21 คน (ร้อยละ 26.6) อำเภอบางใหญ่ 11 คน (ร้อยละ 13.9) อำเภอบางกรวย 8 คน (ร้อยละ 10.1) และอำเภอไทรน้อย 4 คน (ร้อยละ5.1)

ตารางที่ 4.56 กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรมจำแนกตามสถานภาพปัจจุบัน

สถานภาพปัจจุบัน	จำนวนคน	ร้อยละ
ข้าราชการบำนาญ	40	50.6
พนักงานเกษียณ	10	12.7
ประกอบอาชีพอิสระ	15	19.0
รับจ้าง	3	3.8
อื่นๆ	11	13.9
รวม	79	100.0

ตารางที่ 4.56 แสดงสถานภาพปัจจุบันของผู้เข้าอบรม เป็นข้าราชการบำนาญ 40 คน (ร้อยละ 50.6) ประกอบอาชีพอิสระ15 คน (ร้อยละ 19.0) ทำงานเป็นแม่บ้าน/ทำงานช่วยครอบครัว/ทำงานจิตอาสาที่ไม่มีรายได้ เช่น เป็นประธานชมรม ประธานหมู่บ้าน ฯลฯ รวม 11 คน (ร้อยละ13.9) เป็นพนักงานเกษียณ 10 คน (ร้อยละ 12.7) และทำงานรับจ้าง 3 คน (ร้อยละ 3.8)

ตารางที่ 4.57 ผู้เข้าอบรมจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวนคน	ร้อยละ
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.1-ม.ศ.3 หรือม.4-ม.6 เดิม)	16	20.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. (ม.ศ.4-ม.ศ.5 หรือม.7- ม.8 เดิม)	15	19.0
ปวส. / อนุปริญญา	11	13.9
ปริญญาตรี	32	40.5
ปริญญาโท	5	6.3
รวม	79	100.0

ตารางที่ 4.57 แสดงว่าผู้เข้าอบรมได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี 32 คน (ร้อยละ 40.5) สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 16 คน (ร้อยละ 20.3) สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) 15 คน (ร้อยละ 19.0) ได้รับการศึกษาระดับอนุปริญญา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) 11 คน (ร้อยละ 13.9) และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท 5 คน (ร้อยละ 6.3)

ตารางที่ 4.58 ผู้เข้าอบรมจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวนคน	ร้อยละ
50	1	1.3
57	1	1.3
58	2	2.5
60	3	3.8
61	3	3.8
62	10	12.7
63	4	5.1
65	4	5.1
66	7	8.9
67	8	10.1
68	4	5.1
69	8	10.1
70	3	3.8
71	6	7.6
72	6	7.6
73	3	3.8
74	1	1.3
75	3	3.8
79	1	1.3
86	1	1.3
รวม	79	100.0

ตารางที่ 4.58 แสดงว่าช่วงอายุของผู้เข้าอบรมอยู่ระหว่าง 50 – 86 ปี โดยมีการกระจุกตัวอยู่ระหว่างอายุ 62 – 72 ปี ผู้เข้าอบรมมีอายุโดยเฉลี่ย 66.97 ปี

4.4.2 ความรู้ด้านการเงินของผู้เข้าอบรม

คณะผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความรู้ด้านการเงินของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุก่อนอบรมและหลังอบรม โดยให้ทำแบบทดสอบ 20 ข้อ แล้วเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระหว่างก่อนอบรมกับหลังอบรม ด้วยสถิติทดสอบ ทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระกัน (Dependent samples t-test) ผลปรากฏดังตารางที่ 4.59

ตารางที่ 4.59 ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้การเงินของผู้เข้ารับการอบรมก่อนและหลังการอบรม

คะแนน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ผลต่างของค่าเฉลี่ย	r	t	p
ก่อนอบรม	12.80	1.81	0.30	0.49	1.32	0.19
หลังอบรม	13.10	2.18				

ตารางที่ 4.59 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนอบรมเท่ากับ 12.80 คะแนน คะแนนเฉลี่ยหลังอบรมเท่ากับ 13.10 คะแนน สูงกว่าก่อนอบรมเล็กน้อย (0.30 คะแนน) คะแนนก่อนอบรมมีความสัมพันธ์ปานกลางในทิศทางเดียวกับคะแนนหลังอบรม (r = 0.49) เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติทดสอบ ที ได้ค่าที เท่ากับ 1.32 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.4.3 ความรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน

ในแบบทดสอบความรู้ทางการเงินของผู้เข้าอบรม มีคำถามข้อที่ 12, และข้อ 16-20 ที่เป็นคำถามเกี่ยวกับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน คณะผู้วิจัยได้ประมวลคะแนนของกลุ่มคำถามดังกล่าว เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของความรู้ด้านข่าวสารข้อมูลทางการเงินก่อนอบรมและหลังอบรมด้วยสถิติทดสอบ t แบบกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระกัน (Dependent samples t-test) ผลปรากฏดังตารางที่ 4.60

ตารางที่ 4.60 ค่าเฉลี่ยคะแนนข่าวสารข้อมูลทางการเงินของผู้เข้ารับการอบรมก่อนและหลังการอบรม

คะแนน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ผลต่างของค่าเฉลี่ย	r	t	p
ก่อนอบรม	2.53	1.16	0.18	0.32	1.03	0.31
หลังอบรม	2.71	1.44				

ตารางที่ 4.60 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยข่าวสารข้อมูลทางการเงินก่อนอบรมเท่ากับ 2.53 คะแนน คะแนนเฉลี่ยข่าวสารข้อมูลทางการเงินหลังอบรมเท่ากับ 2.71 คะแนน สูงกว่าก่อนอบรมเล็กน้อย (0.18 คะแนน) คะแนนข่าวสารข้อมูลทางการเงินก่อนอบรมมีความสัมพันธ์ปานกลางในทิศทางเดียวกับคะแนนข่าวสารข้อมูลทางการเงินหลังอบรม (r = 0.32) เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติทดสอบ ที ได้ค่าที เท่ากับ 1.03 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.4.4 ผลการวิเคราะห์ความรู้การเงินรายข้อ

แบบทดสอบความรู้การเงินประกอบด้วยข้อทดสอบ 20 ข้อ เนื้อหาข้อทดสอบประกอบด้วยความรู้การเงินทั่วไป ความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารเงิน ช่องทางการลงทุน และข่าวสารข้อมูลทางการเงิน (ภาคผนวก ง) ตารางที่ 4.61 แสดงข้อสอบความรู้การเงินที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ตอบได้ถูกต้อง

ตารางที่ 4.61 คำถามความรู้การเงินที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ตอบได้ถูกต้อง

ข้อ	ข้อความที่ตอบถูกต้องกันได้มาก	ก่อนอบรม (ร้อยละ)	หลังอบรม (ร้อยละ)
3	หากรู้ค่าใช้จ่ายต่อเดือน ก็สามารถประมาณความต้องการใช้เงินในช่วงวัยเกษียณได้	100.0	98.7
14	หากเราทำบัญชีรับ-จ่าย จะทำให้ทราบสถานะทางการเงินและพฤติกรรมการใช้จ่ายของตนเอง	97.5	98.7
9	ไม่ว่าใครก็ตามย่อมสามารถเกษียณอายุได้เร็วกว่าที่คาดไว้ หากมีการวางแผนการเงินที่ดี ตลอดจนมีวินัยในการนำไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	96.2	96.2
10	การละเลยผลกระทบของเงินเฟ้อ จะทำให้การใช้ชีวิตช่วงเกษียณอายุอาจไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง	96.2	96.2
4	กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพต่างก็มีจุดมุ่ง หมายในการจัดตั้งเหมือนกันคือ เพื่อเป็นเงินออมเอาไว้ใช้ในยามเกษียณอายุ	94.9	94.9
2	การออมเงิน เป็นพื้นฐานของการสร้างความมั่นคงให้ชีวิต แต่การลงทุน เป็นพื้นฐานการสร้างความมั่งคั่ง	93.7	88.6
8	ความเสี่ยงที่สำคัญที่สุดในช่วงหลังเกษียณอายุ คือ การมีเงินไม่พอใช้ในช่วงหลังเกษียณอายุ	93.7	96.2
1	เมื่อเข้าสู่ช่วงวัยเกษียณอายุ ค่าใช้จ่ายบางอย่างจะเพิ่มขึ้น ในขณะที่ค่าใช้จ่ายบางอย่างจะลดลง	91.1	87.3
20	เหตุผลบางประการที่เลือกลงทุนในกองทุนรวม ก็คือมีเงินน้อยก็ลงทุนได้ และมีช่องทางในการซื้อขายที่หลากหลาย เช่น ผ่าน ATM ตัวแทนขาย	72.2	65.8
13	เราสามารถควบคุมการใช้จ่ายเองได้โดยไม่ต้องทำบัญชีรับ-จ่าย	67.1	75.9
6	หากต้องการลงทุนเพื่อไว้ใช้ในยามเกษียณ ควรกระจายการลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำในสัดส่วนที่น้อยๆ และลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงในสัดส่วนที่มากๆ	63.3	75.9
15	การจดบัญชีรับ-จ่ายไม่จำเป็นต้องทำทุกวัน สามารถรวบยอดทำอาทิตย์ละครั้งก็ได้	59.5	46.8
19	พันธบัตรชดเชยเงินเฟ้อ (Inflation Linked Bond) เป็นพันธบัตรที่ให้ผลตอบแทนเปลี่ยนแปลงไปตามเงินเฟ้อ ทำให้ผู้ลงทุนสามารถรักษาอำนาจซื้อของเงินที่ลงทุน	55.7	59.5
11	หากบริหารการเงินได้ดี ก็ไม่ต้องเป็นห่วงเรื่องสุขภาพกาย และสุขภาพใจแต่อย่างใด เพราะเมื่อมีเงินก็สามารถทำได้ทุกอย่างที่ต้องการ	53.2	58.2

ตารางที่ 4.61 แสดงให้เห็นว่าคำถามที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ทั้งก่อนอบรมและหลังอบรมตอบได้ถูกต้องกัน ส่วนมากเป็นความรู้ด้านการบริหารเงินส่วนบุคคลโดยเป็นจริงทั้งก่อนอบรมและหลังอบรม

ตารางที่ 4.62 คำถามความรู้การเงินที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ตอบผิด

ข้อ	ข้อสอบที่ตอบถูกต้องกันได้มาก	ก่อนอบรม (ร้อยละ)	หลังอบรม (ร้อยละ)
5	ศัตรูของเงินออม ประกอบด้วย เงินเฟ้อ ความโลภ และความกลัว	94.9	89.9
1	กองทุนสำรองเลี้ยงชีพเป็นการออมภาคบังคับของบริษัทเอกชน โดยเงินส่วนหนึ่งมาจากเงินสะสมของลูกจ้าง อีกส่วนหนึ่งมาจากเงินสมทบของนายจ้าง	89.9	82.3
7	เมื่อจัดทำแผนการเงินเพื่อไว้ใช้ในยามเกษียณเสร็จแล้ว ต้องหมั่นทบทวน ทุกๆ วัน จะได้ไม่มีข้อผิดพลาด หรือมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด	84.8	84.8
18	ดอกเบี้ยจากสลากธนาคารออมสินไม่ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แต่ดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์จาก ธกส. ได้รับการยกเว้นภาษี	72.2	60.8
17	ตั้งแต่ 11 สิงหาคม 2554 – 10 สิงหาคม 2555 ผู้ฝากเงินทุกประเภทจะได้รับความคุ้มครองไม่เกิน 10 ล้านบาท ต่อรายต่อธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่ง	57.0	54.4
16	อัตราเงินเฟ้อทั่วไปในประเทศไทยในเดือนพฤษภาคม 2554 อยู่ที่ร้อยละ5	55.7	57.0

ตารางที่ 4.62 แสดงให้เห็นว่าข้อทดสอบความรู้ด้านการเงินที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนน้อยตอบได้ถูกต้องกัน ส่วนใหญ่เป็นข้อทดสอบด้านความรู้ด้านข่าวสารข้อมูลทางการเงิน โดยเป็นจริงทั้งก่อนอบรมและหลังอบรม ผลการวิเคราะห์ข้างต้นสอดคล้องกับผลการสำรวจภาคสนามว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับน้อย อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้ตอบถูกต้องในเรื่องข่าวสารข้อมูลทางการเงินได้เพิ่มขึ้นหลังการอบรม

4.4.5 การวัดสุขภาพทางการเงิน

ผลการวิเคราะห์สุขภาพทางการเงินปรากฏว่า ก่อนการอบรมคะแนนสุขภาพทางการเงินของผู้เข้าอบรมโดยเฉลี่ยวัดได้9.18 คะแนน และหลังอบรมเฉลี่ย 8.87 คะแนน แม้คะแนนเฉลี่ยหลังอบรมลดลง จะหมายความว่าสุขภาพทางการเงินของผู้เข้าอบรมดีขึ้น แต่เมื่อทดสอบทางสถิติ t ปรากฏว่าคะแนนสุขภาพทางการเงินก่อนอบรมและคะแนนสุขภาพทางการเงินหลังอบรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 4.63

ตารางที่ 4.63 คะแนนเฉลี่ยสุขภาพทางการเงินของผู้เข้าอบรมก่อนและหลังการอบรม

คะแนน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ผลต่างของค่าเฉลี่ย	r	t	p
ก่อนอบรม	9.18	3.99	0.30	0.69	0.86	0.39
หลังอบรม	8.87	3.99				

ตารางที่ 4.63 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยสุขภาพทางการเงินก่อนอบรมเท่ากับ 9.18 คะแนน คะแนนเฉลี่ยสุขภาพทางการเงินหลังอบรมเท่ากับ 8.87 คะแนน คะแนนเฉลี่ยสุขภาพทางการเงินหลังอบรมลดลงต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนอบรมเล็กน้อย (0.30 คะแนน) ซึ่งหมายความว่าสุขภาพทางการเงินของผู้เข้าอบรมดีขึ้นหลังอบรม แต่เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติทดสอบ t ได้ค่า t เท่ากับ 0.86 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 อย่างไรก็ตาม คะแนนสุขภาพทางการเงินก่อนอบรมมีความสัมพันธ์สูงในทิศทางเดียวกับคะแนนสุขภาพทางการเงินหลังอบรม (r = 0.69)

4.4.6 การทดสอบความแตกต่างของกลุ่มสุขภาพทางการเงิน

ก่อนการอบรม ผู้เข้าอบรม 79 คนได้ทำแบบทดสอบสุขภาพทางการเงิน ผลปรากฏว่ามี 43 คนจัดอยู่ในกลุ่มสุขภาพทางการเงินอยู่ในระดับดี (คะแนนสุขภาพทางการเงินอยู่ระหว่าง 0-10 คะแนน)และผู้เข้าอบรม36 คนมีสุขภาพทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนสุขภาพทางการเงินอยู่ระหว่าง 11-20 คะแนน) แต่หลังการอบรม2 เดือน จำนวนผู้เข้าอบรมที่มีสุขภาพทางการเงินดีได้เพิ่มขึ้นเป็น 53 คน ในขณะที่จำนวนผู้เข้าอบรมที่มีสุขภาพทางการเงินในระดับปานกลางได้ลดลงเหลือ 26 คนอาจสืบเนื่องจากผู้ที่มีสุขภาพทางการเงินระดับปานกลางก่อนการอบรมจำนวน 16 คนได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินทำให้มีสุขภาพการเงินอยู่ในระดับดี ในขณะที่ผู้มีสุขภาพการเงินดีก่อนการอบรมจำนวน 6 คน แต่หลังการอบรม สุขภาพทางการเงินของผู้เข้าอบรม 6 คนนี้ ได้ลดลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ค่าไค–สแควร์แสดงให้เห็นว่า หลังการอบรม จำนวนผู้เข้าอบรมที่มีสุขภาพทางการเงินดี ได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 4.64

ตารางที่ 4.64 กลุ่มสุขภาพทางการเงินของผู้เข้าอบรมก่อนและหลังการอบรม

กลุ่มสุขภาพทางการเงินก่อนอบรม	กลุ่มสุขภาพการเงินหลังอบรม		รวม
	ดี	ปานกลาง	
ดี	37	6	43
ร้อยละ	(86.0)	(14.0)	(100.0)
ปานกลาง	16	20	36
ร้อยละ	(44.4)	(55.6)	(100.0)
รวม	53	26	79
ร้อยละ	(67.1)	(32.9)	(100.0)

$\chi^2 = 15.36,\ df = 1,\ p = 0.00$

4.4.7 การติดตามพฤติกรรมทางการเงินหลังการอบรม

แม้ว่าผลการทดสอบก่อนอบรมในเรื่องความรู้ด้านการเงิน ความรู้ด้านข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และภาวะสุขภาพทางการเงิน เมื่อเปรียบเทียบกับผลการทดสอบหลังการอบรม จะปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาพฤติกรรมทางการเงินของผู้เข้ารับการอบรม จะเห็นได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าก่อนการอบรม ได้แก่ การนำความรู้ไปใช้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการนำเงินออมไปลงทุนเพิ่มสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 4.65 – 4.68

ตารางที่ 4.65 การนำความรู้ไปใช้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินของผู้เข้ารับการอบรมหลังจากการอบรม (ตอบได้มากกว่า 1 รายการ)

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงิน	จำนวน	ร้อยละ
ลดรายจ่าย	41	51.9
ลดภาระหนี้สิน	5	6.3
หารายได้เสริมจากการทำงาน	19	24.1
ระมัดระวังในการใช้จ่าย	64	81.0
นำเงินออมไปลงทุนเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น	18	22.8
เพิ่มสัดส่วนเงินออมต่อรายได้	14	17.7

จากตารางที่ 4.65 หลังการอบรม ผู้เข้าอบรมร้อยละ 81 ตอบว่ามีความระมัดระวังในการใช้จ่ายรองลงมาร้อยละ 51.9 มีการลดรายจ่าย ร้อยละ 24.1 มีการหารายได้เสริมจากการทำงาน ร้อยละ 22.8 มีการนำเงินออมไปลงทุนเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 17.7 มีการเพิ่มสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ และร้อยละ 6.3 มีการลดภาระหนี้สิน

ตารางที่ 4.66 การนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย

การทำบัญชี	จำนวน	ร้อยละ
การทำบัญชีทุกวัน	26	32.9
การทำบัญชีทุกสัปดาห์	21	26.6
การทำบัญชีทุกเดือน	13	16.5
ไม่ได้ทำบัญชีเลย	19	24.1
รวม	79	100.0

จากตารางที่ 4.66 หลังการอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการอบรมได้นำความรู้ไปใช้ในเรื่องการทำบัญชี โดยร้อยละ 32.9 บอกว่ามีการทำบัญชีทุกวัน ร้อยละ 26.6 ระบุว่ามีการทำบัญชีทุกสัปดาห์ ร้อยละ 16.5 ระบุว่ามีการทำบัญชีทุกเดือน และร้อยละ 24.1 ตอบว่าไม่มีการทำบัญชีเลย

ตารางที่ 4.67 การนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการนำเงินออมไปลงทุน

การนำเงินออมไปลงทุน	**จำนวน**	**ร้อยละ**
นำเงินออมไปลงทุนมากที่สุด	3	3.8
นำเงินออมไปลงทุนมาก	7	8.9
นำเงินออมไปลงทุนบ้างเล็กน้อย	33	41.8
ไม่ได้นำเงินออมไปลงทุนเลย	36	45.6
รวม	79	100.0

จากตารางที่ 4.67 ผู้เข้าอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการนำเงินออมไปลงทุนร้อยละ 54.4 โดยแยกเป็นร้อยละ 3.8 ตอบว่าได้ใช้ความรู้นำเงินออมไปลงทุนมากที่สุด ร้อยละ 8.9 ตอบว่าได้ใช้ความรู้นำเงินออมไปลงทุนมาก ร้อยละ 41.8ตอบว่าได้ใช้ความรู้นำเงินออมไปลงทุนบ้างเล็กน้อย ส่วนผู้เข้าอบรมที่ไม่ได้นำความรู้ไปใช้ในการนำเงินไปลงทุนมีประมาณร้อยละ 45.6

ตารางที่ 4.68 การเปลี่ยนแปลงการออมของผู้เข้ารับการอบรมหลังการอบรม

การเปลี่ยนแปลงการออม	**จำนวนคนตอบ**	**ร้อยละ**
การออมเพิ่มขึ้น 1-5%	39	49.4
การออมเพิ่มขึ้น 6-10%	8	10.1
การออมเพิ่มขึ้นมากกว่า 10%	5	6.3
การออมเท่าเดิม	25	31.7
การออมลดลง	2	2.5
รวม	79	100.0

ตารางที่ 4.68 แสดงว่าหลังการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมร้อยละ 65.8 ตอบว่ามีการออมเพิ่มขึ้น โดยแยกเป็นผู้เข้าอบรมร้อยละ 49.4 ระบุว่าออมเพิ่มขึ้นร้อยละ 1-5 ผู้เข้าอบรมร้อยละ10.1ตอบว่าออมเพิ่มขึ้น

ร้อยละ 6-10 และผู้เข้าอบรมร้อยละ 6.3 ตอบว่าออมเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 10 อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าอบรมร้อยละ 31.7 ตอบว่าออมเท่าเดิม และผู้เข้าอบรมร้อยละ 2.5 ระบุว่าออมลดลง

ทั้งนี้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินของผู้เข้ารับการอบรมหลังการอบรมเรียงตามลำดับตามจำนวนผู้ตอบจากมากไปน้อยได้แก่ ระมัดระวังในการใช้จ่าย ลดรายจ่าย นำเงินออมไปลงทุนเพื่อให้รายได้เพิ่มขึ้น เพิ่มสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ และลดภาระหนี้สิน ล้วนเสริมสร้างศักยภาพการออมของผู้เข้ารับการอบรม ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่คือร้อยละ 64.9 มีการออมเพิ่มขึ้นดังกล่าวข้างต้น

4.4.8 การนำความรู้ ประสบการณ์และข่าวสารข้อมูลที่ได้รับจาการเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการไปประยุกต์ใช้

4.4.8.1 กรณีตนเอง

ผู้เข้ารับการอบรมได้นำประสบการณ์และข่าวสารข้อมูลที่ได้รับจาการเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการไปใช้ในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง ลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยไม่จำเป็น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการซื้อ คิดก่อนซื้อ ไตร่ตรองก่อนเชื่อคำโฆษณา ไม่เพิ่มหนี้สิน เลือกวิธีการออมที่เหมาะสมกับตนเอง ทำให้มีการออมเพิ่มขึ้น นำเงินออมไปลงทุน ทำบุญ และช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส หางานพิเศษทำ และยังนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนได้รู้และนำไปปฏิบัติ

ดังตัวอย่างคำกล่าวต่อไปนี้

“จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกวัน เพื่อได้รู้ค่าใช้จ่ายประจำวัน และได้วางแผนค่าใช้จ่ายในวันต่อไป”

“ได้ทำบัญชีรายจ่ายเดือนละครั้ง ลดรายจ่ายที่เป็นของฟุ่มเฟือยลง ไม่ก่อหนี้ ใช้จ่ายพอประมาณ ไม่ให้เดือดร้อน”

“เก็บใบเสร็จทุกอย่างที่ต้องจ่าย แล้วนำมาพิจารณาก่อนว่าเราใช้จ่ายเงินไปมากน้อยเท่าไรในแต่ละวัน อะไรที่สมควรจ่าย ไม่จำเป็นว่าลดราคาหรือไม่ แต่ความจำเป็นจริงๆอยู่ตรงไหน ทำอย่างไรให้มีพอใช้อย่างไม่เดือดร้อน และมีออมเมื่อจำเป็นในอนาคต ทำบัญชีค่าใช้จ่าย-รายรับ”

“นำเงินออมไปซื้อพันธบัตร”

“ได้นำความรู้ไปปฏิบัติถึงวิธีการออม เช่นลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและเพิ่มในการออมมากขึ้น”

“ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น คิดก่อนซื้อ”

“มีความรอบคอบในการใช้จ่ายมากขึ้น พอเพียง”

“พิจารณาตัวเองในการลดรายจ่าย ไม่เพิ่มหนี้สิน”

“ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้จ่าย รู้จักซื้อของที่เป็นประโยชน์และจำเป็น”

“จากการเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการที่ มสธ.ตนเองมีความรู้สึกว่าประหยัดได้ คือระมัดระวังในการใช้จ่าย ลดค่าใช้จ่ายลงพอสมควร”

“งดงานสังคมและกิจกรรมบางประเภท”

“ลดรายจ่ายของตนเองลงในส่วนที่ไม่จำเป็น”

“การใช้จ่ายระมัดระวังขึ้น ซื้อเฉพาะที่จะใช้ในครัวเรือน ไม่ซื้อของที่เห็นแล้วอยากซื้อ”

“มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อเตือนความจำ และวางแผนการใช้เงินอย่างรัดกุม”

“พยายามใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ตัดค่าใช้จ่ายบางส่วนลง ไม่ชอบพวกนักโฆษณาชวนเชื่อ”

“มีการวางแผนการใช้จ่าย ระมัดระวังการใช้จ่าย โดยคำนึงถึงความจำเป็น ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกวัน และสะสมเงินออมมากขึ้น”

“ระมัดระวังการใช้จ่าย และออมเงิน หาโอกาสในการซื้อสลากออมสิน”

“ได้รับความรู้จากวิทยากรที่มีประสบการณ์ และผู้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการได้นำความรู้มาปฏิบัติกับตนเอง เช่น การใช้จ่ายอย่างประหยัด และทำการลงทุนพอประมาณ ถ่ายทอดวิชาที่ได้อบรมมาให้กับคนในชุมชนได้รู้และนำไปปฏิบัติพอสมควร”

“ระมัดระวังในการใช้จ่ายและการออมโดยการเปิดบัญชีเงินฝากประจำ”

“ลดค่าใช้จ่าย นำเงินส่วนที่เหลือ ไปซื้อทองคำ เพื่อเป็นการลงทุนและเป็นการออม”

“ใช้จ่ายน้อยลง จ่ายแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว เสียสละเงินบางส่วนเพื่อสงเคราะห์ผู้อื่น ให้ได้รับความสุขเพราะทรัพย์สินของตน”

“มีความระมัดระวังในการนำเงินออมไปลงทุนมากขึ้น ศึกษาหาความรู้แหล่งลงทุนที่มั่นคง มีผลตอบแทนมาก และมีความเสี่ยงน้อย”

“ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกสัปดาห์ พยายามลดรายจ่าย โดยการระมัดระวังการใช้จ่าย หารายได้เสริมขึ้นบ้าง”

“ระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น ลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเหลือ 0% พยายามนำของเดิมมาดัดแปลงเพื่อใช้ใหม่ ลดการออกไปเที่ยวนอกบ้าน และลดการสังสรรค์ให้น้อยลงออกไป นอกจากเลี่ยงไม่ได้เท่านั้น”

“ใช้เงินอย่างประหยัด สมควรจ่ายก็จ่าย ได้ทำบุญบ้าง”

“รู้จักใช้ชีวิต ใช้ชีวิตอย่างมีสาระ และรู้ค่าตามอัตภาพของตนเอง”

“ซื้อของใช้ตามความจำเป็น ไม่ซื้อกันตุน”

“การมาอบรม ทำให้ได้คิดเรื่องการลงทุน ก่อนหน้าอบรม ไม่ได้คิด เพราะไม่มีความรู้”

“การดำรงชีพแบบพอเพียง ได้เพิ่มการออมเล็กน้อย นำเงินไปลงทุนที่มีความเสี่ยงน้อย”

“ระมัดระวังเรื่องใช้จ่าย หางานพิเศษทำเพื่อให้มีรายได้เพิ่ม”

“ได้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการที่มสธ. แล้วความรู้ที่ได้รับคือ มีการเก็บออมเงินมากขึ้น จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกวัน สรุปสิ้นเดือนจะทำให้เรารู้ว่า รายรับ กับรายจ่ายต่างกันมากน้อยเพียงใด”

“นำความรู้มาทบทวนการออมของตน พบว่าการออมเดิมมุ่งลงทุนสินทรัพย์ที่เสี่ยงต่ำมากที่สุด ไม่กล้าลงทุนที่เสี่ยงสูง เพราะยังวิเคราะห์ได้ไม่แน่นอน ทำให้ขาดความมั่นใจทำบัญชีค่าใช้จ่าย มีการออมมากขึ้น”

“มีการออมกับสหกรณ์ยูเนียน”

“ชวนเพื่อนๆและลูกๆเริ่มออมเงินเก็บไว้ใช้ตอนเกษียณ และทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เห็นอย่างชัดเจน”

4.4.8.2 กรณีครอบครัว

ผู้เข้ารับการอบรมได้นำประสบการณ์และข่าวสารข้อมูลที่ได้รับจาการเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการไปใช้เผยแพร่กับคนในครอบครัวครอบครัวปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่าย แนะนำให้วางแผนการออมเงินตั้งแต่เริ่มทำงาน ใช้จ่ายอย่างพอเพียง ทำอาชีพเสริม อบรมบุตรหลานให้รู้จักการเก็บออม ดังตัวอย่างคำกล่าว ต่อไปนี้

“พยายามประคับประคองเตือนสติบุคคลภายในครอบครัว และเปรียบเทียบรายจ่ายของแต่ละวัน”

“ได้นำความรู้ในการอบรมไปพูดคุยในครอบครัว รู้จักการออมเพื่อใช้จ่ายในวัยเกษียณ เช่น ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและเพิ่มในการออมให้มากขึ้น”

“ไม่ก่อหนี้ ใช้จ่ายแบบพอเพียง รวมกลุ่มทำอาชีพเสริม คือ ทำผลิตภัณฑ์น้ำยาทำความสะอาด เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้ครอบครัว”

“แนะนำความรู้ที่ได้จากอบรมแก่บุตรภรรยา และญาติพี่น้อง”

“แนะนำลูกหลานใช้จ่ายในครอบครัวอย่างประหยัด และซื้อในสิ่งที่จำเป็น เพื่อจะได้มีเงินเหลือเก็บ”

“ครอบครัวได้รู้จักประมาณการรายรับ-รายจ่าย ลงทุนบ้าง พอได้กำไรพอประมาณ จัดทำบัญชีครัวเรือน”

“ครอบครัวไม่ออกนอกบ้านบ่อยครั้ง ไม่ทานอาหารนอกบ้าน”

“ครอบครัวมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยไม่ใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น”

“ไม่ก่อหนี้”

“ครอบครัวมีความสุขสบายตามอัตภาพ มีมากใช้พอประมาณ จะใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น ไม่ฟุ่งเฟ้อ”

“สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลในครอบครัว แนะนำตักเตือนให้มีความระมัดระวังมากขึ้นในการลงทุน”

“ทุกคนในครอบครัวพยายามรับประทานอาหารในบ้าน ใช้ของที่มีราคาไม่สูงจนเกินไป”

“ประหยัดในการจับจ่าย อะไรที่ทำเองได้ ปลูกเองได้ ก็จะทำ เช่น ปลูกพืชผักสวนครัว เพาะเห็ด”

“แนะนำการใช้เงิน เน้นความจำเป็นมาก่อน 2) แบ่งเงินบางส่วน ฝากประจำหรือออมไว้เพื่อใช้ในอนาคต”

“สอนลูกหลานให้ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อความไม่ประมาทในการใช้เงิน และให้รู้จักการออม”

“รู้จักการใช้จ่ายอย่างมีสติ รู้จักการออมเงิน และหารายได้จากอาชีพเสริม เพื่อให้ครอบครัวอยู่อย่างมีความสุข”

“ได้แนะนำบุคคลในครอบครัวให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข พึ่งพาตนเอง มีคุณธรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น รู้จักพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ประกอบสัมมาชีพเพื่อเลี้ยงตนเอง ให้รู้จักออมเงินตั้งแต่ต้น ดูแลรักษาสุขภาพ เมื่ออายุในวัยเกษียณจะได้อยู่อย่างสบายๆ”

“ทำทุกสิ่งที่ทำได้ให้ครอบครัว ลดการจ้างแรงงานมาทำงานในบ้าน แบ่งงานให้สมาชิกในครอบครัวมีหน้าที่ ช่วยงานบ้าน และได้ระดมเงินทุนซื้อทอง”

“ภายในครอบครัวใช้จ่ายตามความจำเป็น ซื้อสิ่งของที่ควรซื้อ ประหยัดเงินให้ได้จากรายรับไม่น้อยกว่า 30 ของรายได้ทั้งหมดซึ่งเท่ากับ เงินบำนาญ + รายได้จากการลงทุน”

“ภายในครอบครัวใช้จ่ายตามความจำเป็น ซื้อสิ่งของที่ควรซื้อ ประหยัดเงินให้ได้จากรายรับไม่น้อยกว่า 30 ของรายได้ทั้งหมดซึ่งเท่ากับ เงินบำนาญ + รายได้จากการลงทุน”

“ใช้ของที่มีอยู่แล้วให้ได้ประโยชน์มากที่สุด สอนลูกและครอบครัวให้ใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง และทำบัญชีให้ได้ เพื่อจะได้รู้การใช้จ่ายของตัวเอง และลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง”

“อธิบายให้สมาชิกในครอบครัวฟังในเรื่องของการออม ชวนให้ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เน้นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องออม การรู้จักใช้จ่ายเงิน วางแผนการใช้เงิน คิดคำนวณวางแผนในการออมตั้งแต่วันเริ่มทำงาน และการนำเงินออมไปลงทุน”

“แนะนำให้บุคคลในบ้านเก็บเงินและ ออมเงินโดยฝากธนาคารไว้”

“แนะนำลูกหลานให้วางแผนออมเงิน”

“บอกกับลูกหลาน ให้ใช้เงินอย่างระวัง อย่าใช้บัตรเครดิตและซื้อของตามใจตัวเอง อย่ากินอาหารไร้คุณภาพ”

“ชวนลูกหลานให้รู้จักการออม โดยเฉพาะหลานๆ 8 ขวบ,4ขวบ และ 2 ขวบ ให้รู้จักประหยัด และเก็บออม”

“นำความรู้ ข้อมูลที่ได้รับจากการอบรมที่มสธ. เรื่องการทำบัญชีประจำวันให้บุตร-หลานได้รับรู้ และชักชวนให้ประหยัด และทำบัญชีประจำวัน”

4.4.8.3 กรณีชุมชน

ผู้เข้ารับการอบรมได้นำประสบการณ์และข่าวสารข้อมูลที่ได้รับจาการเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการไปใช้กับชุมชน เพื่อนบ้าน และชมรมผู้สูงอายุ โดยแนะนำให้ชุมชนได้ทราบถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการออม เพื่อเก็บไว้ใช้ในวัยเกษียณ แนะนำการทำบัญชีครัวเรือน ชักชวนให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกสวัสดิการชุมชน รวมกลุ่มทำอาชีพเสริม แนะนำเพื่อนบ้านถึงความสำคัญของการออม วิธีการลงทุน และความเสี่ยงของการลงทุน

ดังตัวอย่างคำกล่าว ต่อไปนี้

“แนะนำการทำบัญชีครัวเรือน กำหนดค่าใช้จ่ายแต่ละวัน”

“ชักชวนให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกสวัสดิการชุมชนโดยการเก็บออมวันละ 1 บาท ตามแผนของรัฐบาลที่ประกาศเป็นวาระแห่งชาติแล้ว และรัฐบาลสมทบให้อีกหนึ่งส่วน”

“ได้แนะนำให้ชุมชนได้ทราบถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการออม เพื่อเก็บไว้ใช้ในวัยเกษียณ (ชราภาพ)”

“เข้ากลุ่มทำอาชีพเสริม เช่น ทำผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจานผลิตใช้ในครัวเรือน และจำหน่วยให้สมาชิก มีการทำน้ำหมักผลไม้เพื่อสุขภาพ และแจกจ่ายให้สมาชิก กิจกรรมเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจาก อบต.”

“พูดคุยกับเพื่อนบ้านถึงการออม ประหยัด ที่เป็นประโยชน์ ต่อตนเอง และครอบครัว เพื่อความมั่นคงในอนาคต”

“เปิดประชุมแก่ชมรมผู้สูงอายุ แนะนำความรู้ที่ได้จากการอบรมให้สมาชิกได้รับทราบผลประโยชน์ของการออม”

“คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์ เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ และช่วยกันดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด และรวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่พอเพียง”

“พูดคุย เมื่อพบเพื่อนบ้านในเรื่องของการใช้จ่ายอย่างไรให้พออยู่ได้ ไม่เดือดร้อน”

“ได้เผยแพร่เรื่องการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อวางแผนการใช้เงินโดยถูกวิธี”

“เสนอแนะและเผยแพร่การออมให้กับชุมชนแม่บ้าน และชมรมผู้สูงอายุเพื่อให้รู้หลักการออม”

“แนะนำให้ผู้สูงอายุในชมรมให้ทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองแต่ละเดือนว่าตัวเองมีรายได้เท่าใดรายจ่าย”

“สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการออมของผู้สูงอายุในที่ประชุมชมรมผู้สูงอายุ ให้เห็นความสำคัญของการออม ระมัดระวังในเรื่องความเสี่ยง”

“ชักชวนสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุในชุมชน ประหยัดค่าใช้จ่าย ปลูกพืชผักสามารถไว้ใช้เอง เพาะเห็ดและทำน้ำยาอเนกประสงค์ไว้ใช้เอง”

“แนะนำสมาชิกกองทุนให้ฝากเงินออมสัจจะ เพื่อแนะนำให้มีเงินสะสมไว้ในภายภาคหน้า และให้ช่วยกันซื้อของที่จำเป็นเท่านั้น”

“เป็นพิธีกรของชมรม ทำให้มีโอกาสได้อธิบายในการใช้จ่ายและการอดออมทุกเดือน 2) ได้เป็นวิทยากรเรื่องสุขภาพของชมรมได้พูดเรื่องการเงิน”

“ตนเองทำงานเป็น อสม. จะพบผู้สูงอายุในชุมชนเป็นจำนวนมาก จะได้ชี้แนะเรื่องการลงทุน ควรตรวจสอบให้ชัดเจน ถ้าไม่จำเป็นก็ฝากธนาคาร อย่าโลภ และควรทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย”

“แนะนำในเรื่องการลงทุนที่มีความเสี่ยง และการกระจายการลงทุน”

“อธิบายเรื่องการลงทุนให้เพื่อนที่ร่วมออกกำลังกายฟัง”

“ให้แนวคิดกลุ่ม อสม. ทำโครงการเพิ่มรายได้”

“แนะนำเพื่อนที่ชมรมผู้สูงอายุ ว่าศัตรูของเงินออมคือเงินเฟ้อ ความโลภ ความกลัว ควรลงทุนที่มีความเสี่ยงน้อยโดยใช้เงินออม และใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผล”

“จัดทำบัญชีสหกรณ์ชุมชน เพื่อจะได้รู้ทางเดินการเงินเข้า-ออก ส่งเสริมคนในชุมชนให้รู้จักออมทรัพย์มากขึ้น”

“แนะนำให้ซื้อพันธบัตรไม่ฝากเงินไว้เฉยๆ”

“ในฐานะที่ตัวเอง เป็นประธานชุมชนหมู่บ้าน จึงบอกลูกบ้านให้รู้จักอดออม และลงทุนเงินออมตั้งแต่วัยยังไม่เกษียณอายุ”

“เล่าให้เพื่อนบ้านได้รับรู้ การทำบัญชีประจำวันที่ไปอบรมที่ มสธ.”

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรีมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ ภาวะการเงิน พฤติกรรมการออม ทัศนคติในเรื่องการออม ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และบทบาทของระบบการออมในชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ 3) กำหนดแนวทางและมาตรการในระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) ทดลองนำมาตรการระยะสั้นในการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุไปดำเนินการผ่านทางการอบรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มเป้าหมาย และประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการ

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย (1) ผู้สูงอายุ 1,000 คน สุ่มจาก 52 ตำบล ใน 6 อำเภอของจังหวัดนนทบุรี โดยแยกเป็นผู้สูงอายุในชุมชนเมือง จำนวน 312 คน ผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวน 310 คน และผู้สูงอายุในชุมชนชนบท จำนวน 378 คน (2) ประชากรผู้มีความรู้ความเข้าใจและหรือเกี่ยวข้องกับระบบการออมของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยผู้นำในชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ อาสาสมัครหมู่บ้าน (อสม.) สมาชิกสภาตำบล ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดและตำบล เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการ รวมจำนวน 30 ราย (3) กลุ่มผู้นำในชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุจากชุมชน ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการ รวมจำนวน 58 ราย เข้าร่วมประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น (4) ผู้สูงอายุที่สนใจเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของตนในเรื่องการบริหารการเงินส่วนบุคคล และสนใจรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเงิน จำนวน 79 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) แบบสอบถามสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.846 2) แบบสัมภาษณ์เจาะลึกผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องระบบการออมของชุมชน 3) แบบทดสอบความรู้ด้านการเงิน แบบวัดสุขภาพทางการเงิน และแบบติดตามผลการฝึกอบรม สำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการอบรม

ผลการวิจัยจะสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

5.1.1 สำรวจข้อมูลส่วนบุคคล สถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ ภาวะการเงิน พฤติกรรมการออม ทัศนคติในเรื่องการออม ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และบทบาทของระบบการออมในชุมชน

ผลจากการประมวลข้อมูลการสำรวจ พบว่าผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีและจำแนกตามชุมชน 3 ลักษณะดังกล่าวข้างต้นมีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันในหลายประเด็นดังนี้

ข้อมูลส่วนบุคคล ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเป็นเพศหญิงร้อยละ 56.6 และเพศชายร้อยละ 43.4 เมื่อจำแนกตามลักษณะชุมชน พบว่าในทุกชุมชน สัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย เช่นเดียวกับในภาพรวม อายุของกลุ่มตัวอย่างทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชนต่างกระจุกตัวอยู่ในช่วงอายุ 60-69 ปี รองลงมาช่วงอายุ 70-79 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชนร้อยละ 93.6 ขึ้นไปนับถือศาสนาพุทธ กลุ่มตัวอย่างไม่ว่าในภาพรวมหรือจำแนกตามลักษณะชุมชน มากกว่าครึ่งมีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน รองลงมาเป็นหม้าย (คู่สมรสเสียชีวิต) และโสด กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในจังหวัดนนทบุรีโดยเฉพาะในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทมีการศึกษาระดับประถมศึกษา ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากชุมชมเมืองมีระดับการศึกษาสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและจากชุมชนชนบท ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 91.3 อ่านออกเขียนได้ ในระดับชุมชนกลุ่มตัวอย่างในทั้ง 3 ลักษณะชุมชนส่วนใหญ่คือร้อยละ 87.6 ขึ้นไปอ่านออกเขียนได้

สถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ อาชีพก่อนเกษียณที่สำคัญตามลำดับของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีคือรับราชการ เกษตรกร ประกอบธุรกิจส่วนตัว ทำงานช่วยครอบครัว และลูกจ้างเอกชน ในระดับชุมชน อาชีพก่อนเกษียณที่สำคัญที่สุดของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองคือรับราชการ รองลงมาเป็นลูกจ้างเอกชน และลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท อาชีพก่อนเกษียณสำคัญที่สุดคือเกษตรกร รองลงมารับราชการ และประกอบธุรกิจส่วนตัว ในขณะที่ในชุมชนชนบท อาชีพก่อนเกษียณที่สำคัญตามลำดับของกลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกร ทำงานช่วยครอบครัว และประกอบธุรกิจส่วนตัว

กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมมีสถานภาพสำคัญหลังเกษียณตามลำดับของคือ ไม่ได้ทำงาน ข้าราชการบำนาญ เกษตรกร ทำงานช่วยครอบครัว และประกอบธุรกิจส่วนตัว โดยกลุ่มตัวอย่างของชุมชนเมืองส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นข้าราชการบำนาญ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างของชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน เป็นที่สังเกตว่า สถานภาพหลังเกษียณสอดคล้องกับสถานภาพการทำงานก่อนเกษียณของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ

ภาวะการเงิน ครอบคลุมแหล่งรายได้หลักหลังเกษียณ รายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือน ค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่สำคัญต่อเดือน รายจ่ายส่วนตัวต่อเดือน การถือครองทรัพย์สิน ประเภททรัพย์สินที่นิยมถือครอง มูลค่าทรัพย์สิน ภาระหนี้สิน มูลค่าหนี้สิน และประเภทหนี้สิน

- แหล่งรายได้หลักหลังเกษียณ เบี้ยยังชีพและเงินบำเหน็จบำนาญเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี ในชุมชมเมือง เงินบำเหน็จบำนาญเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญที่สุดของผู้สูงอายุตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งนี้สอดคล้องกับสถานภาพการทำงานก่อนเกษียณที่สำคัญที่สุดคือรับราชการ และเป็นข้าราชการบำนาญหลังเกษียณ ในกรณีกลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท เบี้ยยังชีพจึงเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญที่สุด เนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพก่อนเกษียณเป็นเกษตรกรและหลังเกษียณส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน

- รายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีร้อยละ 66.6 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 9,000 บาท โดยจำแนกเป็นกลุ่มตัวอย่างจากชุมชนเมืองร้อยละ 12.6 ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 22.4 และชุมชนชนบทร้อยละ 31.6 ตามลำดับ การวิเคราะห์ในระดับชุมชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองร้อยละ40.4 กลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 72.2 และกลุ่มตัวอย่างในชุมชนชนบทร้อยละ 83.6 ต่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 9,000 บาท กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีการกระจายรายได้ที่ดีกว่าผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ซึ่งต่างกระจุกตัวที่ระดับรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาทและช่วง 3,000 – 6,000 บาท นับว่าผู้สูงอายุตัวอย่างส่วนใหญ่ในจังหวัดนนทบุรี โดยเฉพาะในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนในระดับต่ำ ซึ่งอาจไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายประจำในขณะที่ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นตามภาวะเงินเฟ้ออย่างต่อเนื่อง

- ค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่สำคัญ ค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่สำคัญในแต่ละเดือนของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวม และกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนมีความคล้ายคลึงกัน คือเพื่อการอุปโภคบริโภค การทำบุญบริจาค ค่ารักษาพยาบาล และค่าสันทนาการ เป็นที่สังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีให้ความสำคัญมากกับการทำบุญบริจาคเงินส่วนตัวเพื่อการกุศล

- รายจ่ายส่วนตัวต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมร้อยละ 76.9 มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 9,000 บาท โดยจำแนกเป็นกลุ่มตัวอย่างจากชุมชนเมืองร้อยละ 17.8 ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 25 และชุมชนชนบทร้อยละ 34.1 การวิเคราะห์ในระดับชุมชนพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในเมืองร้อยละ 57 กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 80.7 และกลุ่มตัวอย่างในชุมชนชนบทร้อยละ 90.2 ต่างมีค่าใช้จ่ายส่วนตัวต่อเดือนไม่เกิน 9,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในแต่ละชุมชน

- การถือครองสินทรัพย์ กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีและในทุกลักษณะชุมชน ส่วนใหญ่ต่างมีการถือครองสินทรัพย์ แม้ว่ารายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนจะอยู่ในระดับต่ำอย่างกรณีกลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและในชุมชนชนบท ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะทรัพย์สินที่ถือครองเป็นเงินสด แม้มีสภาพคล่อง แต่ไม่ให้ผลตอบแทนเพิ่มรายได้ หรือถือครองที่ดิน ที่นา สวน บ้าน อาคาร รถยนต์ จักรยานยนต์ ปิคอัพ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งมีสภาพคล่องต่ำและให้ผลตอบแทน ถ้าไม่ได้ขายออกไปหรือให้เช่า

- **ประเภททรัพย์สินที่นิยมถือครอง** ประเภทสินทรัพย์ที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีนิยมถือครอง 5 อันดับแรกได้แก่ เงินสด ที่ดิน/ ที่นา/ สวน บ้าน/ ตึกแถว/ อาคาร/ คอนโด เงินฝากในธนาคาร/สหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์ รถยนต์/ รถจักรยานยนต์/ รถปิคอัพ ฯลฯ ในระดับชุมชน กลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองและชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทนิยมถือครองเงินสดเป็นทรัพย์สินสำคัญอันดับหนึ่ง แม้มีสภาพคล่องแต่ก็ไม่มีผลตอบแทน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างในชุมชนชนบทนิยมถือครองที่ดิน/ที่นา/ที่สวนเป็นทรัพย์สินสำคัญอันดับหนึ่ง ซึ่งไม่มีสภาพคล่อง แม้มีมูลค่าสูง แต่ไม่ให้รายได้ตราบใดที่ยังไม่ได้ขายออกไป ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในชุมชนชนบท ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีที่ดินทำสวนทำนาเป็นของตนเอง

- มูลค่าสินทรัพย์ กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีถือครองสินทรัพย์กระจุกตัวที่มูลค่ามากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป และกระจุกตัวรองลงมาที่มูลค่าต่ำกว่า 50,000 บาท ในระดับชุมชน กลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองที่ถือครองสินทรัพย์มูลค่ามากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไปมีสัดส่วนสูงกว่ากรณีชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ซึ่งสอดคล้องกับรายได้ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชุมชน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีฐานะทางการเงินดีกว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและในชุมชนชนบท เพราะมีรายได้สูงกว่าและถือครองสินทรัพย์มูลค่ามากกว่า

- ภาวะหนี้สินและมูลค่าหนี้สิน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชนต่างระบุว่าตนไม่มีภาระหนี้สิน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีหนี้ทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชน ส่วนใหญ่มีมูลค่าหนี้ไม่เกิน 100,000 บาท โดยกระจุกตัวที่มูลค่าหนี้ต่ำกว่า 50,000 บาท และรองลงมาที่มูลค่าหนี้ระหว่าง50,001-100,000 บาท หนี้สินของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนชนบทส่วนใหญ่กระจุกตัวที่มูลค่าต่ำกว่า 50,000 บาท

- ประเภทหนี้สิน ประเภทหนี้สินที่สำคัญตามลำดับของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนนทบุรี: หนี้เพื่อการค้า/ การผลิต/ การลงทุน หนี้ผ่อนส่งบ้าน/ ที่ดิน หนี้ค้ำประกันผู้อื่น หนี้บัตรเครดิต และหนี้ผ่อนส่งรถ สำหรับกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมือง หนี้บัตรเครดิตมีความสำคัญอันดับแรก ในขณะที่หนี้ผ่อนส่งบ้าน/ที่ดิน มีความสำคัญอันดับแรกสำหรับกลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ซึ่งสอดคล้องกับมูลค่าหนี้ที่มากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป และหนี้เพื่อการค้า /การผลิต/ การลงทุน เป็นหนี้สำคัญอันดับแรกของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนชนบท

พฤติกรรมการออม การศึกษาพฤติกรรมการออมของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ครอบคลุมการมีการออม รูปแบบการออม มูลค่าการออม วัตถุประสงค์หลักของการออม และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออม

- **การมีการออม** กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชน ส่วนใหญ่ต่างระบุว่าตนเองมีการออม เป็นที่สังเกตว่า สัดส่วนของผู้สูงอายุตัวอย่างที่มีการออมในชุมชนเมืองสูงกว่ากรณีชุมชนกึ่งเมืองและกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ทั้งนี้ สอดคล้องกับฐานะการเงินของผู้สูงอายุตัวอย่างในแต่ละลักษณะชุมชน กล่าวคือผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมืองมีรายได้ต่อเดือนและถือครองมูลค่าสินทรัพย์สูงกว่าผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองและกึ่งชนบทและชุมชนชนบท

- **รูปแบบการออม** กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมและในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทนิยมเก็บออมเป็นเงินสดมากกว่ารูปแบบการออมอื่น ทั้งนี้ อาจจะเป็นเงินสดมีสภาพคล่องมากที่สุด แม้จะไม่มีผลตอบแทน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองนิยมเก็บออมเป็นเงินฝากในสถาบันการเงิน อาจเป็นเพราะเข้าถึงบริการหรือมีความสะดวกสบายในการใช้บริการฝากเงินของสถาบันการเงิน รูปแบบการออมที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุนิยมในแต่ละลักษณะชุมชนมีความคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออมของผู้สูงอายุในในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทมีรูปแบบการออมที่เหมือนกัน

- **มูลค่าการออม** กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งในภาพรวมและทุกกลุ่มชุมชนมีการออมไม่เกิน 4,000 บาทต่อเดือน มูลค่าการออมของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุกระจุกตัวที่ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน รองลงมา 2,000-4,000 บาทต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีมูลค่าการออมต่อเดือนโดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองชนบทและชุมชนชนบท ทั้งนี้สอดคล้องกับฐานะการเงินของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชุมชน

- **วัตถุประสงค์หลักของการออม** กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีทั้งในภาพรวมและไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในชุมชนลักษณะใด ต่างระบุวัตถุประสงค์หลักในการออมคล้ายคลึงกัน กล่าวคือเก็บออมเพื่อใช้จ่ายในยามชรา เพื่อใช้จ่ายในการดำรงชีพในอนาคต เพื่อใช้จ่ายในยามเจ็บป่วย เพื่อสำรองไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน และเพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมด้านสังคม เช่นทำบุญ

- **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออม** กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชน มีความคิดเห็นเหมือนกันในเรื่องปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการออมคือ รายได้ อายุ รายจ่าย การทำงาน และการยึดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชนมีความเห็นตรงกันว่ารายได้ เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่มีผลกระทบต่อการออม

ทัศนคติในเรื่องการออม การศึกษาทัศนคติเรื่องการออม ครอบคลุมความเห็นความรู้ด้านการเงินและการรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงินช่วยส่งเสริมจิตสำนึกการออมของผู้สูงอายุ และและทัศนคติต่อการออมของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ

- ความเห็นความรู้และข่าวสารข้อมูลส่งเสริมการออม กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชนต่างเห็นด้วยว่าความรู้และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงินส่งเสริมจิตสำนึกการออม

- ทัศนคติต่อการออม กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชนต่างมีทัศนคติที่ดีมากต่อการออม

ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครอบคลุมความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยระดับการปฏิบัติตนตามองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และระดับการปฏิบัติตนตามเงื่อนไขคุณธรรม ความเห็นเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อการส่งเสริมการออมหลังเกษียณ

- ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง ในชุมชนเมือง ผู้สูงอายุตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่าตนมีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุตัวอย่างส่วนใหญ่ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทบอกว่ามีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องจากที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีระดับการศึกษาสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท

- การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชน ระบุว่าตนมีการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่อยู่ในระดับปานกลาง แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองจะระบุว่ามีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก

- ระดับการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวม มีการปฏิบัติตนตามองค์ประกอบความพอประมาณในระดับปานกลาง ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันในระดับมากและระดับปานกลางตามลำดับ และมีการปฏิบัติตนตามเงื่อนไขคุณธรรมในระดับมาก ข้อสรุปดังกล่าวข้างต้นเป็นจริงสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุของทุกลักษณะชุมชน

- ความเห็นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออมหลังเกษียณ กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีและในทุกลักษณะชุมชน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออมมากและมากที่สุด

ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน บนเงื่อนไข “ความรู้” ของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประยุกต์เป็นความรู้ความเข้าใจทางการเงิน และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน การวัดความรู้ทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบความรู้ทางการเงินทั่วไป และแบบทดสอบความรู้ด้านการบริหารเงินส่วนบุคคล

- **ความรู้ทางการเงินทั่วไป** ผลการทดสอบความรู้ด้านการเงินทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชนปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบถูกเรื่องการลงบัญชีช่วยวางแผนการใช้เงินและส่วนใหญ่ตอบผิดเพราะสับสนในเรื่องเงินเฟ้อและค่าของเงิน ผลการทดสอบของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองดีกว่าผลของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและในชุมชนชนบท ทั้งนี้สอดคล้องกับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองที่สูงกว่าผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท

- **ความรู้ด้านการบริหารเงินส่วนบุคคล** ผลการทดสอบความรู้ด้านบริหารการเงินส่วนบุคคลนั้นกลุ่มตัวอย่างทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชน ส่วนใหญ่ตอบได้ถูกต้องทุกข้อ ยกเว้นข้อ ที่ว่า"ค่าครองชีพสูงขึ้นการก่อหนี้มาใช้จ่ายให้พอเพียงจึงเป็นความจำเป็นและมีเหตุผล" ซึ่งสัดส่วนผู้ตอบถูกและผิดใกล้เคียงกัน ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการทดสอบความรู้ทางการเงินทั่วไปเรื่อเงินเฟ้อที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่ตอบผิด สะท้อนถึงการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเงินเฟ้อ

การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินจะช่วยเสริมความรู้ทางการเงินซึ่งเป็นการประยุกต์จากเงื่อนไขความรู้ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการสำรวจการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินและช่องทางการรับรู้ข่าวสารของกล่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี จะช่วยวัดระดับการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง

- **การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน** กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมระบุว่าไม่ค่อยได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน ในระดับชุมชน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากชุมชนเมืองบอกว่ามีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างจากชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ต่างบอกว่าได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับน้อย

- **ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร** โทรทัศน์เป็นสื่อที่สำคัญที่สุดในการรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงินของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอาในจังหวัดนนทบุรีทั้งในระดับภาพรวมและในระดับชุมชน

บทบาทของระบบการออมในชุมชน การวิเคราะห์แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกลุ่มการออม/กองทุนในชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มการออมต่างๆในชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่สองจะเป็นข้อมูลเพิ่มเติมรวบรวมจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้อง การประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น และความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการอบรมความรู้พื้นฐานด้านการเงิน

ส่วนแรก ข้อมูลจากการสำรวจ กล่าวสรุปได้ดังนี้

- **กลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินในชุมชน** ในภาพรวม กลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินในชุมชนที่สำคัญตามลำดับสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ: กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารพาณิชย์ /ธนาคารออมสิน/ ธ.ก.ส. ฯลฯ กลุ่มออมทรัพย์สัจจะ ในชุมชนเมือง ธนาคารพาณิชย์/ ธนาคารออมสิน/ ธกส. เป็น

กลไกการออมที่ผู้สูงอายุตัวอย่างมีความคุ้นเคยมากที่สุด ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบท กลุ่มผู้สูงอายุตัวอย่างคุ้นเคยกับกองทุนหมู่บ้านมากที่สุด ทั้งนี้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ เขตการปกครอง และสังคมของแต่ละลักษณะชุมชน

- การเป็นสมาชิกกลุ่มการออมในชุมชน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชนส่วนใหญ่ระบุว่าตนเป็น/เคยเป็นสมาชิกของระบบการออมในชุมชน

- **กลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินในชุมชนที่นิยมเข้าเป็นสมาชิก** ในภาพรวม องค์กรการเงินในชุมชนที่กลุ่มตัวอย่างนิยมเข้าเป็นสมาชิกตามลำดับ สหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนียน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กองทุนผู้สูงอายุ กลุ่มออมทรัพย์อื่นๆของชุมชน และกองทุนกบข. ในระดับชุมชน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมือง นิยมเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนียน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทนิยมเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนชนบท นิยมเข้าเป็นสมาชิกกองทุนผู้สูงอายุ (กองทุนสวัสดิการชุมชน)

ส่วนที่สอง ข้อมูลรวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง กล่าวสรุปได้ว่า กลุ่มการออมในชุมชนมีบทบาทส่งเสริมการออมของคนในชุมชนรวมทั้งผู้สูงอายุในชุมชนที่เป็นสมาชิก กลุ่มการออมในชุมชนมีบทบาทหน้าที่สูงในการจัดสวัสดิการให้สมาชิกรวมทั้งผู้สูงอายุ เช่น ช่วยเหลือสมาชิกในเรื่องค่ารักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย ให้กู้ยืมเงินยามสมาชิกขัดสนทางการเงินในเงื่อนไขที่ผ่อนปรน เป็นหลักประกันให้สมาชิกมีเงินค่าฌาปนกิจศพยามเมื่อเสียชีวิต ไม่ต้องภาระของลูกหลาน และส่งเสริมการรวมกลุ่มให้สมาชิกมีอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ เป็นต้น

5.1.2 การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ

ในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยได้สร้างโมเดลสมการโครงสร้างที่ตัวแปรอิสระในโมเดลประกอบด้วย ลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL) สถานภาพทางการเงิน (FINANCE) การเป็นสมาชิกระบบการออม (MEMBER) และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF) ตัวแปรตามคือการออมของผู้สูงอายุ (SAVING) โดยทำการศึกษา 4 กรณี 1) การออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี 2) การออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมือง 3) การออมของผู้สูงอายุในชุมชนชนบท 4) การออมของผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ผลการศึกษา 4 กรณี ดังนี้

กรณีการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี ตัวแปรอิสระร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการออมของผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 56.10 ตัวแปรอิสระทุกตัวยกเว้นการเป็นสมาชิกระบบการออม ต่างอธิบายการออมของผู้สูงอายุในภาพรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กรณีการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ตัวแปรอิสระร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการออมของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ได้ร้อยละ 100 ตัวแปรอิสระทุกตัวอธิบายความแปรปรวนของการออมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กรณีการออมของผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทนั้น ตัวแปรอิสระร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการออมของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 39.3 ตัวแปรอิสระสถานภาพการเงิน และการเข้าถึงระบบการออม อธิบายความแปรปรวนของการออมของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ระดับ 0.05 และ ระดับ 0.10 ตามลำดับ

กรณีการออมของผู้สูงอายุในชุมชนชนบท ตัวแปรอิสระร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการออมของผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 100 ตัวแปรอิสระทุกตัวอธิบายความแปรปรวนของการออมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษากล่าวโดยสรุป

1) ตัวแปรอิสระที่มีความสำคัญมากที่สุดในการอธิบายการออมของผู้สูงอายุทั้งในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชน คือ สถานภาพทางการเงิน รองลงมา การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มการออม และลักษณะส่วนบุคคล ทั้งนี้ พิจารณาจากค่าน้ำหนักอิทธิพลและการผ่านนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และระดับ 0.10

2) ตัวแปรอิสระสถานภาพทางการเงินอธิบายความแปรปรวนของการออมของผู้สูงอายุทั้งในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และขนาดของอิทธิพล (B) ของสถานภาพทางการเงินสูงกว่าตัวแปรอิสระที่เหลือ (ยกเว้นในกรณีกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุของชุมชนเมือง ที่ตัวแปรอิสระลักษณะส่วนบุคคล มีขนาดของอิทธิพลสูงกว่าเล็กน้อย) ในทุกกรณี รายได้เป็นตัวแปรสังเกตได้ที่วัดสถานภาพทางการเงินได้ดีที่สุด และรายได้อธิบายสถานภาพทางการเงินได้ดีที่สุด ทั้งนี้ พิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบ การผ่านนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ค่า R^2

3) ตัวแปรอิสระการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอธิบายความแปรปรวนของการออมของผู้สูงอายุในภาพรวม การออมของผู้สูงอายุในชุมชมเมือง และการออมของผู้สูงอายุในชุมชนชนบทได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และอธิยายการออมของผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ในบริบทของการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีที่สุดคือการได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน รองลงมา ความรู้ทางการเงิน ในบริบทส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ การได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน อธิบายการปฏิบัติตนตาม

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีที่สุด รองลงมาเป็นความรู้ทางการเงิน ทั้งนี้ พิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบ การผ่านนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ค่า R^2

4) ตัวแปรอิสระการเข้าถึงระบบการออมในชุมชน อธิบายการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และอธิบายการออมของผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 การเข้าถึงระบบการออมวัดจากการเป็นสมาชิกของระบบการออม

5) ตัวแปรอิสระลักษณะส่วนบุคคล อธิบายการออมของผู้สูงอายุในภาพรวมและในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แ ละอธิบายการออมของผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 ในบรรดาตัวแปรสังเกตที่วัดลักษณะส่วนบุคคล: อายุ สถานภาพหลังเกษียณ ระดับการศึกษา และเพศ ตัวแปรสังเกตระดับการศึกษาวัดและอธิบายลักษณะส่วนบุคคลได้ดีที่สุด โดย มีความสัมพันธ์กับกับลักษณะส่วนบุคคลในทางลบ ทั้งนี้ พิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบ การผ่านนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ค่า R^2 เป็นที่สังเกตว่า ตัวแปรสังเกตเพศหญิงมีความสัมพันธ์กับลักษณะส่วนบุคคลในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.1.3 การกำหนดแนวทางและมาตรการในระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประมวลผลการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ประมวลผลการวิจัยเพื่อนำมากำหนดแนวทางและมาตรการระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวสรุปได้ดังนี้

1) ผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการออม กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมและในระดับชุมชน ระบุว่ารายได้เ รายจ่าย อายุ การทำงาน และการยึดแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงป็นกลุ่มปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการออม นอกจากนั้น กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีและในทุกลักษณะชุมชน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออมมากและมากที่สุด

2) ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อการออม ระบุว่าการศึกษาตามกรอบแบบจำลองสมการโครงสร้าง: ปัจจัยอิสระที่สำคัญในการอธิบายการออมของผู้สูงอายุในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชน คือ สถานภาพทางการเงิน รองลงมา การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดและอธิบายสถานภาพทางการเงินได้ดีที่สุดคือรายได้ ในบริบทของการส่งเสริมการออม ตัวแปร

สังเกตที่วัดและอธิบายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน รองลงมาคือความรู้ทางการเงิน

3) ผลการระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา ได้เสนอแนวทางและวิธีการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ เน้นส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเพิ่มรายได้โดยการทำงาน ลดรายจ่ายของผู้สูงอายุในสิ่งที่ไม่จำเป็น ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน ส่งเสริมให้มีการตั้งกลุ่มการออมในชุมชน และจัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ให้การแนะนำในเรื่องการออม การวางแผนทางการเงิน การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และการส่งเสริมอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ผู้สูงอายุ

การกำหนดแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เพื่อนำไปกำหนดแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ

1) แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในระยะยาว คือการเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมการรวมกลุ่มทำงาน สร้างอาชีพเสริมที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ

2) แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในระยะสั้น คือพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารเงินและเพิ่มการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินแก่ผู้สูงอายุ

5.1.4 การทดลองนำมาตรการระยะสั้นในการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุไปดำเนินการผ่านทางการอบรมเชิงปฏิบัติการ และประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการ

การจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการความรู้การเงิน คณะผู้วิจัยได้ทดลองนำมาตรการระยะสั้นไปดำเนินการผ่านทางการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการความรู้การเงินขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างๆในทั้ง 6 อำเภอของจังหวัดนนทบุรี โดยแบ่งการอบรมเชิงปฏิบัติการ ออกเป็น 2 รุ่น รุ่นแรก 37 คน และรุ่นที่สอง 42 คน การอบรมแต่ละรุ่นจะใช้เวลารวม 6 ชั่วโมง เนื้อหาสาระการอบรมเน้นการบริหารจัดการการเงินหลังเกษียณ การให้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินแก่ผู้เข้าอบรม และการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการ ในวันอบรม คณะผู้วิจัยได้มีการทดสอบความรู้ด้านการเงินและทดสอบสุขภาพทางการเงินของผู้เข้าอบรมครั้งที่ 1 และหลังจากการอบรมผ่านไปประมาณ 2 เดือนประมาณปลายเดือนสิงหาคม 2554 คณะผู้วิจัยได้ส่งแบบติดตามผลการอบรมประเมินความรู้ด้านการเงินและทดสอบสุขภาพทางการเงินของผู้เข้าอบรมครั้งที่ 2 โดยให้ผู้เข้าอบรมกรอกข้อมูลแล้วส่งกลับคืนมายังคณะผู้วิจัย ซึ่งได้รับแบบติดตามผลกลับคืนมาทั้งหมดปลายเดือนกันยายน 2554 แม้ว่าคะแนนทดสอบความรู้และการรับรู้ข่าวสารทางการเงินโดยเฉลี่ยหลังอบรมจะสูงกว่าคะแนนทดสอบโดยเฉลี่ยก่อนอบรม แต่ผลการวิเคราะห์ทางสถิติ ปรากฏว่าคะแนนหลังอบรมไม่ได้สูงกว่าคะแนนก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในการทดสอบสุขภาพทางการเงินนั้นก็เช่นกัน แม้ว่าคะแนนเฉลี่ยสุขภาพทางการเงินหลังอบรมจะดีกว่าคะแนนเฉลี่ย

สุขภาพทางการเงินก่อนอบรม แต่ผลการวิเคราะห์ทางสถิติปรากฏว่าคะแนนสุขภาพทางการเงินหลังอบรมไม่ได้ดีกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้รวบรวมจากแบบติดตามผลการอบรม พบว่าผู้เข้าอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมทางการเงินในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าก่อนการอบรม กล่าวคือ หลังการอบรม ผู้เข้าอบรมร้อยละ 81 ตอบว่ามีความระมัดระวังในการใช้จ่าย และร้อยละ 51.9 มีการลดรายจ่าย ผู้เข้ารับการอบรมร้อยละ 75.9 ได้นำความรู้ไปใช้ในเรื่องการทำบัญชี ร้อยละ 54.4 ระบุว่าได้นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการนำเงินออมไปลงทุน และ ร้อยละ 65.8 ตอบว่ามีการออมเพิ่มขึ้น หลังการอบรมกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรมระบุว่าตนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับผลการทดสอบความแตกต่างของกลุ่มสุขภาพทางการเงินก่อนอบรมและกลุ่มสุขภาพทางการเงินหลังอบรม ค่าไค – สแควร์แสดงให้เห็นว่า หลังการอบรม จำนวนผู้เข้าอบรมที่มีสุขภาพทางการเงินดีได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนั้น ผู้เข้าอบรมยังได้นำความรู้ ประสบการณ์ และข่าวสารข้อมูลที่ได้รับจาการเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการไปเผยแพร่แก่ครอบครัวและชุมชน

ผลสัมฤทธิ์ของมาตรการ การจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการความรู้และข่าวสารข้อมูลทางการเงินนับว่าได้ผลสัมฤทธิ์ในระดับหนึ่ง โดยดูจากตัวชี้วัดพบว่า 1) ผู้เข้าอบรมได้นำความรู้จากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในด้านการระมัดระวังการใช้จ่าย การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การนำเงินออมไปลงทุน และการเพิ่มการออม 2) ผู้เข้าอบรมได้นำความรู้ ประสบการณ์ ข่าวสารข้อมูลทางการเงินที่ได้รับจากการอบรมไปเผยแพร่ให้สมาชิกในครอบครัวและชุมชน 3) จำนวนผู้เข้าอบรมที่มีสุขภาพทางการดีได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2 อภิปรายผลวิจัย

การอภิปรายผลจะเสนอตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

5.2.1 สำรวจข้อมูลส่วนบุคคล สถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ ภาวะการเงิน พฤติกรรมการออม ทัศนคติในเรื่องการออม ระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และบทบาทของระบบการออมในชุมชน วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อนี้มีประเด็นอภิปรายดังนี้

1) **ขาดการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการเงินของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี** คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม ค้นคว้าเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสอบถามที่สำนักงานสถิติแห่งชาติถึง 2 ครั้งในช่วงระยะ เวลาห่างกัน 2 ปี รวมทั้งพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หลายแห่งของจังหวัดนนทบุรี ผลสรุปได้ว่า ไม่ปรากฏมีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการเงินและการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีอย่างครอบคลุมและเป็นระบบ ดังนั้น ข้อมูลพื้นฐานด้านการเงินของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี และจำแนกตามลักษณะชุมชน จากการสำรวจของงานวิจัยครั้งนี้ คงจะเป็น

ประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับความถูกต้องน่าเชื่อถือของข้อมูลตามหลักสถิติในระดับหนึ่ง

2) **ความสำคัญของการวิเคราะห์ในระดับชุมชน** เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี มีการกระจายอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีสภาวะแวดล้อมเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันตามเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นที่แบ่งเป็นชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบท คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่าสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกัน อาจส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุมีลักษณะส่วนบุคคล ฐานะทางการเงิน พฤติกรรมการออม และศักยภาพการออมแตกต่างกันหรือเหมือนกันได้ คณะผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ในระดับชุมชน โดยสุ่มตัวอย่างจากทั้ง 3 ลักษณะชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลของผู้สูงอายุในแต่ละลักษณะชุมชน ทำให้สามารถวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในเชิงลึกและเพิ่มความชัดเจนมากขึ้น ช่วยให้การดำเนินมาตรการส่งสริมการออมตรงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น เนื่องจากทำให้สามารถดำเนินมาตรการให้สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในแต่ละลักษณะชุมชนโดยตรง ช่วย เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการมากขึ้น เท่าที่คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ยังไม่ปรากฏว่ามีการสำรวจข้อมูลของผู้สูงอายุที่จำแนกตามลักษณะชุมชนเช่นเดียวกับการสำรวจของโครงการวิจัยครั้งนี้

ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในแต่ละลักษณะชุมชนมีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจแลเสังคม กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการบำนาญ มีระดับการศึกษาและฐานะทางการเงินดีกว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ซึ่งส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีรายได้ รายจ่าย เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท กลุ่มตัวอย่างในทุกลักษณะชุมชน ส่วนใหญ่มีการถือครองสินทรัพย์และมีการออม และส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน สินทรัพย์ที่ถือครองและการออมนิยมเป็นเงินสดเนื่องจากมีสภาพคล่อง และเป็นที่ดินเนื่องจากอาชีพที่สำคัญของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทคือเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในทุกลักษณะชุมชนยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตในระดับปานกลาง โดยมีการปฏิบัติตามองค์ประกอบความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ในระดับปานกลาง ระดับมาก และระดับปานกลางตามลำดับ และมีการปฏิบัติตามเงื่อนไขคุณธรรมในระดับมาก สำหรับเงื่อนไขความรู้นั้น กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีความรู้ทางการเงินและการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินดีกว่ากลุ่มตัวอย่างในชุมชนลักษณะอื่น ทั้งนี้สอดคล้องกับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในแต่ละลักษณะชุมชน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออมหลังเกษียณของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองคุ้นเคยกับธนาคารพาณิชย์ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทคุ้นเคยกับกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมือง นิยมเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ออม

ทรัพย์ รองลงมากองทุน กบข. ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนชนิยมเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกองทุนผู้สูงอายุ ตามลำดับ

3) **รายได้เฉลี่ยต่อเดือนกระจุกตัวที่ต่ำกว่า 3,000 บาท** กลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองร้อยละ40.4 กลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทร้อยละ 72.2 และกลุ่มตัวอย่างในชุมชนชนบทร้อยละ 83.6 ต่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 9,000 บาท กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีการกระจายรายได้ที่ดีกว่าผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ซึ่งต่างกระจุกตัวที่ระดับรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท และช่วง 3,000 – 6,000 บาท นับว่าผู้สูงอายุตัวอย่างส่วนใหญ่ในจังหวัดนนทบุรี โดยเฉพาะในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนในระดับต่ำ ซึ่งอาจไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายประจำในภาวะที่ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตามภาวะเงินเฟ้อ

4) **เบี้ยยังชีพแหล่งรายได้หลัก** เบี้ยยังชีพ และเงินบำเหน็จบำนาญ เป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี เงินบำเหน็จบำนาญเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญที่สุดของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมขชนเมือง ทั้งนี้สอดคล้องกับสถานภาพการทำงานก่อนเกษียณที่สำคัญที่สุดคือรับราชการ และเป็นข้าราชการบำนาญหลังเกษียณ ในกรณีกลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท เนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพก่อนเกษียณเป็นเกษตรกร และหลังเกษียณส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน ดังนั้น เบี้ยยังชีพจึงเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญที่สุด แม้จำนวนเงินจะไม่มาก แต่ได้รับทุกเดือนอย่างต่อเนื่องและมีความมั่นคงเพราะมาจากรัฐบาล อย่างไรก็ตามนโยบายจ่ายเบี้ยยังชีพเป็นสวัสดิการของรัฐที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุ สร้างภาระด้านงบประมาณที่จะเพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากรผู้สูงอายุและค่าครองชีพ ทางเลือกอีกทางหนึ่งหรือดำเนินควบคู่ไปด้วยก็คือ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้เสริมจากการทำงานตามศักยภาพ อาจจะเป็นการรวมกลุ่มทำงาน หรือประกอบอาชีพอิสระตามความเหมาะสม

5) **ส่วนใหญ่ถือครองสินทรัพย์และเก็บออม** ผลการสำรวจครั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.4 มีการถือครองสินทรัพย์ ในระดับชุมชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองส่วนใหญ่ ร้อยละ 85.9 ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทส่วนและในชุมชนชนบท ส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.0 และร้อยละ74.5 ตามลำดับ ต่างตอบว่าตนมีการถือครองสินทรัพย์ ในกรณีการออมนั้น กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ ร้อยละ75.3 ตอบว่ามีการออม ในระดับชุมชน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.1 ตอบว่ามีการออม ในขณะที่ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและในชุมชนชนบทนั้น กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.0 และร้อยละ 74.1 ตามลำดับ ระบุว่าตนเองมีการออม ผลการสำรวจของโครงการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับรายงานผลการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศ ไทยปี 2550 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2550) ซึ่งรายงานว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่เกือบร้อยละ 69 มีการออมหรือสะสมทรัพย์สิน

มีค่าต่างๆ เป็นที่สังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีและในทุกลักษณะชุมชน ที่มีการถือครองสินทรัพย์และเก็บออมนั้น มีสัดส่วนสูงกว่ากรณีผู้สูงอายุในประเทศไทย

6) **นิยมถือครองสินทรัพย์เป็นเงินสดและที่ดิน** กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในจังหวัดนนทบุรีและในทุกลักษณะชุมชนนิยมถือครองสินทรัพย์ที่เป็นเงินสด ที่ดิน เงินฝากในธนาคาร ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่ไม่ให้ผลตอบแทน เช่น เงินสด หรือให้ผลตอบแทนต่ำ เช่น เงินฝากในสถาบันการเงิน หรือสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องน้อยเช่นที่ดิน บ้าน อาคาร และพาหนะ ซึ่งอาจไม่ให้ผลตอบแทนตราบใดที่ยังไม่ได้ขายออกไป นอกจากให้เช่าหารายได้ ทั้งนี้การถือครองสินทรัพย์ที่ไม่ให้ผลตอบแทนหรือให้ผลตอบแทนต่ำ อาจจะเป็นเพราะผู้สูงอายุไม่มีความรู้ความเข้าใจและหรือขาดข่าวสารข้อมูลในการลงทุนในสินทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนสูงและมีสภาพคล่อง

7) **นิยมเก็บออมเป็นเงินสดและเงินฝากธนาคาร** กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชนส่วนใหญ่มีการออม มูลค่าการออมโดยเฉลี่ยกระจุกตัวที่ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้งในภาพรวมและในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทนิยมเก็บออมเป็นเงินสดมากกว่ารูปแบบการออมอื่น ทั้งนี้อาจจะเป็นเงินสดมีสภาพคล่องมากที่สุด แม้จะไม่มีผลตอบแทน และอาจเป็นเพราะเข้าไม่ถึงบริการของสถาบันการเงิน ในขณะที่รูปแบบการออมที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองนิยมที่อันดับแรกคือเงินฝากสถาบันการเงิน อาจเป็นเพราะเข้าถึงบริการหรือมีความสะดวกสบายในการใช้บริการฝากเงินของสถาบันการเงิน การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท เข้าถึงบริการของสถาบันการเงิน และเพิ่มความรู้ความเข้าใจในเรื่องการนำเงินออมไปลงทุนให้ผลตอบแทนเพื่อเพิ่มรายได้ จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีแรงจูงใจในการออมมากขึ้น

8) **วัตถุประสงค์การออมไว้ใช้จ่ายยามชราและดำรงชีพในอนาคต** กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีไม่ว่าจะในภาพรวมหรืออาศัยอยู่ในชุมชนลักษณะใด ต่างระบุวัตถุประสงค์หลักตามลำดับในการออมคล้ายคลึงกัน กล่าวคือเก็บออมเพื่อใช้จ่ายในยามชรา เพื่อใช้จ่ายในการดำรงชีพในอนาคต เพื่อใช้จ่ายในยามเจ็บป่วย เพื่อสำรองไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน และเพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมด้านสังคม เช่น ทำบุญ สะท้อนว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุมีความคิดว่าตนเองจะยังมีชีวิตอยู่อีกนานในอนาคต ดังนั้น การรู้จักใช้จ่าย เก็บออม และเพิ่มรายได้จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้สูงอายุที่มีอายุคาดเฉลี่ยสูงขึ้นจากในอดีต มาตรการการเพิ่มรายได้และมาตรการส่งเสริมความรู้ทางการเงินและเพิ่มการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน จึงควรนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการออมและการบริหารเงินสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาทางการเงินในอนาคต

9) **ความเห็น "รายได้" ปัจจัยสำคัญของการออม** กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชนมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันในเรื่องปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการออมคือ รายได้ อายุ รายจ่าย การทำงาน และการยึดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งในภาพรวมและในทุกลักษณะ

ชุมชนมีความเห็นตรงกันว่ารายได้ เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่มีผลกระทบต่อการออม ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการออมของเคนส์ ที่เน้นว่ารายได้ปัจจุบันกำหนดการออม และสอดคล้องกับผลงานวิจัยเกี่ยวกับการออมที่พบว่ารายได้มีผลกระทบต่อการออม

10) **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออม** กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออมมากและมากที่สุด นอกจากนั้นกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีและในทุกลักษณะชุมชน มีการปฏิบัติตามองค์ประกอบความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ในระดับปานกลาง ระดับมาก และระดับปานกลางตามลำดับ และมีการปฏิบัติตามเงื่อนไขคุณธรรมในระดับมาก ส่วนเงื่อนไขความรู้นั้น ในบริบทของการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุนั้น คณะผู้วิจัยได้ขยายเงื่อนไขความรู้เป็น i) ความรู้ทางการเงินและ ii) การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน

ในการวัดความรู้ทางการเงิน คณะผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความรู้ทางการเงินทั่วไปและความรู้ด้านการบริหารเงินส่วนบุคคล ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชน ส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานด้านการบริหารเงินส่วนบุคคลในระดับดีมาก และมีความรู้การเงินทั่วไปในระดับปานกลาง

ในด้านการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินนั้น กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีในภาพรวมระบุว่าไม่ค่อยได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน ในระดับชุมชน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากชุมชนเมืองบอกว่ามีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างจากชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ต่างบอกว่าได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับน้อย และกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้งในภาพรวมและในระดับชุมชน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรเผยแพร่ความรู้และข่าวสารข้อมูลทางการเงินแก่ผู้สูงอายุ

ในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุในกรอบแบบจำลองสมการโครงสร้างของ

โครงการวิจัยครั้งนี้ ได้ผลสรุปการวิเคราะห์ทางสถิติเสริมผลการสำรวจข้างต้นว่า การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแปรอิสระสำคัญที่ส่งเสริมการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และที่ระดับ 0.10 (กรณีการออมของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท) ในบรรดาตัวแปรสังเกตได้ที่วัดการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทของการส่งเสริมการออม: ความพอเพียง ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน คุณธรรม ความรู้ทางการเงิน และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน ตัวแปรสังเกตได้ที่วัดและอธิบายการปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีที่สุดและรองลงมาตามลำดับคือ การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และความรู้ทางการเงิน ทั้งนี้ พิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบ การผ่านนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ค่า R^2

ดังนั้น มาตรการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุระยะสั้น ที่เน้นการให้ความรู้และข่าวสารข้อมูลทางการเงิน จึงเชื่อมโยงและสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวข้างต้น เพราะความรู้และข่าวสารข้อมูลทางการเงินเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ เพราะการออมเป็นภูมิคุ้มกันชีวิต

11) **การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับน้อย** กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีในภาพรวมระบุว่าไม่ค่อยได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากชุมชนเมืองบอกว่ามีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างจากชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ต่างบอกว่าได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับน้อย ผลการสำรวจของการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2550) ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุยังมีการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองน้อยมาก มีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 22 ที่รู้จักหรือรู้ว่ามีบริการกองทุนผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 4 รับรู้ว่ามีหน่วยงานให้บริการคำแนะนำปรึกษา

5.2.2 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดการออมของผู้สูงอายุ มีประเด็นอภิปรายดังนี้

1) งานวิจัยในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเท่าที่ปรากฏในวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ยังไม่พบว่ามีงานวิจัยใดที่มีการวิเคราะห์ผลกระทบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อการออมของผู้สูงอายุในกรอบของแบบจำลองสมการโครงสร้างดังเช่นงานวิจัยครั้งนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่ในเรื่องปรัชญาขอเศรษฐกิจพอเพียงจะเกี่ยวข้องกับการสำรวจความรู้ความเข้าใจ ความคิดเห็น และการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

สมนึก ชัชวาลย์ (2551) ได้ทำการวิจัยเชิงสำรวจเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง 1,175 ครัวเรือนในพื้นที่ตัวแทนภาคเหนือตอนบน ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน และแม่ฮ่องสอน เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สุมาลี จันทร์ชลอ (2551) ได้ทำการศึกษาความเข้าใจ การดำเนินชีวิต และความเห็นเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการแบ่งชั้น กลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 400 คน ประชาชนผู้ประกอบอาชีพพื้นฐานอายุ 15-30 ปีจำนวน 350 คน และกลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนเอกชนและรัฐบาล คนงานหรือพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม กลุ่มผู้ค้ารายย่อย และกลุ่มผู้ประกอบอาชีพให้บริการรวม 750 คน

พูนศิริ วัจนะภูมิ และคณะ (2551) ได้ศึกษาการจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับช่วงชั้นที่ 1-2 ในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑลซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 32 คน

2) งานวิจัยของโครงการครั้งนี้ ใช้ข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี 1,000 คน จำแนกเป็น 312 คนจากชุมชนเมือง 310 คนจากชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และ 378 คนจากชุมชนชนบท เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ โดยสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้างขึ้นมาวิเคราะห์อิทธิพลของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยตัวแปรอิสระในแบบจำลองประกอบด้วยลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางการเงิน การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเป็นสมาชิกของระบบการออมในชุมชน และตัวแปรตามคือการออมของผู้สูงอายุในชุมชน ตัววัดลักษณะส่วนบุคคลประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพปัจจุบัน และเพศ สถานภาพทางการเงินวัดด้วยรายได้ รายจ่าย สินทรัพย์ และหนี้สินของผู้สูงอายุ การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดด้วย 3 องค์ประกอบ: ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน (การเก็บออมเพื่อลดความเสี่ยงปัญหาทางการเงินและพึ่งพาตนเองได้) และ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้และคุณธรรม ในบริบทของการส่งเสริมการออมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เงื่อนไขความรู้วัดด้วยความรู้ทางการเงิน และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน

ผลการศึกษาจากแบบจำลองสมการโครงสร้างของงานวิจัยครั้งนี้

1) แสดงถึงความเชื่อมโยง/สอดคล้องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับการออมของผู้สูงอายุ กล่าวคือ การยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตมีอิทธิพลต่อการออม ส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามองค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกัน เพราะการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวแปรอิสระที่อธิบายการออมของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนั้น ตัวแปรสังเกตที่มีความสัมพันธ์และอธิบายการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีที่สุดในบริบทส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุคือ การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และรองลงมาความรู้ทางการเงิน

2) ตัวแปรอิสระที่มีความสำคัญมากที่สุดในการอธิบายการออมของผู้สูงอายุทั้งในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชน คือ สถานภาพทางการเงิน และการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาคือ ลักษณะส่วนบุคคล และการเข้าเป็นสมาชิก ทั้งนี้ พิจารณาจากค่าน้ำหนักอิทธิพลและความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และระดับ 0.10 ในขณะที่รายได้เป็นตัวแปรสังเกตได้ที่วัดและอธิบายสถานภาพทางการเงินได้ดีที่สุด ทั้งนี้ พิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ค่า R^2 ดังนั้นรายได้จึงเป็นตัวแปรสังเกตที่มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีและผลงานวิจัยในเรื่องการออมดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการบริโภค-การออมของจอห์น เมนาร์ด เคนส์ (1935) : รายได้เป็นปัจจัยสำคัญกำหนดการออม

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2542) ได้วิเคราะห์พฤติกรรมการออมของครัวเรือน ด้วยวิธี Logistic Regression ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการออมของครัวเรือนอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยที่เกี่ยวกับครัวเรือนประกอบด้วย รายได้ประจำต่อเดือนของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดต่อโอกาสในการออมของครัวเรือน

พูนศิริ วัจนะภูมิ และคณะ (2550) ได้ศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับเงินออมของครอบครัวข้าราชการ ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครและปริมณฑล กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูจำนวน 390 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ผลการวิจัยพบว่า สัดส่วนเงินออมของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปริมาณรายได้ การรับรู้คุณค่าการออม และการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2546) ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการออมของหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ ในระบบจะตอบสนองต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) รัฐบาลจึงควรมุ่งเน้นเพิ่มความสามารถในการออมของประชาชนด้วยการส่งเสริมให้คนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น

3) แม้ว่าตัวแปรอิสระการเข้าถึงระบบการออมในชุมชน จะไม่สามารถอธิบายการออมของผู้สูงอายุในภาพรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในระดับชุมชน การเข้าถึงระบบการออมเป็นตัวแปรอิสระที่ส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในแต่ละลักษณะชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติดังได้กล่าวข้างต้น และการเข้าถึงระบบการออมวัดจากการเป็นสมาชิกระบบการออม ผลการเป็นสมาชิกส่งเสริมการออม สอดคล้องกับงานวิจัยของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (2551) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการออมของผู้ที่กำลังทำงานในระดับจุลภาคด้วยข้อมูล Socio-Economic Survey (SES) ปี พ.ศ. 2547 ด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอย (Regression) กำหนดตัวแปรตามเป็นสัดส่วนการออมต่อรายได้ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของผู้กำลังทำงานในทางบวกคือ อัตราส่วนผู้ที่มีรายได้ต่อสมาชิกครอบครัว การเป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญ การศึกษา การเป็นสมาชิกประกันสังคม ประเภทอาชีพในภาคเอกชน และ การทำประกันชีวิตกับบริษัทเอกชน

4) ในบรรดาตัวแปรสังเกตที่วัดลักษณะส่วนบุคคล: อายุ สถานภาพหลังเกษียณ ระดับการศึกษา และเพศหญิง ตัวแปรสังเกตที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะส่วนบุคคลในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 คือ ระดับการศึกษา และสถานภาพหลังเกษียณ ในขณะที่ตัวแปรสังเกต: อายุและเพศหญิง มีความสัมพันธ์กับลักษณะส่วนบุคคลในทางบวก เป็นที่สังเกตว่า ตัวแปรเพศหญิงมีความสัมพันธ์กับลักษณะส่วนบุคคลในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชน ผลดังกล่าวมีนัยสำคัญคือ สตรีสูงอายุในจังหวัดนนทบุรีและในทุกลักษณะชุมชนมีความโน้มเอียงในการออมมากกว่าผู้สูงอายุที่เป็นชาย เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลการออมจำแนกตามเพศ พบว่า เพศหญิงมีการออมร้อยละ 75.8 ในขณะที่เพศชายมีการออมร้อยละ 74.7 ผลดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงาสถิติแห่งชาติ (2550) ที่ระบุว่าอัตราการออมของผู้สูงอายุชายร้อยละ 73.4 ซึ่งสูงกว่าอัตราการออมของผู้สูงอายุหญิงซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 65.0

5.2.3 การกำหนดแนวทางและมาตรการระยะสั้นและระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีประเด็นอภิปรายดังนี้

ผลการสำรวจและผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุดังกล่าวข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามองค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกัน การออมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้หมายความถึงส่วนของรายได้ที่เหลือจากการใช้จ่ายเท่านั้น แต่สำหรับผู้มีรายได้น้อย การออมหมายถึงการลดรายจ่ายและหรือลดภาระหนี้สินด้วย ซึ่งเป็นความหมายการออมอย่างกว้างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุเสนอแนะจากโครงการวิจัยนี้: 1) การส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีรายได้เพิ่มจากการทำงาน เพื่อที่ผู้สูงอายุจะได้พึ่งพาตนเอง และอยู่อย่างสมศักดิ์ศรี 2) การส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีความรู้ความเข้าใจทางการเงินและเพิ่มการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน สำหรับมาตรการ 1) สอดคล้องและเชื่อมโยงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการเดินทางสายกลางที่พึ่งพาตนเอง ส่วนมาตรการ 2) สอดคล้องและเชื่อมโยงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบนเงื่อนไขความรอบคอบ รอบรู้ซึ่งอาศัยความรู้ทางวิชาการ เนื่องจากความรู้เป็น เงื่อนไขหนึ่งของการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกเหนือจากเงื่อนไขคุณธรรม

5.2.4 เพื่อทดลองนำมาตรการระยะสั้นในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุไปดำเนินการผ่านทางการอบรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มเป้าหมาย และประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการ มีประเด็นอภิปรายดังนี้

1) การทดลองนำมาตรการให้ความรู้และข่าวสารข้อมูลทางการเงิน ผ่านการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการความรู้การเงินขั้นพื้นฐานแก่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุบรรลุเป้าหมายในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในระดับหนึ่ง โดยประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการจากดัชนีชี้วัดพบว่า (1) ผู้เข้าอบรมได้นำความรู้จากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในด้านการระมัดระวังการใช้จ่าย การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การนำเงินออมไปลงทุนและเพิ่มการออม (2) ผู้เข้าอบรมยังได้นำความรู้ ประสบการณ์ ข่าวสารข้อมูลจากการอบรมไปเผยแพร่ให้สมาชิกในครอบครัวและชุมชน (3) จำนวนผู้เข้าอบรมที่มีสุขภาพทางการดีได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตาม การประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการนี้มีข้อจำกัดเนื่องจากผู้เข้าอบรมมีเพียง 79 คน จากชุมชนทั้ง 3 ลักษณะของจังหวัดนนทบุรี และเป็นการอบรมเพียงวันเดียวเท่านั้น ผลสัมฤทธิ์ของมาตรการอาจเป็นเฉพาะกรณี

2) แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีและการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการเงินและการออมแก่ผู้สูงอายุที่เสนอแนะจากโครงการวิจัยนี้ถือเป็นโครงการนำร่อง เพราะสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุในระดับประเทศได้ และนำไปปฏิบัติทั่วประเทศ เนื่องจากการสุ่มตัวอย่างชุมชนของจังหวัดนนทบุรีในการศึกษาครั้งนี้ ได้แบ่งเป็น

ชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองและกึ่งชนบท และชุมชนชนบท เพื่อเป็นตัวแทนชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนบท ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้สูงอายุทั่วประเทศแต่ละคนจะต้องเป็นสมาชิกในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

5. 3.1.1 แนวทางและมาตรการระยะยาวในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุโดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่ม

การส่งเสริมการเพิ่มรายได้แก่ผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มศักยภาพการเงินและการออม อาจมีได้หลายแนวทาง เช่น ส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีงานทำ ให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษี และเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝากหรือผลตอบแทนที่ผู้สูงอายุได้รับให้สูงกว่าที่คนอื่นได้รับ

1) **เพิ่มรายได้จากการทำงาน** กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการบำนาญรองลงมาเป็นพนักงานเกษียณ มีการศึกษาดีและมีประสบการณ์ยาวนานในการทำงาน จึงควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มจากการทำงาน ในลักษณะของการเป็นที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ กรรมการ วิทยากร ทำงานที่เกี่ยวข้องกับใช้ความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการทำงานก่อนเกษียณ กลุ่มตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ละชุมชนชนบท ส่วนใหญ่มีสถานภาพปัจจุบัน ไม่ได้ทำงาน รองลงมาเป็นเกษตรกร และทำงานช่วยครอบครัว จึงควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุในลักษณะชุมชนดังกล่าวรวมกลุ่มกันทำงานหารายได้เพิ่ม เช่น จัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุขึ้นในชุมชน จัดกลุ่มให้ทำงานที่บ้านเพื่อเพิ่มรายได้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีงานทำเพิ่มรายได้ตามสภาพ และสนับสนุนการจัดการรวมกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อแลกเปลี่ยนวิชาการความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ รวมทั้งจัดทัศนศึกษาพาผู้สูงอายุไปพบเห็นชุมชนตัวอย่างการเพิ่มรายได้จากการรวมกลุ่มทำงานที่ประสบความสำเร็จ

2) **เพิ่มรายได้จากมาตรการภาษี** รัฐบาลควรพิจารณาเพิ่มสิทธิประโยชน์เรื่องภาษีแก่ผู้สูงอายุ เช่น เพิ่มการลดหย่อนภาษีรายได้ ยกเว้นการเสียภาษีดอกผลที่ได้จากการลงทุน ยกเว้นภาษีดอกเบี้ยเงินฝาก/ดอกเบี้ยพันธบัตร/เงินปันผล รูปแบบการออมที่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนเมืองนิยมเป็นดับแรก คือออมเป็นเงินฝากในสถาบันการเงิน รัฐบาลควรยกเว้นการเก็บภาษีดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารของผู้สูงอายุ โดยไม่จำกัดวงเงินรายได้จากดอกเบี้ย เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากการทำงาน ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารเป็นแหล่งรายได้ทางหนึ่งสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่ฝากเงินกับสถาบันการเงิน การยกเว้นภาษีดอกเบี้ยเงินฝาก/ดอกเบี้ยพันธบัตร/เงินปันผล จะเพิ่มรายได้ของผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุนำเงินออมไปลงทุนในหลักทรัพย์ที่ให้ดอกผล แทนการนิยมถือครองสินทรัพย์หรือเก็บออมเป็นเงินสด

3) **เพิ่มรายได้จากการเพิ่มดอกเบี้ยเงินฝากและพันธบัตร** การเพิ่มดอกเบี้ยเงินฝากและพันธบัตรที่ผู้สูงอายุได้รับให้สูงกว่าที่นักลงทุนคนอื่นได้รับ จะเป็นการจูงใจให้ผู้สูงอายุลดความนิยมการถือครองสินทรัพย์และเก็บออมเป็นเงินสดหรืออสังหาริมทรัพย์ ที่ขาดสภาพคล่อง และหันมาลงทุนในสินทรัพย์ที่ให้ดอกผลเพิ่มรายได้และมีสภาพคล่อง สถาบันการเงินของรัฐหรือเอกชนควรมีโครงการออมเงินที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้สูงอายุให้สูงกว่ากลุ่มอายุในวัยทำงาน เพื่อเพิ่มรายได้และศักยภาพในการออมของผู้สูงอายุ

5.3.1.2 แนวทางและมาตรการระยะสั้นในการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุ: ส่งเสริมให้ความรู้ด้านการเงินและเพิ่มการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินแก่ผู้สูงอายุในชุมชน

1) ส่วนราชการและสถาบันการศึกษาควรสนับสนุนการดำเนินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการเงินและการออมแก่กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนต่างๆทุกจังหวัดทั่วประเทศไทย เนื้อหาการอบรมความรู้แก่กลุ่มผู้สูงอายุในแต่ละลักษณะชุมชนควรแตกต่างกัน ผู้สูงอายุในชุมชนเมืองส่วนใหญ่มีการศึกษาและฐานะการเงินดีกว่ารวมทั้งคุ้นเคยกับการใช้บริการทางการเงินของสถาบันการเงิน ในขณะที่ผู้สูงอายุในชุมชนชนบทส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีระดับการศึกษาและฐานะทางการเงินด้อยกว่าผู้สูงอายุในชุมชนเมือง และไม่สะดวกหรือไม่คุ้นเคยกับการใช้บริการการเงินของสถาบันการเงิน เนื้อหาส่วนหนึ่งของการอบรมควรเน้นความรู้เรื่องช่องทางการนำเงินออมไปลงทุนหารายได้ ตราสารทางการเงินประเภทต่างๆ ความรู้เรื่องเงินเฟ้อ ความรู้การบริหารเงินส่วนบุคคลแก่ผู้สูงอายุด้านการวางแผนการใช้จ่าย การวางแผนการเงินหลังเกษียณ และการจัดทำบัญชีครัวเรือน รวมทั้งวิธีการลดรายจ่ายและลดภาระหนี้สิน สำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยโดยเฉพาะผู้สูงอายุในชุมชนชนบท

2) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับท้องถิ่นและราชการให้การสนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลและวิธีดำเนินการออม ทำการประชาสัมพันธ์สร้างทัศนคติที่ดีให้เห็นความสำคัญของการออม ให้ความรู้ความเข้าใจถึงผลประโยชน์ของการออม ออกเยี่ยมกลุ่ม/ชมรม/สมาคมชมรมสูงอายุ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม/ชมรม/สมาคมเพื่อการออม ส่งเสริมด้านความรู้ความเข้าใจด้านการออมให้กับกลุ่มชมรม/สมาคมผู้สูงอายุ

3) เพิ่มการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินแก่ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทซึ่งไม่ค่อยมีโอกาสได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน โดยส่งเสริมการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นผ่านสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุชุมชน ผู้นำชุมชน ทางเสียงตามสาย และหอกระจายข่าวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

5.3.1.3 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1) พัฒนาหลักสูตรการศึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับลักษณะชุมชน เนื่องจากผู้สูงอายุในแต่ละลักษณะชุมชนมีความแตกต่างกันในเรื่องระดับการศึกษา สถานภาพปัจจุบัน ฐานะทางการเงิน ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเข้าถึงบริการทางการเงินของสถาบันการเงิน

2) รณรงค์ให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ให้เข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงในเรื่องการออม และเน้นการดำรงชีพอย่างพึ่งพาตนเอง รวมทั้งแนะแนวทางและวิธีการออมการลงทุนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5.3.1.4 ส่งเสริมผู้สูงอายุในชุมชนชนบทที่ห่างไกลจากบริการทางการเงินของสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์เข้าถึงระบบการออมในชุมชน

1) สนับสนุนให้มีการตั้งกลุ่มการออมขึ้นในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบท และให้ความรู้ความเข้าใจในผลประโยชน์ของการออม ประชาสัมพันธ์ผ่านการกระจายข่าวเสียงตามสายวิทยุชุมชน ข้อมูลในด้านการเงิน จัดทำแผ่นพับ เผยแพร่ไปตามชมรมชุมชนต่างๆ ส่งข้อมูลไปที่วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ วารสารไปยังชุมชน ส่งข้อมูลข่าวสารเผยแพร่ไปทางโทรทัศน์ ให้ประชาชนได้รับทราบถึงสิทธิของผู้สูงอายุที่พึงจะได้

2) สนับสนุนให้มีการออมเกิดขึ้นในหมู่บ้านในชุมชนชนบท โดยจัดตั้งธนาคารการออมในหมู่บ้านเฉพาะผู้สูงอายุ และเปิดเวทีประชาคมให้ผู้สูงอายุรู้ถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับและข้อดีในธนาคารการออมนั้น ๆ เพราะการออมกับธนาคารของรัฐหรือของเอกชนอาจไม่สะดวกในการเดินทางสำหรับผู้สูงอายุ

3) สนับสนุนให้อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชนมีบทบาทมากขึ้นในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ เริ่มจากการรวมกลุ่มการออมของผู้สูงอายุ เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน

4) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการออมภายในกลุ่มตนเองให้มากที่สุดและหน่วยราชการสนับสนุนเงินออมเพิ่มเติมให้กับผู้สูงอายุที่พากเพียรในการออม เช่น ให้ผู้สูงอายุออม 1 ส่วน หน่วยราชการสนับสนุน 1 ส่วน โดยจัดการให้เหมือนกองทุนสำรองเลี้ยงชีพของบริษัทเอกชนที่จัดให้สมาชิกมีการออมสะสม เช่น ผู้สูงอายุออม 500 ส่วนราชการสมทบอีก 1000 โดยมีกฎระเบียบตามระเบียบของกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

5) ส่งเสริมผู้สูงอายุให้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มการออมในชุมชน ในขณะเดียวกันสนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งของการบริหารจัดการของคณะกรรมการกลุ่มการออมในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้เพื่อสร้างความมั่นใจและความศรัทธาเชื่อถือจากสมาชิก และกระตุ้นให้ผู้สูงอายุในชุมชนสนใจมาออมเงินกับกลุ่มการออมในชุมชน

6) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชุมชนชนบทเข้าถึงบริการทางการเงินของสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ เพื่อจะได้มีช่องทางนำเงินออมไปลงทุนเพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มรายได้ ซึ่งดีกว่าเก็บออมและถือครองสินทรัพย์เป็นเงินสดอยู่กับตัว

5.3.1.5 เน้นสตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายและเป็นพลังขับเคลื่อนการออมในชุมชน

1) ในการรณรงค์ให้ผู้สูงอายุเพิ่มการออม ให้เน้นกลุ่มเป้าหมายที่สตรีสูงวัย เนื่องจากมีความโน้มเอียงในการออมมากกว่าผู้สูงอายุชาย

2) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเพศหญิงมีบทบาทเพิ่มขึ้นหรือมีส่วนร่วมมากขึ้นในการขับเคลื่อนการออมในครอบครัวและชุมชน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุที่เสนอแนะ เป็นกรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี ซึ่งอยู่ในภาคกลาง งานวิจัยครั้งต่อไป ควรจะขยายการวิจัยให้ครอบคลุมจังหวัดอื่นของทุกภาค และในระดับประเทศ เพื่อจะได้นำข้อมูลไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในระดับภาคและระดับประเทศได้

5.3.2.2 จัดโครงการอบรมความรู้ด้านการเงินแก่ผู้สูงอายุทั่วประเทศ โดยจำแนกกลุ่มผู้เข้าอบรมตาม 1) ระดับการศึกษา 2) ช่วงอายุ 3) ชุมชนที่อยู่อาศัย: เมือง กึ่งเมืองกึ่งชนบท และชนบท และวิจัยผลสัมฤทธิ์ของโครงการเปรียบเทียบแต่ละกลุ่ม

5.3.2.3 ศึกษาแนวทางและมาตรการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มจากการทำงาน และจากแนวทางอื่นๆ โดยจำแนกผู้สูงอายุตาม 1) ช่วงวัย: กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 60-69 ปี) และกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 60-69 ปี) 2) เพศ และ 3) เขตที่อยู่อาศัย: ในเทศบาลและนอกเทศบาล

ภาคผนวก ก.

จังหวัดนนทบุรี

ภูมิศาสตร์

ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

จังหวัดนนทบุรีตั้งอยู่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือค่อนทางเหนือ 20 กิโลเมตร มีพื้นที่ปกครองทั้งหมด 622.303 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 388,939.375 ไร่ โดยมีพิกัดภูมิศาสตร์อยู่ละติจูดที่ 13 องศา 47 ลิปดาเหนือ ถึงละติจูดที่ 14 องศา 04 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 100 องศา 15 ลิปดาตะวันออก ถึงลองจิจูดที่ 100 องศา 34 ลิปดาตะวันออก และมีอาณาเขตจรดอำเภอและจังหวัดข้างเคียงเรียงตามเข็มนาฬิกา ดังนี้

- **ทิศเหนือ** ติดต่อกับอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอลาดหลุมแก้ว และอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี
- **ทิศตะวันออก** ติดต่อกับเขตดอนเมือง เขตหลักสี่ เขตจตุจักร และเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร (ฝั่งพระนคร)
- **ทิศใต้** ติดต่อกับเขตบางพลัด เขตตลิ่งชัน และเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร (ฝั่งธนบุรี)
- **ทิศตะวันตก** ติดต่อกับอำเภอพุทธมณฑลและอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแม่น้ำไหลผ่าน จึงแบ่งออกเป็น 2 ฝั่ง คือ ฝั่งตะวันตก มีพื้นที่ 3 ใน 4 ของจังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีน้ำท่วมถึง มีคูคลองขนาดต่าง ๆ เชื่อมโยงกันหลายสายเหมือนใยแมงมุม มีการทำเรือกสวนไร่นา และฝั่งตะวันออกมีพื้นที่ 1 ใน 3 ของจังหวัด ได้แก่พื้นที่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี และเทศบาลนครปากเกร็ด เป็นเขตเมืองมีประชากรอยู่อย่างหนาแน่น อาจถือได้ว่าส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งของเมืองหลวง เพราะเขตแดนระหว่างนนทบุรีกับกรุงเทพมหานครนั้นแทบจะไม่เป็นที่รู้จัก

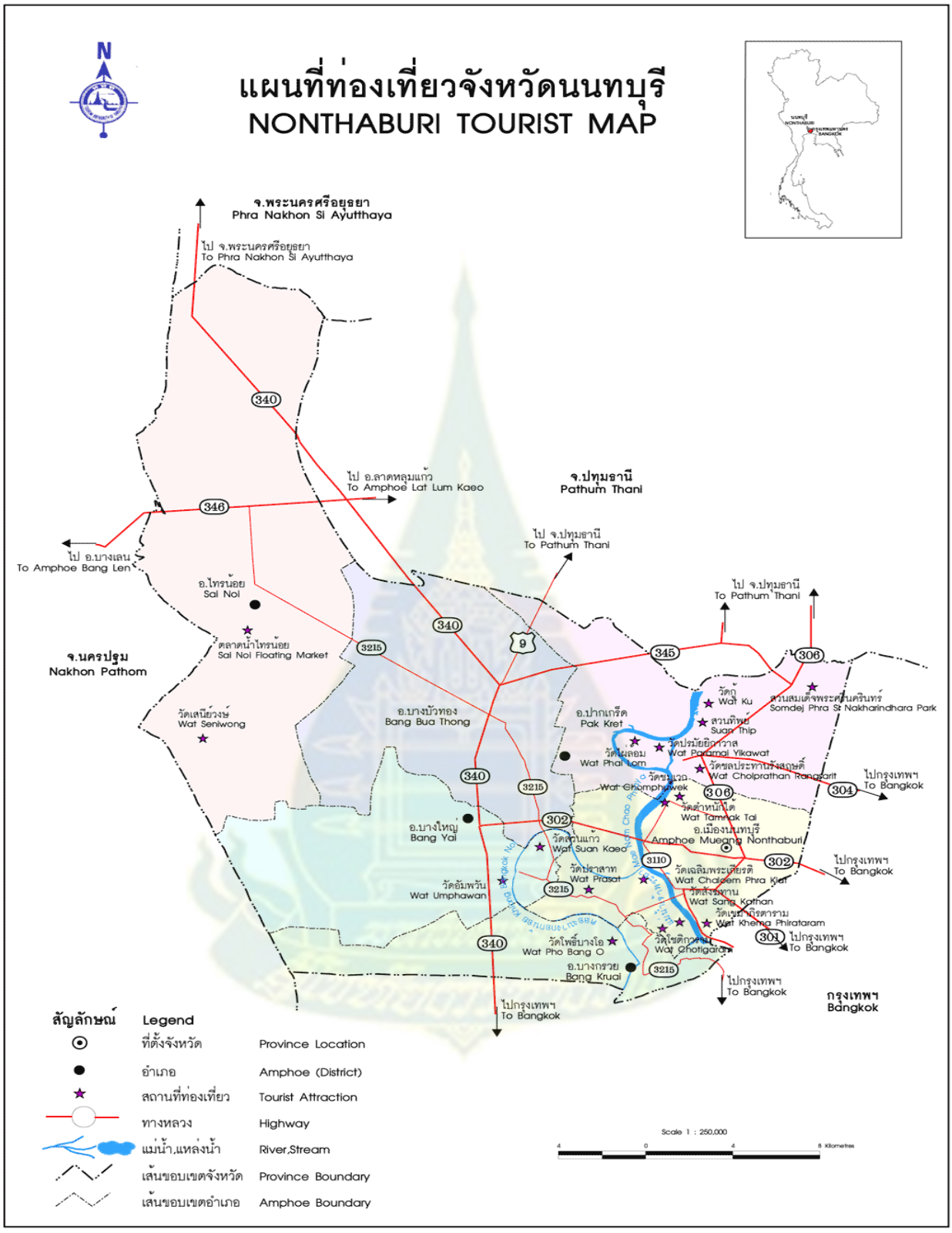

การแบ่งเขตการปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาค

จังหวัดนนทบุรีแบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาค (ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่) ออก เป็น 6 อำเภอ 52 ตำบล 440 หมู่บ้าน แต่หากไม่นับรวมหน่วยการปกครองในเขตเทศบาลเมืองและเทศบาลนครซึ่งยุบเลิกตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านแล้ว จะมีทั้งหมด 34 ตำบล 328 หมู่บ้าน โดยอำเภอทั้ง 6 อำเภอของจังหวัดนนทบุรี มีรายชื่อและข้อมูลทั่วไปดังนี้

ข้อมูลอำเภอในจังหวัดนนทบุรี (31 ธันวาคม พ.ศ. 2552)

ลำดับ	ชื่ออำเภอ [1]	ชั้น	พื้นที่ (ตร.กม.)	ห่างจากจังหวัด	ตั้งเมื่อ (พ.ศ.)	ตำบล[2]	หมู่บ้าน[3]	ประชากร
1	เมืองนนทบุรี	พิเศษ	77.018	-	ไม่มีข้อมูล	10	26	356,153
2	บางกรวย	2	57.408	16.86	2447	9	41	103,930
3	บางใหญ่	2	96.398	8.11	2464	6	69	107,716
4	บางบัวทอง	1	116.439	15.96	2445	8	73	234,496
5	ไทรน้อย	2	186.017	29.01	2499	7	68	56,195
6	ปากเกร็ด	1	89.023	7.45	2427	12	51	219,581

[1] เรียงตามรหัสเขตการปกครองของกรมการปกครอง

[2] รวมตำบลในเขตเทศบาลเมืองและเทศบาลนครด้วย

[3] เฉพาะหมู่บ้านนอกเขตเทศบาลเมืองและเทศบาลนคร (ทั้งเต็มหมู่และบางส่วน) เท่านั้น สำหรับจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ให้ดูในบทความของแต่ละอำเภอ

ที่มา http://th.wikipedia.org/wki

การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

พื้นที่จังหวัดนนทบุรีประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 46 แห่ง แบ่งตามประเภทและอำนาจบริหารจัดการภายในท้องที่ได้เป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 11 แห่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบล 34 แห่ง เทศบาลทั้งหมดมีรายชื่อดังนี้

ข้อมูลเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี (31 ธันวาคม พ.ศ. 2552)

ลำดับ	ชื่อเทศบาล	พื้นที่ (ตร.กม.)	ตั้งเมื่อ[1] (พ.ศ.)	อำเภอ	ครอบคลุมตำบล			ประชากร
					ทั้งตำบล	บางส่วน	รวม	
1	นครนนทบุรี	38.90	2538	เมืองนนทบุรี	5	-	5	263,507
2	นครปากเกร็ด	36.04	2543	ปากเกร็ด	5	-	5	176,742
3	เมืองบางบัวทอง	13.50	2480	บางบัวทอง	1	4	5	46,428
4	เมืองบางกรวย	8.40	2545	บางกรวย	2	-	2	41,742
5	เมืองบางศรีเมือง	6.36	2549	เมืองนนทบุรี	1	1	2	29,416
6	ตำบลปลายบาง	15.68	2542	บางกรวย	2	1	3	28,867
7	ตำบลบางม่วง	1.67	2542	บางใหญ่	-	3	3	5,104
8	ตำบลบางใหญ่	7.23	2542	บางใหญ่	-	3	3	9,655
9	ตำบลไทรน้อย	1.20	2542	ไทรน้อย	-	2	2	1,862
10	ตำบลไทรม้า	8.14	2546	เมืองนนทบุรี	1	-	1	19,021
11	ตำบลศาลากลาง	14.78	2551	บางกรวย	1	-	1	8,777

1 หมายถึงปีที่ได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลในระดับล่าสุด

ที่มา http://th.wikipedia.org/wki

การปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย

นอกเหนือไปจากการปกครองส่วนภูมิภาคแล้ว ประเทศไทยยังมีการแบ่งเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นอีกหนึ่งรูปแบบ ซึ่งมีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่นนั้นๆ แบ่งได้เป็นสองพวกใหญ่ๆคือ ท้องที่เทศบาล และ ท้องที่ตำบล

- **ท้องที่เทศบาล** โดยทั่วไปหมายถึง**ท้องถิ่นที่มีความเป็นเมือง หรือมีศูนย์กลางของความเป็นเมืองอย่างเห็นได้ชัดเจน** ซึ่งไม่มีความจำเป็นจะต้องเป็นท้องที่ตามเขตการปกครองส่วนภูมิภาคแต่อย่างใด ท้องที่เทศบาลนั้น อยู่ภายใต้การบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ชื่อว่า เทศบาล โดยองค์กรของเทศบาล ต้องมีสภาเทศบาล และมีคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรี แล้วแต่กรณี ซึ่งเทศบาลในประเทศไทยแบ่งออกเป็นสามระดับคือ
    - **<u>เทศบาลนคร</u>** คือเขตท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรรวมกัน 50,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้อันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล

- **เทศบาลเมือง** คือเขตท้องถิ่นชุมชนที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นที่มีประชากรรวมกัน 10,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้อันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล
- **เทศบาลตำบล** คือเขตท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรรวมกัน 5,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้อันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล หรือ เป็นสุขาภิบาลเดิมมาก่อนการยกฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล และแม้ว่า "เทศบาลตำบล" จะมีชื่อเรียกคล้ายกันหรือชื่อเดียวกันกับ "ตำบล" แต่เทศบาลตำบลไม่จำเป็นจะต้องครอบคลุมตำบลเพียงตำบลเดียว หรือไม่จำเป็นต้องครอบคลุมตำบลตามชื่อเทศบาลนั้น เช่น เทศบาลตำบลแม่สาย ครอบคลุมบริเวณเมืองต่อเนื่องระหว่างตำบลเวียงพางคำ และตำบลแม่สาย พื้นที่นอกเหนือท้องที่เทศบาลนี้ มีฐานะเป็นท้องที่ตำบล ซึ่งต่อมาภายหลังจึงยกขึ้นเป็นเทศบาลภายหลัง

ท้องที่เทศบาลทั้งสามรูปแบบนี้ จำเป็นจะต้องมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเขตชุมชนนั้นๆ ขึ้นเป็นเทศบาลในแต่ละระดับชั้นด้วย ดังนั้น ในทางปฏิบัติ ท้องถิ่นบางแห่งอาจจะผ่านเกณฑ์ทั้งด้านประชากร และรายได้แล้ว แต่ยังมีสถานะเป็นองค์กรในระดับที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็นอยู่ เนื่องด้วยยังไม่มีการยกฐานะ

สำหรับ เขตเทศบาลเมือง (บางแห่ง) และ เขตเทศบาลนคร จะแบ่งเขตการปกครองย่อยลงเป็นชุมชน ซึ่งมีฐานะเท่ากับ หมู่บ้าน ในระบบการปกครองส่วนภูมิภาค โดยชุมชนจะไม่มีตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน ซึ่งเป็นตำแหน่งของระบบบริหารราชการส่วนภูมิภาค และพิเศษสำหรับเขตเทศบาลนครขนาดใหญ่หลายแห่งเช่น นครเชียงใหม่ นครหาดใหญ่ และ นครนนทบุรี มีเขตการปกครองในระดับ แขวง ซึ่งเป็นการรวมชุมชนหลายๆ ชุมชนเข้าด้วยกัน โดยแขวงนี้ ไม่ได้มีอาณาเขตตามเขตตำบลแต่อย่างใด

- **ท้องที่ตำบล** โดยทั่วไปคือส่วน**ท้องที่ชนบท หรือกึ่งเมือง ที่มีการกระจายตัวของประชากรอย่างหลวมๆ** แต่อาจจะมีเขตชุมชนที่มีประชากรหนาแน่นกว่าจุดอื่นๆ ในท้องที่ด้วย ในทางปฏิบัติ ท้องที่ตำบลคือท้องที่ส่วนที่เหลือจากท้องที่เทศบาล โดยจะมีอาณาเขตครอบคลุมท้องที่ตำบล ตามอย่างการปกครองส่วนภูมิภาคเป็นหลัก แต่หากพื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดที่อยู่ในเขตท้องที่เทศบาลแล้ว ก็จะอยู่นอกเหนือจากเขตพื้นที่ของท้องที่ตำบล กล่าวคือ หากมีตัวเมืองอยู่ระหว่างกลางของเขตตำบล (ส่วนภูมิภาค) ในสองตำบล ซึ่งเขตตัวเมืองนั้นได้รับการยกฐานะเป็นท้องที่เทศบาลแล้ว พื้นที่ส่วนที่เหลือที่ไม่เต็มตำบลคือท้องที่ตำบล ซึ่งจะอยู่ภายใต้การบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ชื่อว่า องค์การบริหารส่วนตำบล โดยต้องมีสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้บริหาร ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบล อาจไม่ได้ดูแลท้องที่ตำบลเดียว ในทางทฤษฎีอาจจะดูแลสองตำบลหรือ

มากกว่าก็ได้ ทั้งนี้ กฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ระบุจำนวนประชากร ในการจัดตั้งท้องที่บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้

นอกเหนือจาก เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว ยังมีองค์การปกครองอีกหนึ่งประเภท คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีหน้าที่อุดหนุนท้องถิ่น (เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล) ในการดำเนินกิจการที่ท้องถิ่นไม่สามารถทำได้ โดยอาจจะเป็นโครงการขนาดใหญ่ เกินขอบเขตอำนาจของท้องถิ่น หรืออาจเป็นโครงการ ที่เป็นประโยชน์ส่วนรวมของทุกท้องถิ่นในจังหวัดเดียวกัน เช่น การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ เป็นต้น

รายชื่อตำบลและอำเภอในจังหวัดนนทบุรี

01 – อำเภอเมือง	120101 - ตำบลสวนใหญ่ 120102 - ตำบลตลาดขวัญ 120103 - ตำบลบางเขน 120104 - ตำบลบางกระสอ 120105 - ตำบลท่าทราย 120106 - ตำบลบางไผ่ 120107 - ตำบลบางศรีเมือง 120108 - ตำบลบางกร่าง 120109 - ตำบลไทรม้า 120110 - ตำบลบางรักน้อย
02 - อำเภอบางกรวย	120201 - ตำบลวัดชลอ 120202 - ตำบลบางกรวย 120203 - ตำบลบางสีทอง 120204 - ตำบลบางขนุน 120205 - ตำบลบางขุนกอง 120206 - ตำบลบางคูเวียง 120207 - ตำบลมหาสวัสดิ์ 120208 - ตำบลปลายบาง
03 - อำเภอบางใหญ่	120301 - ตำบลบางม่วง 120302 - ตำบลบางแม่นาง 120303 - ตำบลบางเลน 120304 - ตำบลเสาธงหิน 120305 - ตำบลบางใหญ่ 120306 - ตำบลบ้านใหม่
04 - อำเภอบางบัวทอง	120401 - ตำบลโสนลอย 120402 - ตำบลบางบัวทอง 120403 - ตำบลบางรักใหญ่

	120404 - ตำบลบางคูรัด 120405 - ตำบลละหาร 120406 - ตำบลลำโพ 120407 - ตำบลพิมลราช 120408 - ตำบลบางรักพัฒนา
05 - อำเภอไทรน้อย	120501 - ตำบลไทรน้อย 120502 - ตำบลราษฎร์นิยม 120503 - ตำบลหนองเพรางาย 120504 - ตำบลไทรใหญ่ 120505 - ตำบลขุนศรี 120506 - ตำบลคลองขวาง 120507 - ตำบลทวีวัฒนา
06 - อำเภอปากเกร็ด	120601 - ตำบลปากเกร็ด 120602 - ตำบลบางตลาด 120603 - ตำบลบ้านใหม่ 120604 - ตำบลบางพูด 120605 - ตำบลบางตะไนย์ 120606 - ตำบลคลองพระอุดม 120607 - ตำบลท่าอิฐ 120608 - ตำบลเกาะเกร็ด 120609 - ตำบลอ้อมเกร็ด 120610 - ตำบลคลองข่อย 120611 - ตำบลบางพลับ 120612 - ตำบลคลองเกลือ

1. อำเภอเมือง

ท้องที่อำเภอเมืองนนทบุรีประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 แห่ง ได้แก่

- **<u>เทศบาลนครนนทบุรี</u>** ครอบคลุมท้องที่ตำบลสวนใหญ่ ตำบลตลาดขวัญ ตำบลบางเขน ตำบลบางกระสอ และตำบลท่าทรายทั้งตำบล
- **<u>เทศบาลเมืองบางศรีเมือง</u>** ครอบคลุมท้องที่ตำบลบางศรีเมืองทั้งตำบลและตำบลบางกร่าง เฉพาะหมู่ที่ 1 และบางส่วนของหมู่ที่ 2, 3, 9
- **<u>เทศบาลตำบลไทรม้า</u>** ครอบคลุมท้องที่ตำบลไทรม้าทั้งตำบล
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลบางไผ่
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางกร่าง** ครอบคลุมท้องที่ตำบลบางกร่าง เฉพาะหมู่ที่ 4-8, 10 และบางส่วนของหมู่ที่ 2,3,9
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลบางรักน้อย

คณะผู้วิจัยกำหนด

1.1 **<u>ชุมชนเมือง</u>** ตำบลที่อยู่ในเขตเทศบาลทั้งตำบล ตำบลสวนใหญ่ ตำบลตลาดขวัญ ตลาดบางเขน ตำบลบางกระสอ ตำบลท่าทราย ตำบลบางศรีเมือง และเทศบาลตำบลไทรม้า

1.2 **<u>ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท</u>** ตำบลบางกร่าง

1.3 **<u>ชุมชนชนบท</u>** ตำบลบางไผ่ ตำบลบางรักน้อย

2. อำเภอปากเกร็ด

ท้องที่อำเภอปากเกร็ดประกอบด้วย<u>องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</u> 8 แห่ง ได้แก่

- **<u>เทศบาลนครปากเกร็ด</u>** ครอบคลุมท้องที่ตำบลปากเกร็ด ตำบลบางตลาด ตำบลบ้านใหม่ ตำบลบางพูด และตำบลคลองเกลือทั้งตำบล
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางตะไนย์** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลบางตะไนย์
- **องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระอุดม** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลคลองพระอุดม
- **องค์การบริหารส่วนตำบลท่าอิฐ** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลท่าอิฐ
- **องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลเกาะเกร็ด
- **องค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลอ้อมเกร็ด

- **องค์การบริหารส่วนตำบลคลองข่อย** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลคลองข่อย
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลับ** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลบางพลับ

คณะผู้วิจัยกำหนด

2.1 ชุมชนเมือง เทศบาลนครปากเกร็ด ประกอบด้วยตำบลปากเกร็ด ตำบลบางตลาด ตำบลบ้านใหม่ ตำบลบางพูด ตำบลคลองเกลือ

2.2 ชุมชนชนบท ตำบลบางตะไนย์ ตำบลคลองพระอุดม ตำบลท่าอิฐ ตำบลเกาะเกร็ด ตำบลอ้อมเกร็ด ตำบลคลองข่อย ตำบลบางพลับ

3. อำเภอบางบัวทอง

ท้องที่อำเภอบางบัวทองประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 แห่ง ได้แก่

- **เทศบาลเมืองบางบัวทอง** ครอบคลุมท้องที่ตำบลโสนลอยทั้งตำบล ตำบลบางบัวทอง (เฉพาะหมู่ที่ 2 และบางส่วนของหมู่ที่ 1, 3), ตำบลบางรักใหญ่ (เฉพาะบางส่วนของหมู่ที่ 1, 2, 6, 7), ตำบลพิมลราช (เฉพาะบางส่วนของหมู่ที่ 1-3) และตำบลบางรักพัฒนา (เฉพาะหมู่ที่ 1 และบางส่วนของหมู่ที่ 3, 5, 6)
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทอง** ครอบคลุมท้องที่ตำบลบางบัวทอง เฉพาะหมู่ที่ 4-14 และบางส่วนของหมู่ที่ 1, 3
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่** ครอบคลุมท้องที่ตำบลบางรักใหญ่ เฉพาะหมู่ที่ 3-5, 8-11 และบางส่วนของหมู่ที่ 1, 2, 6, 7
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางคูรัด** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลบางคูรัด
- **องค์การบริหารส่วนตำบลละหาร** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลละหาร
- **องค์การบริหารส่วนตำบลลำโพ** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลลำโพ
- **องค์การบริหารส่วนตำบลพิมลราช** ครอบคลุมท้องที่ตำบลพิมลราช เฉพาะหมู่ที่ 4-8 และบางส่วนของหมู่ที่ 1-3
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักพัฒนา** ครอบคลุมท้องที่ตำบลบางรักพัฒนา เฉพาะหมู่ที่ 2, 4, 7-15 และบางส่วนของหมู่ที่ 3, 5, 6

คณะผู้วีจัยกำหนด

3.1 ชุมชนเมือง ตำบลโสนลอย

3.2 ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ตำบลบางบัวทอง ตำบลบางรักใหญ่ ตำบลพิมลราช ตำบลบางรักพัฒนา

3.3 ชุมชนชนบท ตำบลบางคูรัด ตำบลละหาร ตำบลลำโพ

4. อำเภอบางกรวย

ท้องที่อำเภอบางกรวยประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7 แห่ง ได้แก่

- **เทศบาลเมืองบางกรวย** ครอบคลุมท้องที่ตำบลวัดชลอและตำบลบางกรวยทั้งตำบล
- **เทศบาลตำบลปลายบาง** ครอบคลุมท้องที่ตำบลบางคูเวียงและตำบลปลายบางทั้งตำบล รวมไปถึงตำบลมหาสวัสดิ์ เฉพาะหมู่ที่ 1, 2, 6, 7 และบางส่วนของหมู่ที่ 5[9]
- **เทศบาลตำบลศาลากลาง** ครอบคลุมท้องที่ตำบลศาลากลางทั้งตำบล
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางสีทอง** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลบางสีทอง
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางขนุน** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลบางขนุน
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนกอง** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลบางขุนกอง
- **องค์การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์** ครอบคลุมท้องที่ตำบลมหาสวัสดิ์ เฉพาะหมู่ที่ 3, 4 และบางส่วนของหมู่ที่ 5

คณะผู้วิจัยกำหนด

4.1 ชุมชนเมือง เทศบาลเมืองบางกรวยประกอบด้วย ตำบลวัดชลอ ตำบลบางกรวย เทศบาลตำบลปลายบางประกอบด้วยตำบลบางคูเวียง ตำบลปลายบาง

4.2 ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ตำบลมหาสวัสดิ์ เทศบาลตำบลศาลากลาง ตำบลศาลากลาง

4.3 ชุมชนชนบท ตำบลบางสีทอง ตำบลบางขนุน ตำบลบางขุนกอง

5. อำเภอบางใหญ่

ท้องที่อำเภอบางใหญ่ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 แห่ง ได้แก่

- **เทศบาลตำบลบางม่วง** ครอบคลุมท้องที่ตำบลบางม่วง (เฉพาะหมู่ที่ 2 และบางส่วนของหมู่ที่ 12), ตำบลบางเลน (เฉพาะหมู่ที่ 5 และบางส่วนของหมู่ที่ 4, 11) และตำบลเสาธงหิน (เฉพาะบางส่วนของหมู่ที่ 1-3)
- **เทศบาลตำบลบางใหญ่** ครอบคลุมท้องที่ตำบลบางแม่นาง (เฉพาะบางส่วนของหมู่ที่ 3, 5-8), ตำบลบางใหญ่ (เฉพาะหมู่ที่ 2 และบางส่วนของหมู่ที่ 1, 3-6) และตำบลบ้านใหม่ (เฉพาะบางส่วนของหมู่ที่ 1, 2, 4)

- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางม่วง** ครอบคลุมท้องที่ตำบลบางม่วง เฉพาะหมู่ที่ 1, 3-11, 13-15 และบางส่วนของหมู่ที่ 12
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางแม่นาง** ครอบคลุมท้องที่ตำบลบางแม่นาง เฉพาะหมู่ที่ 1, 2, 4, 9-18 และบางส่วนของหมู่ที่ 3, 5-8
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางเลน** ครอบคลุมท้องที่ตำบลบางเลน เฉพาะหมู่ที่ 1-3, 6-10 และบางส่วนของหมู่ที่ 4, 11
- **องค์การบริหารส่วนตำบลเสาธงหิน** ครอบคลุมท้องที่ตำบลเสาธงหิน เฉพาะหมู่ที่ 4-8 และบางส่วนของหมู่ที่ 1-3
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบางใหญ่** ครอบคลุมท้องที่ตำบลบางใหญ่ เฉพาะบางส่วนของหมู่ที่ 1, 3-6
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่** ครอบคลุมท้องที่ตำบลบ้านใหม่ เฉพาะหมู่ที่ 3, 5-11 และบางส่วนของหมู่ที่ 1, 2, 4

คณะผู้วิจัยกำหนด

ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ตำบลบางม่วง ตำบลบางเลน ตำบลบางใหญ่ ตำบลเสาธงหิน ตำบลบางแม่นาง และตำบาลบ้านใหม่

6. อำเภอไทรน้อย

ท้องที่อำเภอไทรน้อยประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 แห่ง ได้แก่

- **เทศบาลตำบลไทรน้อย** ครอบคลุมท้องที่บางส่วนของหมู่ที่ 5 ตำบลไทรน้อย และบางส่วนของหมู่ที่ 1 ตำบลคลองขวาง
- **องค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย** ครอบคลุมท้องที่ตำบลไทรน้อย เฉพาะหมู่ที่ 1-4, 6-11 และบางส่วนของหมู่ที่ 5
- **องค์การบริหารส่วนตำบลราษฎร์นิยม** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลราษฎร์นิยม
- **องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเพรางาย** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลหนองเพรางาย
- **องค์การบริหารส่วนตำบลไทรใหญ่** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลไทรใหญ่
- **องค์การบริหารส่วนตำบลขุนศรี** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลขุนศรี
- **องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวาง** ครอบคลุมท้องที่ตำบลคลองขวาง เฉพาะหมู่ที่ 2-10 และบางส่วนของหมู่ที่ 1
- **องค์การบริหารส่วนตำบลทวีวัฒนา** ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของตำบลทวีวัฒนา

คณะผู้วิจัยกำหนด

ชุมชนชนบท ตำบลไทรน้อย ตำบลราษฎร์นิยม ตำบลหนองเพรางาย ตำบลไทรใหญ่ ตำบลขุนศรี ตำบลทวีวัฒนา

อำเภอ ในจังหวัดนนทบุรี	
เมืองนนทบุรี • บางกรวย • บางใหญ่ • บางบัวทอง • ไทรน้อย • ปากเกร็ด	

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนนทบุรี	
องค์การบริหารส่วนจังหวัด	นนทบุรี
เทศบาลนคร	นนทบุรี • ปากเกร็ด
เทศบาลเมือง	บางบัวทอง • บางกรวย • บางศรีเมือง
เทศบาลตำบล	ปลายบาง • บางม่วง • บางใหญ่ • ไทรน้อย • ไทรม้า • ศาลากลาง
องค์การบริหารส่วนตำบล	บางไผ่ • บางกร่าง • บางรักน้อย • บางสีทอง • บางขนุน • บางขุนกอง • มหาสวัสดิ์ • บางม่วง • บางแม่นาง • บางเลน • เสาธงหิน • บางใหญ่ • บ้านใหม่ • บางบัวทอง • บางรักใหญ่ • บางคูรัด • ละหาร • ลำโพ • พิมลราช • บางรักพัฒนา • ไทรน้อย • ราษฎร์นิยม • หนองเพรางาย • ไทรใหญ่ • ขุนศรี • คลองขวาง • ทวีวัฒนา • บางตะไนย์ • คลองพระอุดม • ท่าอิฐ • เกาะเกร็ด • อ้อมเกร็ด • คลองข่อย • บางพลับ

รายงานสถิติจำนวนประชากร และบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล

ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2552

จังหวัด/อำเภอ/ตำบล	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
จังหวัดนนทบุรี	**507,972**	**570,099**	**1,078,071**	**506,548**
อำเภอเมืองนนทบุรี	**20,700**	**23,509**	**44,209**	**21,903**
ตำบลบางไผ่	4,010	4,385	8,395	3,139
ตำบลบางกร่าง	8,278	9,242	17,520	9,251
ตำบลบางรักน้อย	8,412	9,882	18,294	9,513
อำเภอบางกรวย	**15,649**	**17,672**	**33,321**	**14,699**
ตำบลบางสีทอง	4,184	4,769	8,953	3,478
ตำบลบางขนุน	1,954	2,127	4,081	1,828
ตำบลบางขุนกอง	3,552	4,237	7,789	4,345
ตำบลมหาสวัสดิ์	1,749	1,972	3,721	1,587
ตำบลศาลากลาง	4,210	4,567	8,777	3,461
อำเภอบางใหญ่	**43,096**	**49,861**	**92,957**	**49,237**
ตำบลบางม่วง	5,121	5,891	11,012	4,940
ตำบลบางแม่นาง	12,379	14,912	27,291	14,270
ตำบลบางเลน	5,953	6,629	12,582	5,169
ตำบลเสาธงหิน	12,526	14,694	27,220	18,361
ตำบลบางใหญ่	3,888	4,320	8,208	4,120
ตำบลบ้านใหม่	3,229	3,415	6,644	2,377
อำเภอบางบัวทอง	**88,123**	**99,945**	**188,068**	**90,771**
ตำบลบางบัวทอง	19,932	22,508	42,440	24,713
ตำบลบางรักใหญ่	2,461	2,709	5,170	2,190
ตำบลบางคูรัด	15,726	17,895	33,621	14,258
ตำบลละหาร	9,108	9,629	18,737	8,083
ตำบลลำโพ	2,779	3,041	5,820	3,156
ตำบลพิมลราช	17,197	19,716	36,913	17,182
ตำบลบางรักพัฒนา	20,920	24,447	45,367	21,189
อำเภอไทรน้อย	**26,244**	**28,089**	**54,333**	**21,872**
ตำบลไทรน้อย	8,776	9,700	18,476	10,372

จังหวัด/อำเภอ/ตำบล	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
ตำบลราษฎร์นิยม	3,076	3,263	6,339	2,184
ตำบลหนองเพรางาย	3,313	3,595	6,908	2,038
ตำบลไทรใหญ่	3,161	3,155	6,316	1,554
ตำบลขุนศรี	2,304	2,497	4,801	1,332
ตำบลคลองขวาง	2,337	2,401	4,738	1,374
ตำบลทวีวัฒนา	3,277	3,478	6,755	3,018
อำเภอปากเกร็ด	**20,500**	**22,339**	**42,839**	**17,924**
ตำบลบางตะไนย์	1,956	2,066	4,022	1,753
ตำบลคลองพระอุดม	2,336	2,533	4,869	1,697
ตำบลท่าอิฐ	6,526	7,210	13,736	5,487
ตำบลเกาะเกร็ด	2,720	3,061	5,781	1,503
ตำบลอ้อมเกร็ด	1,019	1,050	2,069	1,064
ตำบลคลองข่อย	3,068	3,306	6,374	2,937
ตำบลบางพลับ	2,875	3,113	5,988	3,483
เทศบาลตำบลไทรม้า	8,743	10,278	19,021	8,857
ตำบลไทรม้า	8,743	10,278	19,021	8,857
เทศบาลตำบลไทรน้อย	918	944	1,862	676
ตำบลไทรน้อย	588	611	1,199	354
ตำบลคลองขวาง	330	333	663	322
เทศบาลตำบลบางใหญ่	4,676	4,979	9,655	3,775
ตำบลบางแม่นาง	1,247	1,277	2,524	629
ตำบลบางใหญ่	3,097	3,367	6,464	2,884
ตำบลบ้านใหม่	332	335	667	262
เทศบาลตำบลบางม่วง	2,546	2,558	5,104	1,795
ตำบลบางม่วง	789	758	1,547	450
ตำบลบางเลน	1,207	1,294	2,501	1,107
ตำบลเสาธงหิน	550	506	1,056	238
เทศบาลตำบลปลายบาง	13,508	15,359	28,867	16,262

จังหวัด/อำเภอ/ตำบล	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
ตำบลบางคูเวียง	3,590	3,995	7,585	3,576
ตำบลมหาสวัสดิ์	4,883	5,814	10,697	5,161
ตำบลปลายบาง	5,035	5,550	10,585	7,525
เทศบาลเมืองบางศรีเมือง	**13,877**	**15,539**	**29,416**	**9,498**
ตำบลบางศรีเมือง	10,545	11,852	22,397	7,132
ตำบลบางกร่าง	3,332	3,687	7,019	2,366
เทศบาลเมืองบางกรวย	**19,423**	**22,319**	**41,742**	**16,588**
ตำบลวัดชลอ	6,169	7,136	13,305	5,172
ตำบลบางกรวย	13,254	15,183	28,437	11,416
เทศบาลนครปากเกร็ด	**82,769**	**93,973**	**176,742**	**100,548**
ตำบลปากเกร็ด	16,929	19,381	36,310	16,598
ตำบลบางตลาด	23,162	25,360	48,522	18,154
ตำบลบ้านใหม่	12,219	13,829	26,048	22,881
ตำบลบางพูด	26,389	30,710	57,099	38,797
ตำบลคลองเกลือ	4,070	4,693	8,763	4,118
เทศบาลเมืองบางบัวทอง	**21,497**	**24,931**	**46,428**	**21,733**
ตำบลโสนลอย	5,198	5,763	10,961	3,666
ตำบลบางบัวทอง	2,483	2,887	5,370	3,825
ตำบลบางรักใหญ่	1,176	1,367	2,543	1,616
ตำบลพิมลราช	2,101	2,470	4,571	2,124
ตำบลบางรักพัฒนา	10,539	12,444	22,983	10,502
เทศบาลนครนนทบุรี	**125,703**	**137,804**	**263,507**	**110,410**
ตำบลสวนใหญ่	21,683	16,137	37,820	12,168
ตำบลตลาดขวัญ	24,136	29,290	53,426	23,092
ตำบลบางเขน	19,751	22,885	42,636	20,833
ตำบลบางกระสอ	25,679	29,644	55,323	25,643
ตำบลท่าทราย	34,454	39,848	74,302	28,674

รายงานสถิติจำนวนประชากร และบ้าน ทั่วประเทศ และรายจังหวัด
ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2553

จังหวัด/อำเภอ/ตำบล	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
ทั่วประเทศ	**31,451,801**	**32,426,466**	**63,878,267**	**21,681,635**
กรุงเทพมหานคร	2,709,568	2,991,826	5,701,394	2,400,540
จังหวัดกระบี่	216,393	216,311	432,704	146,597
จังหวัดกาญจนบุรี	422,162	417,614	839,776	289,860
จังหวัดกาฬสินธุ์	489,436	493,142	982,578	259,476
จังหวัดกำแพงเพชร	361,676	365,417	727,093	236,704
จังหวัดขอนแก่น	876,252	891,349	1,767,601	521,559
จังหวัดจันทบุรี	253,618	260,998	514,616	197,815
จังหวัดฉะเชิงเทรา	330,716	343,217	673,933	235,328
จังหวัดชลบุรี	646,266	670,027	1,316,293	706,277
จังหวัดชัยนาท	161,719	173,215	334,934	110,438
จังหวัดชัยภูมิ	561,146	566,277	1,127,423	339,686
จังหวัดชุมพร	243,594	246,370	489,964	193,848
จังหวัดเชียงราย	589,890	608,328	1,198,218	464,101
จังหวัดเชียงใหม่	800,883	839,596	1,640,479	663,240
จังหวัดตรัง	305,678	316,981	622,659	195,489
จังหวัดตราด	110,429	110,492	220,921	90,876
จังหวัดตาก	266,564	259,120	525,684	177,759
จังหวัดนครนายก	125,113	127,621	252,734	82,768
จังหวัดนครปฐม	413,065	447,181	860,246	320,439
จังหวัดนครพนม	351,005	352,387	703,392	192,029
จังหวัดนครราชสีมา	1,277,333	1,304,756	2,582,089	802,134
จังหวัดนครศรีธรรมราช	755,601	766,960	1,522,561	476,439
จังหวัดนครสวรรค์	525,861	547,634	1,073,495	362,499
จังหวัดนนทบุรี	518,161	583,582	1,101,743	525,261
จังหวัดนราธิวาส	364,898	372,264	737,162	177,735
จังหวัดน่าน	240,280	236,083	476,363	148,335
จังหวัดบุรีรัมย์	775,766	777,999	1,553,765	396,251

แหล่งที่มา สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อตำบลที่จัดอยู่ในชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบทของอำเภอในจังหวัดนนทบุรี [1]

ลักษณะชุมชน	อำเภอบางบัวทอง	อำเภอบางกรวย	อำเภอบางใหญ่	อำเภอไทรน้อย	อำเภอปากเกร็ด	อำเภอเมือง
	ตำบล					
1.เมือง (14)	โสนลอย	วัดชลอ บางกรวย บางคูเวียง ปลายบาง			ปากเกร็ด บางตลาด บ้านใหม่ บางพูด คลองเกลือ	สวนใหญ่ ตลาดขวัญ บางเขน บางกระสอ ท่าทราย บางศรีเมือง ไทรม้า
2.กึ่งเมืองกึ่งชนบท (16)	บางบัวทอง บางรักใหญ่ พิมลราช บางรักพัฒนา	มหาสวัสดิ์ ศาลากลาง	บางม่วง บางแม่นาง บางเลน เสาธงหิน บางใหญ่ บ้านใหม่			บางกร่าง
3 .ชนบท (22)	บางคูรัด ละหาร ลำโพ	บางสีทอง บางขนุน บางขุนกอง		ไทรน้อย ราษฎร์นิยม หนองเพรางาย ไทรใหญ่ ขุนศรี คลองขวาง ทวีวัฒนา	บางตะไนย์ คลองพระอุดม ท่าอิฐ เกาะเกร็ด อ้อมเกร็ด คลองข่อย บางพลับ	บางไผ่ บางรักน้อย

หมายเหตุ [1] คณะวิจัยกำหนดหลักเกณฑ์ชุมชนเมือง หมายถึงตำบลที่อยู่ในเขตเทศบาลนครและเทศบาลเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท หมายถึงตำบลที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบล หรือบางส่วนของตำบลอยู่ในเขตเทศบาลและบางส่วนอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนชนบท หมายถึงตำบลที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งตำบล

เอกสารอ้างอิง

1. เทศบาลเมืองบางศรีเมือง. "ประวัติเทศบาลเมืองบางศรีเมือง." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.bangsrimuang.go.th/profile.php [ม.ป.ป.]. สืบค้น 15 สิงหาคม 2553.
2. "ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง การแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี". *ราชกิจจานุเบกษา* **121** (15 ก): 43-44. 28 มกราคม 2547. http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/00137082.PDF.
3. องค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่. "ข้อมูลหมู่บ้าน." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.bangpai.go.th/default.php?bmodules=html&html=village1 2550. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
4. "ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การกำหนดเขตตำบลในท้องที่อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี". *ราชกิจจานุเบกษา* **115** (พิเศษ 34 ง): 76-103. 6 พฤษภาคม 2541. http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2541/E/034/76.PDF.
5. องค์การบริหารส่วนตำบลบางกร่าง. "สภาพทั่วไป." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.bangkrang.go.th/generality.php 2552. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
6. เทศบาลตำบลไทรม้า. "ข้อมูลสภาพทั่วไป." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.saima.go.th/default.php?bmodules=html&html=general 2550. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
7. องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย. "ข้อมูลทั่วไป." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.bangraknoi.com/data.html [ม.ป.ป.]. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
8. "รายงาน N0901: รายชื่อหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ/กิ่งอำเภอ เทศบาล อบต. และขนาดพื้นที่ ในปี พ.ศ. 2552." **ศูนย์ข้อมูลกลางกระทรวงมหาดไทยและจังหวัด.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.moi.go.th/MOIWEB/jsp/report/MRPN0901.jsp 2552. สืบค้น 15 สิงหาคม 2553.
9. เทศบาลตำบลปลายบาง. "สภาพทั่วไป." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.plaibang.go.th/main.php?menu=1&maintypeid=2 2552. สืบค้น 16 เมษายน 2553.
10. "ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การกำหนดเขตตำบลในท้องที่อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี". *ราชกิจจานุเบกษา* **115** (พิเศษ 34 ง): 104-127. 6 พฤษภาคม 2541. http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2541/E/034/104.PDF.
11. องค์การบริหารส่วนตำบลบางขนุน. "ประวัติความเป็นมา." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.bangkhanoon.go.th/datacenter.php?dtype=1 [ม.ป.ป.]. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
12. องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนกอง. "ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำบลบางขุนกอง." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://bangkhunkong.co.cc/page2.html [ม.ป.ป.]. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.

13. กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย. "การตรวจสอบและบันทึกค่าพิกัดตำแหน่งหมู่บ้าน จังหวัดนนทบุรี" [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.dopa.go.th/dopanew/doc/75/files/Nonthaburi.xls [ม.ป.ป.]. สืบค้น 15 สิงหาคม 2553.
14. เทศบาลตำบลศาลากลาง. "ข้อมูลสภาพทั่วไป." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.salaklang.go.th/default.php?bmodules=html&html=general [ม.ป.ป.]. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
15. เทศบาลตำบลบางม่วง. "ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลบางม่วง." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.bangmoung.com/web/index.php/ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลบางม่วง [ม.ป.ป.]. สืบค้น 15 สิงหาคม 2553.
16. องค์การบริหารส่วนตำบลบางม่วง. "ข้อมูลหมู่บ้าน." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.bangmoung.go.th/default.php?bmodules=html&html=village [ม.ป.ป.]. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
17. องค์การบริหารส่วนตำบลบางแม่นาง. "ข้อมูลหมู่บ้าน." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://bangmaenang.go.th/default.php?bmodules=html&html=village [ม.ป.ป.]. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
18. องค์การบริหารส่วนตำบลบางเลน. "ข้อมูลทั่วไปของ อบต. บางเลน." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.banglane.go.th/default.php?bmodules=html&html=general [ม.ป.ป.]. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
19. องค์การบริหารส่วนตำบลบางคูรัด. "ข้อมูลหมู่บ้าน." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.bangkurud.go.th/default.php?bmodules=html&html=village [ม.ป.ป.]. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
20. "ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การกำหนดเขตตำบลในท้องที่อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี". *ราชกิจจานุเบกษา* **115** (พิเศษ 34 ง): 154-186. 6 พฤษภาคม 2541. http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2541/E/034/154.PDF.
21. เทศบาลตำบลไทรน้อย. "สภาพทั่วไป." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.sainoi.go.th/default.php?bmodules=html&html=general [ม.ป.ป.]. สืบค้น 15 สิงหาคม 2553.
22. องค์การบริหารส่วนตำบลขุนศรี. "ข้อมูล อบต." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.khunsri.go.th/index.php?name=data [ม.ป.ป.]. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
23. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวาง. "สภาพทั่วไป." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://klongkhwang.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=13&Itemid=40 2553. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
24. องค์การบริหารส่วนตำบลทวีวัฒนา. "ลักษณะที่ตั้ง." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.taweewattana.go.th/default.php?modules=fckeditor&fck_id=5&view_id=56&orderby=1 [ม.ป.ป.]. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.

25. "ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การกำหนดเขตตำบลในท้องที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี". *ราชกิจจานุเบกษา* **115** (พิเศษ 34 ง): 213-241. 6 พฤษภาคม 2541. http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2541/E/034/213.PDF.
26. องค์การบริหารส่วนตำบลบางตะไนย์. "แผนที่ตำบลบางตะไนย์." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.bangtanai.go.th/temp-map.htm 2552. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
27. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระอุดม. "สภาพทั่วไป." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://khongphaudom.com/about2.php [ม.ป.ป.]. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
28. องค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด. "ข้อมูล อบต." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.aomkred.go.th/index.php?module=content&content_menu=history [ม.ป.ป.]. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.
29. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองข่อย. "ลักษณะที่ตั้ง." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.klongkhoi.go.th/default.php?modules=fckeditor&fck_id=5&view_id=56&orderby=1 2553. สืบค้น 14 สิงหาคม 2553.

ภาคผนวก ข.

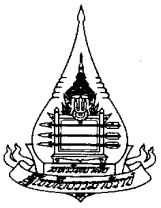

แบบสอบถามข้อมูลการเงิน การออม ความรู้และการรับรู้ข่าวสารเรื่องการเงินของผู้สูงอายุ

โครงการวิจัยแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจภาวะการเงิน การออม ความรู้ความเข้าใจด้านการเงินส่วนบุคคล และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลเรื่องการเงินของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออม และเพิ่มศักยภาพการจัดการการเงินของผู้สูงอายุหลังเกษียณ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีศักยภาพพึ่งตนเองได้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นการลดภาระของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งนับวันจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกทีในสังคมไทย

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช คณะผู้วิจัยประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ดร. กาญจนี กังวานพรศิริ หัวหน้าโครงการ และรองศาสตราจารย์ดร.สุภมาส อังศุโชติ ผู้ร่วมวิจัย

คณะผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่านผู้สูงอายุที่เคารพทุกท่าน ในการตอบแบบสอบถามตามจริงและครบถ้วน **ข้อมูลที่ได้จะไม่มีการเผยแพร่เป็นรายบุคคลเป็นอันขาด การวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิจัยจะเป็นในลักษณะภาพรวม จึงไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อท่านผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล**

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านผู้สูงอายุด้วยดี และ**ขอขอบพระคุณอย่างสูง**มา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

<u>หมายเหตุ</u> ผู้สูงอายุ หมายถึง (1) ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ไม่ว่าจะยังทำงานอยู่หรือเกษียณแล้ว <u>หรือ</u>
(2) ผู้ที่เกษียณจากการทำงานประจำก่อนอายุ 60 ปี

วันที่สัมภาษณ์.....เวลาที่เริ่มสัมภาษณ์.....เวลาที่สัมภาษณ์เสร็จ.....
ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ .....ชื่อผู้ทำการสัมภาษณ์…….....

เลขที่แบบสอบถาม ☐☐-☐☐☐☐ **โทรศัพท์**☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

หมู่บ้าน…….…. ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ส่วนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

1. เพศ ☐ 1. ชาย ☐ 2. หญิง

2. อายุ .....ปี

3. ศาสนา ☐ 1. พุทธ ☐ 2. คริสต์ ☐ 3. อิสลาม ☐ 4. อื่นๆ ระบุ.....

4. สถานภาพสมรส ☐ 1. โสด ☐ 2. สมรสอยู่ด้วยกัน ☐ 3. สมรสไม่ได้อยู่ด้วยกัน
☐ 4. หย่า ☐ 5. แยกกันอยู่ ☐ 6. หม้าย (คู่สมรสเสียชีวิต)

5. ระดับการศึกษา ☐ 1. ไม่ได้รับการศึกษา
☐ 2. ประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-ป. 4)
☐ 3. ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5 - ป.7 หรือ ม. 1 - ม. 3 เดิม)
☐ 4. มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ. 1 - ม.ศ. 3 หรือ ม. 4 - ม. 6 เดิม)
☐ 5. มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. (ม.ศ. 4 - ม.ศ. 5 หรือ ม. 7 - ม. 8 เดิม)
☐ 6. ปวส/อนุปริญญา
☐ 7. ปริญญาตรี ☐ 8. ปริญญาโท ☐ 9. ปริญญาเอก
☐ 10. อื่นๆ ระบุ .....

6. ความสามารถในการอ่านและเขียนหนังสือ
☐ 1. อ่านออก/เขียนได้ ☐ 2. อ่านออก/เขียนไม่ได้
☐ 3. อ่าน/เขียนไม่ได้ ☐ 4. เขียนได้แต่ชื่อ ☐ 5. อื่นๆ (ระบุ).....

7. สถานภาพการทำงานของผู้สูงอายุในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า 1 รายการ)
☐ 1. รับราชการ ☐ 2. ข้าราชการบำนาญ ☐ 3. พนักงานเกษียณ ☐ 4. รับจ้างทั่วไป
☐ 5. เกษตรกร ☐ 6. ประกอบธุรกิจส่วนตัว ☐ 7. ประกอบอาชีพอิสระ นักวิชาการ ที่ปรึกษา
☐ 8. ทำงานช่วยครอบครัว ☐ 9. รวมกลุ่มทำงาน ☐ 10. ไม่ได้ทำงาน ☐11. อื่นๆระบุ……

8. สถานภาพการทำงานของผู้สูงอายุก่อนเกษียณ (ตอบได้มากกว่า 1 รายการ)
☐ 1. รับราชการ ☐ 2. ลูกจ้าง/พนักงานภาครัฐ ☐ 3. ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ ☐ 4.ลูกจ้างเอกชน
☐ 5. เกษตรกร ☐ 6. ประกอบธุรกิจส่วนตัว ☐ 7. ประกอบอาชีพอิสระ นักวิชาการ ที่ปรึกษา
☐ 8. ทำงานช่วยครอบครัว ☐ 9. รวมกลุ่มทำงาน ☐ 10. ไม่ได้ทำงาน ☐11. อื่นๆระบุ……

9. ปัจจุบันรายได้หลักของผู้สูงอายุมาจากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ 1. การทำงาน ☐ 2. เงินบำเหน็จบำนาญ
☐ 3. เงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ☐ 4. เงินผลประโยชน์จากประกันสังคม
☐ 5. เบี้ยยังชีพจากทางราชการ ☐ 6. ครอบครัว
☐ 7. ดอกเบี้ย เงินปันผล ค่าเช่า ☐ 8. รวมกลุ่มทำงานในชุมชน
☐ 9. เงินออม ขายทรัพย์สินที่มีอยู่ ☐10. อื่นๆ ระบุ.....

10. รายได้รวมจากทุกแหล่งของผู้สูงอายุเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วงใด

1. ☐ ต่ำกว่า 3,000 บาท
2. ☐ 3,000 - 6,000 บาท
3. ☐ 6,001- 9,000 บาท
4. ☐ 9,001- 12,000 บาท
5. ☐ 12,001 - 15,000 บาท
6. ☐ 15,001 - 18,000 บาท
7. ☐ 18,001 - 21,000 บาท
8. ☐ 21,001 - 24,000 บาท
9. ☐ 24,001 - 27,000 บาท
10. ☐ 27,001 - 30,000 บาท
11. ☐ 30,001 - 33,000 บาท
12. ☐ 33,001 - 36,000 บาท
13. ☐ 36,001 - 39,000 บาท
14. ☐ 39,001 - 42,000 บาท
15. ☐ 42,001 - 45,000 บาท
16. ☐ 45,001 - 48,000 บาท
17. ☐ 48,001 - 51,000 บาท
18. ☐ 51,001 - 54,000 บาท
19. ☐ 54,001 - 57,000 บาท
20. ☐ 57,001 - 60,000 บาท
21. ☐ 60,001 - 63,000 บาท
22. ☐ อื่นๆ ระบุประมาณ.....บาท

11. <u>ค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่สำคัญของผู้สูงอายุ</u>ในแต่ละเดือนมีอะไรบ้าง ตอบได้มากกว่า 1 รายการ

☐ 1. การบริโภค (อาหาร เครื่องดื่ม ฯลฯ)
☐ 2. การอุปโภค (เสื้อผ้า ของใช้ในชีวิตประจำวัน ฯลฯ)
☐ 3. การรักษาพยาบาล (ค่าหมอ ค่ายา ฯลฯ)
☐ 4. การสันทนาการ (บันเทิง ท่องเที่ยว การกีฬา ฯลฯ)
☐ 5. การประกอบอาชีพ/การลงทุน
☐ 6. การผ่อนชำระหนี้
☐ 7. การทำบุญ บริจาคเงินเพื่อการกุศล
☐ 8. อื่นๆระบุ .....

12. <u>ค่าใช้จ่ายส่วนตัวทั้งหมดของผู้สูงอายุ</u>เฉลี่ยต่อเดือนประมาณกี่บาท

1. ☐ ต่ำกว่า 3,000 บาท
2. ☐ 3,000 - 6,000 บาท
3. ☐ 6,001- 9,000 บาท
4. ☐ 9,001- 12,000 บาท
5. ☐ 12,001 - 15,000 บาท
6. ☐ 15,001 - 18,000 บาท
7. ☐ 18,001 - 21,000 บาท
8. ☐ 21,001 - 24,000 บาท
9. ☐ 24,001 - 27,000 บาท
10. ☐ 27,001 - 30,000 บาท
11. ☐ 30,001 - 33,000 บาท
12. ☐ 33,001 - 36,000 บาท
13. ☐ 36,001 - 39,000 บาท
14. ☐ 39,001 - 42,000 บาท
15. ☐ 42,001 - 45,000 บาท
16. ☐ 45,001 - 48,000 บาท
17. ☐ 48,001 - 51,000 บาท
18. ☐ 51,001 - 54,000 บาท
19. ☐ 54,001 - 57,000 บาท
20. ☐ 57,001 - 60,000 บาท
21. ☐ 60,001 - 63,000 บาท
22. ☐ อื่นๆ ระบุประมาณ.....บาท

13. ปัจจุบัน ผู้สูงอายุมีการถือครองทรัพย์สินหรือไม่

1. ☐ มี
2. ☐ ไม่มี (ให้ข้ามไปตอบข้อที่ 16)

14. ปัจจุบัน ผู้สูงอายุมีการถือครองทรัพย์สินอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 รายการ)

☐ 1. เงินสด
☐ 2. หุ้นสะสมในสหกรณ์ออมทรัพย์/กลุ่มออมทรัพย์
☐ 3. เงินฝากในธนาคาร/สหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์
☐ 4. พันธบัตรรัฐบาล
☐ 5. หุ้นสามัญ (หุ้นในตลาดหลักทรัพย์)
☐ 6. หุ้นกู้บริษัทเอกชน (ตราสารหนี้)
☐ 7. เงินลงทุนสะสมในกองทุนรวม
☐ 8. เงินสะสมที่ส่งแชร์ (แชร์ที่ยังไม่เปีย)
☐ 9. เงินสะสมที่ให้ผู้อื่นกู้ยืม
☐ 10. สลากออมสิน
☐ 11. ทองคำ อัญมณีและเครื่องประดับ
☐ 12. บ้าน ตึกแถว อาคาร คอนโด
☐ 13. ที่ดิน ที่นา ที่สวน
☐ 14. สัตว์ใช้งาน/เลี้ยงไว้ขาย เช่น โค กระบือ สุกร ไก่
☐ 15. รถยนต์ จักรยานยนต์ รถปิคอัพ ฯลฯ * (*รถไม่ได้ อยู่ในระหว่างการผ่อนชำระ)
☐ 16. อื่นๆ ระบุ…….

15. ปัจจุบัน ผู้สูงอายุมีการถือครองทรัพย์สินมูลค่ารวมประมาณกี่บาท ?

1. ☐ ต่ำกว่า 50,000 บาท
2. ☐ 50,000 - 100,000 บาท
3. ☐ 100,001- 150,000 บาท
4. ☐ 150,001- 200,000 บาท
5. ☐ 200,001 - 250,000 บาท
6. ☐ 250,001 - 300,000 บาท
7. ☐ 300,001 - 350,000 บาท
8. ☐ 350,001 - 400,000 บาท
9. ☐ 400,001 - 450,000 บาท
10. ☐ 450,001 - 500,000 บาท
11. ☐ 500,001 - 550,000 บาท
12. ☐ 550,001 - 600,000 บาท
13. ☐ 600,001 - 650,000 บาท
14. ☐ 650,001 - 700,000 บาท
15. ☐ 700,001 - 750,000 บาท
16. ☐ 750,001 - 800,000 บาท
17. ☐ 800,001 - 850,000 บาท
18. ☐ 850,001 - 900,000 บาท
19. ☐ 900,001 - 950,000 บาท
20. ☐ 950,001 – 1,000,000 บาท
21. ☐ มากกว่า 1,000,0000 บาท
22. ☐ อื่นๆ ระบุประมาณ.....บาท

16. ปัจจุบัน ผู้สูงอายุมีภาระหนี้สินหรือไม่

☐ 1. มีหนี้ มูลค่าหนี้ทั้งหมดรวม.....บาท
☐1.1 หนี้ผ่อนส่งสินค้าคงทน เช่นเครื่องใช้ไฟฟ้า ☐1.2 ผ่อนส่งบ้าน ที่ดิน ☐1.3 หนี้บัตรเครดิต
☐1.4 หนี้ผ่อนส่งรถประเภทต่างๆ ☐1.5 หนี้เพื่อการค้า การผลิต การลงทุน☐1.6 อื่นๆระบุ……...
☐ 2. ไม่มีหนี้

ส่วนที่สอง พฤติกรรมการออมของผู้สูงอายุ

<u>คำชี้แจง</u> การออมในที่นี้ หมายถึงมีเงินเหลือใช้เก็บออมเป็นเงินสด ฝากเงินในธนาคาร ออมเงินในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ หรือส่งค่าหุ้นสหกรณ์ออมทรัพย์ ส่งเบี้ยกรมธรรม์ประกันชีวิต หรือซื้อทอง เครื่องประดับ พันธบัตร หุ้น หุ้นกู้ หน่วยลงทุนในกองทุนรวม หรือซื้อ/ผ่อนส่งบ้าน ที่ดิน คอนโด ตึกแถว หรือมีการลดรายจ่าย/มีการลดภาระหนี้สินลง (แต่การผ่อนส่งสินค้าคงทน เช่น รถประเภทต่างๆ เครื่องใช้ไฟฟ้า เฟอร์นิเจอร์ ฯลฯ ไม่ถือเป็นการออม)

17. ในแต่ละเดือนผู้สูงอายุ มี หรือไม่มี การออม

☐ 1. มี (ให้ตอบข้อ 18. และข้อ 19.ด้วย) ☐ 2. ไม่มี (ให้ข้ามไปตอบข้อ 20)

18. ผู้สูงอายุมีรูปแบบการออมในลักษณะใด ? (ตอบได้มากกว่า 1 รายการ)

☐ 1. เงินสด ☐ 2. ฝากเงินในธนาคารพาณิชย์/ธ.ออมสิน/ธ.ก.ส.
☐ 3. ซื้อหุ้นสามัญ พันธบัตร หุ้นกู้ สลากออมสิน ☐ 4. ซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวม
☐ 5. ออมเงินในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ☐ 6. ฝากเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ /กลุ่มออมทรัพย์
☐ 7. ส่งค่าหุ้นสหกรณ์ออมทรัพย์ /กลุ่มออมทรัพย์ ☐ 8. ฝากเงินสหกรณ์การเกษตร/เครดิตยูเนียน
☐ 9. ส่งค่าหุ้นสหกรณ์การเกษตร/เครดิตยูเนียน ☐ 10. เงินส่งแชร์/ เงินให้คนอื่นกู้ยืม
☐ 11. ส่งเบี้ยกรมธรรม์ประกันชีวิต ☐ 12. ซื้อทอง อัญมณี เครื่องประดับ
☐ 13. ซื้อ/ผ่อนส่งบ้าน ที่ดิน คอนโด ตึกแถว ☐ 14. ลดรายจ่ายลง
☐ 15. ลดภาระหนี้สินลง ☐ 16. อื่นๆระบุ……...

19. มูลค่าการออมของผู้สูงอายุในข้อ 18. เฉลี่ยประมาณเดือนละกี่บาท

1. ☐ ต่ำกว่า 2,000 บาท 2. ☐ 2,000 - 4,000 บาท
3. ☐ 4,001- 6,000 บาท 4. ☐ 6,001- 8,000 บาท
5. ☐ 8,001 - 10,000 บาท 6. ☐ 10,001 - 12,000 บาท
7. ☐ 12,001 - 14,000 บาท 8. ☐ 14,001 - 16,000 บาท
9. ☐ 16,001 - 18,000 บาท 10. ☐ 18,001 - 20,000 บาท
11. ☐ 20,001 - 22,000 บาท 12. ☐ 22,001 - 24,000 บาท
13. ☐ 24,001 - 26,000 บาท 14. ☐ 26,001 - 28,000 บาท
15. ☐ 28,001 - 30,000 บาท 16. ☐ 30,001 - 32,000 บาท
17. ☐ 32,001 - 34,000 บาท 18. ☐ 34,001 - 36,000 บาท
19. ☐ 36,001 - 38,000 บาท 20. ☐ 38,001 - 40,000 บาท
21. ☐ 40,001 - 42,000 บาท 22. ☐ อื่นๆ ระบุประมาณ.....บาท

20. ในความเห็นของผู้สูงอายุ วัตถุประสงค์หลักในการออมของผู้สูงอายุคืออะไร? (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. เพื่อไว้ใช้จ่ายในการดำรงชีวิตในอนาคต ☐ 2. เพื่อเป็นหลักประกันสำหรับอนาคต
☐ 3. เพื่อเก็บออมไว้ลงทุนเพิ่มรายได้ ☐ 4. เพื่อสนองความพอใจของครอบครัว
☐ 5. เพื่อใช้จ่ายในยามชรา ☐ 6. เพื่อความสะดวกสบายในการดำรงชีพ
☐ 7. เพื่อสำรองไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน ☐ 8. เพื่อส่งเสริมค่านิยมในเรื่องการออม
☐ 9. เพื่อใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ ☐ 10. เพื่อเก็บออมเป็นมรดกของบุตรหลาน
☐ 11. เพื่อไว้ใช้จ่ายยามเจ็บป่วย ☐ 12. เพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมด้านสังคม เช่น ทำบุญ
☐ 13. เพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์เช่นที่ดิน บ้าน ☐ 14. เพื่อซื้อสังหาริมทรัพย์เช่นทอง เครื่องประดับ
☐ 15. อื่นๆ ระบุ.....

21. ในความเห็นของผู้สูงอายุ ปัจจัยสำคัญอะไรที่มีผลกระทบต่อการออมของผู้สูงอายุ ? (ตอบได้มากกว่า 1 รายการ)

☐ 1. อายุ ☐ 2. ระดับการศึกษา ☐ 3. การทำงาน ☐ 4. รายได้ ☐ 5. รายจ่าย
☐ 6. อัตราดอกเบี้ย ☐ 7. ภาระหนี้สิน ☐ 8. การมีทรัพย์สินถือครองอยู่
☐ 9. การมีความรู้เรื่องบริหารการเงินส่วนบุคคล ☐10. การได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลในเรื่องการเงิน
☐11. การเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ ☐ 12. การเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆในชุมชน
☐ 13. การยึดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ☐ 14. การมีความรู้ความเข้าใจด้านการเงิน การลงทุน

☐ 15. ค่านิยมหรือจิตสำนึกเกี่ยวกับการออม ☐ 16. อื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 3 การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

22. ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร ?

☐ 5. มากที่สุด ☐ 4. มาก ☐ 3. ปานกลาง ☐ 2. น้อย ☐ 1. น้อยที่สุด

23. ผู้สูงอายุได้ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพียงใด

☐ 5. มากที่สุด ☐ 4. มาก ☐ 3. ปานกลาง ☐ 2. น้อย ☐ 1. น้อยที่สุด

24. การปฏิบัติตนของผู้สูงอายุตามองค์ประกอบและเงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	**ระดับการปฏิบัติ**				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความพอประมาณ 1. ในแต่ละเดือน มีการแบ่งรายได้เพื่อใช้จ่ายให้เพียงพอ					
2. ไม่ใช้จ่ายหรือลงทุนเกินตัวจนต้องก่อหนี้					
3. มีการทำบัญชีรายได้-รายจ่ายเพื่อควบคุมการใช้จ่าย					
4. พยายามควบคุมการใช้จ่ายให้น้อยลง ไม่ให้เกินรายได้ที่มีอยู่					
ความมีเหตุผล 5. ใช้จ่ายเงินโดยใช้เหตุผลของความจำเป็นมากกว่าความพอใจ					
6. ในการใช้จ่ายทุกครั้งจะมีการคิดอย่างรอบคอบถึงประโยชน์ที่จะได้รับ					
7. หมั่นติดตามข่าวสารข้อมูลทางการเงินก่อนตัดสินใจใช้จ่าย/ลงทุน/ก่อหนี้					
8. มีการประมาณการรายรับ-รายจ่ายในแต่ละเดือนเพื่อวางแผนการใช้จ่าย					
การมีภูมิคุ้มกัน					
9. มีการเก็บออมในรูปแบบต่างๆ และหรือทำงานหารายได้เสริม					
10. มีการทำประกันชีวิต/ประกันภัย/ประกันสุขภาพ เพื่อรับมือกับความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต					
11. ก่อนใช้จ่าย จะแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินออมก่อนแล้วจึงนำเงินส่วนที่เหลือไปใช้จ่าย					
12. เมื่อรายจ่ายมากกว่ารายได้ จะพยายามเพิ่มรายได้ หรือลดรายจ่ายลง					

25. แบบทดสอบความรู้ด้านการเงินของผู้สูงอายุ

<u>คำชี้แจง</u> " ผู้สูงอายุกรุณาพิจารณาว่าข้อความใดถูกต้องหรือไม่ โดยตอบว่า **"ใช่"** ถ้าคิดว่าถูกต้อง หรือตอบ**"ไม่ใช่"** ถ้าคิดว่าไม่ถูกต้อง และหากว่าไม่ทราบ ให้ตอบ **"ไม่ทราบ"**

25.1 **ความรู้เรื่องการเงินทั่วไป**	**ใช่**	**ไม่ใช่**	**ไม่ทราบ**
1. ปัจจุบัน อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์โดยทั่วไปอยู่ที่ร้อยละ 3			
2. ถ้าเงินเฟ้อสูงขึ้น เราควรออมเป็นเงินสดมากขึ้น เพราะค่าของเงินลดลง			
3. การซื้อหน่วยลงทุนของกองทุนรวมเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง			
4. การลงบัญชีแสดงรายรับ-รายจ่ายเป็นประจำทุกเดือน จะช่วยให้เราวางแผนการใช้เงินได้อย่างเหมาะสม			
5. การมีบัตรเครดิตมากกว่า 2 ใบสำหรับใช้หมุนเวียน ถือเป็นการบริหารเงินอย่างหนึ่ง เพราะทำให้เรามีเงินเพิ่มขึ้นสำหรับการใช้จ่าย			

25.2 **ความรู้การบริหารการเงินส่วนบุคคล**	**ใช่**	**ไม่ใช่**	**ไม่ทราบ**
1. การออมทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ ถือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชีวิต			
2. เราควรมีการวางแผนการใช้เงินให้พอใช้จ่ายตลอดเดือน			
3. ปัจจุบัน ค่าครองชีพสูงขึ้นทุกที การก่อหนี้เพื่อหาเงินมาใช้จ่ายให้พอเพียงจึงเป็นความจำเป็นและมีเหตุผล			
4. การทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายจะทำให้ลดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยลง เกิดการประหยัดมัธยัสถ์ได้			
5. การรู้จักใช้จ่าย หมายถึงการจับจ่ายใช้สอยตามรายได้ที่หามาได้เป็นหลัก ไม่ใช้จ่ายเกินตัวจนต้องก่อหนี้			

26.การปฏิบัติตนของผู้สูงอายุตามเงื่อนไข"คุณธรรม" ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เงื่อนไข "คุณธรรม"	**ระดับการปฏิบัติ**				
	มากที่สุด	**มาก**	**ปานกลาง**	**น้อย**	**น้อยที่สุด**
1. รู้จักอดกลั้นการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย เพื่อเก็บออมไว้ใช้จ่ายในอนาคต					
2.เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันรายได้หรือทรัพย์สินให้แก่ผู้อื่น เช่น ทำบุญ ให้เงินช่วยเหลือญาติมิตร บริจาคเงินหรือสิ่งของให้ผู้ด้อยโอกาส					
3. ไม่มุ่งแสวงหารายได้หรือผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง จนเกิดการขัดแย้งกับผู้อื่นหรือขัดกับค่านิยมของสังคม					
4. มีความขยันอดทน หมั่นเพียรในการทำงาน เพื่อเพิ่มรายได้					

27. ผู้สูงอายุมีความเห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุหลังเกษียณหรือไม่

☐ 5. มากที่สุด ☐ 4. มาก ☐ 3. ปานกลาง ☐ 2. น้อย ☐ 1. น้อยที่สุด ☐ 0. ไม่แน่ใจ

ส่วนที่ 4 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเงินของผู้สูงอายุ ความสนใจเรียนรู้ด้านการบริหารเงินส่วนบุคคล และระบบการออมในชุมชน

การรับรู้ข่าวสารข้อมูล

28. ผู้สูงอายุได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลในเรื่องการเงินมากน้อยเพียงใด

ข่าวสารข้อมูลด้านการเงิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย					
2. ราคาหุ้น ราคาทอง ราคาน้ำมัน ราคาสินค้าเกษตร					
3. ค่าเงินบาท ค่าเงินดอลลาร์ ค่าเงินตราต่างประเทศอื่นๆ					
4. ภาวะเศรษฐกิจ ภาวะตลาดหุ้น ภาวะเงินเฟ้อ					
5. คำแนะนำการลงทุน (ซื้อหุ้น พันธบัตร กองทุนรวม)					
6. การบริหารการเงิน/การวางแผนการเงินส่วนบุคคล					
7. อื่นๆระบุ……					

29. ผู้สูงอายุรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้านการเงินในข้อ 28. จากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 รายการ)

☐ 1. โทรทัศน์ ☐ 2.อินเทอร์เน็ต

☐ 3. วิทยุ/วิทยุชุมชน ☐ 4. หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร

☐ 5. แผ่นพับ/ใบปลิว ☐ 6. การประชุมสัมมนา//ฝึกอบรม

☐ 7. การพูดคุยกับผู้นำชุมชน ครอบครัว ญาติ เพื่อน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน ฯลฯ

☐ 8. สื่อชุมชน หอกระจายข่าว เสียงตามสาย ☐ 9. อื่นๆ ระบุ .....

ความสนใจเรียนรู้ด้านการบริหารการเงินส่วนบุคคล

30. ผู้สูงอายุมีความสนใจเรียนรู้การบริหารเงินส่วนบุคคลด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ☐ 2. การลดภาระหนี้สิน

☐ 3. การวางแผนการเงินในวัยเกษียณ ☐ 4. การวางแผนการใช้จ่าย

☐ 5. ทางเลือกในการออม ☐ 6. หลักการลงทุนในวัยเกษียณ

☐ 7. วิธีการเพิ่มการออม ☐ 8. ลู่ทางการลงทุนในวัยเกษียณ

☐ 9. การจัดทำงบประมาณและแผนการออม ☐ 10. อื่นๆระบุ.....

ระบบการออมในชุมชน

31. ในชุมชนที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ มีกลุ่มการออม/กองทุน/สถาบันการเงินอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 รายการ)

☐ 1.สหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนียน ☐ 2. กลุ่มออมทรัพย์สัจจะ

☐ 3.กลุ่มออมทรัพย์อื่นๆของชุมชน ☐ 4. กองทุนผู้สูงอายุ/กองทุนชราภาพ

☐ 5.กองทุนหมู่บ้าน ☐ 6. ธนาคารหมู่บ้าน

☐ 7.ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน ธกส. ฯลฯ ☐ 8. อื่นๆระบุ……..

32. ผู้สูงอายุ เป็นสมาชิกหรือเคยเป็นสมาชิกของกองทุน/กลุ่มการออมในชุมชนต่อไปนี้หรือไม่ ?

☐ 1. กองทุนประกันสังคม ☐ 2. กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

☐ 3. กองทุน กบข. ☐ 4. กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ

☐ 5. สหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เกษตร/เครดิตยูเนียน ☐ 6. กองทุนผู้สูงอายุ

☐ 7. กองทุนชราภาพ ☐ 8 กลุ่มสัจจะออมทรัพย์

☐ 9. กลุ่มออมทรัพย์อื่นๆของชุมชน ☐ 10. อื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 5 ทัศนคติของผู้สูงอายุในเรื่องการออม

33.ผู้สูงอายุเห็นด้วยหรือไม่ว่า จิตสำนึกในเรื่องการออมของท่านจะเพิ่มขึ้นถ้าท่านมีความรู้เรื่องการเงินและได้รับข่าวสารข้อมูลด้านการเงินเพิ่มขึ้น

☐ 1. เห็นด้วย ☐ 2. ไม่เห็นด้วย ☐ 3. ไม่แน่ใจ

34.ผู้สูงอายุมีความเห็น/ทัศนคติอย่างไรเกี่ยวกับการออม

ความเห็น/ทัศนคติเกี่ยวกับการออม	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การออมเป็นความรอบคอบ และความไม่ประมาท ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น					
2. การออมทำให้มีเงินสำรองไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน					
3. การออมเป็นการลงทุนเพื่อหาผลประโยชน์ในอนาคต					
4. การออมเป็นการเก็บออมไว้เป็นมรดกของลูกหลาน					

ส่วนที่หก ความเห็นในเรื่องการพัฒนาความรู้และทักษะด้านการเงินของผู้สูงอายุ

35. ผู้สูงอายุเห็นด้วยหรือไม่ว่า ควรมีการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเงิน การออม และการลงทุนให้แก่ผู้สูงอายุ

☐ 1. เห็นด้วยว่าควรเผยแพร่ ☐ 2. ไม่เห็นว่าควรเผยแพร่ ☐ 3. ไม่แน่ใจ

36. ในไตรมาสแรกของปี 2554 โครงการวิจัยนี้ จะจัดการอบรมเพื่อให้ความรู้และข่าวสารข้อมูลด้านการเงินเพื่อส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้สูงอายุสนใจสมัครเข้ารับการอบรมหรือไม่

☐ 1. สนใจ ☐ 2. ไม่สนใจ ☐ 3. อื่นๆระบุ……

37. ในความเห็นของผู้สูงอายุ การส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจอเพียง ควรมีแนวทางและวิธีการอย่างไร?

.....

.....

.....

.....

แบบทดสอบความรู้การเงินขั้นพื้นฐานครั้งที่ 1

ชื่อ-นามสกุล ……..

เบอร์โทรศัพท์ ……..

โปรดกาเครื่องหมาย √ ในช่อง ใช่ หลังข้อที่ท่านเห็นด้วย หรือกาเครื่องหมาย √ในช่อง ไม่ใช่ หลังข้อที่ท่านไม่เห็นด้วย

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1	เมื่อเข้าสู่ช่วงวัยเกษียณอายุ ค่าใช้จ่ายบางอย่างจะเพิ่มขึ้น ในขณะที่ค่าใช้จ่ายบางอย่างจะลดลง		
2	การออมเงิน เป็นพื้นฐานของการสร้างความมั่นคงให้ชีวิต แต่การลงทุน เป็นพื้นฐานของการสร้างความมั่งคั่ง		
3	หากรู้ค่าใช้จ่ายต่อเดือน เราก็สามารถประมาณความต้องการใช้เงินในช่วงวัยเกษียณได้		
4	กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ต่างก็มีจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งเหมือนกันคือเพื่อเป็นเงินออมเอาไว้ใช้ในยามเกษียณอายุ		
5	ศัตรูของเงินออม ประกอบด้วย เงินเฟ้อ ความโลภ และความกลัว		
6	หากต้องการลงทุนเพื่อไว้ใช้ในยามเกษียณ เราควรกระจายการลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำในสัดส่วนที่น้อยๆ และลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงในสัดส่วนที่มากๆ		
7	เมื่อจัดทำแผนการเงินเพื่อไว้ใช้ในยามเกษียณเสร็จแล้ว เราต้องหมั่นทบทวนทุกๆ วัน จะได้ไม่มีข้อผิดพลาด หรือมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด		
8	ความเสี่ยงที่สำคัญที่สุดในช่วงหลังเกษียณอายุ คือ การมีเงินไม่พอใช้ในช่วงหลังเกษียณอายุ		
9	ไม่ว่าใครก็ตาม ย่อมสามารถเกษียณอายุได้เร็วกว่าที่คาดไว้ หากมีการวางแผนการเงินที่ดี ตลอดจนมีวินัยในการนำไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ		
10	การละเลยผลกระทบของเงินเฟ้อ จะทำให้การใช้ชีวิตช่วงเกษียณอายุอาจไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง		
11	หากบริหารการเงินได้ดี ก็ไม่ต้องเป็นห่วงเรื่องสุขภาพกาย และสุขภาพใจแต่อย่างใด เพราะเมื่อมีเงินก็สามารถทำได้ทุกอย่างที่ต้องการ		

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
12	กองทุนสำรองเลี้ยงชีพเป็นการออมภาคบังคับของบริษัทเอกชน โดยเงินส่วนหนึ่งมาจากเงินสะสมของลูกจ้าง อีกส่วนหนึ่งมาจากเงินสมทบของนายจ้าง		
13	เราสามารถควบคุมการใช้จ่ายเองได้โดยไม่ต้องทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย		
14	หากเราทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย จะทำให้ทราบสถานะทางการเงินและพฤติกรรมการใช้จ่ายของตนเอง		
15	การจดบัญชีรายรับ-รายจ่ายไม่จำเป็นต้องทำทุกวัน สามารถรวบยอดทำอาทิตย์ละครั้งได้		
16	อัตราเงินเฟ้อทั่วไปในประเทศไทยในเดือนพฤษภาคม 2554 อยู่ที่ร้อยละ 5		
17	ตั้งแต่ 11 สิงหาคม 2554 – 10 สิงหาคม 2555 ผู้ฝากเงินทุกประเภทจะได้รับความคุ้ม ครองไม่เกิน 10 ล้านบาท ต่อรายต่อธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่ง		
18	ดอกเบี้ยจากสลากธนาคารออมสินไม่ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แต่ดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์จาก ธกส. ได้รับการยกเว้นภาษี		
19	พันธบัตรชดเชยเงินเฟ้อ (Inflation Linked Bond) เป็นพันธบัตรที่ให้ผลตอบแทนเปลี่ยนแปลงไปตามเงินเฟ้อ ทำให้ผู้ลงทุนสามารถรักษาอำนาจซื้อของเงินที่ลงทุน		
20	เหตุผลบางประการที่เลือกลงทุนในกองทุนรวม ก็คือมีเงินน้อยก็ลงทุนได้ และมีช่องทางในการซื้อขายที่หลากหลาย เช่น ผ่าน ATM หรือตัวแทนขาย		

แบบทดสอบ “สุขภาพทางการเงิน” ครั้งที่ 1

ชื่อ-นามสกุล ……..

เบอร์โทรศัพท์ ……..

เป้าหมายในชีวิตและเป้าหมายทางการเงินของท่านในวันนี้……

……

……

……

โปรดอ่านคำถามข้างล่างนี้ และทำเครื่องหมาย ☑ ลงในช่องที่ท่านเลือกตามความเป็นจริง <u>เพียงช่องเดียว</u>

1. ปัจจุบัน ท่านมีรายได้ส่วนใหญ่มาจากแหล่งใด

   ☐ ก. ไม่มีรายได้ ☐ ข. ครอบครัว เบี้ยยังชีพ

   ☐ ค. บำเหน็จบำนาญ ☐ ง. การทำงาน การลงทุน

2. นอกเหนือจากรายได้ในข้อ 1 แล้ว ท่านยังมีรายได้จากแหล่งอื่นๆหรือไม่

   ☐ ก. ไม่มีรายได้อื่นเลย ☐ ข. นานๆครั้งมีรายได้อื่น

   ☐ ค. มีรายได้อื่นแต่ไม่ค่อยสม่ำเสมอ ☐ ง. มีรายได้อื่นอย่างต่อเนื่องและแน่นอน

3. ท่านมีการออมในแต่ละเดือนเฉลี่ยคิดเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของรายได้ต่อเดือน

   ☐ ก. 0% ของรายได้ต่อเดือน ☐ ข. น้อยกว่า 10% ของรายได้ต่อเดือน

   ☐ ค. 10% -20 ของรายได้ต่อเดือน ☐ ง. มากกว่า 20% ของรายได้ต่อเดือน

4. ด้วยฐานะทางการเงินและภาระต่างๆในปัจจุบัน ท่านเลือกวิธีการใด เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายการออมเงินได้

   ☐ ก. ไม่ก่อหนี้เพิ่ม

   ☐ ข. ลดค่าใช้จ่าย เพื่อให้มีเงินเหลือไว้ออมมากขึ้น

   ☐ ค. เพิ่มรายได้ เพื่อจะได้มีเงินออมมากขึ้น

   ☐ ง. สร้างผลตอบแทนให้เพิ่มขึ้นโดยการนำเงินออมที่มีอยู่ไปลงทุน

5. ปัจจุบันท่านถือครองทรัพย์สินทางการเงินประเภทใด

☐ ก. ไม่ได้ถือครอง ☐ ข. เงินสด

☐ ค. เงินฝากประจำ สลากออมสิน ☐ ง. พันธบัตร หน่วยลงทุน ตั๋วเงิน หุ้นกู้ หุ้นสามัญ

6. ปัจจุบันท่านมีภาระหนี้สินประเภทใดมากที่สุด

☐ ก. เงินกู้นอกระบบ หนี้สินจากบัตรเครดิต

☐ ข. เงินกู้ค่าผ่อนชำระสินค้า เครื่องใช้ไฟฟ้า รถยนต์

☐ ค. เงินกู้เพื่อซื้อบ้าน หรือการลงทุนทางธุรกิจ

☐ ง. ไม่มีภาระหนี้สิน

7. ปัจจุบันท่านมีเงินสำรองเผื่อฉุกเฉินที่ท่านสามารถดำรงชีพอยู่ได้โดยไม่มีรายได้ได้นานที่สุดกี่เดือน

☐ ก. ไม่มีเงินสำรองเผื่อฉุกเฉิน ☐ ข. 1 - 2 เดือน

☐ ค. 3 - 6 เดือน ☐ ง. มากกว่า 6 เดือนขึ้นไป

8. ในแต่ละเดือน ท่านมีภาระต้องชำระหนี้สินทุกประเภทคิดเป็นร้อยละเท่าไรของรายได้ต่อเดือนของท่าน

☐ ก. มากกว่า 50% ☐ ข. 30 – 50%

☐ ค. 1 - 30% ☐ ง. 0%

9. ปัจจุบัน ท่านมีบัตรเครดิตที่มียอดคงค้างและต้องชำระดอกเบี้ยอยู่กี่ใบ ?

☐ ก. ตั้งแต่ 3 ใบขึ้นไป

☐ ข. 2 ใบ

☐ ค. 1 ใบ

☐ ง. ไม่มีบัตรเครดิต หรือมีบัตรแต่ไม่มียอดคงค้าง

10. ท่านมีพฤติกรรมในการใช้จ่ายเงินซื้อสินค้าอย่างไร ?

☐ ก. ท่านซื้อตามความพอใจ เพราะเป็นความสุขอย่างหนึ่ง

☐ ข. ท่านซื้อ หากมีการลดราคา เพราะเป็นการประหยัดเงิน

☐ ค. ท่านซื้อเก็บไว้ เพราะเกรงว่าราคาสินค้าจะสูงขึ้นไปอีก

☐ ง. ท่านซื้อหลังจากได้พิจารณาเหตุผลความจำเป็นและประโยชน์

แบบติดตามผลการฝึกอบรมครั้งที่ 2

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาความรู้การเงินขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ

วันที่ 27-28 มิถุนายน 2554 ณ ห้องประชุม 148 อาคารสัมมนา 2

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (มสธ.)

ชื่อ-นามสกุล .....

ที่อยู่ปัจจุบัน.....

เบอร์โทรศัพท์.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

<u>คำชี้แจง</u> โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หรือเติมคำลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ ( ) 1. หญิง ( ) 2. ชาย

2. อายุ.....ปี 3. ระดับการศึกษาสูงสุด.....

4. สถานภาพปัจจุบัน ( ) 1. ข้าราชการบำนาญ ( ) 2. พนักงานเกษียณ ( ) 3. ประกอบอาชีพอิสระ

( ) 4. รับจ้าง ( ) 5. เกษตรกร ( ) 6. อื่นๆโปรดระบุ...

ตอนที่ 2 แบบทดสอบความรู้การเงินขั้นพื้นฐาน

โปรดกาเครื่องหมาย √ ในช่อง <u>ใช่</u> หลังข้อที่ท่านเห็นด้วย หรือกาเครื่องหมาย √ในช่อง <u>ไม่ใช่</u> หลังข้อที่ท่านไม่เห็นด้วย

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1	เมื่อเข้าสู่ช่วงวัยเกษียณอายุ ค่าใช้จ่ายบางอย่างจะเพิ่มขึ้น ในขณะที่ค่าใช้จ่ายบางอย่างจะลดลง		
2	การออมเงิน เป็นพื้นฐานของการสร้างความมั่นคงให้ชีวิต แต่การลงทุน เป็นพื้นฐานของการสร้างความมั่งคั่ง		
3	หากรู้ค่าใช้จ่ายต่อเดือน เราก็สามารถประมาณความต้องการใช้เงินในช่วงวัยเกษียณได้		
4	กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ต่างก็มีจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งเหมือนกันคือเพื่อเป็นเงินออมเอาไว้ใช้ในยามเกษียณอายุ		
5	ศัตรูของเงินออม ประกอบด้วย เงินเฟ้อ ความโลภ และความกลัว		
6	หากต้องการลงทุนเพื่อไว้ใช้ในยามเกษียณ เราควรกระจายการลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำในสัดส่วนที่น้อยๆ และลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงในสัดส่วนที่มากๆ		

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
7	เมื่อจัดทำแผนการเงินเพื่อไว้ใช้ในยามเกษียณเสร็จแล้ว เราต้องหมั่นทบทวนทุกๆ วัน จะได้ไม่มีข้อผิดพลาด หรือมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด		
8	ความเสี่ยงที่สำคัญที่สุดในช่วงหลังเกษียณอายุ คือ การมีเงินไม่พอใช้ในช่วงหลังเกษียณอายุ		
9	ไม่ว่าใครก็ตาม ย่อมสามารถเกษียณอายุได้เร็วกว่าที่คาดไว้ หากมีการวางแผนการเงินที่ดีตลอดจนมีวินัยในการนำไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ		
10	การละเลยผลกระทบของเงินเฟ้อ จะทำให้การใช้ชีวิตช่วงเกษียณอายุอาจไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง		
11	หากบริหารการเงินได้ดี ก็ไม่ต้องเป็นห่วงเรื่องสุขภาพกาย และสุขภาพใจแต่อย่างใด เพราะเมื่อมีเงินก็สามารถทำได้ทุกอย่างที่ต้องการ		
12	กองทุนสำรองเลี้ยงชีพเป็นการออมภาคบังคับของบริษัทเอกชน โดยเงินส่วนหนึ่งมาจากเงินสะสมของลูกจ้าง อีกส่วนหนึ่งมาจากเงินสมทบของนายจ้าง		
13	เราสามารถควบคุมการใช้จ่ายเองได้โดยไม่ต้องทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย		
14	หากเราทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย จะทำให้ทราบสถานะทางการเงินและพฤติกรรมการใช้จ่ายของตนเอง		
15	การจดบัญชีรายรับ-รายจ่ายไม่จำเป็นต้องทำทุกวัน สามารถรวบยอดทำอาทิตย์ละครั้งก็ได้		
16	อัตราเงินเฟ้อทั่วไปในประเทศไทยในเดือนพฤษภาคม 2554 อยู่ที่ร้อยละ 5		
17	ตั้งแต่ 11 สิงหาคม 2554 – 10 สิงหาคม 2555 ผู้ฝากเงินทุกประเภทจะได้รับความคุ้ม ครองไม่เกิน 10 ล้านบาท ต่อรายต่อธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่ง		
18	ดอกเบี้ยจากสลากธนาคารออมสินไม่ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แต่ ดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์จาก ธกส. ได้รับการยกเว้นภาษี		
19	พันธบัตรชดเชยเงินเฟ้อ (Inflation Linked Bond) เป็นพันธบัตรที่ให้ผลตอบแทนเปลี่ยนแปลงไปตามเงินเฟ้อ ทำให้ผู้ลงทุนสามารถรักษาอำนาจซื้อของเงินที่ลงทุน		
20	เหตุผลบางประการที่เลือกลงทุนในกองทุนรวม ก็คือมีเงินน้อยก็ลงทุนได้ และมีช่องทางในการซื้อขายที่หลากหลาย เช่น ผ่าน ATM หรือตัวแทนขาย		

ตอนที่ 3 **แบบทดสอบสุขภาพทางการเงิน**

1. เป้าหมายในชีวิตและเป้าหมายทางการเงินของท่านในวันนี้คือ

……

……

……

……

โปรดอ่านคำถามข้างล่างนี้ และทำเครื่องหมาย ☑ ลงในช่องที่ท่านเลือกตามความเป็นจริง <u>เพียงช่องเดียว</u>

1. ปัจจุบัน ท่านมีรายได้ส่วนใหญ่มาจากแหล่งใด

☐ ก. ไม่มีรายได้ ☐ ข. ครอบครัว เบี้ยยังชีพ

☐ ค. บำเหน็จบำนาญ ☐ ง. การทำงาน การลงทุน

2. นอกเหนือจากรายได้ในข้อ 1 แล้ว ท่านยังมีรายได้จากแหล่งอื่นๆหรือไม่

☐ ก. ไม่มีรายได้อื่นเลย ☐ ข. นานๆครั้งมีรายได้อื่น

☐ ค. มีรายได้อื่นแต่ไม่ค่อยสม่ำเสมอ ☐ ง. มีรายได้อื่นอย่างต่อเนื่องและแน่นอน

3. ท่านมีการออมในแต่ละเดือนเฉลี่ยคิดเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของรายได้ต่อเดือน

☐ ก. 0% ของรายได้ต่อเดือน ☐ ข. น้อยกว่า 10% ของรายได้ต่อเดือน

☐ ค. 10% -20 ของรายได้ต่อเดือน ☐ ง. มากกว่า 20% ของรายได้ต่อเดือน

4. ด้วยฐานะทางการเงินและภาระต่างๆในปัจจุบัน ท่านเลือกวิธีการใด เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายการออมเงินได้

☐ ก. ไม่ก่อหนี้เพิ่ม

☐ ข. ลดค่าใช้จ่าย เพื่อให้มีเงินเหลือไว้ออมมากขึ้น

☐ ค. เพิ่มรายได้ เพื่อจะได้มีเงินออมมากขึ้น

☐ ง. สร้างผลตอบแทนให้เพิ่มขึ้นโดยการนำเงินออมที่มีอยู่ไปลงทุน

5. ปัจจุบันท่านถือครองทรัพย์สินทางการเงินประเภทใด

☐ ก. ไม่ได้ถือครอง ☐ ข. เงินสด

☐ ค. เงินฝากประจำ สลากออมสิน ☐ ง. พันธบัตร หน่วยลงทุน ตั๋วเงิน หุ้นกู้ หุ้นสามัญ

6. ปัจจุบันท่านมีภาระหนี้สินประเภทใดมากที่สุด

☐ ก. เงินกู้นอกระบบ หนี้สินจากบัตรเครดิต

☐ ข. เงินกู้ค่าผ่อนชำระสินค้า เครื่องใช้ไฟฟ้า รถยนต์

☐ ค. เงินกู้เพื่อซื้อบ้าน หรือการลงทุนทางธุรกิจ

☐ ง. ไม่มีภาระหนี้สิน

7. ปัจจุบันท่านมีเงินสำรองเผื่อฉุกเฉินที่ท่านสามารถดำรงชีพอยู่ได้โดยไม่มีรายได้ได้นานที่สุดกี่เดือน

☐ ก. ไม่มีเงินสำรองเผื่อฉุกเฉิน ☐ ข. 1 - 2 เดือน

☐ ค. 3 - 6 เดือน ☐ ง. มากกว่า 6 เดือนขึ้นไป

8. ในแต่ละเดือน ท่านมีภาระต้องชำระหนี้สินทุกประเภทคิดเป็นร้อยละเท่าไรของรายได้ต่อเดือนของท่าน

☐ ก. มากกว่า 50% ☐ ข. 30 – 50%

☐ ค. 1 - 30% ☐ ง. 0%

9. ปัจจุบัน ท่านมีบัตรเครดิตที่มียอดคงค้างและต้องชำระดอกเบี้ยอยู่กี่ใบ ?

☐ ก. ตั้งแต่ 3 ใบขึ้นไป

☐ ข. 2 ใบ

☐ ค. 1 ใบ

☐ ง. ไม่มีบัตรเครดิต หรือมีบัตรแต่ไม่มียอดคงค้าง

10. ท่านมีพฤติกรรมในการใช้จ่ายเงินซื้อสินค้าอย่างไร ?

☐ ก. ท่านซื้อตามความพอใจ เพราะเป็นความสุขอย่างหนึ่ง

☐ ข. ท่านซื้อ หากมีการลดราคา เพราะเป็นการประหยัดเงิน

☐ ค. ท่านซื้อเก็บไว้ เพราะเกรงว่าราคาสินค้าจะสูงขึ้นไปอีก

☐ ง. ท่านซื้อหลังจากได้พิจารณาเหตุผลความจำเป็นและประโยชน์

ตอนที่ 4 การติดตามผลผู้เข้ารับการอบรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือ เติมคำลงในช่องว่าง ตามความเป็นจริง

1. หลังจากเข้ารับการอบรมแล้ว ท่านได้นำความรู้มาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินของท่านด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

   ☐ 1. ลดรายจ่าย ☐ 2. ลดภาระหนี้สิน

   ☐ 3. หารายได้เสริมจากการทำงาน ☐ 4. ระมัดระวังในการใช้จ่าย

   ☐ 5. นำเงินออมไปลงทุนเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ☐ 6. เพิ่มสัดส่วนเงินออมต่อรายได้

2. หลังจากเข้ารับการอบรมแล้วท่านได้นำความรู้ที่ได้รับ ไปใช้มากน้อยเพียงใดในเรื่องต่อไปนี้

   2.1 การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อควบคุมการใช้จ่ายของตนเอง

   ☐ 1. ทำบัญชีทุกวัน ☐ 2. ทำบัญชีทุกสัปดาห์

   ☐ 3. ทำบัญชีทุกเดือน ☐ 4. ไม่ได้ทำบัญชีเลย

   2.2 การนำเงินออมมาลงทุนเพื่อเพิ่มรายได้ (เช่น เปิดบัญชีเงินฝากประจำ ซื้อพันธบัตร ทองคำลงทุนทางธุรกิจ ฯลฯ)

   ☐ 1. นำเงินออมไปลงทุนมากที่สุด ☐ 2. นำเงินออมไปลงทุนมาก

   ☐ 3. นำเงินออมไปลงทุนบ้างเล็กน้อย ☐ 4. ไม่ได้นำเงินออมไปลงทุนเลย

3. หลังจากเข้ารับการอบรม ฯ แล้วการออมของท่านเป็นอย่างไร

   ☐ 1. การออมลดลง ..... % ☐ 2. การออมเท่าเดิม ☐ 3.การออมเพิ่มขึ้น 1-5 %

   ☐ 4. การออม เพิ่มขึ้น 6-10 % ☐ 5. การออมเพิ่มขึ้นมากกว่า 10%

4. ท่านได้นำความรู้ ประสบการณ์ และข่าวสารข้อมูลที่ได้รับจากการเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ มสธ. เมื่อปลายเดือนมิถุนายน 2554 ไปประยุกต์ใช้ หรือเผยแพร่แก่ชุมชน ครอบครัว หรือมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวท่านเอง อย่างไรบ้าง ?

   ตนเอง

   .....

   .....

   .....

   ครอบครัว

   .....

   .....

ชุมชน

.....

.....

.....

5. ในความเห็นของท่าน กลุ่มการออมในชุมชน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมวันละบาท กลุ่มสวัสดิการชุมชน ฯลฯ **มีบทบาทสำคัญมากน้อยเพียงใดในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ** ? และปัญหาอุปสรรคของการพัฒนากลุ่มการออมในชุมชนในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง ? ควรมีแนวทางแก้ไขและพัฒนากลุ่มการออมในชุมชนเพื่อส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุอย่างไร ?

บทบาทของกลุ่มการออมในชุมชน……

……..…..

..……

……..……

ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนากลุ่มการออมในชุมชน……..……..……

..……..……..……

……..

……..

แนวทางพัฒนากลุ่มการออมในชุมชนเพื่อส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ……..……

……..……

……..

……..……

<u>หมายเหตุ</u>

** ข้อมูลที่ท่านผู้สูงอายุให้ข้างต้น จะไม่มีการเผยแพร่แก่บุคคลภายนอกเป็นอันขาด การวิเคราะห์และการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ของโครงการอบรมฯจะเป็นไปในลักษณะของภาพรวม ไม่ใช่รายบุคคล

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการกรอกแบบติดตามผล และกรุณาส่งแบบสอบถามกลับคืนมายังดร.กาญจนี กังวานพรศิริ (โทร. 081-902-9917) ตามที่อยู่ข้างหน้าภายในวันที่ 9 กันยายน 2554

ภาคผนวก ค.
ความคิดเห็นของผู้สูงอายุจาก
แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เจาะลึก และแบบติดตามผลการอบรม

คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้อประมาณ 30 รายส่วนใหญ่เป็นแกนนำผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนต่างๆในจังหวัดนนทบุรี เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนักวิชาการ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกในเรื่องการออมของผู้สูงอายุ บทบาทของกองทุนและระบบการออมชุมชน ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกดังกล่าวข้างต้นและข้อมูลจากแบบสอบถามการสำรวจภาคสนาม รวมทั้งข้อมูลจากแบบติดตามผลการอบรมเชิงปฏิบัติการการรวบรวมและเรียบเรียงสรุปได้ดังต่อไปนี้

1.การออมของผู้สูงอายุ

จังหวัดนนทบุรีก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและผู้สูงอายุมีระดับรายได้ปานกลาง - สูง ผู้สูงอายุบางส่วนมีหนี้สินด้านการลงทุน สภาวะแวดล้อมชุมชนมีลักษณะการพึ่งพิงกัน ศักยภาพความสามารถในการออมของผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท 1) ผู้ช่วยเหลือตัวเองได้ ข้าราชการบำนาญ ผู้มีรายได้จากทรัพย์สินเดิม ผู้มีอาชีพ เช่น เกษตรกร ค้าขาย 2) ผู้ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ผู้ชรา ผู้พิการ ลูกหลานดูแล 3) ผู้ถูกทอดทิ้ง ขาดครอบครัวญาติมิตรดูแล

การออมของผู้สูงอายุในชุมชนขึ้นอยู่กับรายได้ของบุคคล การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น การหารายได้ เสริมและการรู้จักบริหารจัดการเรื่องการเงินของแต่ละบุคคล ผู้สูงอายุบางส่วนในชุมชนชนบทมีศักยภาพออมได้วันละ 1 บาท ผู้สูงอายุบางส่วนมีศักยภาพออมได้เดือน ละ 100 บาท ในขณะที่ผู้สูงอายุบางส่วนไม่มีรายได้จึงไม่มีเงินเหลือออม ผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยขาดความรู้ความเข้าใจและเป้าหมายในการออม

การออมเป็นสิ่งที่ดี และจะเป็นพื้นฐานของการลงทุนอย่างต่อเนื่อง จากการออมน้อยเพิ่มเป็นการออมมากขึ้นเรื่อยๆ และเป็นความมั่งคั่งในอนาคต การออมเป็นพื้นฐานของการลงทุน วัยเกษียณจะอยู่อย่างมีความสุขทางกายและใจ

2. บทบาทของกลุ่มการออมชุมชน

กลุ่มการออมในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมวันละบาท/ กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน ฯลฯ มีบทบาทในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ ความสำคัญของกลุ่มการออมชุมชนใน

การส่งเสริมการออมผู้สูงอายุขึ้นกับหลายปัจจัย อาทิเช่น ศักยภาพการออมของผู้สูงอายุ ทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการออมและผลประโยชน์ ความเข้มแข็งของชุมชนและแกนนำชุมชน การบริหารจัดการ การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ และปัจจัยอื่นๆ

2.1 บทบาทของกลุ่มการออมชุมชนในการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุ

-กลุ่มการออมชุมชน ทำให้ผู้สูงอายุตื่นตัวในการออมเพื่อตัวเอง ซึ่งได้ละเลยไม่ได้คิดถึงการออมตอนวัยหนุ่มสาวที่สนุกสนานไปตามวัยมานานแล้ว ได้หันมาคิดถึงตัวเองมากขึ้น

-กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เป็นการสะสมเงินออมของผู้สูงอายุทุกเดือน สามารถเบิกถอนได้เมื่อมีความจำเป็น

-การออมสัจจะ กลุ่มวันละบาท กลุ่มสวัสดิการชุมชน มีบทบาทสำคัญในชุมชน ในการช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของคนที่ลำบาก ทำให้ชุมชนช่วยเหลือกันในยามเดือดร้อน

-การออมทรัพย์ของกลุ่มวันละบาท เป็นสวัสดิการเพื่อนช่วยเพื่อน

-(1) การตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นสวัสดิการสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุ เช่น การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนในเทศบาลและอบต.

-กลุ่มสัจจะกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสวัสดิการชุมชน ฯลฯ มีการส่งเสริมในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้มีการออมเพื่อให้มีสวัสดิการทุกครอบครัว

-กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ สมาชิกส่ง 100 บาทต่อเดือน ผู้สูงอายุเป็นสมาชิกร้อยละ 50

-ออมวันละบาท เพื่อเป็นที่พึ่งของลูกหลาน เมื่อยามผู้สูงอายุเสียชีวิต เมื่อเวลาป่วยไข้ก็มีเงินช่วยเหลือ มีเพื่อนมากมาย มีความอบอุ่นใจ

-ช่วยให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการออม สามารถช่วยเหลือจุนเจือเมื่อยามขัดสน กู้เงินเสียดอกบี้ยต่ำ ผ่อนชำระได้ ไม่เดือดร้อนมากนัก

-ชักชวนให้เกิดการออมขึ้น มากน้อยแล้วแต่ฐานะของแต่ละบุคคลที่พอจะออมได้แค่ไหน และทำให้เกิดแรงจูงใจในการออม

-บทบาทของกลุ่มการออมในชุมชน เพื่อจะได้นำเงินไว้ใช้ยามเมื่อมีความจำเป็น และอาจจะขอกู้เงินมาลงทุนได้

-กองทุนเกิดขึ้นได้ เพราะคนในชุมชน บริหารจัดการโดยคนในชุมชน เพื่อชุมชน ทุกคนได้ช่วยเหลือกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน เฉลี่ยความสุขให้ซึ่งกันและกันด้วยเงินวันละบาท

-กลุ่มการออมในชุมชนมีบทบาทสำคัญมาก คือ จะได้มีเงินไว้ใช้ในยามจำเป็น เช่น เกี่ยวกับสุขภาพ และส่งเสริมให้มีอาชีพ รายได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยไม่ต้องไปกู้เงินมาลงทุน

-กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นการออมวันละบาท ช่วยให้ชุมชนมีสวัสดิการรักษาพยาบาล คลอดบุตรและเมื่อเสียชีวิต เป็นหลักประกันให้กับสมาชิกได้สบายใจว่า แม้มีเงินน้อยก็ยังมีเงินทำศพเมื่อเสียชีวิต มีเงินเป็นค่าใช้จ่ายบ้าง โดยไม่ทำให้ครอบครัวลำบากมากยิ่งขึ้น

-กลุ่มการออมชุมชนมีบทบาทมากเพราะ 1) ทำให้ผู้ที่ไม่เคยออมได้เริ่มการออม 2)เพิ่มช่องทางการออมให้มากขึ้นสำหรับผู้ที่ออมอยู่แล้ว 3) ทำให้เห็นประโยชน์ร่วมกันในการออม

-กระตุ้นให้ผู้สูงอายุเห็นความสำคัญของการออม

-กลุ่มการออมในชุมชน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมวันละบาท ฯลฯ เป็นสิ่งที่ดีมาก เป็นการออมที่ทำได้ไม่ยาก แต่ต้องมีจิตใจแน่วแน่ สร้างความสามัคคีในชุมชน และมีบทบาทสำคัญมากในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ กลุ่มการออมชุมชนหลายแห่งประสบความสำเร็จ

-การออมในผู้สูงอายุมีความสำคัญต่อตัวผู้ออมมาก เพราะจะได้มีเงินเก็บไว้ใช้ยามจำเป็น ในชุมชนจะมีการออมเงินสัจจะเดือนละ 100 บาทและออมวันละ 1 บาท

-การออมในชุมชนมีความสำคัญมาก เพราะจะมีเงินให้ยืม และเกิดดอกผลเพิ่มรายได้

-กลุ่มออมเงินวันละบาท มีบทบาทให้ผู้สูงอายุมีความมั่นใจในชีวิตของแต่ละวันมากขึ้น

-ชมรมผู้สูงอายุปากเกร็ด จัดตั้งกลุ่มร่วมด้วยช่วยเพื่อน ค่าสมาชิกปีละ 100 บาท ใครเสียชีวิต ลูกหลานได้ 4,000 บาท ช่วยการออมของผู้สูงอายุ การเป็นสมาชิกแล้วสมัครใจ ไม่มีการบังคับ ทุกคนที่เป็นสมาชิกเต็มใจเข้ากลุ่ม มีสมาชิกประมาณ 1,600 คน สมาชิกทุกคนต้องเสียค่าสมาชิก 100 บาทต่อปี สมาชิกต้องมีอายุ 55 ปีขึ้นไป สมาชิกมีทุกระดับ เช่น แม่ค้าตลาดปากเกร็ด แม่ค้าขายผัก กรรมกร เป็นต้น

-ในตำบลบางศรีเมือง มีกองทุนออมวันละบาท ชื่อ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองบางศรีเมือง มีบทบาทกับผู้สูงอายุและผู้ไม่สูงอายุ แต่กองทุนนี้เน้นทางสงเคราะห์เมื่อเจ็บป่วยและเสียชีวิต มีสมาชิก 400 กว่าคน

-กลุ่มสตรีบางบัวทองมีการออมในหมู่สมาชิกแล้วแต่สมัครใจ ขั้นต่ำ 100 บาทต่อเดือน เมื่อมีเงินมากสมาชิกสามารถกู้ยืมจากเงินจำนวนนี้ได้ โดยจำกัดจำนวนเงินที่กู้ เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่ประสงค์ต้องการใช้เงิน

-ออมวันละ 1 บาท เป็นค่าชมรมสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบางม่วง

-ขณะนี้มีการออมวันละบาทในชุมชน แต่ออมแบบเวลาตายมีเงินค่าทำศพให้ 10,000 บาท แต่ต้องนำคนมาค้ำส่งรวม 3 คน

2.2 ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนากลุ่มการออมในชุมชน

แม้ว่ากลุ่มการออมชุมชนในหลายชุมชนจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ แต่ในหลายชุมชนกลุ่มการออมชุมชนยังมีบทบาทน้อยในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ ปัญหาอุปสรรคในการ

พัฒนากลุ่มการออมในชุมชนพอสรุปได้ว่าประกอบด้วย การบริหารจัดการของคณะกรรมการ สภาวะแวดล้อมของชุมชนที่ไม่เอื้ออำนวย ฐานะการเงินของผู้สูงอายุ การขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการออม

-การออมสัจจะ กลุ่มวันละบาท กลุ่มสวัสดิการชุมชน มีบทบาทสำคัญในชุมชน ในการช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของคนที่ลำบาก แต่ถ้ากรรมการไม่มีศักยภาพในการบริหารจัดการ และกรรมการ/สมาชิกขาดความรับผิดชอบ ไม่มีคุณธรรม 5 ประการ กลุ่มการออมก็ไม่ เข้มแข็ง

-กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่เป็นสมาชิกอยู่คือไม่มีความชัดเจนในการบริหารจัดการ ไม่มีการแจ้งยอดสมาชิก ไม่มีเงินปันผล สมาชิกไม่ทราบสถานะการเงิน

-ประชาชนให้ความสนใจน้อย การประชาสัมพันธ์ไม่ครอบคลุมพื้นที่ ประชาชนมีความเคยชินกับกลุ่มฌาปนกิจศพ และการออมเพื่อการกู้ยืม

-กลุ่มการออมวันละบาท ทางกลุ่มจะแจ้งยอดรายรับ-รายจ่ายให้สมาชิกทราบ การเบิกจ่ายสวัสดิการด้านต่างๆจะชัดเจน แต่สมาชิกบางคนไม่ได้ส่งเงินอย่างต่อเนื่อง

-คนในชุมชนไม่ค่อยทราบผลดีของการออม

-ไม่มีเงินออม ไม่มีรายได้ รายได้ไม่พอใช้ในครัวเรือน

-กลุ่มการออมมีสมาชิกที่ไม่น่าเชื่อถือไว้ใจไม่ได้ ไม่มีการประชาสัมพันธ์ ประชุม ปฏิบัติงานไม่โปร่งใส

-มีอุปสรรคเพราะชุมชนผู้สูงอายุไม่มีบำนาญ ต้องอาศัยลูกหลาน มีเบี้ยยังชีพ เพียงห้าร้อยบาทเท่านั้น

-ไม่มีความสามัคคี ขาดความรู้ ความเข้าใจ

-สภาวะเศรษฐกิจและปัญหาบ้านเมืองรวมทั้งปัญหาเงินเฟ้อของโลก เป็นอุปสรรคของสังคมในชุมชนด้วยรายได้ไม่พอเพียง และปัญหาเรื่องสินค้าราคาสูง

-ไม่ค่อยเชื่อถือและกลัวกลุ่มออมทรัพย์หลบหนี

- เงินออมมีน้อย รายได้น้อย ไม่ค่อยพอใช้จ่ายในครอบครัว

- สมาชิกเป็นปัญหาอุปสรรค เนื่องจาก 1) ส่งเสริมเงินออมไม่ต่อเนื่อง 2) จะกู้อย่างเดียว 3) คอยแต่ละทวงถามเงินปันผล 4) ประชากรแฝงในชุมชนเป็นตัวเสี่ยงกับกลุ่มการออม

-การทำงานไม่จริงจัง การคอร์รัปชั่นในกลุ่มทำงาน

-เวลาจะใช้เงินหรือถอนเงินจากการออม ก็จะบอกให้ทำการกู้เงินในกลุ่มไปใช้ แต่จะต้องเสียดอกเบี้ยให้กลุ่ม

-ปัญหาอุปสรรคก็คือ ผู้สูงอายุไม่ค่อยเข้าใจประโยชน์ของการออม บางคนก็เลยไม่สนใจเข้ากลุ่มการออมเท่าที่ควร

- ส่วนมากเกือบ 100% ในกลุ่มผู้สูงอายุในเขตชุมชนยากไร้

-ไม่ค่อยสนใจ เพราะคนในชุมชนโดยมากจะเป็นประชากรแฝง ไม่มีหลักฐาน เพราะหลักฐานต่างๆ อยู่ที่บ้านต่างจังหวัด ไม่ได้ย้ายถิ่นฐานและครอบครัวมาอยู่ร่วมกัน

-ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไม่มีรายได้ เงินออมจึงไม่ค่อยมี

-ประชาชนไม่มีความรู้ ไม่เห็นความสำคัญของการออม ไม่มีความรู้ในการวางแผนทางการเงิน ไม่มีความรู้ไม่ศรัทธาในการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีรายได้น้อยจนไม่มีเงินออม หลงใหลในอบายมุขต่างๆ ขาดผู้นำที่จะเป็นตัวอย่าง

-ผู้บริหารขาดประสบการณ์ จ้องเก็บดอกเบี้ยจากผู้กู้ และให้กู้โดยไม่ถูกต้องตามกติกา ผู้กู้ไม่นำเงินที่กู้ยืมได้ไปหาประโยชน์เพิ่มเติม โดยมีความหวังอยู่กับการรอที่จะกู้ต่อ

-ในชุมชน ยังเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆไม่ครบทุกครัวเรือน บางครัวเรือนยังมีการออมน้อยเพราะมีรายได้น้อย

-เงินเฟ้อทำให้ค่าครองชีพสูง ทำให้สมาชิกมีเงินออมน้อย ประกอบกับสมาชิกรายได้น้อย ทำให้ขาดส่งค่าสมาชิก

-เนื่องจากการแตกต่างกันทางสถานะครอบครัว การศึกษา สังคม และพื้นเพเดิมที่จากมาทำให้พัฒนากลุ่มการออมในชุมชนได้ยาก

-บางคนไม่มีเงินที่ออม เพราะมีเท่าไรก็ใช้หมด เพราะเคยใช้จ่ายมาอย่างนั้น กว่าจะเปลี่ยนนิสัยให้มาสนใจในการออม และอยากจะลองทำ และในชุมชนต้องให้ห่างจากอบายมุข

-ผู้สูงอายุมีบางส่วนมีรายได้ไม่แน่นอน (2) ผู้สูงอายุไม่เห็นความสำคัญของการออม

-กู้ได้เงินน้อย ไปกู้เงินนอกระบบ คนมีพอกินพอใช้มีมาก ไม่สามารถออม อุปสรรคการออมในชุมชน คือ ขาดความรู้เรื่องการออมว่ามีผลดีและผลเสียอย่างไร

-สมาชิกในกลุ่มการออมไม่มีความสามัคคี แก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน

-ขาดผู้นำที่ซื่อสัตย์สุจริต สมาชิกไม่มีวินัยในตนเอง ขาดความรู้

-ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาคือ ประธานชุมชน กรรมการ ไม่เข้มแข็ง ขาดความรู้ ความสามารถที่จะพัฒนาชุมชน หรือคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ

- ผู้สูงอายุมีความรู้แตกต่างกัน ผู้สูงอายุไม่เห็นความสำคัญของการออมเงินเพียงเล็กๆน้อยๆ

-ขาดความเข้าใจในเรื่องจุดประสงค์ เป้าหมาย และประโยชน์ที่จะได้รับ

-รายได้ของแต่ละคนไม่คงที่ บางครั้งรายได้ไม่พอให้ทำการออมได้

-สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการออม ซึ่งจะพูดว่า อายุมากแล้ว ไม่มีเงินออม

-ถ้าเพิ่มเงินออมมากจะมีปัญหา เพราะศักยภาพแต่ละบุคคล ครอบครัวต่างกัน ต้องระดมความคิดเห็นในการประชุมว่าจะเอาอย่างไร

-ผู้นำของชุมชน เช่น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่ชาวบ้านเลือกมาให้ทำงาน แต่คนกลุ่มนี้ส่วนมากไม่เข้าใจบทบาท ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้การเข้าถึงชุมชนและการสร้างความเข้าใจชุมชนทำได้ยาก ชุมชนส่วนใหญ่ยังมีหนี้สินมาก

-คณะกรรมการและผู้ใช้บริการขาดความซื่อสัตย์สุจริต

-ผู้นำและกลุ่มการออมไม่เป็นที่ยอมรับและขาดความมั่นใจ ขาดวินัยในการออม ขาดผลตอบแทนการออมที่เห็นเป็นรูปธรรม

-ผู้สูงอายุมักไม่มีเงินเพียงพอในการดำรงชีวิต อันเป็นอุปสรรคในการออม

-สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้มีรายได้น้อย และขาดความร่วมมือ

-ผู้ที่เป็นเจ้าหน้าที่ทำงานด้วยจิตอาสา เจ้าหน้าที่ต้องดูแลสมาชิกอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอน สถานที่ยังไม่ค่อยสะดวก

-ยังขาดการประชาสัมพันธ์และยังไม่มีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปช่วย

-ความยากจน การขาดรายได้ที่จะแบ่งมาให้กลุ่มการออมทรัพย์ในชุมชน ปัญหาความเชื่อถือไว้วางใจในผู้นำ ผู้นำกลุ่มจะต้องมีความเพียร ความตั้งใจแน่วแน่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทนในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น

-ผู้สูงอายุบางรายไม่มีรายได้เลย อาศัยกินอยู่กับลูกหลาน จึงไม่มีเงินจะออม และบางคนจะไม่เห็นความสำคัญของการออม จะเห็นได้จากผู้สูงอายุบางรายยังเล่นการพนันอยู่ จึงไม่มีเงินออม

-ไม่เห็นประโยชน์ แนะนำให้รู้ให้เข้าใจ ไม่เชื่อใจผู้บริหาร ต้องเลือกคนซื่อสัตย์มาทำงาน มีการชี้แนะน้อยเกินไป

-ปัญหาคือการตั้งกรรมการได้บุคคลที่ไม่ซื่อตรง ทำให้ล้มเหลว สังคมแตกแยก ไม่มั่นคง

-บางคนเข้าใจยาก การพัฒนาจึงมีปัญหาอุปสรรคบ้าง

-สมาชิกไม่ปฏิบัติตามกติกา และกรรมการไม่เป็นที่ยอมรับ

-ส่วนมากผู้สูงอายุจะไม่มีรายได้ ฉะนั้น ในการออมจึงไม่ค่อยได้ผลเท่าไรนัก

-มีรายได้น้อย การออมมีน้อย เพราะมีค่าใช้จ่ายในครอบครัว ตำบลละหารการออมยังน้อยมาก

-ผู้สูงอายุยังไม่เห็นความสำคัญของการออม และกลุ่มการออมทรัพย์ต่างๆยังไม่พัฒนาปีนรูปธรรม

-ผู้สูงอายุไม่ค่อยมีความมั่นใจในกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน ส่วนมากผู้สูงอายุยึดติดกับการฝากธนาคาร

-คณะผู้บริหารและสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน ขาดสามัญสำนึกและความซื่อสัตย์สุจริต กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสวัสดิการ ฯลฯ จะขึ้นอยู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ในด้านงบประมาณ

-กลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้านผูกขาดอยู่กับกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย นำเงินฝากเข้าออมทรัพย์แต่น้อย แต่หวังกู้จำนวนมาก กู้ได้เงินมาแล้วไม่ลงทุน แต่หมดไปกับการพนันและการดื่ม

-ชุมชนเมืองมีคนมาอยู่หลากหลายประเภท ลำบากในการที่จะไปทางเดียวกันได้ เพราะมาจากพื้นที่ครอบครัว การศึกษา และสังคมที่ต่างกันคนละขั้ว

-บทบาทของกลุ่มการออมในชุมชน เพื่อจะได้นำเงินไว้ใช้ เบิกถอนเมื่อมีความจำเป็น อาจจะกู้เงินมาลงทุนเล็กน้อย อุปสรรคของกลุ่มการออมคือ ผู้ที่กู้ไปไม่ส่งคืน ทำให้คนในชุมชนไม่กล้าไปออม

-กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ส่งเงินแล้วไม่มีใบเสร็จ แล้วกลับมาทวงเงินอีก จึงเลิกส่งเงินเข้ากองทุน

-สมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจกับการออมน้อยมาก

2.3 แนวทางพัฒนากลุ่มการออมในชุมชนเพื่อส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ

-ให้คำแนะนำและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับทราบถึงผลดีของการออมของผู้สูงอายุ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุเก็บออมไว้บ้าง ไม่ควรใช้จ่ายให้เกินรายได้ การออมเพื่อเป็นทุนของตนเองในเวลาต่อไป ให้อบต.มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพเดือนละ 500 บาท เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มการออมในชุมชน

-ควรหาอาชีพหรือส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีอาชีพเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้ มีการฝึกอบรมอาชีพเช่น ทำขนม

-ต้องมีการประชุมชี้แจงประโยชน์ในการออม โดยมีวิทยากรมาแนะนำ ภายในกลุ่มการออม ต้องมีสมาชิกที่มีฐานะน่าเชื่อถือในหมู่บ้านเป็นแกนนำ

-เงื่อนไขสำคัญให้เกิดความพอเพียง ความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง รู้จักประหยัด แต่ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่นบ้าง เหลือนั้นก็ให้เป็นการออม เพื่อวันข้างหน้าที่เรายังมีชีวิตอยู่

-ลูกหลานเป็นตัวช่วยในการส่งเสริมการออม

-กลุ่มออมวันละบาท ส่งเสริมให้มีการออมอย่างสม่ำเสมอ ติดตามทวงถามเมื่อครบกำหนด เพื่อทำให้การจัดเก็บออมเป็นนิสัยอย่างสม่ำเสมอ

-กรรมการดี สมาชิกทำตามดี ยึดถือคุณธรรม 5 ประการเป็นหลัก 1. ซื่อสัตย์ 2.เสียสละ 3. มีความรับผิดชอบ 4. เห็นอกเห็นใจ 5. มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่อเพื่อสมาชิกที่มีความเดือดร้อนจำเป็น

-ต้องสร้างกิจกรรมกลุ่มและสร้างเศรษฐกิจหารายได้หมุนเวียนภายในชุมชนให้เกิดแรงกระตุ้นในเครือข่ายของสังคมชุมชน

-ควรจะมีองค์กรรองรับการออม หรือบุคคล/กรรมการที่น่าเชื่อถือ สร้างความมั่นในในการออม และการจะ ถอนเงินให้รวดเร็วเหมือนธนาคาร

-สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีอาชีพเสริม เช่น ทำขนม ทำดอกไม้

-ผู้นำเข้มแข็ง มีศักยภาพสูงในการบริหารจัดการ ยอมรับข้อเสนอแนะของสมาชิก และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล

-ในการทำงานของชมรมผู้สูงอายุชุมชนหงส์ประยูร ได้เริ่มต้นการทำแบบโครงการเพื่อนช่วยเพื่อน และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ประมาณ 90 กว่าเปอร์เซ็นต์ของสมาชิกทั้งหมด

-ควรจะมีองค์การรองรับการออมในชุมชน สร้างความเชื่อมั่นในการออมเงิน ฝากแล้วเวลาจะถอนใช้เงินได้คล่องตัวเหมือนธนาคาร

-ให้ผู้สูงอายุคิดถึงวันข้างหน้าเพื่อการออมไว้ในยามช่วยเหลือตนเองไม่ไหว

-แนะนำเชื้อเชิญผู้สูงอายุร่วมจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องมีความตั้งใจที่จะออม

-เพื่อเป็นเงินใช้จ่ายในการที่เสียชีวิต

-ผู้สูงอายุจะต้องรู้จักพอเพียง ไม่ยึดติดกับวัตถุให้มากเกินความจำเป็น ไม่โลภ รู้จักปลงปล่อยวาง เข้าวัดถือศีล ปฏิบัติธรรม

-ต้องแนะนำให้ผู้สูงอายุ เข้าใจเรื่องการออม การประหยัด ให้ทุกคนทราบ

-ควรแนะนำให้ผู้สูงอายุ ให้เข้าใจเรื่องการออม และการประหยัด

-ผู้สูงอายุในชุมชนชนบทส่วนใหญ่มีรายได้น้อย แนวทางควรให้ภาครัฐเข้ามาช่วยดูแล เช่น ธ.ก.ส. ธนาคารออมสิน ที่ผู้สูงอายุใช้บริการเบี้ยยังชีพอยู่ มาประชุมอบรมแนะนำและเก็บการออมให้เลย สร้างความมั่นใจแก่ผู้สูงอายุ ส่งเสริมการออมอย่างมั่นคงแบบยั่งยืน จึงจะสำเร็จประโยชน์และไม่มีความเสี่ยงสูง

-ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาแล้วหาทางแก้ไขไปตามสาเหตุ ต้องมีความร่วมมือกันทุกฝ่ายทั้ง บ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยราชการ องค์การ หาเจ้าภาพหรือผู้รับผิดชอบในการขับเคลื่อนการพัฒนากลุ่มการออมในชุมชน

-ต้องการผู้บริหารที่ดีมีความรู้ มีความเสียสละต่อส่วนรวม มาทำหน้าที่บริหารการออมของกลุ่มผู้สูงอายุ ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มมากขึ้น เพื่อจะได้มีผลต่อการออมด้วย

-กลุ่มสัจจะในการออม กลุ่มได้รับเงินปันผล กลุ่มมีสวัสดิการต่างๆให้กับสมาชิก กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ เช่น อบต.

-หาอาชีพหรือส่งเสริมอาชีพให้ผู้สูงอายุ ทำให้มีรายได้ จะได้มีเงินออม

-ทำได้แค่พยายามพบปะแนะนำให้รู้ถึงความจำเป็นของการออมไว้ เพื่อการดำรงชีวิตที่ยาวนานขึ้นของผู้สูงอายุที่จะต้องมีภาระใช้จ่ายอีกมากในอนาคต

-เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่พูดกันรู้เรื่อง และไปในทางเดียวกัน ได้ไปทำบุญต่างจังหวัดด้วยกัน เป็นการส่งเสริมการออมที่พูดกันรู้เรื่องและเข้าใจกัน

-พัฒนาองค์กรของกลุ่ม ต้องเสียสละ อดทน ซื่อสัตย์ โปร่งใส ประชาสัมพันธ์ ชักชวนให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญในการออม

-ต้องพยายามหาทางพูดที่จะทำให้ทุกคนพอใจในการที่ทำตามผู้นำ และควรพูดบ่อยๆ หรือทุกครั้งที่มีการประชุม เพื่อเป็นการชักชวนให้ทุกคนฟังแล้วอยากทำตาม และต้องมีการไถ่ถามว่าใครสามารถทำแล้วเป็นอย่างไร ให้เขามีความภูมิใจที่ทำได้

-ผู้สูงอายุ (1) ต้องให้ความสำคัญในการออมเพื่ออนาคต (2) มองถึงอนาคตของลูกหลาน 3) ควรออมสม่ำเสมอและแน่นอน

-จัดหาผู้ที่มีความรู้และออกเสียงตามสายเพื่อให้คนในชุมชนเข้าใจการออมของผู้สูงอายุ

-ควรจะมีวิทยากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถที่จะพูดชักชวนให้คนในชุมชนมองเห็นความสำคัญของการออมและการลงทุนที่มีความเสี่ยงต่ำ ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะยังไม่ค่อยเข้าใจและไม่กล้าลงทุน

-ควรจะมีวิทยากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถที่จะพูดชักชวนให้คนในชุมชนมองเห็นความสำคัญของการออมและการลงทุนที่มีความเสี่ยงต่ำ ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะยังไม่ค่อยเข้าใจและไม่กล้าลงทุน

-จัดให้ชุมชนมีการออมวันละ 1 บาท เพื่อเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อให้คนในชุมชน และตัวผู้สูงอายุเองได้รู้จักการประหยัด และออมเพื่อใช้ในวันข้างหน้า ในชมรมของข้าพเจ้าทำมานานแล้วและมีสมาชิกรวม 230 คน

-ต้องมีประธานชุมชน และกรรมการชุมชนที่เข้มแข็ง ต้องเชิญผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นวิทยากรบรรยายให้กลุ่มสมาชิกฟัง ต้องมีการประชุม เพื่อแลกเปลี่ยน แนะนำความรู้ซึ่งกันและกัน เสริมสร้างอาชีพคนในชุมชน เช่น รวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

-ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานของกลุ่มเอง (จิตอาสา) ต้องเน้นย้ำเรื่องประโยชน์ของการออมเงินควบคู่ไปกับสิทธิประโยชน์อื่นๆที่ผู้สูงอายุจะได้รับ

-ควรให้ อสม. เป็นคนเริ่มงาน (เป็นแกน) ในการเริ่มต้นทำอะไรๆ เนื่องจากคนอื่นไม่ใกล้ชิดประชาชน ควรมีการสอนการลงทุน ชี้แจงบ่อยๆ และเริ่มจากสมาชิกที่ให้ความร่วมมือก่อน

-ควรส่งเสริมให้มีงานทำเป็นงานอดิเรก เพื่อจะได้มีรายได้และแบ่งเป็นเงินออมได้

-ต้องทำ workshop แล้วตกผลึก แสดงว่าทุกคนยอมรับตามที่ประชุมและนำสู่การปฏิบัติ รายงานในที่ประชุมทุกเดือน

-สร้างกลุ่มของชุมชนโดยชุมชนเองให้แข็งแกร่ง ทำความเข้าใจกับชุมชนโดยชุมชนเองจะยั่งยืนกว่า และนำกลุ่มชุมชนที่เข้มแข็งนี้ เป็นแกนนำและพยายามสร้างภาคีเครือข่ายทั้งของภาครัฐและเอชน พร้อมให้ความรู้ชุมชน จะทำให้เกิดการออมที่ถูกวิธีและจุดประกายชุมชนได้โดยเฉพาะผู้สูงอายุ

-แนะนำให้เห็นความสำคัญของการออมและการช่วยเหลือชุมชน

-ให้ผู้สูงอายุรู้จักการออมทรัพย์โดยให้วิธีการซื้อพันธบัตร เบี้ยประกันผู้สูงอายุ ฯลฯ

-มีการบริหารจัดการที่ดี

-สร้างผู้นำกลุ่มการออมให้เป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชน ส่งเสริมการออมด้วยการจูงใจให้สมาชิก การออมได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า จัดหาของอุปโภคบริโภคที่ชุมชนต้องการมีราคาถูกกว่าท้องตลาดมาจำหน่ายให้แก่สมาชิกที่ออม

-ให้มีผู้ริเริ่มที่มีความเข้าใจ ให้ความรู้ให้มากขึ้น อบรมประโยชน์การออมมากขึ้น

-ควรให้มีการฝึกอบรม เพื่อได้รับความรู้ และวางแนวทางในการออมให้แก่กลุ่มการออม

-ต้องให้การแนะนำให้ความรู้เรื่องการออมตั้งแต่วัยทำงาน เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญในการรับผิดชอบตัวเอง การวางแผนการใช้เงินและออมตั้งแต่ในวัยทำงาน เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีรายได้แล้ว การออมของผู้สูงอายุส่วนใหญ่จึงไม่มีเงินออม

-ควรให้ภาครัฐหรือองค์กรที่มีความสมารถเข้าไปในชุมชนเพื่อชี้แจง

-การให้ความรู้ ความเข้าใจ การจูงใจให้ปฏิบัติ ตลอดจนความเชื่อมั่น โดยการทำให้เห็นเป็นรูปธรรมว่าสามารถทำได้สำเร็จ เป็นผลดีแก่สมาชิกกลุ่มการออมในชุมชน หรือในกลุ่มของผู้สูงอายุ รวมทั้งสิ่งที่ขาดไม่ได้คือ ความซื่อสัตย์และความสามัคคี

-ในชุมชน พยายามช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยการให้ออม แต่ออมเพียงเล็กน้อย เช่น ออมวันละ 1 บาท หรือฝากสัจจะเงินออมเฉลิมพระเกียรติเพียงเดือนละ 100 บาท

-สร้างความเชื่อมั่น ความเข้าใจ แสดงผลงานที่ประสบความสำเร็จ ส่งเสริมให้คนดีเข้าบริหารบริหารงานให้เห็นจริง บริการให้ผลประโยชน์ตามข้อกำหนดโดยเร็วทั่วหน้า กำจัดคนชั่วไม่ให้เข้ามาร่วมงาน

-ต้องจัดตั้งระเบียบ ระบบให้ควบคุมอย่างเข้มแข็งก็จะดีมาก

-มีชีวิต และมีความหวัง มีความสุขในเงินของตัวเองมากขึ้น

-ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมเป็นกรรมการด้วย

-แบ่งกลุ่มส่งเสริมอาชีพ เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

-เมื่อมีตลาดรองรับจากการทำก็จะเกิดรายได้

-เมื่อมีรายได้จะเกิดการออมขึ้น

-สมาชิกกลุ่มการออมในชุมชน ที่มีมาตรฐานชีวิตที่ได้รับความสำเร็จในการออม และมีความเชื่อถือจากสมาชิกยกเป็นตัวอย่างในการออม ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกได้ทราบผลประโยชน์ในการออม

-แนะนำให้คนในชุมชนได้ทราบถึงผลดีของการออม

-เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชุมชนให้มีความรู้ที่เหมาะสม ให้มีสติ ปัญญา รอบคอบ โดยการส่งเสริมการออมทรัพย์ จัดหาทุน บริการสินเชื่อ เพื่อประกอบอาชีพ จัดหาการผลิต ร่วมกันซื้อร่วมกันขายสินค้าช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

-แนะนำการออมควรทำเป็นประจำ และควรทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย จะได้รู้และเห็นความบกพร่องในการใช้จ่าย

-อบต.มีบทบาทในการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ เริ่มจากการรวมกลุ่มการออมของผู้สูงอายุ เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน เน้นให้ชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมการออมโดยมีการเสนอแนะแนวทางและวิธีการออมด้วยเน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

-สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุด้านวิชาการ การให้ความรู้ในด้านการออม

-สร้างทัศนคติที่ดีให้เห็นความสำคัญของการออม

-ให้ความรู้ความเข้าใจในผลประโยชน์ของการออม

-ตั้งคณะทำงานในชุมชนเพื่อส่งเสริมการออม

-เป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างที่ดีของลูกหลาน

-สร้างอาชีพให้ผู้สูงอายุเพื่อให้มีเงินเหลือเก็บออม

-ส่งเสิรมให้ความรู้ ให้รู้จักการใช้จ่ายไม่ฟุ่มเฟือย

-นำข้อมูลจ.ป.ฐ. มาเป็นฐานข้อมูลในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ

-ประชาสัมพันธ์ให้มีการส่งเสริมการออมทาง TV วิทยุ ป้าย แผ่นพับ

-ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการออมเพื่อผู้สูงอายุด้วย นำดอกผลที่เพิ่มขึ้นไปช่วยผู้สูงอายุหรือเพิ่มสวัสดิการให้ผู้สูงอายุ

-ส่งเสริมการหารายได้ (หาอาชีพเสริม) ปลูกพืชสวนครัว

-ลดค่าใช้จ่าย (โดยการทำบัญชีรับ-จ่าย)

-ให้ความรู้กับผู้สูงอายุ และนำแกนนำของผู้สูงอายุไปศึกษาดูงานตามท้องถิ่นต่างๆที่ประสบความสำเร็จในการออม

-เป็นกรรมการกลุ่มการออมวันละบาทของชุมชน ยังต้องประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกเข้าใจมากขึ้น และกระตุ้นให้ผู้ที่ยังไม่เป็นสมาชิกเห็นความสำคัญสมัครเข้าร่วมกลุ่มมากยิ่งขึ้น

-พยายามศึกษาหาความรู้ มีการออมกันอยู่บ้างในกองทุนหมู่บ้าน แต่ก็ขึ้นอยู่กับประธานของทุนหมู่บ้าน ถ้าเป็นคนดี กองทุนก็เจริญก้าวหน้า สมควรทางราชการเข้าไปตรวจสอบอย่างจริงจังในชุมชนไม่มี คนในชุมชนต่างคนต่างอยู่ ไม่ค่อยรวมตัวกัน ออสม. จะเป็นแกนนำที่ดีในการรวมกลุ่ม แต่ต้องคิดตามคนอื่น เพราะต้องเห็นตัวอย่างของคนอื่นก่อน

-สร้างกลุ่มการออมให้เข้มแข็งขึ้น มีสมาชิกมากขึ้น มีกรรมการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

-กรรมการต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นที่ยอมรับเชื่อถือของสมาชิก และทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี

-ควรมีการส่งเสริมการทำอาชีพที่เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุ โดยรวมกลุ่มกันทำและแบ่งแผนกจัดทำ แผนกขาย แผนกการตลาด และให้รัฐจัดหาสถานที่ในการจำหน่ายให้ด้วยจึงจะเกิดประโยชน์

-พัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มการออมชุมชน คือ คณะกรรมการทุกๆฝ่ายให้มีศักยภาพให้มีความซื่อตรง ซื่อสัตย์มีความรับผิดชอบ เห็น อกเห็นใจผู้อื่น ไม่เห็นแต่ประโยชน์ส่วนตน เห็นแก่สมาชิก และกลุ่มเป็นสำคัญ สร้างความศรัทธาและความเชื่อใจให้เกิดขึ้น มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการ กลุ่มการออมชุมชนก็จะเข้มแข็ง

3. ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ

1. ควรเก็บออมเงินไว้กับตัวเพื่อการใช้ที่สะดวก แต่เมื่อจะใช้ควรคิดพิจารณาก่อนว่า เมื่อจ่ายหรือซื้อแล้ว เกิดประโยชน์แก่ตนและครอบครัว คุ้มค่าหรือไม่ ได้ประโยชน์อะไรหรือไม่ทุกครั้ง
2. ควรมีการวางแผนในการใช้จ่ายเพื่อจะมีชีวิตอยู่ได้ไม่ขัดสน ควรใช้ชีวิตอย่างพอเพียง
3. ควรออมทรัพย์เพื่อการใช้จ่ายในอนาคตจะได้มีความเป็นอยู่อย่างดีไม่เป็นภาระให้ประเทศชาติบ้านเมือง
4. ประชาสัมพันธ์ให้มาก ๆ
5. ส่งเสริมสัจจะออมทรัพย์
6. ปลูกพืชสวนครัว ไว้กินและขายบางส่วน แล้วนำมาออม
7. ทำงานตามความถนัด เก็บเงินเข้ากองทุน
8. เมื่อมีความสามัคคี เสียเสียสละแล้วความเข้มแข็งของชุมชนก็เกิดขึ้น ทั้งนี้ต้องมีความจริงใจและสุจริตเป็นสำคัญ
9. ควรเพิ่มรายได้ให้ผู้ที่เป็นข้าราชการบำนาญที่ต่ำกว่า 1 หมื่น เพราะค่าครองชีพปัจจุบันสูงมาก
10. ผู้สูงอายุมีรายได้น้อย ลดรายจ่ายด้านส่วนตัว เช่น เสื้อผ้า (มีการประมาณรายได้รายจ่าย)
11. ผู้สูงอายมีเงินใช้จ่ายไม่พอเพียง ไม่ค่อยมีโอกาสออมเงินทุกวัน ต้องอาศัยลูกหลาน ถ้ามีเงินเหลือใช้เพียงพอคงจะออมเงินได้บ้าง
12. การออมเป็นเรื่องสามัญสำนึกของคนโดยทั่วไป ถ้าหากมีเหลือทุกคนก็จะมีการออม ถ้าไม่มีก็ไม่เหลือที่จะออม
13. ควรใช้ประสบการณ์ตรงของผู้ที่ประสบผลสำเร็จมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากปรัชญาดังกล่าวมาเล่าให้ฟังดีกว่าพูดแต่ทฤษฎี และควรเป็นหลายๆ อาชีพ หลายวัย ถ่ายทอดได้ตรงชัดเจน
14. การออมคนออมต้องมีรายได้ แล้วผู้สูงอายุบางคนก็ไม่มีรายได้ อาศัยลูกหลาน กินอยู่ไปวัน ๆ ผู้สูงอายุก็อยากจะมีเงินออมเป็นของตนเอง
15. การกำหนดรายจ่าย ทำได้ง่ายกว่าและสะดวกกว่าการบังคับให้ดิ้นรนหารายได้เพิ่มขึ้น

16. การส่งเสริมการออมควรมีการให้การศึกษาและความรู้ตั้งแต่เด็กและเมื่อเริ่มทำงานมีรายได้มีแผนการออมตั้งแต่ต้นและทำโดยสม่ำเสมอ ถ้าออมตอนเกษียณแล้วคงมีรายได้ไม่พอเพียงต่อการดำรงชีพที่ดีได้

17. ให้หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ บริษัท องค์กรต่าง ๆ ชุมชน จัดหลักสูตรอบรมให้ข้าราชการ พนักงาน สมาชิก รู้หลักการ วิธีการเตรียมตัว แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงล่วงหน้าก่อนเกษียณอย่างน้อย 10 ปี เป็นหลักสูตรภาคบังคับสำหรับผู้ที่มีอายุ 50 ปี เพื่อให้มีความรู้ ปรับทัศนคติ จิตสำนึก และมีเวลาเตรียมการเพื่อความพร้อมแต่เนิ่น ๆ จากประสบการณ์ที่ กฟผ. จัดให้พนักงานอายุ 55 ปี เข้าอบรมหลักสูตรเตรียมเกษียณ 3 วัน ให้แนวทาง ทั้งในเรื่องบริหารการเงิน การลงทุน การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การเข้าสมาคม การทำงานอดิเรก ได้ประโยชน์มาก

18. แนวทางและวิธีการส่งเสริมการออม 1) การดำรงอยู่หรือความมั่นคงในชีวิต 2) การปฏิบัติตนเองและครอบครัวทำให้อยู่ได้ซึ่งไม่เดือดร้อน 3) การพัฒนา การเรียนรู้ การบริโภคข่าวสาร อันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

19. ออมได้ทุกคนเป็นการดี ออมได้เป็นกำไรส่วนตัว ใช้มากไม่พอเดือดร้อนทีหลัง

20. มีวินัยในการใช้จ่ายเงินในแต่ละวัน

21. อบรมทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจ บางคนเกษียณเข้าใจ ชาวสวน ชาวนา อายุมากเกิน 70 ไม่ค่อยเข้าใจ เพราะอยู่บ้านเฉยๆ คนมีหลายระดับ ความคิด แต่คนสามารถ พัฒนาได้ คนมีศักดิ์ศรีในการให้ความร่วมมือ

22. ควรมีจุดมุ่งหมายในทางหนึ่งทางใด เป็นการออมยามชราภาพ วิธีการคือ ต้องรู้ว่ารายได้เท่าไหร่ ควรเก็บเท่าไหร่ ใช้จ่ายน้อยกว่ารายได้ เรียกว่า ไม่ประมาณในการใช้จ่าย

23. ควรเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ชุมชนได้รับรู้ถึงประโยชน์

24. - มีความตั้งใจที่จะลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นมาเป็นเงินออมในอนาคต

-หมั่นดูแลสุขภาพให้ดีโดยการออกกำลังกายทุกวัน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเจ็บป่วย ค่ายาและอื่น ๆที่เกี่ยวข้อง

25. ดูแลและอบรมบุตรหลานให้ตั้งตนให้อยู่อย่างมีสติเดินตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่นการเก็บออม การใช้จ่ายและการหมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อการมีชีวิตที่ดีและโอกาสที่ดีในอนาคต

26. ควรให้ข้อมูลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุสู่มวลชนโดยการกระจายข่าวสารเผยแพร่ผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ วิทยุชุมชน หนังสือ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ ใบปลิว อินเตอร์เน็ตและ อบต.

27. ควรหมั่นติดตามข่าวสาร ข้อมูลให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดการออมอย่างจริงจัง

28. ผู้สูงอายุควรได้รับเงินช่วยเหลือมากกว่า 500 บาท / เดือน

29. ต้องพยายามออมให้ได้ทุกเดือน ออมกับสถาบันการเงินที่มั่นคงปลอดภัย ต้องวางแผนการออมใช้จ่ายเฉพาะที่จำเป็น และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจช่องทางการออมมากขึ้น

30. ควรมีการออมเบี้ยยังชีพไว้เพื่อส่งเบี้ยประกันสามาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ ธกส. เพื่อใช้ในอนาคต

31. ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น ไม่ควรใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยในสิ่งที่ไม่จำเป็น ประหยัด

32. ควรมีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุ พร้อมทั้งพาไปพบเห็นชุมชนตัวอย่างการเพิ่มรายได้จากความพอเพียง

33. แสดงความปลอดภัย มั่นใจในการออมแบบเศรษฐกิจพอเพียงให้ทราบทั่วกัน ให้สำนึก เริ่มตั้งแต่วัยหนุ่มสาวจะได้พัฒนาเป็นระบบขึ้นไปสู่ความสำเร็จ เมื่ออายุมากขึ้น ให้มีหลักประกันด้วยว่า เงินออมนั้นจะไม่เสื่อมค่าในบั้นปลายของชีวิตและปลอดภัยตลอด

ภาคผนวก ง.

การประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น
โครงการแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี

หลักการและเหตุผล

ข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย แจ้งว่าจำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยในปีพ.ศ. 2552 ได้เพิ่มเป็น 7,176,819 8 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 ของประชากรทั้งประเทศซึ่งมีจำนวน 63,525,062 คน จำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้สัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทยโดยเฉลี่ยสูงกว่าหลายประเทศในเอเชียและในระดับโลก ประเทศไทยในปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและกำลังเปลี่ยนไปเป็นประเทศผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว อัตราการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรสูงอายุสืบเนื่องจากการปรับปรุงระบบสุขภาพอนามัย เทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัย และการสาธารณสุขที่ดีขึ้น ตลอดจนมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น ส่งผลให้อายุคาดเฉลี่ยของประชากรไทยยืนยาวกว่าในอดีต ประกอบกับค่าครองชีพที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตามภาวะเงินเฟ้อ และค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาลและค่าดูแลสุขภาพซึ่งแพงขึ้นตามอายุ ก่อให้เกิดความเสี่ยงที่เงินบำเหน็จบำนาญที่ได้รับ สวัสดิการสังคม หรือเงินช่วยเหลือจากรัฐ รวมทั้งการเกื้อหนุนจากครอบครัวและชุมชนที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาจไม่เพียงพอสำหรับผู้สูงอายุในการดำรงชีพต่อไปอย่างมีคุณภาพ

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดสำคัญจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง และมีศักยภาพสูงในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปีได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2552 ผลิตภัณฑ์จังหวัดของจังหวัดนนทบุรี ในราคาตลาดมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็น 113,406 ล้านบาท และรายได้ต่อหัว 117,466 บาท ในขณะเดียวกันจังหวัดนนทบุรีก็มีประชากรสูงอายุอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากทั้งในเขตชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบทของจังหวัด สำนักนโยบายสาธารณสุขและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุขเปิดเผยว่า ในปีพ.ศ. 2552 จังหวัดนนทบุรีมีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 126,363 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.9 ของประชากรทั้งจังหวัด ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ (ร้อยละ 11.3) เป็นที่ชัดเจนว่าจังหวัดนนทบุรีได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ แล้ว ผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีก็เช่นเดียวกับผู้สูงอายุในจังหวัดอื่นๆ ที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการดำรงชีพในอนาคต การออมในวัยเกษียณจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยบรรเทาปัญหาทางการเงินและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ดำรงชีพต่อไปได้อย่างมั่นคงและมีคุณภาพ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีการออม ได้ ให้การสนับสนุนการจัดการประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็นของโครงการวิจัยแนวทางและมาตรการส่งเสริมการ

ออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ความเห็น และให้ข้อเสนอแนะแนวทางและวิธีการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อระดมความเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางและวิธีการในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้และประสบการณ์ระหว่างแกนนำผู้สูงอายุ นักวิชาการ และตัวแทนผู้บริหารของหน่วยงานในภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างแกนนำผู้สูงอายุ นักวิชาการ และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วยผู้สูงอายุ แกนนำผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยว ข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการ รวมประมาณ 50 คน

ผู้รับผิดชอบจัดการสัมมนา

1. รองศาสตราจารย์ดร.กาญจนี กังวานพรศิริ
2. รองศาสตราจารย์ดร.สุภมาส อังศุโชติ

ประเด็นระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1. ศักยภาพความสามารถในการออมของผู้สูงอายุในชุมชน
2. บทบาทของกลุ่มการออมในชุมชนในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ
3. แนวทางและวิธีการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. แนวทางการพัฒนาสื่อถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลและความรู้ด้านการเงินแก่ผู้สูงอายุ
5. บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชน

กำหนดการสัมมนาระดมความคิดเห็น

แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี

วันที่ 28 เมษายน 2554 เวลา 09.00-13.00 น.

ณ ห้อง 5209 อาคารสัมมนา 1 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

08.30 น. – 09.00 น. -ลงทะเบียน

09.00 น. – 09. 30 น. -นำเสนอผลการสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี

***รองศาสตราจารย์ดร.กาญจนี กังวานพรศิริ* หัวหน้าโครงการ**

***รองศาสตราจารย์ดร.สุภมาส อังศุโชติ* ผู้ร่วมวิจัย**

09.30 น. – 09. 45 น. -พักรับประทานอาหารว่าง

09. 45 น. – 11.00 น. -ประชุมกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ผู้สูงอายุในภาพรวม

กลุ่มที่ 2 ผู้สูงอายุในชุมชนเมือง

กลุ่มที่ 3 ผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท

กลุ่มที่ 4 ผู้สูงอายุในชุมชนชนบท

11.00 น. – 11.40 น. -ประธานกลุ่มย่อยนำเสนอผลการระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

11. 45 น. – 12.00 น. -อภิปรายทั่วไป

12.00 น. -ปิดการสัมมนา

12.00 – 13.00 น. -ร่วมรับประทานอาหารกลางวัน

สรุปความเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น โครงการแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี

วันที่ 28 เมษายน 2554 ณ ห้อง 5209 อาคารสัมมนา 1 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

กลุ่มที่ 1 ภาพรวม

1. ศักยภาพความสามารถในการออมของผู้สูงอายุในชุมชน

- ดูจากศักยภาพและปัจจัยหลายๆอย่างประกอบกัน เช่น

-- สภาวะแวดล้อมชุมชนมีลักษณะการพึ่งพิง นนทบุรีก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและมีระดับรายได้ปานกลาง ถึง สูง

-- มีหนี้สินด้านการลงทุน ภาครัฐควรเข้ามาช่วย

-- ส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุในชุมชน เริ่มจากวัด

-- ขาดความรู้ความเข้าใจและเป้าหมายในการออม

-- ไม่มีรายได้จึงไม่มีเงินเหลือออม

2. บทบาทของกลุ่มการออมในชุมชนในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ

- เน้นให้ชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมการออมโดยมีการเสนอแนะแนวทางและวิธีการออมด้วยเน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- อบต.มีบทบาทในการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ เริ่มจากการรวมกลุ่มการออมของผู้สูงอายุ เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน

- สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ

-- ด้านวิชาการ การให้ความรู้

-- งบประมาณ

3. แนวทางและวิธีการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- ให้มีการลดรายจ่ายของผู้สูงอายุในสิ่งที่ไม่จำเป็น

- ส่งเสริมให้ครอบครัวมีบทบาทในการออมโดยเพิ่มรายได้ในครอบครัว

- ส่งเสริมการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่

-- ด้านการลดรายจ่าย

--- การปลูกพืชสวนครัว

--- ส่งเสริมการปลอดอบายมุข

--ด้านเพิ่มรายได้

--- ส่งเสริมด้านอาชีพ

--- ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

--ด้านประหยัด

--- ครัวเรือนมีการออม ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน

--- ชุมชนมีกลุ่ม

--ด้านการเรียนรู้

--- ชุมชนสืบทอดภูมิปัญญา

--- ครัวเรือนมีการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

--ด้านการอนุรักษ์

--- ใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างประหยัดและยั่งยืน

--- ส่งเสริมการปลูกต้นไม้ในชุมชน

--ด้านเอื้ออารีย์

--- ส่งเสริมดูแลผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุรู้รักสามัคคี

- ส่งเสริมการให้ความรู้กับทุกช่วงวัย เช่น พัฒนาหลักสูตรการศึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน

- รณรงค์การให้ความรู้ด้านการออมก่อนเกษียณโดยมีสมการใหม่ รายได้ – เงินออม = ค่าใช้จ่าย กล่าวคือ รายได้หักเงินออม เหลือเป็นค่าใช้จ่าย

-เพิ่มบทบาทของผู้นำชุมชนเพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการออมเพิ่มขึ้น

4. แนวทางการพัฒนาสื่อถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลและความรู้ด้านการเงินแก่ผู้สูงอายุ

- - ประชาสัมพันธ์ทางเสียงตามสาย หอกระจายข่าวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- - ออกเยี่ยมกลุ่ม (สมาคม ชมรม) ผู้สูงอายุ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้
- - ใช้สื่อผ่านบุตรหลาน (โรงเรียนให้ความรู้แก่นักเรียน)
- - ผู้นำชุมชนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆของผู้สูงอายุ

5. บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชน

- ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม/ชมรม/สมาคม

- ส่งเสริมด้านความรู้ความเข้าใจด้านการออมให้กับกลุ่มชมรม/สมาคมผู้สูงอายุ

- ให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับท้องถิ่นและราชการให้การสนับสนุนในส่วนที่เกี่ยวข้องใน การดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ

กลุ่มที่ 2 ชุมชนเมือง

1. ศักยภาพความสามารถในการออมของผู้สูงอายุในชุมชน

-รายได้ของการออมในชุมชน ขึ้นอยู่กับรายได้ของบุคคล

- ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

- หารายได้เสริม

- การบริหารจัดการเรื่องการเงินของแต่ละบุคคล

2. บทบาทของกลุ่มการออมในชุมชนในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ

-สร้างทัศนคติที่ดีให้เห็นความสำคัญของการออม

-สร้างระเบียบการออมให้กับบุคลากรในชุมชน

- ให้ความรู้ความเข้าใจในผลประโยชน์ของการออม

3. แนวทางและวิธีการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- ให้มีการตั้งกลุ่มสัจจะการออมทรัพย์ขึ้นในชุมชน

- ให้ตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพของชุมชน

- หาวิธีการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

4. แนวทางการพัฒนาสื่อถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลและความรู้ด้านการเงินแก่ผู้สูงอายุ

- กระจายข่าวเสียงตามสายวิทยุชุมชนข้อมูลในด้านการเงิน

- จัดทำแผ่นพับ เผยแพร่ไปตามชมรมชุมชนต่างๆ

- ส่งข้อมูลไปที่วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ วารสารไปยังชุมชน

- ส่งข้อมูลข่าวสารเผยแพร่ไปทางอินเทอร์เน็ต

5. บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชน

- สนับสนุนเงินกองทุนให้กับผู้สูงอายุในชุมชน

- ส่งเสริมด้านสวัสดิการ เช่น การรักษาพยาบาล ค่าโดยสาร

- สนับสนุนข้อมูลข่าวสารทาง TV ให้ประชาชนได้รับทราบถึงสิทธิของผู้สูงอายุที่พึงจะได้

กลุ่มที่ 3 กึ่งเมืองกึ่งชนบท

1. ศักยภาพความสามารถในการออมของผู้สูงอายุในชุมชน

ศักยภาพความสามารถในการออมของผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

- ผู้ช่วยเหลือตัวเองได้

-- ข้าราชการบำนาญ

- - ผู้มีรายได้จากทรัพย์สินเดิม

-- ผู้มีอาชีพ เช่น เกษตรกร ค้าขาย

- ผู้ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้
  -- ผู้ชรา ผู้พิการ
  -- ลูกหลานดูแล
- ผู้ถูกทอดทิ้ง

2. บทบาทของกลุ่มการออมในชุมชนในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ
   - ส่งเสริมการหารายได้ (หาอาชีพเสริม)
   - ลดค่าใช้จ่าย (โดยการทำบัญชีรับ-จ่าย)
   - ปลูกพืชสวนครัว
3. แนวทางและวิธีการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
   - จัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ให้การแนะนำในการออมและส่งเสริมอาชีพ
   - แนะนำการฝากสัจจะออมทรัพย์และสหกรณ์ออมทรัพย์
   - ตั้งกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนวันละบาท
4. แนวทางการพัฒนาสื่อถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลและความรู้ด้านการเงินแก่ผู้สูงอายุ
   - วิทยุชุมชน
   - ออกเสียงตามสาย แจกแผ่นพับใบปลิว
   - จัดตั้งแกนนำทุกกลุ่มเป้าหมาย
5. บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชน
   - จัดให้มีการสัมมนากลุ่มแกนนำ
   - ใช้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ (สื่อโทรทัศน์ วิทยุ)
   - ให้รัฐประสานงานกับองค์กรท้องถิ่น ตั้งงบอุดหนุนกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง
   - ให้รัฐหาตลาดส่งเสริมการขายของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ

กลุ่มที่ 4 ชุมชนชนบท

1. ศักยภาพความสามารถในการออมของผู้สุงอายุในชุมชน
   - ออมเดือนละ 100 บาท
   - ออมวันละ 1 บาท
2. บทบาทของกลุ่มการออมในชุมชนในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ
   - ตั้งคณะทำงานในชุมชนเพื่อส่งเสริมการออม
   - เป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างที่ดีของลูกหลาน
   - สร้างอาชีพให้ผู้สูงอายุเพื่อให้มีเงินเหลือเก็บออม
   - ส่งเสริมให้ความรู้ ให้รู้จักการใช้จ่ายไม่ฟุ่มเฟือย
   - นำข้อมูล จ.ป.ฐ. มาเป็นฐานข้อมูลในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ

- ประชาสัมพันธ์ให้มีการส่งเสริมการออมทาง TV วิทยุ ป้าย แผ่นพับ

- ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการออมเพื่อผู้สูงอายุด้วย นำดอกผลที่เพิ่มขึ้นไปช่วยผู้สูงอายุหรือเพิ่มสวัสดิการให้ผู้สูงอายุ

3. แนวทางและวิธีการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- สร้างอาชีพเสริม

- ส่งเสริมการปลูกพืชสวนครัวริมรั้วกินได้ แบบหมุนเวียน เช่น ปลูกข้าวในนา ปลูกมะเขือคันนา

- ไม่ส่งเสริมการเล่นอบายมุข โดยการประชาสัมพันธ์ให้ลด ละ เลิก อบายมุข เพื่อนำเงินส่วนนี้มาเป็นเงินออม

- สอนลูกหลานให้รู้จักการออมตั้งแต่เด็กเพื่อเก็บเป็นเงินออมในอนาคต

- รณรงค์ให้ดำรงชีวิตแบบไทย ไม่ติดค่านิยมเมืองนอก เพื่อเก็บเป็นเงินออม

- ส่งเสริมและสนับสนุนการทำบัญชีครัวเรือน

4. แนวทางการพัฒนาสื่อถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลและความรู้ด้านการเงินแก่ผู้สูงอายุ

- ให้ข่าวสารความรู้ทาง TV วิทยุ Internet วิทยุท้องถิ่น สื่อข้อความทางโทรศัพท์ ป้าย แผ่นพับ อบรม ปากต่อปาก เสียงตามสาย หนังสือพิมพ์

5. บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ

- รัฐจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุ (พรบ. รองรับ 13 ข้อ)

  -- ขอเงินเพิ่มอีก

  -- ผู้สูงอายุต้องรักษาได้ทุกโรงพยาบาลทั้รัฐและเอกชน

- ส่งเสริมอาชีพผู้สุงอายุและหาตลาดรองรับด้วย

- ให้อบต. ส่งเสริมการออมผู้สูงอายุให้มากกว่านี้

- รัฐต้องประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้ด้านประโยชน์การออมและส่งเสริมการออม รัฐต้องให้ความรู้ด้านการออมให้มากกว่านี้

- ภาครัฐควรปลดหนี้ให้ผู้สูงอายุ เพื่อนำเงินช่วงสุดท้ายของชีวิตเป็นเงินออม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น
โครงการวิจัยแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ
ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี
วันพฤหัสบดีที่ 28 เมษายน 2554 เวลา 08.30 น. - 12.00 น. ณ ห้องประชุม 5209
อาคารสัมมนา 1 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	กลุ่มย่อย
ผู้ทรงคุณวุฒิ			
1.	คุณประกอบ สังข์โต	ประธานสาขาสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยประจำจังหวัดนนทบุรี	กลุ่มที่ 1
2.	คุณทานตะวัน แกล้วเขตการ	อดีตประธานกรรมการศูนย์วุฒิอาสาธนาคารสมองจังหวัดนนทบุรี	กลุ่มที่ 1
3.	รศ. สุรัสวดี หุ่นพยนต์	ผู้อำนวยการสำนักบัณฑิตอาสา สมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	กลุ่มที่ 1
4.	ผศ. เต็มใจ สุวรรณทัต	ที่ปรึกษา สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	กลุ่มที่ 1
5.	คุณบำรุง ไตรมนตรี	ประชาสัมพันธ์ ศูนย์วุฒิอาสาธนาคารสมองนนทบุรี	กลุ่มที่ 1
6.	รศ.ดร.วิภาวี พิจิตบันดาล	วุฒิอาสาธนาคารสมองจังหวัดนนทบุรี	กลุ่มที่ 1
ชุมชนเมือง			
1.	คุณจินตนา ชูประสิทธิ์	ผู้ประสานงาน ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลบางบัวทอง ต.โสนลอย	กลุ่มที่ 2
2.	คุณรำไพพรรณ ครองชนม์	เลขานุการชมรมผู้สูงอายุสถานีอนามัยตำบลตลาดขวัญ	กลุ่มที่ 2
3.	พ.อ.สำคัญ นพคุณ	ประธานผู้ประสานงานศูนย์ชมรมผู้สูงอายุอำเภอเมือง	กลุ่มที่ 2
4.	คุณอเนก สังขพิทักษ์		กลุ่มที่ 2
5.	คุณรัตนา ชลประเสริฐสุข	เลขานุการชมรมผู้สูงอายุวัดกำแพงหมู่ 8 ตำบลบางเขน	กลุ่มที่ 2
6.	นาวาโท สมศักดิ์ เจริญวัย	รองประธานชมรมผู้สูงอายุหมู่บ้านลานทอง	กลุ่มที่ 2
7.	คุณสวัสดิ์ สิทธิทอง	ข้าราชการบำนาญ ชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลปากเกร็ด	กลุ่มที่ 2
8.	คุณธงชัย แม้นศิริ	รองประธานชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลปากเกร็ด	กลุ่มที่ 2
9.	คุณวนิดา แม้นศิริ	เลขานุการชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลปากเกร็ด	กลุ่มที่ 2
10.	คุณสมศักดิ์ กุลประดิษฐ์	ประธานชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลปากเกร็ด	กลุ่มที่ 2
11.	คุณเฉลย สะอาดเย็น	ประธานชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลบางกรวย	กลุ่มที่ 2

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	กลุ่มย่อย
ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท			
1.	คุณประเทือง เจริญพานิช	ประธานชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาบอำเภอบางใหญ่	กลุ่มที่ 3
2.	คุณพล ศรีไกร	ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนและประธานชมรมผู้สูงอายุ ต. เสาธงหิน	กลุ่มที่ 3
3.	คุณถนอม สอนศาสตร์	ประธานชมรมผู้สูงอายุอนามัยบ้านใหม่	กลุ่มที่ 3
4.	คุณเบญจมาศ ใจศรี	เหรัญญิก ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลบางใหญ่	กลุ่มที่ 3
5.	คุณเจริญ ทองป้อง	ประธานศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุอำเภอบางบัวทอง	กลุ่มที่ 3
6.	คุณอำไพ ทองป้อง	เลขานุการชมรมผู้สูงอายุบางบัวทอง	กลุ่มที่ 3
8.	คุณสามารถ พรหมมนตรี	ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.พิมลราช อบต.พิมลราช	กลุ่มที่ 3
9.	คุณสมพร พรหมมนตรี	คณะทำงานชมรมผู้สูงอายุ ต.พิมลราช อบต.พิมลราช	กลุ่มที่ 3
10.	คุณศรีสุดา ศรีพุ่ม	ประธานชมรมผู้สูงอายุ หมู่บ้านรัตนาธิเบศร์	กลุ่มที่ 3
11.	คุณศิริพร เอี่ยมดี	เลขานุการชมรมผู้สูงอายุ หมู่บ้านรัตนาธิเบศร์	กลุ่มที่ 3
12.	คุณอัมพร สุริยะมณี	ประธานชมรมผู้สูงอายุบางรักใหญ่ประคองสุข	กลุ่มที่ 3
ชุมชนชนบท			
1.	รต. สุวรรณ รักเดช	ประธานชมรมผู้สูงอายุต.ลำโพ อำเภอบางบัวทอง	กลุ่มที่ 4
2.	คุณประยงค์ ปิ่นเกตุ	เลขานุการชมรมผู้สูงอายุหมู่ 8 อนามัยวัดเชิงเลน ต.ท่าอิฐ	กลุ่มที่ 4
3.	คุณบุษกร จินตฤทธิ์	ประธานชมรมผู้สูงอายุสถานีอนามัยตำบลเกาะเกร็ด	กลุ่มที่ 4
4.	คุณบาหยัน ร่มไทร	สมาชิกชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลปากเกร็ด	กลุ่มที่ 4
5.	คุณยุพเรศ สดทรัพย์	เลขาชมรมผู้สูงอายุหมู่ที่ 6 ต.ขุนศรี	กลุ่มที่ 4
6.	คุณสมภพ เนื่องวัฒนา	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวาง	กลุ่มที่ 4
7.	พ.ต.ท. อร่าม โตนวล	ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลบางไผ่	กลุ่มที่ 4
8.	คุณบุญสนอง โตนวล	เลขานุการชมรมผู้สูงอายุตำบลบางไผ่	กลุ่มที่ 4
9.	คุณประทีป แม้นอ่วม	ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานตำบลบางไผ่	กลุ่มที่ 4
10.	คุณสมคิด ประสิทธิ์ศาสตร์	ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลละหาร	กลุ่มที่ 4
11.	คุณนฤพร เทียนเสม	รองประธานชมรมผู้สูงอายุ หมู่ 8 อนามัยวัดเชิงเลน	กลุ่มที่ 4
12.	คุณละเอียด ทองดอนพุ่ม	รองประธานชมรมวัดประชารังสรรค์ ตำบลบางกร่าง	กลุ่มที่ 4
13.	คุณประไพศรี อาจกล้า	เหรัญญิกชมรมวัดประชารังสรรค์ ตำบลบางกร่าง	กลุ่มที่ 4

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	กลุ่มย่อย
14.	คุณมิ่งขวัญ จั่นลา	ประธานชมรมผู้สูงอายุบ้านวัดแคใน	กลุ่มที่ 4
15.	คุณท้องเคลื่อน พักพึ่ง	รองประธานชมรมผู้สูงอายุวัดแคใน	กลุ่มที่ 4
16.	มล. ละเมียด โตษณีย์	ชมรมผู้สูงอายุหมู่ที่ 6 ต.ขุนศรี อำเภอไทรน้อย	กลุ่มที่ 4
หน่วยงานภาครัฐ			
1.	คุณจินางค์กูร โรจนนันต์	ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	กลุ่มที่ 1
2.	คุณพูนสุข สีตะปะคล	ผู้อำนวยการกองส่งเสริมคุณภาพชีวิต องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี	กลุ่มที่ 1
3.	คุณสุกัญญา นาคใหญ่	หัวหน้ากลุ่มสวัสดิการสังคมและพิทักษ์คุ้มครองสิทธิ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรี	กลุ่มที่ 1
4.	คุณมะลิวรรณ แสงปลื้มภิรมย์	นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี	กลุ่มที่ 1
5.	คุณวีณา เตชะศิริสวัสดิ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการสนง.คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	กลุ่มที่ 1
6.	คุณพิชญา แซ่อึ้ง	เศรษฐกร สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง	กลุ่มที่ 1
7.	คุณพรเทพ ชมชู	รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางสีทอง	กลุ่มที่ 4
8.	คุณสุจิตรา ฉายภมรรัตน	พยาบาลวิชาชีพ ชำนาญการ โรงพยาบาลบางกรวย	กลุ่มที่ 2
องค์กรภาคเอกชน			
1.	คุณสมชาย วรสีหา	นายกสโมสรไลออนส์กรุงเทพ (รัตนชาติ)	กลุ่มที่ 1
2.	คุณภัทรชัย ทรัพย์จำนงค์	ประธานฝ่ายวิชาการ สโมสรไลออนส์กรุงเทพ (รัตนชาติ)	กลุ่มที่ 1
3.	คุณวีระ คำวิเศษณ์	ที่ปรึกษาสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น	กลุ่มที่ 1
4.	คุณศักดิ์ชัย เตชะเวช	ที่ปรึกษาและประธานฝ่ายสมาชิกภาพ สโมสรไลออนส์กรุงเทพ(รัตนชาติ)	กลุ่มที่ 2
5.	คุณจีระภา ก้อนใส	Supervisor Training Management สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	กลุ่มที่ 1

ภาคผนวก จ.

โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ
พัฒนาความรู้การเงินขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ

หลักการและเหตุผล

ข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย แจ้งว่าจำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยในปีพ.ศ. 2552 ได้เพิ่มเป็น 7.2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 11.3 ของประชากรทั้งประเทศซึ่งมีจำนวน 63.5 ล้าน คน จำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้สัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทยโดยเฉลี่ยสูงกว่าหลายประเทศในเอเชียและในระดับโลก เป็นที่ชัดเจนว่าประเทศไทยในปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และกำลังเปลี่ยนไปเป็นประเทศผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว

สืบเนื่องจากการปรับปรุงระบบสุขภาพอนามัย เทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัย และการสาธารณสุขที่ดีขึ้น ตลอดจนมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น ส่งผลให้อายุคาดเฉลี่ยของประชากรไทยยืนยาวกว่าในอดีต อย่างไรก็ตาม การที่ค่าครองชีพได้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตามภาวะเงินเฟ้อ ประกอบกับค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพที่แพงขึ้นตามอายุ ก่อให้เกิดความเสี่ยงที่เงินบำเหน็จบำนาญที่ได้รับ หรือเงินช่วยเหลือจากรัฐ รวมทั้งการเกื้อหนุนจากครอบครัวและชุมชนที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาจไม่เพียงพอสำหรับผู้สูงอายุในการดำรงชีพต่อไปอย่างมีคุณภาพ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการออม จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่า ศักยภาพการออมของผู้สูงอายุอาจเพิ่มขึ้นได้ในระยะสั้น โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในด้านการเงินการออม สนใจรับรู้ข่าวสารข้อมูล รู้จักจัดการการเงินส่วนบุคคลอย่างมีเหตุผล รู้จักการใช้จ่ายอย่างพอประมาณ และอย่างระมัดระวังรอบคอบตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความเสี่ยงทางการเงินของผู้สูงอายุก็จะลดลงได้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในด้านการเงินและการจัดการเงินส่วนบุคคล เพื่อส่งเสริมศักยภาพการออมของผู้สูงอายุ ทางมหาวิทยาลัยจึงได้สนับสนุนการดำเนินโครงการบริการวิชาการแก่สังคมในการพัฒนาความรู้ด้านการเงินการออมแก่ผู้สูงอายุ โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการความรู้พื้นฐานด้านการเงินให้แก่กลุ่มประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปประมาณ 90 คนจากชุมชนในจังหวัดนนทบุรี การอบรมแบ่งเป็น 2 รุ่น รุ่นละประมาณ 45 คน แต่ละรุ่นจะใช้เวลารวมประมาณ 6 ชั่วโมง และมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการฯในภายหลัง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างความรู้พื้นฐานด้านการเงินการออมให้แก่ผู้สูงอายุ
2. เพื่อกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีจิตสำนึกในด้านการออม
3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการจัดการทางการเงินส่วนบุคคลตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. เพื่อกระตุ้นให้ผู้สูงอายุสนใจรับรู้ข่าวสารทางการเงินเพิ่มขึ้น

5. เพื่อส่งเสริมศักยภาพการออมของผู้สูงอายุ

กลุ่มเป้าหมาย ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-70 ปี อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบทในจังหวัดนนทบุรี รวมประมาณ 90 คน

วิธีการอบรม ประกอบด้วยการบรรยาย การฝึกปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลและประสบการณ์ โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 รุ่น

รุ่นที่ 1 ผู้สูงอายุที่ทำงานหรือเคยทำงานนอกระบบราชการ และได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป ส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนชนบท นอกเขตเทศบาล

รุ่นที่ 2 ผู้สูงอายุที่เป็นข้าราชการบำนาญ และได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนเมือง

สถานที่ให้บริการวิชาการ ห้อง 148 อาคารสัมมนา 2 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ระยะเวลาโครงการ เริ่มต้น 27 มิถุนายน 2554 สิ้นสุด 30 กันยายน 2554

รุ่นที่ 1 อบรมเชิงปฏิบัติการวันที่ 27 มิถุนายน 2554

รุ่นที่ 2 อบรมเชิงปฏิบัติการวันที่ 28 มิถุนายน 2554

ผู้รับผิดชอบโครงการ 1. รองศาสตราจารย์ดร. กาญจนี กังวานพรศิริ หัวหน้าโครงการฯ

2. รองศาสตราจารย์ดร.สุภมาส อังศุโชติ รองหัวหน้าโครงการฯ

3. คุณปาลีรัตน์ การดี เลขานุการโครงการฯ

ผลกระทบของการดำเนินโครงการ

1.โครงการ ฯ จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีจิตสำนึกในเรื่องการออม และรู้จักการจัดการทางการเงินส่วนบุคคลอย่างมีเหตุผล รู้จักการใช้จ่ายอย่างพอประมาณ รอบคอบและอย่างระมัดระวัง เพื่อลดความเสี่ยงทางการเงิน ทำให้มีความมั่นคงในชีวิตและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. โครงการ ฯ จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรู้จักการบริหารการเงินส่วนบุคคล การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ส่งเสริมให้มีการออมเพิ่มขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามศักยภาพของตนเป็นการลดภาระของครอบครัวและสังคม และเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และสังคม

3. โครงการ ฯ นี้เป็นโครงการนำร่อง สามารถขยายผลไปในจังหวัดอื่นๆได้ทั่วประเทศ ผลสัมฤทธิ์ของโครงการจะสร้างความตระหนักแก่สังคมและหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องให้หันมาสนใจดูแลสุขภาพทางการเงินของผู้สูงอายุ ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสุขภาพทางกาย

การประเมินผล สอบถามกลุ่มเป้าหมายประมาณเดือนกันยายน 2554 ผ่านทางแบบติดตามผลและการสัมภาษณ์เพิ่มเติม

ตารางการอบรมเชิงปฏิบัติการ

พัฒนาความรู้การเงินขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ

เวลา / วัน	**8.30 น. – 8.45 น.**	**8.45 น. – 9.00 น.**	**9.00 น. – 12.00 น.**	**12.00 น. – 13.00 น.**	**13.00 น. – 14.00 น.**	**14.00-15.00 น.**
วันจันทร์ที่ 27 มิถุนายน 2554	ลงทะเบียน	ทดสอบความรู้ก่อนเรียน	เกษียณอย่างมีสุขเริ่มต้นด้วยการวางแผนทางการเงิน ดร. ธนัยวงศ์ กีรติวานิชย์	พักรับประทานอาหารกลางวัน	ฝึกการทำบัญชีรายรับรายจ่าย รศ.พูนศิริ วัจนะภูมิ	กรณีศึกษา บทบาทของกลุ่มการออมในชุมชนในการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ คุณยนต์ บุญเพ็ง
วันอังคารที่ 28 มิถุนายน 2554	ลงทะเบียน	ทดสอบความรู้ก่อนเรียน	เกษียณอย่างมีสุขเริ่มต้นด้วยการวางแผนทางการเงิน ดร. ธนัยวงศ์ กีรติวานิชย์	พักรับประทานอาหารกลางวัน	ฝึกการทำบัญชีรายรับรายจ่าย รศ.พูนศิริ วัจนะภูมิ	กรณีศึกษา การบริหารเงินหลังเกษียณ เพื่ออยู่อย่างสมศักดิ์ศรี ผศ. เต็มใจ สุวรรณทัต

หมายเหตุ: 1. เวลา 8.45 น. – 9.00 น. ทดสอบความรู้ก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบประกอบด้วยโจทย์ให้ตอบถูกหรือผิด 20 ข้อ

2. เวลา 10.30 น.- 10. 45 น. พักรับประทานอาหารว่างประมาณ 15 นาที

รวบรวมความคิดเห็นของผู้สูงอายุจากการสัมภาษณ์และแบบติดตามผลสัมฤทธิ์ของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการความรู้การเงินขั้นพื้นฐานแก่ผู้สูงอายุ

เป้าหมายในชีวิตและเป้าหมายทางการเงินของผู้สูงอายุในวันนี้

1. ควบคุมการใช้เงินให้อยู่ในสภาพสมดุลย์กับรายได้ หรืออาจมีเหลือไว้เพื่อเป็นทุนในยามฉุกเฉิน
2. ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ไม่สร้างหนี้เพิ่ม
3. เก็บออมไว้ใช้ในเมื่อเกษียณอายุ (วัยชรา)
4. การรู้จักใช้เงินในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อจะได้มีเงินเหลือใช้ไม่เดือดร้อนในบั้นปลายชีวิต
5. มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง มีความสุขทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม เป้าหมายทางการเงิน นำเงินออมไปต่อยอดและมีรายได้เพิ่มแต่พอประมาณ
6. เป้าหมายชีวิต มีสุขภาพดี ทั้งกาย และใจ มีบ้านอยู่อาศัย อย่างมั่นคงและพอเพียง เป้าหมายทางการเงิน สามารถบริหารเงินที่มีอยู่ให้งอกเงยได้ และมีเงินใช้ได้ ไม่เป็นหนี้
7. เป้าหมายในชีวิต อยู่ให้มีความสุขในชีวิต อุทิศเวลาให้ส่วนรวม เป้าหมายทางการเงิน เก็บเงินออมไว้ใช้จ่ายในชีวิต ไม่ให้เดือดร้อนแก่บุตรหลานและครอบครัว
8. พึ่งพาตนเอง ไม่ทำอะไรเกินตัว รู้จักใช้ และรู้จักออมเงิน ดูแลสุขภาพรวมถึงการรักษาศีลและวัฒนธรรมประเพณี
10. เป้าหมายของเงินออม ที่จ่ายอัตราดอกเบี้ยสูง
11. ใช้จ่ายอย่างประหยัด ซื้อของที่จำเป็นจริงๆ ไม่เพิ่มภาระการเป็นหนี้สิน เก็บออมการใช้เงิน 3:1 เพื่อมีเงินเก็บ 1 ล้าน
12. เก็บเงินไว้จำนวนหนึ่งไว้กับครอบครัวไว้ใช้จ่ายในยามเดือดร้อนจำเป็น ฉุกเฉิน โดยแยกจำนวนเงินไว้เป็นสัดส่วน เช่น ประจำวัน ประจำเดือน ประจำปี ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น อยู่แบบประหยัด เศรษฐกิจพอเพียง
13. รู้จักใช้ รู้จักประมาณ รู้จักสถานการณ์ของประเทศ
14. จัดระบบการเงินให้ดี โดยเลือกฝากกับธนาคารที่ให้ดอกเบี้ยสูง และบางครั้งเลือกลงทุนในกองทุนรวม ระยะเวลาฝาก 3-6 เดือน และซื้อทอคำแท่งเมื่อมีกำไรตามเป้าหมายแล้ว จึงขายคืนร้านทองฮั่วเซ่งเฮง
15. บริหารเงินที่มีอยู่ให้พอเพียง และไม่ก่อหนี้เพิ่ม
16. มีเงินใช้ยามชรา
17. มีการออมเงินที่ถูกต้อง ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายรายวัน วางแผนการใช้เงินอย่างถูกวิธี
19. ประหยัด
20. จัดระบบการเงินให้พอกับค่าใช้จ่ายในอนาคต

21. การออมเงิน ประหยัดค่าใช้จ่าย เพื่อเก็บไว้ใช้ในวันหน้าให้ได้ยาวนานที่สุด

22. ใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง รอบคอบ เงินที่จะใช้ไปแต่ละวันต้องคุ้มค่าและมีประโยชน์สูงสุด

23. มีเงินฝากประจำ ไว้ใช้จ่ายที่จำเป็น

24. ความมัธยัสถ์ ประหยัดรู้จักใช้จ่าย ไม่สุรุ่ยสุร่าย

25. รู้จักพอเพียง ไม่โลภ มีเงินใช้จ่ายไม่ให้เดือดร้อน ออมไว้ส่วนหนึ่งไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น ช่วยเหลือผู้อื่นที่ด้อยกว่าบ้างตามกำลัง บริจาคทำบุญ หรือสร้างสาธารณประโยชน์

26. การออมเงิน คือเป้าหมายในชีวิต แม้มีเงินน้อย ก็คิดจะออม แต่จะทำได้แค่ไหนในเมื่อวันนี้ได้แต่คิด บุคคลธรรมดาต่างกับข้าราชการบำนาญในเรื่องการเงิน ออมอยู่แล้ว ใครเล่าจะช่วยดำเนินการในเรื่องนี้ได้

27. ใช้ให้น้อยกว่าที่หาได้

28. พยายามสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต แบ่งรายได้ส่วนหนึ่งออมไว้ใช้จ่ายในวัยเกษียณ

29. มีเงินออมในวันนี้เพื่อชีวิตที่ดีในวันหน้า

30. การหารายได้เสริม ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตให้ได้มากที่สุด พยายามนำของเก่าออกมาดัดแปลงไว้ใช้ใหม่เพื่อประหยัดเงินในกระเป๋า

31. อยากให้มีเงินใช้ไม่ขัดสน และมีสุขภาพดี และถ้ามีเงินเหลือจากการออมก็ไว้เพื่อลูกหลานในวันข้างหน้า

32. 1) เป็นบั้นปลายของชีวิต ไม่ควรใช้จ่ายหรือลงทุนมากนัก 2) เก็บออมเงินที่พอมีพอได้ใช้จ่ายแต่พอเพียง 3) วางแผนการเงินไม่ให้ลูกหลานเดือดร้อน

33. เก็บไว้ใช้ในตอนที่ไม่ได้ทำงาน (ตอนแก่)

34. ออมเงินไว้ใช้ในตอนเกษียณอายุ เมื่อมีเงินยามเจ็บป่วยก็ไม่เดือดร้อน

35. มีเงินออมไว้ใช้ในวัยเกษียณ เพื่อไม่เดือดร้อนยามเจ็บป่วย และลูกหลานไม่เดือดร้อน

36. ควบคุมการใช้จ่ายเงิน ทำบัญชี ทราบรายรับ-รายจ่ายที่แน่นอน รู้สถานะของตัวเองและครอบครัว วางแผนการใช้จ่ายและการออมเงิน

37. อยู่อย่างมีความสุขโดยไม่ต้องรวย ปฏิบัติตนอย่างพระพุทธเจข้าสั่งสอน สรุปอย่างง่าย ใช้จ่ายอย่างพอเพียง ขยัน- ประหยัด- อดทน = รวย

38. ขอให้มีสุขภาพแข็งแรง ปราศจากโรคภัย และอันตรายต่างๆ และมีเงินพอใช้จ่ายอย่างพอเพียง พอที่จะดำเนินชีวิตในช่วงหลังเกษียณอายุได้อย่างสบายๆ

39. เป้าหมายในชีวิต: ต้องมีสุขภาพกายที่แข็งแรง สุขภาพใจที่ดีมีความสุขทั้งตนเองและครอบครัวเป้าหมายทางการเงิน: ต้องมีเงินพอใช้จ่ายหลังเกษียณอย่างไม่ขาดแคลน

40. (1) ใช้จ่ายในการดำรงชีพอย่างมีความสุขและพอเพียง (2) ส่วนที่เหลือออมไว้ในรูปแบบที่เหมาะสม หรือใช้จ่ายในรายการที่จำเป็น/เป็นมรดกให้ลูกๆ

41. เป้าหมายการเงินในวันนี้ คือ จัดสรรเงินให้เพียงพอไม่ให้เดือดร้อนในระยะต่อๆไป ไม่ต้องรบกวนลูกหลาน

42. เป้าหมายในชีวิตคือมีเงินออม เป้าหมายทางการเงิน คือมีเงินใช้จ่ายได้ตลอดเวลาที่เราต้องการจะจ่าย

43. มีเงินพอใช้จ่ายในปัจจุบัน และมีเงินเก็บไว้เผื่ออนาคตที่ยังไม่แน่นอนบ้างบางส่วน และมีพอให้ลูกหลานได้ใช้ทำศพเมื่อเสียชีวิตโดยไม่ต้องเดือดร้อน

44. ต้องการมีเงินออมเพิ่มมากขึ้น

45. จะพยายามออมเงินให้มากขึ้น โดยซื้อพันธบัตร

46. มีเงินไว้ใช้จนถึงวันสิ้นชีวิต

47. (1) ปรับมูลค่าของบำนาญให้เพิ่มเท่ากับอัตราเงินเฟ้อ

(2) ดอกเบี้ยเงินฝากไม่ต่ำกว่าอัตราเงินเฟ้อ

(3) ไม่ต้องดึงเงินออมมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

(4) ใช้บำนาญและดอกเบี้ย เงินปันผล มาใช้เลี้ยงชีพไปตลอด

(5) สวัสดิการของรัฐไม่ต่ำกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน

48. มีชีวิตอยู่ตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง

49. มีเงินใช้จ่ายฉุกเฉิน ท่องเที่ยวไปทั่วโลก และมีใช้เมื่อยามเจ็บป่วย และมีส่วนเหลือให้บุตรหลาน

50. เป้าหมายในชีวิต สุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ เป้าหมายทางการเงิน คือ ชีวิตจะมั่นคงต้องมีการออมเพื่อความมั่งคั่ง

51. เป้าหมายในชีวิต จะทำประโยชน์ส่วนตน (บุญ) และประโยชน์ส่วนท่าน (ช่วยเหลือผู้อื่น ส่วนรวม) เป้าหมายทางการเงิน ขอเป็นเศรษฐีใจบุญ ค้ำจุนพระพุทธศาสนาตั้งแต่ชาตินี้

52. ดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรง นำเงินออมบางส่วนไปลงทุนในกองทุนรวมที่มีความเสี่ยงน้อยมากว่าไปลงทุนในกองทุนรวมที่มีรายได้มากแต่มีความเสี่ยงสูง

53. มีเงินออมไว้ใช้จ่ายสำหรับตนเอง เผื่อแผ่ให้ลูก ออมไว้ในยามป่วยไข้ ทำบุญ

54. เป้าหมายในชีวิต คือ มีชีวิตที่สงบสุข สุขภาพแข็งแรงตามอัตภาพ มีกินมีใช้พอเพียง เป้าหมายทางการเงิน คือ มีเงินพอใช้จ่าย ไม่สุรุ่ยสุร่าย มีเงินเก็บออมไว้ให้ลูกหลานบ้าง

55. ออกกำลังกายเพื่อป้องกันโรคภัย ใช้ชีวิตแบบพอเพียง ทำบุญทำทานเพื่อสะสมกุศลกรรม ออกงานสังคมและทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ตามแต่กรณี ประหยัด ออมเพื่อรักษาสถานภาพการเงินให้มั่นคงพอใช้พอจ่าย ไม่เกิดหนี้สิน และเป็นมรดกให้ลูกหลาน

56. (1) มีเงินใช้ตลอดชีวิต (2) มีเงินเหลือเก็บทุกเดือน (3) มีสุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรง ปราศจากโรคต่างๆ

57. พยายามใช้เงินของเราให้ได้ประโยชน์มาก ใช้สิ่งของที่จำเป็น ไม่ใช้ของฟุ่งเฟ้อ เที่ยวเตร่ให้น้อยลง ใช้เงินรักษาและดูแลสุขภาพของตัวเองให้ดูดีและแข็งแรง

58. การมีเงินออมไว้ใช้ในชีวิตช่วงเกษียณอายุ

59. มีความสุขในช่วงวัยสูงอายุ ปราศจากหนี้สิน ลดรายจ่าย เพื่อให้มีเงินออมมากขึ้น

60. มีเงินใช้ทุกๆเดือน โดยไม่ต้องเบียดเบียนลูกหลาน

61. พยายามลดภาระภาษีสังคมให้น้อยลง พิจารณาตามความเหมาะสม เช่น เยี่ยมคนป่วย ของฝาก งานศพ งานบวช งานแต่งงาน

การนำความรู้ ประสบการณ์ และข่าวสารข้อมูลที่ได้รับจากการเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการไปประยุกต์ใช้

กรณีตนเอง

1. จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกวัน เพื่อได้รู้ค่าใช้จ่ายประจำวัน และได้วางแผนค่าใช้จ่ายในวันต่อไป
2. ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น
3. ได้นำความรู้ไปปฏิบัติถึงวิธีการออม เช่นลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและเพิ่มในการออมมากขึ้น
4. ได้ทำบัญชีรายจ่ายเดือนละครั้ง ลดรายจ่ายที่เป็นของฟุ่มเฟือยลง ไม่ก่อหนี้ ใช้จ่ายพอประมาณ ไม่ให้เดือดร้อนส่วนตัวและครอบครัว
5. ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น คิดก่อนซื้อ
6. มีความรอบคอบในการใช้จ่ายมากขึ้น พอเพียง
7. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้จ่าย รู้จักซื้อของที่เป็นประโยชน์และจำเป็น
8. จากการเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการที่มสธ. ตนเองมีความรู้สึกว่าประหยัดได้ คือระมัดระวังในการใช้จ่าย ลดค่าใช้จ่ายลงพอสมควร
9. ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย
10. ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น
11. ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น
12. ได้รับความรู้จากวิทยากรที่มีประสบการณ์ และผู้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการได้นำความรู้มาปฏิบัติกับตนเอง เช่น การใช้จ่ายอย่างประหยัด และทำการลงทุนพอประมาณ ถ่ายทอดวิชาที่ได้อบรมมาให้กับคนในชุมชนได้รู้และนำไปปฏิบัติพอสมควร
13. งดงานสังคมและกิจกรรมบางประเภท
14. ระมัดระวังในการใช้จ่ายและการออมโดยการเปิดบัญชีเงินฝากประจำ
15. ลดรายจ่ายของตนเองลงในส่วนที่ไม่จำเป็น
16. การใช้จ่ายระมัดระวังขึ้น ซื้อเฉพาะที่จะใช้ในครัวเรือน ไม่ซื้อของที่เห็นแล้วอยากซื้อ

17. มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อเตือนความจำ และวางแผนการใช้เงินอย่างรัดกุม

18. นำไปเป็นหลักในการใช้จ่ายประจำวันและออมมากขึ้น

19. ใช้จ่าอย่างระมัดระวัง

20. ระมัดระวังการใช้จ่าย และออมเงิน หาโอกาสในการซื้อสลากออมสิน

21. ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

22. ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น

23. ลดรายจ่ายลงบ้าง

24. มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่ต้องพะวงกับค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน เพราะบุตรทุกคนโตหมดทุกคน และได้ทำงานเป็นหลักแหล่งเรียบร้อย

25. พยายามใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ตัดค่าใช้จ่ายบางส่วนลง ไม่ชอบพวกนักโฆษณาชวนเชื่อ

26. ลดค่าใช้จ่าย นำเงินส่วนที่เหลือ ไปซื้อทองคำ เพื่อเป็นการลงทุนและเป็นการออม

27. ลดค่าใช้จ่าย เป็นการออม ได้นำเงินส่วนที่เหลือ ไปซื้อทองคำเป็นการลงทุน

28. ใช้จ่ายน้อยลง จ่ายแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว เสียสละเงินบางส่วนเพื่อสงเคราะห์ผู้อื่น ให้ได้รับความสุขเพราะทรัพย์สินของตน

29. มีความระมัดระวังในการนำเงินออมไปลงทุนมากขึ้น ศึกษาหาความรู้แหล่งลงทุนที่มั่นคง มีผลตอบแทนมาก และมีความเสี่ยงน้อย

30. ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกสัปดาห์ พยายามลดรายจ่าย โดยการระมัดระวังการใช้จ่าย หารายได้เสริมขึ้นบ้าง

31. ระมัดระวังการใช้จ่าย ลดรายจ่ายที่ไม่ฟุ่มเฟือย

32. ระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น ลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเหลือ 0% พยายามนำของเดิมมาดัดแปลงเพื่อใช้ใหม่ ลด การออกไปเที่ยวนอกบ้าน และลดการสังสรรค์ให้น้อยลงออกไป นอกจากเลี่ยงไม่ได้เท่านั้น

33. ใช้เงินอย่างประหยัด สมควรจ่ายก็จ่าย ได้ทำบุญบ้าง

34. ระมัดระวังเรื่องรายจ่าย

35. ปรับปรุงตนเองในการใช้จ่ายเงิน โดยการประหยัด ลดการใช้จ่ายสิ่งฟุ่มเฟือย

36. 1) รู้จักควบคุมการใช้จ่ายที่จำเป็นจริงๆ 2) อดออมเงินที่พอมีมากขึ้น 3) วางแผนการเงินเพื่อลูกหลาน

37. ใช้จ่ายของที่จำเป็น และทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย

38. ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลและคิดรอบคอบมากขึ้น จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อให้ทราบว่าเรามีพฤติกรรมการใช้จ่ายอย่างไร

39. ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลและคิดรอบคอบมากขึ้น จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อให้ทราบว่าเรามีพฤติกรรมการใช้จ่ายอย่างไร

40. รู้จักใช้ชีวิต ใช้ชีวิตอย่างมีสาระ และรู้ค่าตามอัตภาพของตนเอง

41. ระมัดระวังการใช้จ่ายเงินอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่ยังไม่เกษียณ

42. (1) มีการวางแผนการใช้จ่าย (2) ระมัดระวังการใช้จ่าย โดยคำนึงถึงความจำเป็น (3) ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกวัน และสะสมเงินออมมากขึ้น

43. (1) ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย สัปดาห์ละ 1 ครั้ง (2) ซื้อของใช้ตามความจำเป็น ไม่ซื้อกันตุน

44. คิดก่อนนำเงินออก “ไปเที่ยว” “ให้เพื่อนยืม” “ซื้อของโดยไม่จำเป็น” ลดงานสังสรรค์ ลดการซื้อเสื้อผ้าที่ไม่จำเป็น การมาอบรม ทำให้ได้คิดเรื่องการลงทุน ก่อนหน้าอบรม ไม่ได้คิด เพราะไม่มีความรู้

45. การดำรงชีพแบบพอเพียง ได้เพิ่มการออมเล็กน้อย นำเงินไปลงทุนที่มีความเสี่ยงน้อย

46. ระมัดระวังเรื่องใช้จ่าย หางานพิเศษทำเพื่อให้มีรายได้เพิ่ม

47. เมื่อปลายเดือนมิถุนายน 2554 ได้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ มสธ. แล้วความรู้ที่ได้รับคือ มีการเก็บออมเงินมากขึ้น จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกวัน สรุปสิ้นเดือนจะทำให้เรารู้ว่า รายรับ กับรายจ่ายต่างกันมากน้อยเพียงใด

48. ใช้จ่ายแต่ที่จำเป็นและประหยัดมากขึ้น

49. ระมัดระวังในการใช้จ่ายให้คงที่ ไม่เกินรายรับ

50. เก็บใบเสร็จทุกอย่างที่ต้องจ่าย แล้วนำมาพิจารณาก่อนว่าเราใช้จ่ายเงินไปมากน้อยเท่าไรในแต่ละวัน อะไรที่สมควรจ่าย ไม่จำเป็นว่าลดราคาหรือไม่ แต่ความจำเป็นจริงๆอยู่ตรงไหน ทำอย่างไรให้มีพอใช้อย่างไม่เดือดร้อน และมีออมเมื่อจำเป็นในอนาคต ทำบัญชีค่าใช้จ่าย-รายรับ

51. ประหยัดมากขึ้น

52. 1) พิจารณาการใช้จ่ายก่อน 2) จ่ายตามความจำเป็น 3) ออมเพิ่มขึ้น

53. ทำให้ประหยัดและเก็บออมมากขึ้น

54. ลดรายจ่าย ซื้อของตามความจำเป็นและประโยชน์ นำเงินออมไปซื้อพันธบัตร

55. ระวังการใช้จ่าย

56. นำความรู้มาทบทวนการออมของตน พบว่าการออมเดิมมุ่งลงทุนสินทรัพย์ที่เสี่ยงต่ำมากที่สุด ไม่กล้าลงทุน ที่เสี่ยงสูง เพราะยังวิเคราะห์ได้ไม่แน่นอน ทำให้ขาดความมั่นใจ

57. ทำบัญชีค่าใช้จ่าย มีการออมมากขึ้น

58. ควบคุมการใช้จ่ายด้วยการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกวัน

59. ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกวัน

60. พยายามลดค่าใช้จ่ายไม่จำเป็น

61. ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง เพราะปกติจะใช้เงินอย่างมีเหตุผลอยู่แล้ว

62. ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกวัน (ในวันที่ต้องจ่าย บางวันไม่ได้จ่ายอะไรเลยก็ไม่ทำบัญชี) มองเห็นรายจ่ายบางอย่างที่ลดได้ งดการซื้อของที่ไม่จำเป็น เห็นแนวทางที่จะมีเงินเพิ่มเอาไว้เก็บออม

63. ออมเงินมากขึ้น

64. ทำบัญชีรายจ่ายทุกวัน

65. มีการใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นน้อยลง

66. มีการออมกับสหกรณ์ยูเนียน

67. ปรับเปลี่ยนการใช้จ่ายของตัวเอง ระมัด ระวัง ในการใช้เงิน จะใช้ก็เพื่อทำบุญต่อเนื่องทุกวัน ใส่บาตรพระช่วงเช้า สร้างทุกๆอย่างตามที่ได้รับการบอกบุญ ใช้จ่ายของส่วนตัวและ อาหารเสริม

68. นำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าอบรมมาปฏิบัติ

69. พิจารณาตัวเองในการลดรายจ่าย ไม่เพิ่มหนี้สิน

70. ใช้จ่ายประหยัดมากขึ้น พยายามออมเงินเพิ่มมากขึ้น

71. ชวนเพื่อนๆและลูกๆเริ่มออมเงินเก็บไว้ใช้ตอนเกษียณ และทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เห็นอย่างชัดเจน

72. ประหยัด ระมัดระวังในการจับจ่าย

กรณีครอบครัว

1. พยายามประคับประคองเตือนสติบุคคลภายในครอบครัว และเปรียบเทียบรายจ่ายของแต่ละวัน

2. ได้นำความรู้ในการอบรมไปพูดคุยในครอบครัว รู้จักการออมเพื่อใช้จ่ายในวัยเกษียณ เช่น ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและเพิ่มในการออมให้มากขึ้น

3. ไม่ก่อหนี้ ใช้จ่ายแบบพอเพียง รวมกลุ่มทำอาชีพเสริม คือ ทำผลิตภัณฑ์น้ำยาทำความสะอาด เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้ครอบครัว

4. จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายครอบครัว

5. แนะนำความรู้ที่ได้จากอบรมแก่บุตร ภรรยา และญาติพี่น้อง

6. ในเมื่อลดค่าใช้จ่ายแล้ว ก็พอมีเงินเหลือเป็นเงินออม ครอบครัวไม่เดือดร้อน เกิดความอบอุ่น ครอบครัวก็มีความสุข รู้จักใช้และรู้จักออม

7. แนะนำลูกหลานใช้จ่ายในครอบครัวอย่างประหยัด และซื้อในสิ่งที่จำเป็น เพื่อจะได้มีเงินเหลือเก็บ

8. ครอบครัวได้รู้จักประมาณการรายรับ-รายจ่าย ลงทุนบ้าง พอได้กำไรพอประมาณ จัดทำบัญชีครัวเรือนรายรับ-รายจ่าย ได้รู้ค่าใช้จ่าย จะได้บริหารเงินในครัวเรือนได้ถูกต้อง

9. ครอบครัวไม่ออกนอกบ้านบ่อยครั้ง ไม่ทานอาหารนอกบ้าน

10. ครอบครัว มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยไม่ใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น

11. ครอบครัวทำบัญชี รายรับ รายจ่าย ทุกอาทิตย์

12. การใช้จ่ายพิจารณาจากประโยชน์และความจำเป็น จำกัดรายจ่ายลง

13. ไม่ก่อหนี้

14. แนะนำให้คนในครอบครัวใช้จ่ายประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย

15. ครอบครัวระมัดระวังในการใช้ทุกอย่างเพื่อลดค่าใช้จ่าย

16. ครอบครัวระมัดระวังการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

17. ครอบครัวมีความสุขสบายตามอัตภาพ มีมากใช้พอประมาณ จะใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น ไม่ฟุ้งเฟ้อ

18. แนะนำเรื่องการใช้จ่ายในสิ่งที่มีประโยชน์ รู้จักออม ประหยัด แต่บางครั้งก็ลำบาก เพราะเด็กรุ่นใหม่ มักอวดดีว่าตัวเองมีความรู้ แต่มักจะเอาตัวไม่รอด เหมือนบัวใต้น้ำ ยากที่จะสั่งสอน

19. ลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว

20. แนะนำทุกคนในครอบครัว ให้ลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว

21. นำมาประยุกต์ใช้กับครอบครัวในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย

22. สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลในครอบครัว แนะนำตักเตือนให้มีความระมัดระวังมากขึ้นในการลงทุน

23. ให้ความรู้คนในครอบครัวรู้จักการออม และการใช้จ่ายอย่างพอเพียง

24. บอกกล่าวให้ลูกหลานฟังเรื่องการอบรมและการใช้จ่ายระมัดระวัง

25. ทุกคนในครอบครัวพยายามทำการรับประทานอาหารในบ้าน ใช้ของที่มีราคาไม่สูงจนเกินไป

26. ประหยัดในการจับจ่าย อะไรที่ทำเองได้ ปลูกเองได้ ก็จะทำ เช่น ปลูกพืชผักสวนครัว เพาะเห็ด

27. ประหยัดยากหน่อย บางครั้งมีเพื่อนชวนทานข้าวนอกบ้าน และไปเที่ยวต่างจังหวัด แต่ก็พยายามให้น้อยลง

28. 1) แนะนำการใช้เงิน เน้นความจำเป็นมาก่อน 2) แบ่งเงินบางส่วน ฝากประจำหรือออมไว้เพื่อใช้ในอนาคต 3) ให้รู้จักตัวเองว่ามีรายได้-รายจ่ายอย่างไร

29. ให้ครอบครัวประหยัดและจับจ่ายใช้สอยในของที่จำเป็น และทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นนิสัย จะได้รู้รายรับ-รายจ่ายของคนในครอบครัว

30. สอนลูกหลานให้ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อความไม่ประมาทในการใช้เงิน และให้รู้จักการออม

31. สอนลูกหลานให้ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อความไม่ประมาทในการออมและการลงทุน

32. รู้จักการใช้จ่ายอย่างมีสติ รู้จักการออมเงิน และหารายได้จากอาชีพเสริม เพื่อให้ครอบครัวอยู่อย่างมีความสุขการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกวัน

33. อบรมสั่งสอนลูกๆหลานมาโดยตลอด แต่ผลที่ได้รับน้อยมาก เพราะลูกหลานหลงไปตามกระแสทุนนิยมโดยเฉพาะการโฆษณา

34. ได้แนะนำบุคคลในครอบครัวให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข พึ่งพาตนเอง มีคุณธรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น รู้จักพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ประกอบสัมมาชีพเพื่อเลี้ยงตนเอง ให้รู้จักออมเงินตั้งแต่ต้น ดูแลรักษาสุขภาพ เมื่ออายุในวัยเกษียณจะได้อยู่อย่างสบายๆ

35. พูดคุยกันในครอบครัวถึงการเข้ารับการฝึกอบรมและประโยชน์ที่ได้รับ โดยเฉพาะแนะนำเรื่องการออมและช่องทางการลงทุนให้ลูกหลานทราบ

36. ทำทุกสิ่งที่ทำได้ให้ครอบครัว ลดการจ้างแรงงานมาทำงานในบ้าน แบ่งงานให้สมาชิกในครอบครัวมีหน้าที่ช่วยงานบ้าน และได้ระดมเงินทุนซื้อทอง

37. แนะนำครอบครัวประหยัด ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล เก็บออมและนำไปลงทุน

38. แนะนำให้สมาชิกในครอบครัวทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และตรวจดูอย่างต่อเนื่อง

39. ภายในครอบครัวใช้จ่ายตามความจำเป็น ซื้อสิ่งของที่ควรซื้อ ประหยัดเงินให้ได้จากรายรับไม่น้อยกว่า 30% ของรายได้ทั้งหมดซึ่งเท่ากับ เงินบำนาญ + รายได้จากการลงทุน

40. ชี้แจงให้สมาชิกในครอบครัวประหยัด

41. บอกสมาชิกในครอบครัวควรทำบัญชีรายจ่ายประจำวัน

42. ใช้ของที่มีอยู่แล้วให้ได้ประโยชน์มากที่สุด สอนลูกและครอบครัวให้ใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง และทำบัญชีให้ได้ เพื่อจะได้รู้การใช้จ่ายของตัวเอง และลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง

43. แนะนำให้ครอบครัวประหยัดในการใช้จ่าย ทำบัญชีการใช้จ่ายประจำวัน

44. 1) ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น 2) ซื้อของใช้จ่ายเมื่อจำเป็น 3) ประหยัดมากขึ้น

45. ลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย

46. ให้สมาชิกในครอบครัวช่วยลดรายจ่าย ใช้จ่ายตามความจำเป็น

47. ใช้เงินอย่างมีเหตุผล

48. แนะนำการใช้จ่ายของครอบครัว

49. พยายามให้ทุกคนในครอบครัวทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของแต่ละคน

50. อธิบายให้สมาชิกในครอบครัวฟังในเรื่องของการออม ชวนให้ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เน้นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องออม การรู้จักใช้จ่ายเงิน วางแผนการใช้เงิน คิดคำนวณวางแผนในการออมตั้งแต่วันเริ่มทำงาน และการนำเงินออมไปลงทุน

51. ใช้จ่ายในสิ่งจำเป็น ไม่ใช้จ่ายตามกระแสโฆษณา

52. ได้นำความรู้ ประสบการณ์ และข่าวสารข้อมูลที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปเผยแพร่แก่ครอบครัว

53. แนะนำให้บุคคลในบ้านทำบัญชี การเลือกซื้อของใช้ที่จำเป็น ลดของใช้ที่ฟุ่มเฟือยลง แนะให้เก็บเงินและออมเงินโดยฝากธนาคารไว้

54. แนะนำลูกหลานให้วางแผนออมเงิน

55. วางแผนการใช้เงินของครอบครัว

56. การเงิน การใช้จ่ายในครอบครัว มีเงินไม่ขาดมือ

57. นำเงินเข้าออมกับสหกรณ์ยูเนียนทั้ง 2 คน

58. บอกกับลูกหลาน ให้ใช้เงินอย่างระวัง อย่าใช้บัตรเครดิตและซื้อของตามใจตัวเอง อย่างกินอาหารไร้คุณภาพ

59. นำความรู้ที่ได้รับมาเล่าสู่สมาชิกในครอบครัว

60. บอกครอบครัวช่วยกันประหยัดและออมไว้ให้มากที่สุดจะมากได้

61. แนะนำครอบครัวลดรายจ่าย ประหยัดพลังงาน

62. ชวนลูกหลานให้รู้จักการออม โดยเฉพาะหลานๆ 8 ขวบ, 4 ขวบ และ 2 ขวบ ให้รู้จักประหยัด และเก็บออม สิ่งใดไม่จำเป็นก็ไม่ซื้อโดยเฉพาะของเล่น

63. นำความรู้ ข้อมูลที่ได้รับจากการอบรมที่มสธ. เรื่องการทำบัญชีประจำวันให้บุตร-หลานได้รับรู้ และชักชวนให้ประหยัด และทำบัญชีประจำวัน

กรณีชุมชน

1. แนะนำการทำบัญชีครัวเรือน กำหนดค่าใช้จ่ายแต่ละวัน ซึ่งได้ผลพอสมควร

2. ชักชวนให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกสวัสดิการชุมชนโดยการเก็บออมวันละ 1 บาท ตามแผนของรัฐบาลที่ประกาศเป็นวาระแห่งชาติแล้ว และรัฐบาลสมทบให้อีกหนึ่งส่วน

3. ได้แนะนำให้ชุมชนได้ทราบถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการออม เพื่อเก็บไว้ใช้ในวัยเกษียณ (ชราภาพ)

4. เข้ากลุ่มทำอาชีพเสริม เช่น ทำผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจานผลิตใช้ในครัวเรือน และจำหน่วยให้สมาชิก มีการทำน้ำหมักผลไม้เพื่อสุขภาพ และแจกจ่ายให้สมาชิก กิจกรรมเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากอบต.

5. พูดคุยกับเพื่อนบ้านถึงการออม ประหยัด ที่เป็นประโยชน์ ต่อตนเอง และครอบครัว เพื่อความมั่นคงในอนาคต

6. พูดคุยกับเพื่อนบ้านเรื่องการออม

7. เปิดประชุมแก่ชมรมผู้สูงอายุ แนะนำความรู้ที่ได้จากการอบรมให้สมาชิกได้รับทราบผลประโยชน์ของการออมและการใช้จ่าย

8. คนในชุมชน มีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์ เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ และช่วยกันดูแลรักษาความสงบความสะอาด และรวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่พอเพียง

9. ได้คุยแนะนำกับคนในชุมชนบางคน

11. แนะนำให้สมาชิกผู้สูงอายุในชุมชนรู้จักการประหยัดใช้จ่ายอย่างพอเพียง แนะนำให้เก็บออมโดยเป็นสมาชิกสวัสดิการวันละ 1 บาท

12. ให้คำแนะนำในชุมชน ให้ใช้จ่ายแบบประหยัด อดออม เก็บเงินเอาไว้ หาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ลงทุนบ้างพอได้กำไรพอประมาณ อยู่แบบพอเพียง

13. มีการสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นความเข้าใจของสถานการณ์ของสังคมและบ้านเมือง

14. เผยแพร่ให้สมาชิกผู้สูงอายุถึงการออมเงิน

15. พูดคุย เมื่อพบเพื่อนบ้านในเรื่องของการใช้จ่ายอย่างไรให้พออยู่ได้ ไม่เดือดร้อน

17. ได้เผยแพร่เรื่องการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อวางแผนการใช้เงินโดยถูกวิธี

18. เสนอแนะและเผยแพร่การออมให้กับชุมชนแม่บ้าน และชมรมผู้สูงอายุเพื่อให้รู้หลักการออมและระบบรายจ่าย

19. ให้ความรู้ แนะนำให้ชุมชนรู้

20. เผยแพร่ให้แก่ชมรมผู้สูงอายุในกลุ่มทราบถึงการออมเงิน

21. แนะนำให้เพื่อนบ้านบุคคลใกล้ชิด ประหยัดค่าใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

22. ให้ความรู้กับเพื่อนบ้านใกล้เคียง

23. มีความสงบสุข ไม่ค่อยมีเรื่องระหองระแหง ทะเลาะวิวาทกันภายในชุมชน เพราะถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน

24. ในชุมชน พยายามประพฤติตัวเองให้เป็นแบบอย่างที่ดี แต่บางคนไปหวังดีกับเขาไม่ได้ จะเป็นภัยกับตัวเองเคยถูกว่ามาแล้ว ทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น แต่ตัวเองเดือดร้อน

25. แนะนำให้ผู้สูงอายุในชมรมให้ทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองแต่ละเดือนว่าตัวเองมีรายได้เท่าใด รายจ่ายเท่าใด ได้ประหยัดการใช้เงินลงไปอีกหรือเปล่า

26. ได้แนะนำให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมให้ประหยัดการใช้จ่ายของตนเองแต่ละเดือน โดยวิธีการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย จะได้รู้ว่าเรามีรายได้จะลดลงหรือเพิ่มขึ้น

27. ปัญหาคนในชุมชนจะมีการรวมกลุ่มกันยาก

28. พูดคุยกับคนในชุมชน เรื่องการออมเงิน เป็นชุมชนบ้านเดิม คนมีรายได้น้อย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ทำบัญชีไม่เป็น ยังไม่เข้าใจ

29. สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการออมของผู้สูงอายุในที่ประชุมชมรมผู้สูงอายุ ให้เห็นความสำคัญของการออม ระมัดระวังในเรื่องความเสี่ยง

30. ในบางครั้ง มีการประชาคมในหมู่บ้าน ก็จะเสริมความรู้ในการออมในแบบต่างๆ และให้มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกครัวเรือน

31. บอกให้ทำบัญชีครัวเรือน

32. พยายามชักจูงให้ชาวชุมชนหารายได้เสริม รู้จักการประหยัดใช้จ่ายเฉพาะที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต ทำบัญชีครัวเรือน เพื่อรู้ค่าใช้จ่ายที่ใช้ไปในแต่ละเดือนเพื่อควบคุมได้

33. เป็นเลขาของชุมชน ดูแลคนในชุมชน และชักชวนคนในชุมชนให้ออมวันละบาท เพื่อที่พึ่งยามเมื่อเราแก่เฒ่า หรือเสียชีวิต ลูกหลานจะได้ไม่เดือนร้อน

34. ชักชวนสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุในชุมชน ประหยัดค่าใช้จ่าย ปลูกพืชผักสามารถไว้ใช้เอง เพาะเห็ด และทำน้ำยาอเนกประสงค์ไว้ใช้เอง

35. แนะนำสมาชิกกองทุนให้ฝากเงินออมสัจจะ เพื่อแนะนำให้มีเงินสะสมไว้ในภายภาคหน้า และให้ช่วยกันซื้อของที่จำเป็นเท่านั้น

36. 1) การเป็นพิธีกรของชมรม ทำให้มีโอกาสได้อธิบายในการใช้จ่ายและการอดออมทุกเดือน 2) ได้เป็นวิทยากรเรื่องสุขภาพของชมรมได้พูดเรื่องการเงิน

37. ตนเองทำงานเป็น อสม. จะพบผู้สูงอายุในชุมชนเป็นจำนวนมาก จะได้ชี้แนะเรื่องการลงทุน ควรตรวจสอบให้ชัดเจน ถ้าไม่จำเป็นก็ฝากธนาคาร อย่าโลภ และควรทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย

38. แนะนำให้สมาชิกชมรมผู้สูงอายุรู้จักการออมเงิน และทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายแต่ละวันให้ละเอียด และแนะนำในเรื่องการลงทุนที่มีความเสี่ยง และการกระจายการลงทุน

39. จะชี้แนะและพูดถึงการออมและการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายแต่ละวันให้ละเอียด และชี้แนะเรื่องการลงทุนที่มีความเสี่ยงสูงและความเสี่ยงต่ำ

40. รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นที่ด้อยโอกาสกว่า

41. พยายามบอกเล่าแนะนำ ชักชวน ก็ยากเย็นแสนเข็ญ เพราะมันไปตามกระแส ทั้งที่เขาก็รู้ แต่ไม่ทำ ไปตามทุนสามานย์

42. ได้แนะนำคนในชุมชนให้รวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี ช่วยกันดูแลความสงบ ความสะอาด รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ เช่น มีการรวมกลุ่มอาชีพ การเงิน สวัสดิการชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถดำรงชีพได้อย่างพอเพียง

43. อธิบายเรื่องการลงทุนให้เพื่อนที่ร่วมออกกำลังกายฟัง

44. ให้แนวคิดกลุ่มอสม. ทำโครงการเพิ่มรายได้

45. แนะนำเพื่อนที่ชมรมผู้สูงอายุ ว่าศัตรูของเงินออมคือเงินเฟ้อ ความโลภ ความกลัว ควรลงทุนที่มีความเสี่ยงน้อยโดยใช้เงินออม และใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผล

46. แนะนำให้สมาชิกในชมรมทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และมาเปรียบเทียบผลที่ได้ทำลงไป

47. จัดทำบัญชีสหกรณ์ชุมชน เพื่อจะได้รู้ทางเดินการเงินเข้า-ออก ส่งเสริมคนในชุมชนให้รู้จักออมทรัพย์มากขึ้น

48. ออมเงินวันละบาทในชุมชน ไม่ค่อยเห็นความสำคัญ

49. บอกคนทั่วไปโดยไม่มีการประชุมว่าควรทำบัญชีรายรับรายจ่ายประจำวัน หรือประจำสัปดาห์

50. แจ้งให้ชุมชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุด้วยกันได้มีการออมและลงทุนบ้างเท่าที่จำเป็นและไม่เดือดร้อนกับครอบครัว หากใครลงบัญชีได้ก็ให้ช่วยกันทำบัญชี เพื่อเก็บไว้ในอนาคตของตนเองและครอบครัว

51. แนะนำให้คนในชุมชนประหยัด ทำบัญชีการใช้จ่ายประจำวัน

52. ชักชวนให้เพื่อนๆในชุมชนประหยัดโดยลดค่าใช้จ่ายและนำเงินที่เหลือไปออม

53. แนะนำเพื่อนในชมรมผู้สูงอายุให้ลดรายจ่าย ซื้อของตามความจำเป็นและประโยชน์ แนะนำให้ซื้อพันธบัตรไม่ฝากเงินไว้เฉยๆ

54. แนะนำการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้กับชมรมผู้สูงอายุ

55. เมื่อมีจังหวะและโอกาสที่เหมาะสม ก็จะสอดแทรกให้ความรู้เกี่ยวกับการออม การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ถึงแม้ผู้สูงอายุจะไม่ทำเองก็อาจนำไปสอนลูกหลานได้ (ดิฉันจะพบกับผู้สูงอายุเดือนละครั้งในการประชุมสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ)

56. จะพยายามชี้แจงประโยชน์การออม และการจัดซื้อสิ่งของเท่าที่มีโอกาส

57. ได้นำความรู้ ประสบการณ์ และข่าวสารข้อมูลที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปเผยแพร่แก่ชุมชนของอบต. บางขุนกอง ชมรมผู้สูงอายุในอบต. บางขุนกอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

58. แนะนำให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านเวลาประชุมประจำเดือน จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และพิจารณาว่าเมื่อทำบัญชีแล้วให้ประโยชน์แก่ตัวเองอย่างมาก จะมองเห็นรายจ่ายที่ไม่จำเป็นต้องจ่าย ทำให้มีเงินเหลือ

59. แนะนำเพื่อนในชมรมผู้สูงอายุให้เห็นถึงประโยชน์

60. แนะนำให้เพื่อนบ้านออมเงิน

61. ในฐานะที่ตัวเอง เป็นประธานชุมชนหมู่บ้าน จึงบอกลูกบ้านให้รู้จักอดออม และลงทุนเงินออมตั้งแต่วัยยังไม่เกษียณอายุ

62. ได้แนะนำกับคนที่รู้จักและเพื่อนๆที่ได้พบปะกันในแนวทางที่ได้อบรมมา

63. บอกต่อเพื่อนๆ ให้รู้จักการออม และพยายามลดรายจ่ายให้ได้

64. เล่าให้เพื่อนบ้านได้รับรู้ การทำบัญชีประจำวันที่ไปอบรมที่มสธ.

รายชื่อผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องพัฒนาความรู้การเงินขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ
โครงการวิจัยแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี
วันจันทร์ที่ 27 มิถุนายน 2554 เวลา 08.30 น. - 16.00 น. ณ ห้องประชุม 148 อาคารสัมมนา 2 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	อายุ (ปี)	การศึกษา
1	นายเจริญ ทองป้อง	ประธานศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุ อ.บางบัวทอง ผู้ทรงคุณวุฒิ อบต.	70 (ชาย)	ปริญญาตรี
2	นางอำไพ ทองป้อง	เลขาชมรมผู้สูงอายุ บางบัวทอง	64 (หญิง)	ปริญญาตรี
3	นายพล ศรีไกร	ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนอบต.เสาวหิน ชมรมผู้สูงอายุ ต. เสาธงหิน	72 (ชาย)	ปวส.
4	คุณอัมพร สุริยะมณี	ประธานชมรมผู้สูงอายุบางรักใหญ่ประคองสุข	79(หญิง)	วุฒิครูพม.
5	นายสามารถ พรหมมนตรี	ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.พิมลราช อบต.พิมลราช	61 (ชาย)	ปริญญาตรี
6	นางสมพรพรหมมนตรี	คณะทำงานชมรมผู้สูงอายุ ต.พิมลราช อบต.พิมลราช	64 (หญิง)	ปริญญาตรี
7	นายประยงค์ ปิ่นเกตุ	ข้าราชการบำนาญ เลขานุการชมรมผู้สูงอายุหมู่ 8 อนามัยวัดเชิงเลน ตำบลท่าอิฐ	62 (ชาย)	ปริญญาตรี
8	คุณบาหยัน ร่มไทร	สมาชิกชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลปากเกร็ด	67 (หญิง)	มัธยมศึกษาตอนปลาย
9	นายสมคิด ประสิทธิ์ศาสตร์	ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลละหาร	63 (ชาย)	มศ.3
10	นางนฤพร เทียนเสม	รองประธานชมรมผู้สูงอายุ หมู่ 8 อนามัยวัดเชิงเลน	66 (หญิง)	มัธยมศึกษาตอนต้น

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	อายุ (ปี)	การศึกษา
11	นางพะนอจิตต์ พงษ์ไพบูลย์	ประธานชมรมผู้สูงอายุหมู่บ้านบัวทองแลนด์	66(หญิง)	มัธยมศึกษาตอนปลาย
12	นายโสภณ ขุนฤทธิ์	เกษตรกร ประธานชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุต.บางบัวทอง	60 (ชาย)	มัธยมศึกษาตอนต้น
13	นายทวี แก้วน้อย	สมาชิกชมรมโสนลอย ประธานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน	66 (ชาย)	ปริญญาตรี
14	นายชาติชาย หงษ์เหิรนภา	ประธานชมรมผู้สูงอายุหนุ่มน้อย-สาวมาก	70 (ชาย)	มัธยมศึกษาตอนปลาย
15	นางดวงทิพย์ บุญรักษ์	พนักงานเกษียณ อดีตพนักงานภาครัฐ	62 (หญิง)	มัธยมศึกษาตอนปลาย
16	คุณสมถวิล ภิรมย์	ทำงานช่วยครอบครัว อดีตพนักงานภาครัฐ	67 (หญิง)	มัธยมศึกษาตอนต้น
17	นายสุเจตน์ ศรีเมืองมาก	กรรมการชุมชนผู้สูงอายุ รพสด.ชมรมผู้สูงอายุ รพสดง	70(ชาย)	มัธยมศึกษาตอนปลาย
18	น.ส.ศุภลักษณ์ อะนำกุล	ประธานชมรมผู้สูงอายุชมรมหงส์ประยูร บางบัวทอง อดีตลูกจ้างเอกชน	63 (หญิง)	ปริญญาตรี
19	นายธาดา จองเฉลิมชัย	ประธานกลุ่มดอกพิกุล กรรมการออมทรัพย์ บ้านบัวทอง	68 (ชาย)	มัธยมศึกษาตอนต้น
20	นางวงกรต ลาภะสุทธินุกุล	รองประธานชมรมผู้สูงอายุหนุ่มน้อย-สาวมาก ข้าราชการบำนาญ	59(หญิง)	ปริญญาตรี
21	นางทองล้วน จองเฉลิมชัย	แม่บ้าน สมาชิกชมรมผู้สูงอายดอกพิกุล กรรมการดอกพิกุล อดีตลูกจ้างเอกชน	68 (หญิง)	มัธยมศึกษาตอนต้น
22	นายปรีชา บุญเขียว	กรรมการศูนย์ประสานงาน อ.บางกรวย พนักงานเกษียณ อดีตลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	68 (ชาย)	มัธยมศึกษาตอนต้น
23	นายสุวรรณ ชื่นสุนทร	อดีตลูกจ้างเอกชน รองประธานผู้สูงอายุ ต.ปลายบาง กรรมการชุมชน กรรมการ อสม. กรรมการชมรมผู้สูงอายุ	62 (ชาย)	มัธยมศึกษาตอนต้น

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	อายุ (ปี)	การศึกษา
24	นายพนม ยิ้มดี	รับจ้างทั่วไป	61 (ชาย)	มัธยมศึกษาตอนปลาย
25	ร้อยโทปรีชา จันทภา	ข้าราชการบำนาญ ประธานชุมชนวัดอินทร์	64 (ชาย)	มัธยมศึกษาตอนต้น
26	นางนิภาภรณ์ ผิวพรรณ	กรรมการชุมชนและ อสม.หมู่ 8 หน่วยงาน อบต. เกษตรกร รับจ้างทั่วไป ประกอบอาชีพอิสระ	65 (หญิง)	มัธยมศึกษาตอนต้น
27	คุณสงบ เรืองสุข	ข้าราชการบำนาญ	60 (ชาย)	มัธยมศึกษาตอนต้น
28	คุณประเทือง เจริญพานิช	ประกอบอาชีพอิสระ ประธานชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลบางใหญ่	75 (ชาย)	ปวส./อนุปริญญา
29	คุณเบญจมาศ เจริญพานิช	ประกอบอาชีพอิสระ เหรัญญิกชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลบางใหญ่	72 (หญิง)	มัธยมศึกษาตอนต้น
30	คุณผิน นุชมี	ข้าราชการบำนาญ ประธานชมรมผู้สูงอายุอนามัยดอนตะลุมพุก	61 (ชาย)	มัธยมศึกษาตอนปลาย
31	คุณกานต์สิณี ดวงตา	ข้าราชการบำนาญ	60(หญิง)	มัธยมศึกษาตอนปลาย
32	คุณสนอง พยอมแย้ม	ประธานชมรมผู้สูงอายุวัดอุบลวนาราม	86 (ชาย)	ปริญญาตรี
33	คุณชำนิ นุ่มไท	พนักงานเกษียณ ชมรมผู้สูงอายุหมู่ 8 อนามัยวัดเชิงเลน	60 (ชาย)	มัธยมศึกษาตอนต้น
34	คุณสมภพ เฟื่องวัฒนา	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวาง	61 (ชาย)	ปวส.
35	คุณยุพเรศ สดทรัพย์	เลขาชมรมผู้สูงอายุหมู่ 7 ตำบลขุนศรี	50 (หญิง)	ปวท.
36	นางรัตนา ชลประเสริฐสุข	เลขานุการชมรมผู้สูงอายุวัดกำแพงหมู่ 3	62 (หญิง)	ปวส
37	คุณประคองศรี มีมุ่งธรรม	ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลปลายบาง (วัดศรีประวัติ)	67 (หญิง)	มัธยมศึกษาตอนปลาย

รายชื่อผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องพัฒนาความรู้การเงินขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ
โครงการวิจัยแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี
วันอังคารที่ 28 มิถุนายน 2554 เวลา 08.30 น. - 16.00 น. ณ ห้องประชุม 148 อาคารสัมมนา 2 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	อายุ (ปี)	การศึกษา
1	นางรำไพพรรณ ครองชนม์	เลขานุการชมรมผู้สูงอายุสถานีอนามัยตำบลตลาดขวัญ	61 (หญิง)	ปริญญาตรี
2	นาวาอากาศโท สมศักดิ์ เจริญวัย	ข้าราชการบำนาญ ประธานกรรมการกองทุน รองประธานชมรมผู้สูงอายุหมู่บ้านลานทอง	75(ชาย)	ม.8
3	นายสวัสดิ์ สิทธิทอง	ข้าราชการบำนาญ รองประธานชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลปากเกร็ด	70 (ชาย)	ปริญญาตรี
4	นายธงชัย แม้นศิริ	รองประธานชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลปากเกร็ด	71 (ชาย))	ปวส.
5	นางวนิดา แม้นศิริ	เลขานุการชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลปากเกร็ด	69 (หญิง)	มัธยมศึกษาปีที่ 6
6	นายสมศักดิ์ กุลประดิษฐ์	ประธานชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลปากเกร็ด	66 (ชาย)	ม.8
7	นางอุไร คลังนุช	ข้าราชการบำนาญ เลขาชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลบางบัวทอง เหรัญญิกชมรมผู้สูงอายุเทศบางเมือง บางบัวทอง	66 (หญิง)	ปริญญาตรี
8	นายวิเชษฐ์ วัฒนวันยู	เหรัญญิกชุมชน	71 (ชาย)	กศศ. ปริญญาตรี
9	นางศรีพรรณ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา	พนักงานเกษียณ ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลบางกรวย	62 (หญิง)	ปริญญาตรี
10	นางเสาวลักษณ์ พงษ์บางทราย	พนักงานเกษียณ ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลบางกรวย	63 (หญิง)	ปริญญาตรี

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	อายุ (ปี)	การศึกษา
11	นางสาวนงนุช กัณฑานนท์	ข้าราชการบำนาญ กรรมการศูนย์วุฒิอาสาธนาคารสมองจังหวัดนนทบุรี	71 (หญิง)	ปริญญาตรี
12	นายไกรสิทธ์ บุตรไชยงาม	ข้าราชการบำนาญ ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลแม่นาง	68(ชาย)	ปริญญาโท
13	คุณนันทนา พิมพัฒน์	ประธานชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลวิภาราม ปากเกร็ด	69 (หญิง)	ปริญญาตรี
14	นายสุทิน สถานสุข	ข้าราชการบำนาญ ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลปากเกร็ด	70 (ชาย)	ปริญญาตรี
15	คุณวาณี ใยยอง	ข้าราชการบำนาญ	68 (หญิง)	ปริญญาตรี
16	นายสุขสันต์ มลิทอง	ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้ตรวจราชการ ระดับ 10 สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรฯ	73 (ชาย)	ปริญญาโท

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	อายุ (ปี)	การศึกษา
17	นางบุษกร จินตฤทธิ์	ข้าราชการบำนาญ ประธานชมรมผู้สูงอายุสถานีอนามัยตำบลเกาะเกร็ด	60 (หญิง)	ปริญญาตรี
18	นายบริหาร เอกวงศ์	ข้าราชการบำนาญ	67 (ชาย)	ปริญญาตรี
19	นางสาวเพลินเพ็ญ นกจันทร์	ข้าราชการบำนาญ เลขานุการชมรมผู้สูงอายุ วัดลานนาบุญ	67 (หญิง)	ปริญญาโท
20	นางสาวเรืองคำ ชิตเดชะ	ข้าราชการบำนาญ วุฒิอาสาธนาคารสมองจังหวัดนนทบุรี	58 (หญิง)	ปริญญาตรี
21	นางสาวเฟื่องฟ้า เชื้อสุข	ข้าราชการบำนาญ เลขานุการชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า	68 (หญิง)	ปริญญาตรี
22	นายบำรุง ไตรมนตรี	ข้าราชการบำนาญ วุฒิอาสาธนาคารสมองจังหวัดนนทบุรี	72 (ชาย)	ปริญญาตรี
23	นายบุญสืบ สุขทัศน์	ข้าราชการบำนาญ ชมรมธนาคารสมอง (นนทบุรี) อดีตผู้อำนวยการกองสื่อสัญญาณในประเทศ การสื่อสารแห่งประเทศไทย	68 (ชาย)	ปริญญาโท
24	นายไพฑูรย์ ศรีสมทรัพย์	ข้าราชการบำนาญ กรมประมง กระทรวงเกษตร	72 (ชาย)	ปริญญาตรี
25	พลตรีสมศักดิ์ สกุลทอง	ข้าราชการบำนาญ ประธานอนุกรรมการท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการ ศูนย์วุฒิอาสารธนาคารสมองจังหวัดนนทบุรี	67 (ชาย)	ปริญญาโท
26	นางวนิดา พงษ์พุฒ	ข้าราชการบำนาญ สมาชิกชมรมเฉลิมพระเกียรติบางศรีเมือง	62 (หญิง)	ปริญญาตรี

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	อายุ (ปี)	การศึกษา
27	นางสุมาลี บัวอินทร์	ข้าราชการบำนาญ เลขาชมรมผู้สูงอายุเฉลิมพระเกียรติ	57 (หญิง)	ปริญญาตรี
28	พันโทพิชัย แจ้งวงค์	ประธานชมรมผู้สูงอายุใต้ทางด่วน ม.9 ข้าราชการบำนาญ	62 (ชาย)	ปริญญาตรี
29	นางอุศาชม สาณะเสนพันธุ์คำ	ชมรมวุฒิอาสาธนาคารสมอง ข้าราชการบำนาญ	72 (หญิง)	ปริญญาตรี
30	นางสาวบุญส่ง โตทรัพย์	ข้าราชการบำนาญ	65 (หญิง)	ปริญญาตรี
31	นายขจัดภัย บัวกระจาย	ข้าราชการบำนาญ ผู้บัญชาการเรือนจำกลางสงขลา กรมราชทัณฑ์ และ ประกอบอาชีพอิสระ	71 (ชาย)	ปริญญาตรี
32	นางรัตนา บัวกระจาย	ข้าราชการบำนาญ โรงเรียนมหาวชิราวุธ และประกอบอาชีพอิสระ	67 (หญิง)	พิเศษมัธยม
33	นายสุรศักดิ์ อุบลบาน	ข้าราชการบำนาญ	**71 (ชาย)**	ม.6
34	นางลำปราง อุบลบาน	ข้าราชการบำนาญ	**70 (หญิง)**	ม.6
35	นายชิต ตันเจริญ	ข้าราชบำนาญ ประธานชมรมผู้สูงอายุร่มไทร	71 (ชาย)	ปริญญาตรี
36	นางสุคนธ์ วัฒนธรรม	พนักงานเกษียณ หัวหน้าหน่วยงานตัดเย็บเสื้อผ้า สถาบันโรคทรวงอก	68 (หญิง)	มัธยมศึกษาตอนปลาย
37	นายอำนวย ทองเปี่ยม	ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลบางใหญ่	64 (ชาย)	มัธยมศึกษาตอนต้น
38	นางรุจา มากโอ	สมาชิกชมรมผู้สูงอายุรพ.ปากเกร็ด	65 (หญิง)	มัธยมศึกษาตอนปลาย

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	อายุ (ปี)	การศึกษา
39	นางสมผล สิงหผล	สมาชิกชมรมผู้สูงอายุรพ.ปากเกร็ด	66 (หญิง)	มัธยมศึกษาตอนปลาย
40	นางมารยาท เสนีวงศ์	สมาชิกชมรมผู้สูงอายุรพ.ปากเกร็ด	67 (หญิง)	ปริญญาตรี
41	นางผุสดี ธาดานิติ	สมาชิกชมรมผู้สูงอายุรพ.ปากเกร็ด	64 (หญิง)	อนุปริญญา
42	นางพรมณี จูฑะปริกขานนท์	สมาชิกชมรมผู้สูงอายุรพ.ปากเกร็ด	73 (หญิง)	ปวส

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงการคลัง (2546) **“การออม การลงทุน และการประเมินระบบความปลอดภัยทางสังคมของประเทศไทย”** สำนักนโยบายการออมและการลงทุน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง อ้างอิงจาก http://www.fpo.go.th/fseg/Source/Research/R0/Document.pdf

กระทรวงการคลัง (2546) **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมของประเทศไทย** กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานดุลยภาพการเงิน การออมและการลงทุน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

คณะกรรมาธิการการคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน วุฒิสภา (2540) **มาตรการและแนวทางในการบริหารเงินออมและเงินลงทุนระยะยาว** กรุงเทพมหานคร: กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

นวพร เรืองสกุล (2546) **ออมก่อนรวยกว่า** กรุงเทพมหานคร: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ปรัชญ์ ปราบปรปักษ์ (2546) **“ท**ฤษฎีการบริโภค-การออม การลงทุน และทฤษฎีความต้องการถือเงิน**”** ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ ฉบับปรับปรุง** หน่วยที่ 11 นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เพชรี ศิริกิจจาขจร (2550) “**คนรุ่นใหม่ลงทุนอย่างฉลาด: เลือกลงทุนในตราสารทางการเงินให้เหมาะสมกับวัย**” อ้างอิงจาก http:/www.ba.bu.ac.th

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2549) **โครงการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (2551) **รายงานฉบับสมบูรณ์ การขยายกำหนดเกษียณอายุและการออมสำหรับวัยเกษียณอายุ โครงการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2550) **รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2549** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย

ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2551) **การศึกษาวิจัยแนวทางและมาตรการส่งเสริมการมีงานทำในผู้สูงอายุ (รายงานฉบับสุดท้าย)** โครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ไปสู่การปฏิบัติ กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน (2553) **สมุดบัญชี Happy Money เพื่อความสุขทางการเงิน** ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมจินต์ ศรไพศาล (2549) **การบริหารพอร์ตการลงทุน** สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมชัย ฤชุพันธ์ และสุรัสวดี หุ่นพยนต์ (2548) **รายงานการศึกษาความเหมาะสมของระบบการออมเพื่อสวัสดิการและการชราภาพสำหรับแรงงานนอกระบบโดยผ่านกลไกชุมชน** สำนักนโยบายการออมและการลงทุน ร่วมกับ กลุ่มงานดุลยภาพการเงิน การออมและการลงทุน เอกสารอัดสำเนา

สมชัย ฤชุพันธุ์ และสุรัสวดี หุ่นพยนต์ (2548) **โครงการศึกษาความเสี่ยงและความคุ้มครองทางสังคมสำหรับแรงงานนอกระบบในประเทศไทย ทางเลือกสำหรับรูปแบบการออมและการออมเพื่อการเกษียณอายุ** สำนักนโยบายการออมและการลงทุน ร่วมกับ กลุ่มงานดุลยภาพการเงิน การออมและการลงทุน กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายการออมและการลงทุน

สมนึก ชัชวาลย์ (2551) **ความเข้าใจ ความพึงพอใจ และการปรับตัวของประชาชนในเขตภาคเหนือตอนบนต่อแนวคิด และนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง** สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สมรักษ์ รักษาทรัพย์ กาญจนี กังวานพรศิริ และนงนุช อินทรวิเศษ (2553) **โครงการศึกษาอาชีพและโอกาส ที่จะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม สอดคล้องกับผู้สูงอายุ** รายงานฉบับสมบูรณ์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง เสนอต่อสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548) **กรอบยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมสังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ** กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546) **การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย 2543-2568**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) **นานาคำถามเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** กรุงเทพมหานคร: สำนักยุทธศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) **เศรษฐกิจพอเพียง นำสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน** กรุงเทพมหานคร: สำนักยุทธศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2542) **รายงานเชิงวิเคราะห์เรื่องพฤติกรรมการออมของ ครัวเรือนพ. ศ. 2541** กรุงเทพมหานคร: กองสถิติเศรษฐกิจ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2551) **ผู้สูงอายุไทย 2550 มุมมอง/เสียงสะท้อนจากข้อมูลสถิติ** กรุงเทพมหานคร: สำนักสถิติพยากรณ์

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2551) **รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.** 2550 สำนักสถิติ

เศรษฐกิจสังคมและประชามติ เอกสารอัดสำเนา

สุภาคย์ อินทองคง (2550) "การศึกษา คือ การพัฒนาชีวิต: กรณีการออม เศรษฐกิจพอเพียงและการทำบัญชีครัวเรือน" อ้างอิงจาก http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=376

สุมาลี จันทร์ชลอ คมสัน จิรภัทรศิลป และอรวรรณ จันทร์ชลอ (2551) **การศึกษาความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

สุวัฒนา ศรีภิรมย์ (2548) **โครงข่ายคุ้มครองทางสังคม ระบบการออมเพื่อสวัสดิการและการชราภาพสำหรับแรงงานนอกระบบ** บทความวิชาการนำเสนอในการประชุมวิชาการ นโยบายสาธารณะด้าน การเงินการคลังเพื่อสังคม 30 มีนาคม 2548 ณ ศูนย์ประชุมสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์

อิสริยา บุญญะศิริ (2551) **"การออม ทำไมจึงต้องเร่งภายใต้โครงสร้างประชากรสูงอายุ" วารสารเศรษฐกิจและสังคม** สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปีที่ 45 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม

ภาษาอังกฤษ

De Nardi, Mariacristina, French, Eric & Jones, John B. (2009) "Life Expectancy, Medical Expenses, and Old Age Saving" **American Economic Review**, American Economic Association, vol. 99(2), pages 110-15, May. (Also available at www. voxeu.org/index.php?q=node/3068)

Holzmann, R., & Hinz, R (2005) "Old-Age Income Support in the 21st Century: **An International Perspective on Pension Systems and Reform.**" Washington D.C.: World Bank.

Keynes, Maynard, John. (1935) **The General Theory of Employment, Interest, and Money,** First Harbinger Edition, A Harvest/HBJ Book, New York and London : Harcourt Brace Jovanovich, printed in the United States of America 1964.

Laily Paim, Mohd, Jariah Masud & Fazli Sabri (2010) "**Old Age Savings Among Public & Private Sector Employees in Malaysia**" อ้างอิงจาก http://seaca2010.files.wordpress.com/2010/07/microsoft-powerpoint-seaca2010_laily.pdf

Website

www.investorwords.com/6812/financial _health.htm